

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2021

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów
Statistics Poland, Macroeconomics Studies and Finance Department

pod kierunkiem

supervised by

Mirosława Błażeja

Zespół autorski

Editorial team

Kinga Banaszek, Wojciech Bąbik, Mirosław Błażej, Sławomir Dziejowski, dr Katarzyna Golik, dr Mariusz Górajski, dr Jarosław Janecki, dr Dariusz Kotlewski, Joanna Kulczycka, Piotr Mergiel, Halina Mrowiec-Nalepa, Agnieszka Nowińska, dr Magdalena Ulrichs, Ewa Zamecka

Współpraca

Cooperation

Anton Bartash, Krzysztof Chelstowski

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Renata Kolińska, Danuta Niwińska,

Marek Bartosz, Robert Chmielewski, Beata Lipińska, Paweł Luty, Aleksandra Paprocka

ISSN

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, Al. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji GUS – tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 191/2022

Przedmowa

Przekazujemy Państwu jedenaste wydanie publikacji *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej*. Głównym celem opracowania jest przedstawienie pogłębionej analizy zjawisk makroekonomicznych w Polsce w 2021 r. w szerokim kontekście uwarunkowań gospodarki światowej, w tym Unii Europejskiej. Analiza ta dotyczy podstawowych zagadnień społeczno-gospodarczych, takich jak kształtowanie się sytuacji makroekonomicznej, rynków pracy, finansów publicznych oraz rynków finansowych.

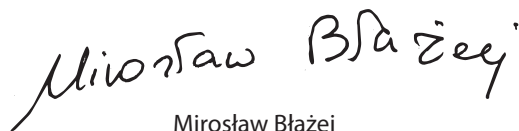
Sytuacja społeczno-gospodarcza w Polsce została przedstawiona na tle procesów globalnych, przede wszystkim zachodzących w Unii Europejskiej. Podkreślono powiązania i wpływ uwarunkowań zewnętrznych na zjawiska zachodzące w Polsce. Obecna edycja koncentruje się na opisie sytuacji w 2021 r., choć także uwzględnia analizę przebiegu procesów w dłuższym horyzoncie czasowym.

Opracowanie składa się z Wprowadzenia, czterech rozdziałów i dwóch aneksów. We Wprowadzeniu przedstawiono zmiany w podejściu do polityki makroekonomicznej jakie nastąpiły na świecie w związku z pandemią COVID-19, ze szczególnym uwzględnieniem działań podejmowanych w ramach polityki pieniężnej oraz fiskalnej. Rozdziały poświęcone są wiodącym tematom publikacji: sytuacji makroekonomicznej ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu gospodarczego, rynkowi pracy i sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, procesom w obszarze finansów publicznych oraz sytuacji na rynkach finansowych. Uzupełnienie publikacji stanowią dwa aneksy obejmujące zagadnienie zastosowania danych KLEMS do badań specjalizacji regionalnych oraz modelowy szacunek produktywności przedsiębiorstw niefinansowych bazujący na danych jednostkowych.

W publikacji wykorzystano dane pochodzące z bardzo szerokiego spektrum źródeł. Podstawowym źródłem danych były badania statystyczne prowadzone przez GUS. Wykorzystano także dane Komisji Europejskiej, w tym Eurostatu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Międzynarodowej Organizacji Pracy, Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, Banku Światowego, Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego, Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie i innych. Dane o sektorze finansów publicznych w Polsce pochodzą przede wszystkim ze sprawozdawczości i informacji Ministerstwa Finansów.

Przekazując Państwu publikację *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r.* prosimy o wszelkie uwagi i sugestie, które mogą przyczynić się do ulepszenia i wzbogacenia treści kolejnych wydań.

Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mirosław Błażej

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, wrzesień 2022 r.

Preface

This publication is the eleventh issue of the series entitled *Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes*. The main aim of this study is to present a deepened analysis of selected social and economic issues in Poland in 2021, in a broad context of the global economic situation, including the European Union. The analysis deals with the basic socio-economic domains, such as macroeconomic situation, labour markets, public finance and financial markets.

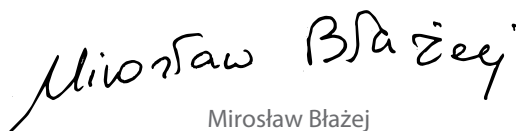
The socio-economic situation in Poland was presented in the context of global processes, but an emphasis was put on the European Union. The connections with abroad and the impact of external conditions were underlined. The current issue is devoted mainly to a description of the situation in 2021, but includes also some analysis of the processes in the longer run.

The publication is composed of four chapters and two annexes. The Introduction presents changes in the approach to macroeconomic policy that took place in the world during the COVID-19 pandemic, with particular emphasis on measures taken in the domain of monetary and fiscal policy. Chapters are devoted to the leading domains: macroeconomic situation with an emphasis on economic growth, labour markets and income situation of households, public finance processes and financial markets situation. These are supplemented by two annexes devoted to the application of KLEMS data in the research on regional specializations and to a model estimation of the productivity of non-financial enterprises based on individual data.

In the publication a great variety of data sources have been used. The main sources are the statistical surveys carried out by Statistics Poland. But, have been used also the data of: the European Commission, including Eurostat, the International Monetary Fund, the Organization for Economic Co-operation and Development, the International Labour Organization, the United Nations Conference on Trade and Development, the World Bank, the European Banking Authority, the NBP (Polish Central Bank), the Polish Financial Supervision Authority, the Warsaw Stock Exchange and other. The data on public finance sector in Poland are presented after the Ministry of Finance reporting and information.

When presenting the publication *Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes in 2021*, the authors shall be grateful for any comments and suggestions that would be valuable inputs for subsequent issues' improvements and enhancements.

Director of Macroeconomic Studies
and Finance Department

Mirosław Błażej

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Warsaw, September 2022

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	11
List of tables	11
Spis wykresów	15
List of charts	15
Spis zagadnień wyróżnionych w ramach	23
List of issues highlighted in the frames	23
Objaśnienia znaków umownych	24
Symbols	24
Skróty	24
Abbreviations	24
Skróty nazw państw i grup krajów	30
Abbreviations of country names and groups of countries	30
Wprowadzenie	33
Introduction	33
Rozdział 1. Wzrost gospodarczy	45
Chapter 1. Economic growth	45
1. Procesy w gospodarce światowej	45
1. Processes in the world economy	45
Wzrost gospodarczy	45
Economic growth	45
Rynek pracy	48
Labour market	48
Procesy inflacyjne	50
Inflationary processes	50
Handel międzynarodowy	51
International trade	51
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	53
Foreign direct investments	53
Finanse publiczne	55
Public finances	55
Rynki finansowe	56
Financial markets	56
Polityka monetarna na świecie	57
Monetary policy in the world	57
2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek	57
2. International business cycle synchronisation	57
Realna dynamika PKB	58
Real dynamics of GDP	58
Analiza cyklu koniunkturalnego	62
Business cycle analysis	62
Globalny wskaźnik koniunktury	65
Composite business cycle indicator	65

3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej	67
3. Economic growth in the European Union	67
4. Wzrost gospodarczy w Polsce	75
4. Economic growth in Poland	75
Produkt krajowy brutto i jego składowe	75
Gross domestic product and its components	75
Struktura tworzenia wartości dodanej brutto	79
Gross value added generation structure	79
5. Inflacja w Polsce	79
5. Inflation in Poland	79
Ceny towarów i usług konsumpcyjnych	80
Prices of consumer goods and services	80
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych	82
Harmonized consumer price indicator	82
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	83
Prices of sold production of industry and of construction and assembly production	83
6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski	85
6. International trade and balance of payments of Poland	85
Handel zagraniczny	85
International trade	85
Bilans płatniczy	89
Balance of payments	89
7. Wybrane sektory gospodarki polskiej	94
7. Selected sectors of the Polish economy	94
Przemysł	94
Industry	94
Budownictwo	96
Construction	96
Usługi	97
Service sector	97
8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce	99
8. Financial situation of enterprises in Poland	99
Wyniki finansowe	99
Financial results	99
Rentowność i płynność	100
Profitability and liquidity	100
Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych	103
Chapter 2. Labour market and income situation of households	103
1. Procesy na globalnym rynku pracy	103
1. Processes on a global labour market	103
Aktywni zawodowo	103
Active population	103
Pracujący	106
Employees	106
Bezrobotni	111
Unemployed	111
2. Rynek pracy Unii Europejskiej	113
2. Labour market in the European Union	113
Uwarunkowania demograficzne	113
Demographic conditions	113
Aktywni zawodowo	114
Active population	114

Pracujący	115
Employees	115
Bezrobotni	119
Unemployed	119
Bierni zawodowo	122
Economically inactive	122
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	123
Potentially unused labour resources	123
Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy	123
Nominal compensation per employee and work productivity	123
Nierówności dochodowe	126
Income inequality	126
3. Rynek pracy w Polsce	129
3. Labour market in Poland	129
Uwarunkowania demograficzne	129
Demographic conditions	129
Aktywni zawodowo	130
Economically active population	130
Pracujący	131
Employed persons	131
Pracujący według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD	132
Employed persons by economic sectors and NACE sections	132
Pracujący według statusu zatrudnienia	133
Employed persons by employed status	133
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony	134
Temporary employees	134
Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin	134
Self-employed persons and contributing family workers	134
Pracujący według wymiaru czasu pracy	135
Employed persons by working time	135
Struktura populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2021 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy	136
Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2021 by economic sectors, NACE sections, employment status and working times	136
Popyt na pracę	139
The demand for labour	139
Bezrobotni	140
Unemployed persons	140
Bezrobocie rejestrowane	141
Registered unemployment	141
Bierni zawodowo	141
Economically inactive population	141
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	141
Total labour force slack	141
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	143
Average monthly wages and salaries	143
4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce	144
4. Income situation of households in Poland	144
Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych	144
Available income of households	144
Wydatki gospodarstw domowych	145
Expenditure of households	145

Rozdział 3. Finanse publiczne	147
Chapter 3. Public finances	147
1. Sytuacja finansów publicznych na świecie	147
1. Situation of public finance across the world	147
Procesy fiskalne	147
Fiscal processes	147
Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego	149
Multi-faceted measurement of public sector balance	149
2. Polityka fiskalna w krajach Unii Europejskiej	151
2. Fiscal policy in European Union countries	151
Kształtowanie się salda i długu krajów UE	151
Evolution of net lending/borrowing and debt of EU countries	151
Semestr Europejski	158
European Semester	158
Reakcja instytucji europejskich na kryzys epidemiczny	160
Reaction of european union institutions to the pandemic crisis	160
Uruchomienie funduszy unijnych	160
Mobilisation of EU funds	160
3. Finanse publiczne w Polsce	161
3. Public finance in Poland	161
Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i unijna ESA)	161
Results for the public sector (domestic and EU'S ESA methodology)	161
Metodyka krajowa sektora finansów publicznych	162
Domestic methodology of the public finance sector	162
Główne reguły fiskalne w Polsce	162
The main fiscal rules in Poland	162
Tarcza antykryzysowa	164
Anti-crisis shield concept	164
Sektor finansów publicznych	169
Public finance sector	169
Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa	169
Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy	169
Budżet państwa	170
State budget	170
Dochody	171
Revenue	171
Wydatki	173
Expenditure	173
Budżet środków europejskich	175
The budget of European Union funds	175
Finanse państwowych funduszy celowych	176
Finances of state appropriated funds	176
Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych	178
Budgets of executive agencies, institutions of the budgets economy and state legal persons	178
Budżety jednostek samorządu terytorialnego	178
Budgets of local government units	178
Państwowy dług publiczny	179
State public debt	179
Dług Skarbu Państwa	180
State Treasury debt	180

Rozdział 4. Rynki finansowe	183
Chapter 4. Financial markets	183
1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych	183
1. Situation on global financial markets	183
Rynki finansowe	183
Financial markets	183
Polityka monetarna	186
Monetary policy	186
2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej	188
2. The situation on the financial markets of the European Union	188
Rynki finansowe	188
Financial markets	188
Polityka monetarna EBC	190
ECB monetary policy	190
3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce	191
3. The situation on the financial market in Poland	191
Aktywa rynku finansowego	191
Financial market assets	191
Polityka monetarna	192
Monetary policy	192
Kursy walut	193
Exchange rates	193
4. Sektor bankowy w Polsce	194
4. The banking sector in Poland	194
Charakterystyka polskiego sektora bankowego	194
Characteristics of the Polish banking sector	194
Adekwatność kapitałowa	195
Capital adequacy	195
Depozyty	197
Deposits	197
Kredyty	199
Loans	199
Kredyty zagrożone	201
Non-performing loans	201
Wyniki finansowe i rentowność	203
Financial results and profitability	203
5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce	204
5. Insurance sector in Poland	204
Sytuacja sektora ubezpieczeń	204
The situation of the insurance sector	204
Struktura ubezpieczeń według działów	205
Insurance structure by divisions	205
6. Rynek kapitałowy w Polsce	206
6. Capital market in Poland	206
Rynek główny GPW	206
WSE Main market	206
Rynek NewConnect (NC)	209
NewConnect (NC)	209
Rynek obligacji Catalyst	211
Catalyst bonds market	211

7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego	212
7. Specialized financial market segments	212
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego	212
Characteristics of credit intermediation entities	212
Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych	213
Characteristics of factoring entities	213
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych	214
Characteristics of leasing entities	214
Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych	215
Characteristics of debt collection companies	215
ANEKS I. Badanie specjalizacji regionalnych w świetle rachunku KLEMS	217
ANNEX I. Research on regional specialization in the light KLEMS accounting	217
Wstęp	217
Introduction	217
Metodologia	218
Methodology	218
Porównania pomiędzy krajami i regionami krajów	219
Comparison between countries and their regions	219
Podsumowanie	224
Conclusion	224
ANEKS II. Pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce	225
ANNEX II. Measuring the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland	225
Wstęp	225
Introduction	225
Dane	226
Data	226
Metodologia pomiaru TFP	226
TFP measurement methodology	226
Dekompozycja wzrostu WDB	229
Decomposition of GVA growth	229
Wybrane uwarunkowania TFP	230
Selected determinants of TFP indicator	230
Dekompozycje wartości dodanej brutto	235
Decompositions of gross value added	235
Bibliografia	239
Bibliography	239
Spis baz danych	242
List of databases	242
Spis wykorzystanych publikacji GUS	243
Statistics Poland publications list	243

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Prognozy dynamiki PKB	36
Table 1. GDP forecasts	36
Tablica 2. Prognozy dynamiki inflacji MFW	41
Table 2. IMF inflation dynamics forecasts	41
Tablica 3. Zmiany Produktu Krajowego Brutto na świecie (ceny stałe)	46
Table 3. Gross Domestic Product change in the world (constant prices)	46
Tablica 4. Świat – wybrane wskaźniki rynku pracy	49
Table 4. World – selected labour market indicators	49
Tablica 5. Zmiana liczby pracujących według grup krajów	49
Table 5. Change in the number of employed persons by country groups	49
Tablica 6. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych	54
Table 6. Inflow of foreign direct investments	54
Tablica 7. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej	69
Table 7. Gross domestic product in the European Union	69
Tablica 8. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB	76
Table 8. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth	76
Tablica 9. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce	79
Table 9. Basic indicators of price change in Poland	79
Tablica 10. Obroty handlu zagranicznego	87
Table 10. Foreign trade turnover	87
Tablica 11. Bilans płatniczy	90
Table 11. Balance of payments	90
Tablica 12. Rachunek finansowy – aktywa	91
Table 12. Financial account – assets	91
Tablica 13. Rachunek finansowy – pasywa	92
Table 13. Financial account – liabilities	92
Tablica 14. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	95
Table 14. Indices of sold production of industry	95
Tablica 15. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	96
Table 15. Volume indices of the sale of construction and assembly production	96
Tablica 16. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem	98
Table 16. Share of individual service NACE sections in the GVA of the entire service sector	98
Tablica 17. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów	104
Table 17. Activity rate (15 years and more) by country groups	104
Tablica 18. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów	108
Table 18. Employment rate (15 years and more) by country groups	108
Tablica 19. Godziny pracy stracone w 2021 r. wskutek COVID-19 według grup krajów	110
Table 19. Hours worked lost in 2021 due to COVID-19, by country groups	110
Tablica 20. Stopa bezrobocia według grup krajów	112
Table 20. Unemployment rate by groups of countries	112
Tablica 21. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE	114
Table 21. Activity rate and employment rate in EU countries	114
Tablica 22. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE	115
Table 22. Employment and unemployment in EU countries	115

Tablica 23. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem)	118
Table 23. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU country (in comparison to the total of persons employed)	118
Tablica 24. Osoby w wieku 15–24 lata pracujące w domu zwykle lub czasem według statusu zatrudnienia w UE 27	119
Table 24. Employed persons at the age group 15–24 working from home usually or sometimes, by status in employment, in EU 27	119
Tablica 25. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób	121
Table 25. Total unemployment rate and young unemployment rate	121
Tablica 26. Przyczyny bierności zawodowej według płci w 2021 r. w UE	122
Table 26. Reasons for economic inactivity by sex in 2021 in EU	122
Tablica 27. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE	123
Table 27. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU	123
Tablica 28. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku	131
Table 28. Economic activity rate by selected age groups	131
Tablica 29. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku	132
Table 29. Employment rate by selected age groups	132
Tablica 30. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa	137
Table 30. Work permits for foreigners by country of citizenship	137
Tablica 31. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2021 r. według wybranych sekcji PKD	138
Table 31. Work permits for foreigners issued in 2021 by selected NACE sections	138
Tablica 32. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku	140
Table 32. Unemployment rate by selected groups of age	140
Tablica 33. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)	142
Table 33. Total labour force slack (population aged 15–74 years)	142
Tablica 34. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna	143
Table 34. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage	143
Tablica 35. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych	145
Table 35. Average monthly available income per capita in households	145
Tablica 36. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych	146
Table 36. Average monthly expenditures per capita in households	146
Tablica 37. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	147
Table 37. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	147
Tablica 38. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald	150
Table 38. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures	150
Tablica 39. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej	152
Table 39. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union	152
Tablica 40. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2021 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)	154
Table 40. Consolidation effort in European Union in 2021 (measured by balance level and its change)	154
Tablica 41. Przebieg Semestru Europejskiego – wybrane zagadnienia	159
Table 41. The course of the European Semester – selected issues	159
Tablica 42. Środki udostępnione w ramach NextGenerationEU	160
Table 42. Funds made available under NextGenerationEU	160

Tablica 43. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce	161
Table 43. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland	161
Tablica 44. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP (EDP) w Polsce	162
Table 44. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland ...	162
Tablica 45. Instrumenty wprowadzone poszczególnymi ustawami (Tarcze Antykryzysowe)	165
Table 45. Instruments implemented with subsequent legislations (Anti-crisis shields)	165
Tablica 46. Instrumenty wprowadzone w 2020 r. na lata 2020–2022	166
Table 46. Instruments introduced in 2020 for years 2020–2022	166
Tablica 47. Instrumenty wprowadzone w 2021 r. na lata 2021–2022	168
Table 47. Instruments introduced in 2021 for years 2021–2022	168
Tablica 48. Sektor finansów publicznych	169
Table 48. Public finance sector	169
Tablica 49. Uwarunkowania makroekonomiczne znowelizowanej ustawy budżetowej w 2021 r.	170
Table 49. Macroeconomic conditions of the amended budget act in 2021	170
Tablica 50. Budżet państwa	171
Table 50. State budget	171
Tablica 51. Dochody budżetu państwa	172
Table 51. Revenue of the state budget	172
Tablica 52. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych	174
Table 52. Expenditure of the state budget according to economic groups	174
Tablica 53. Budżet środków europejskich	176
Table 53. The Budget of European Union funds	176
Tablica 54. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych	177
Table 54. Revenues and costs of state appropriated funds	177
Tablica 55. Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych na 2020 r.	178
Table 55. Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons for 2020	178
Tablica 56. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	179
Table 56. Budgets of local government units	179
Tablica 57. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta (stan w dniu 31 grudnia)	180
Table 57. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion (as of December 31)	180
Tablica 58. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów	181
Table 58. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments	181
Tablica 59. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich	189
Table 59. Rates of return of major European stock exchanges	189
Tablica 60. Aktywa instytucji finansowych w Polsce	191
Table 60. Assets of financial institutions in Poland	191
Tablica 61. Charakterystyka strukturalna sektora bankowego w Polsce	195
Table 61. Structural characteristics of the banking sector in Poland	195
Tablica 62. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko	196
Table 62. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount	196
Tablica 63. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń	205
Table 63. Main data of insurance sector	205

Tablica 64. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce (Główny Rynek GPW)	207
Table 64. Characteristics of capital market in Poland (WSE Main Market)	207
Tablica 65. Charakterystyka rynku NewConnect	210
Table 65. Characteristics of NewConnect market	210
Tablica 66. Charakterystyka rynku Catalyst	212
Table 66. Characteristics of Catalyst market	212
Tablica 67. Spis zmiennych endogenicznych	227
Table 67. List of endogenous variables	227
Tablica 68. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe $\log TFP$ w latach 2008–2020	232
Table 68. List of control variables with descriptive statistics of $\log TFP$ distributions in 2008–2020	232
Tablica 69. Wzrost TFP w latach 2008–2020 (w p. proc.)	234
Table 69. TFP growth (in pp)	234

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Miesięczna liczba nowych przypadków COVID-19	34
Chart 1. Monthly number of new COVID-19 cases	34
Wykres 2. Miesięczna liczba zgonów na COVID-19	35
Chart 2. Monthly number of deaths from COVID-19	35
Wykres 3. Wskaźnik Baltic Dry Index (BDI)	37
Chart 3. Baltic Dry Index (BDI)	37
Wykres 4. Ceny niklu, miedzi i aluminium	38
Chart 4. Nickel, copper and aluminium price change	38
Wykres 5. Ceny surowców energetycznych	39
Chart 5. Energy commodity prices	39
Wykres 6. Ceny mięsa (wołowina, kurczaki) i pszenicy	40
Chart 6. Prices of meat prices (beef, chicken) and wheat	40
Wykres 7. Dyskrecjonalne działania fiskalne w odpowiedzi na pandemię COVID-19 (% PKB) w latach 2020–2021	43
Chart 7. Discretionary Fiscal Response to the COVID-19 Crisis in Selected Economies in 2020–2021	43
Wykres 8. Wpływ pandemii COVID-19 na prognozy długu sektora instytucji rządowych i samorządowych i salda sektora w latach 2021–25	44
Chart 8. The Effect of the COVID-19 Pandemic on the Forecast of General Government Gross Debt and Fiscal Balances, 2021–25	44
Wykres 9. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach	47
Chart 9. GDP changes in real terms in selected economies	47
Wykres 10. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB	48
Chart 10. Contribution of selected economies to world GDP growth	48
Wykres 11. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen	50
Chart 11. Inflation (CPI) in the world and selected price indices	50
Wykres 12. Światowy handel towarami	51
Chart 12. World trade in goods	51
Wykres 13. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego	52
Chart 13. Comparison between GDP growth and trade volume growth	52
Wykres 14. Saldo rachunku bieżącego Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) na tle gospodarek rozwiniętych (AE) i wschodzących (EMDE)	53
Chart 14. Balance of current account of emerging and developing Europe (EDE) compared to advanced (AE) and emerging economies (EMDE)	53
Wykres 15. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie	56
Chart 15. General government net lending/borrowing and debt in the world	56
Wykres 16. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100	58
Chart 16. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in previous year	58
Wykres 17. Realna dynamika spożycia gospodarstw domowych, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100	60
Chart 17. Chain linked volumes of household and NPISH final consumption expenditure, percentage change compared to same period in previous year	60
Wykres 18. Realna dynamika nakładów brutto na środki trwałe, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100	60
Chart 18. Chain linked volumes of gross fixed capital consumption, percentage change compared to same period in previous year	60

Wykres 19. Realna dynamika eksportu, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100	61
Chart 19. Chain linked volumes of exports of goods and services, percentage change compared to the same period in previous year	61
Wykres 20. Realna dynamika importu, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100	61
Chart 20. Chain linked volumes of imports of goods and services, percentage change compared to same period in previous year	61
Wykres 21. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)	63
Chart 21. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)	63
Wykres 22. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)	64
Chart 22. Number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)	64
Wykres 23. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)	65
Chart 23. The number of countries in the same business cycle phases (Germany, Great Britain, France, Italy, Spain, Poland)	65
Wykres 24. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)	66
Chart 24. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)	66
Wykres 25. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)	67
Chart 25. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)	67
Wykres 26. Wzrost PKB w Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach UE	68
Chart 26. GDP growth in the European Union and selected EU states	68
Wykres 27. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich	71
Chart 27. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states	71
Wykres 28. Strata we wzroście skumulowanym z lat 2012–2021 wywołana przez Covid-19 w krajach należących do UE	72
Chart 28. Compound GDP growth loss over 2012–2021 caused by Covid-19 in the European Union states	72
Wykres 29. Porównanie tempa przyrostu inwestycji do tempa przyrostu PKB	74
Chart 29. Comparison between investments growth and GDP growth	74
Wykres 30. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce	75
Chart 30. Gross domestic product growth in Poland	75
Wykres 31. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych	77
Chart 31. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth	77
Wykres 32. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)	78
Chart 32. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components	78
Wykres 33. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce	80
Chart 33. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland	80
Wykres 34. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	81
Chart 34. Price indices of consumer goods and services	81

Wykres 35. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2021 r.	82
Chart 35. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2021	82
Wykres 36. Porównanie zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI)	83
Chart 36. Comparison between harmonized index of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI)	83
Wykres 37. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu	84
Chart 37 Price indices of sold production of industry	84
Wykres 38. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	85
Chart 38. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production	85
Wykres 39. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski	86
Chart 39. Polish foreign trade turnover	86
Wykres 40. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec	88
Chart 40. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP	88
Wykres 41. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut	89
Chart 41. Exports profitability and actual exchange rates	89
Wykres 42. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego	91
Chart 42. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components	91
Wykres 43. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) w Polsce i polskie bezpośrednie inwestycje za granicą	92
Chart 43. Direct foreign investments (FDI) in Poland, and Polish direct foreign investments	92
Wykres 44. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2012–2021	93
Chart 44. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2012–2021	93
Wykres 45. Stan oficjalnych aktywów rezerwowych a kurs dolara amerykańskiego w latach 2012–2021	93
Chart 45. Official reserve assets and USD/PLN exchange rate for 2011–2021	93
Wykres 46. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem	94
Chart 46. Indices of total sold production of industry	94
Wykres 47. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych	95
Chart 47. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups	95
Wykres 48. Dynamika produkcji budowlano-montażowej	97
Chart 48. Volume indices of construction and assembly production	97
Wykres 49. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych	100
Chart 49. Financial results and costs to revenues ratio from total activity of non-financial enterprises	100
Wykres 50. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych	101
Chart 50. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises	101
Wykres 51. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD	102
Chart 51. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections	102
Wykres 52. Współczynnik aktywności zawodowej w grupie gospodarek rozwiniętych i Unii Europejskiej oraz wybranych krajach rozwiniętych (dla grupy wieku 15 lat i więcej)	105
Chart 52. Activity rate in group of developed economies and the European Union, as well as selected developed countries (for age groups 15 years and more)	105

Wykres 53. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów	106
Chart 53. Activity rate for groups of countries	106
Wykres 54. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro	107
Chart 54. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro are	107
Wykres 55. Struktura pracujących według statusu zatrudnienia na świecie oraz udział osób pracujących na własny rachunek oraz pomagających członków rodzin (vulnerable employment) wśród ogółu pracujących w 2021 r. według grup krajów	109
Chart 55. Structure of employment by the employment status in the world and the share of self-employed and contributing family members (vulnerable employment) among all employed in 2020 by groups of countries	109
Wykres 56. Godziny pracy stracone w 2021 r. wskutek COVID-19 według grup krajów w % (wobec IV kwartału 2019 r.)	111
Chart 56. Hours worked lost in 2021 due to COVID-19, by country groups by % (in comparison to the IV quarter 2019)	111
Wykres 57. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle średniej dla krajów OECD	113
Chart 57. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries average	113
Wykres 58. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE	116
Chart 58. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries	116
Wykres 59. Pracujący i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia	117
Chart 59. Employed and unemployment rate according to the level of education	117
Wykres 60. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE	120
Chart 60. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU	120
Wykres 61. Koszty związane z zatrudnieniem w krajach UE w 2021 r. (jako udział procentowy w UE27)	124
Chart 61. Nominal compensation per employee in EU countries in 2021 (as percentage of EU27)	124
Wykres 62. Wzrost realnej wydajności pracy na jednego pracującego w krajach UE w 2021 r. w relacji do 2015 r.	125
Chart 62. The growth of the real labour productivity per person employed in 2021 in relation to 2015	125
Wykres 63. Realne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w 2021 r. w relacji do 2015 r.	126
Chart 63. Real unit labour costs in EU countries in 2021 in relation to 2015	126
Wykres 64. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 w 2020 roku według grup krajów	127
Chart 64. S80/S20 income quintile share ratio in 2020 by selected countries	127
Wykres 65. Wskaźnik Giniego w 2020 roku dla wybranych krajów	128
Chart 65. Gini coefficient in 2020 for selected countries	128
Wykres 66. Zmiana w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku	130
Chart 66. Change in the population structure by economic age groups	130
Wykres 67. Liczba pracujących ogółem w 2021 r. według sekcji PKD	132
Chart 67. Total number of employed persons in 2021 by NACE sections	132
Wykres 68. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2021 r. w największych sekcjach PKD	133
Chart 68. Share of employees among total number of employed persons in 2021 by the greatest NACE sections	133
Wykres 69. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2021 r. w największych sekcjach PKD	134
Chart 69. Share of temporary employees and self-employed in 2021 by the greatest NACE sections	134

Wykres 70. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2021 r. w największych sekcjach PKD	135
Chart 70. Share of part-time employed persons among employed persons in 2021 by the greatest NACE sections	135
Wykres 71. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD	136
Chart 71. Employed persons by economic sectors and NACE sections	136
Wykres 72. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia	136
Chart 72. Employed persons by employment status	136
Wykres 73. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	136
Chart 73. Employed persons by working time	136
Wykres 74. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi	138
Chart 74. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labour offices	138
Wykres 75. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy	140
Chart 75. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs	140
Wykres 76. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)	142
Chart 76. Total labour force slack (population aged 15–74 years)	142
Wykres 77. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2021 r. oraz poziom wynagrodzenia realnego w latach 2012–2021	143
Chart 77. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2021 and level of real wages and salaries in 2012–2021	143
Wykres 78. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	149
Chart 78. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	149
Wykres 79. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2021 r.	152
Chart 79. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2021	152
Wykres 80. Pozycja fiskalna krajów członkowskich	156
Chart 80. Fiscal stance of the Member States	156
Wykres 81. Skumulowana zmiana w strukturalnym saldzie pierwotnym	157
Chart 81. Cumulated change in structural primary balance	157
Wykres 82. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (UE), strefie euro i w Polsce w latach 2000–2021	158
Chart 82. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union (UE), euro area, and Poland in the years 2000–2021	158
Wykres 83. Struktura dochodów budżetu państwa	173
Chart 83. Structure of state budget income	173
Wykres 84. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych	175
Chart 84. Structure of the state budget expenditures by economic groups	175
Wykres 85. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa	182
Chart 85. Structure and average maturity of the State Treasury debt	182
Wykres 86. Wybrane indeksy giełd	184
Chart 86. Selected exchange indexes	184
Wykres 87. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych	185
Chart 87. 10 year government bonds yield	185
Wykres 88. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	187
Chart 88. Basic interest rates of selected central banks	187
Wykres 89. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)	188
Chart 89. Central banks assets (data at the end of the month)	188

Wykres 90. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe	190
Chart 90. Monetary Conditions Index for the euro area and its components	190
Wykres 91. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych	193
Chart 91. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates	193
Wykres 92. Kursy średnioważone walut obcych oraz nominalny i realny efektywny kurs złotego	194
Chart 92. The weighted average of foreign exchange rates and nominal and real effective exchange rates for Polish zloty	194
Wykres 93. Dynamika depozytów sektora niefinansowego	198
Chart 93. Dynamics of non-financial sector deposits	198
Wykres 94. Wartość kredytów i depozytów sektora niefinansowego i współczynnik kredyty/depozyty	199
Chart 94. Value of loans and deposits of non-financial sector and coefficient loans/deposits	199
Wykres 95. Wartość kredytów sektora niefinansowego oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych	200
Chart 95. Non-financial sector loans and decomposition of households loans	200
Wykres 96. Dynamika kredytów sektora niefinansowego	201
Chart 96. Dynamics of non-financial sector loans	201
Wykres 97. Wartość kredytów zagrożonych wybranymi sektorami oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie	202
Chart 97. Value of non-performing loans in selected sectors and overdue loans of non-financial sector by past due	202
Wykres 98. Wyniki finansowe sektora bankowego	203
Chart 98. Financial results of the Polish banking sector	203
Wykres 99. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń	205
Chart 99. Main indices of insurance sector	205
Wykres 100. Obroty i transakcje na GPW oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych	208
Chart 100. Turnover and transactions on the WSE and investor share in exchange trading	208
Wykres 101. Wybrane indeksy na GPW	209
Chart 101. Dynamics of selected indices on the WSE	209
Wykres 102. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect oraz notowania NCIIndex	211
Chart 102. Investor share in trading on NewConnect market and NCIIndex	211
Wykres 103. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju	213
Chart 103. Value of loans and borrowings by type	213
Wykres 104. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych	214
Chart 104. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year	214
Wykres 105. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasingu	215
Chart 105. Value of new leases by type of lease	215
Wykres 106. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi	216
Chart 106. Value of claims accepted for service	216
Wykres 107. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB dla wybranych krajów EU KLEMS i Polski	220
Chart 107. Decomposition of compound GVA growth for selected EU KLEMS countries and Poland	220
Wykres 108. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB dla wybranych sektorów gospodarki polskiej	222
Chart 108. Decomposition of compound GVA growth for selected economic sectors of Poland	222
Wykres 109. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB na wkłady czynników i TFP według województw	223
Chart 109. Decomposition of compound GVA growth into factor and TFP contributions by voivodeship	223

Wykres 110. Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2020	231
Chart 110. Labour and capital elasticities of GVA by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2008–2020	231
Wykres 111. Udziały sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2020 (w p. proc.)	235
Chart 111. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2020 (in pp)	235
Wykres 112. Udziały WDB w grupach badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2020 (w p. proc.)	236
Chart 112. Shares of GVA by categories of the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2020 (in pp)	236
Wykres 113. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2020 (w p. proc.)	237
Chart 113. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland, in 2008–2020 (in pp)	237

Spis zagadnień wyróżnionych w ramach

List of issues highlighted in the frames

Badania MFW nad dyskrejonalnymi działaniami fiskalnymi w okresie pandemii COVID-19	43
IMF research on discretionary fiscal measures during the COVID-19 pandemic	43
Zmiany w klasyfikacjach geograficznych w World Investment Report 2022	55
Changes in geographical classifications of World Investment Report 2022	55
Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce	78
Income and expenditures per capita in households in Poland	78
Zmiany w formach zatrudnienia na świecie (telepraca)	105
Changes in employment forms in the World	105
Jakość pracy na świecie	108
Quality of work in the World	108
Osoby nisko- i średniowyzkwalifikowane na rynku pracy UE	117
People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market	117
Zmiany w formach zatrudnienia w UE 27 (telepraca)	118
Changes in employment forms in the EU 27 (teleworking)	118
Migracje 2020	130
Migration 2020	130
Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2021 r.	137
Work permits for foreigners in 2021	137
Instrumentarium pomiaru sytuacji fiskalnej w UE	155
Instrumentalities for measuring fiscal positions in the EU	155
Porównanie sytuacji fiskalnej w czasie kryzysów gospodarczych w latach 2008–2009 oraz 2020–2021	158
Comparison of fiscal positions during the economic crises 2008–2009 and 2020–2021	158
Stabilizująca reguła wydatkowa	163
Stabilizing expenditure rule	163
Indywidualny wskaźnik zadłużenia	164
Individual debt ratio	164

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak #	oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistic
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
AMR	Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego Alert Mechanism Report
APP	Program zakupu aktywów Asset Purchase Program
AR	Współczynnik aktywności zawodowej Activity Rate
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
BCB	Bank centralny Brazylii Central Bank of Brazil
BGK	Bank Gospodarstw Krajowego State Treasury Bank
BoC	Bank Kanady Bank of Canada
BoE	Centralny bank Anglii Bank of England
BoJ	Centralny bank Japonii Bank of Japan
BIZ	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Foreign direct investment

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
BŚ WB	Bank Światowy World Bank
CA	Saldo obrotów bieżących Current Account Balance
CAB	Saldo skorygowane cyklicznie Cyclically adjusted balance
CNB	Narodowy Bank Czech Czech National Bank
cd. cont.	ciąg dalszy continued
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych Corporate Income Tax
CPB	Centralne Biuro Analiz Ekonomicznych w Holandii Centraal Planbureau
CPI	Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Consumer Price Index
CR	Współczynnik koncentracji Concentration Ratio
DAX	Niemiecki indeks giełdowy DAX Index – Germany
EBA	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego European Banking Authority
EBC ECB	Europejski Bank Centralny European Central Bank
EDP	Procedura Nadmiernego Deficytu Excessive Deficit Procedure
EIA	Agencja Informacji Energetycznej USA U.S. Energy Information Administration
ES	Semestr Europejski European Semester
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych European System of Accounts
ESI	Wskaźnik odczuć ekonomicznych Economic Sentiment Indicator
EU-SILC	Badanie dochodów i warunków życia w Unii Europejskiej European Union Survey on Income and Living Conditions
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
FDF	Formularz Działalności Finansowej Financial Activity Form
Fed	System Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych Federal Reserve
FOMC	Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku Federal Open Market Committee

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
FRA	Kontrakty terminowe na stopę procentową Forward Rate Agreement
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund
GG	Sektor instytucji rządowych i samorządowych General Government
GPW WSE	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie Warsaw Stock Exchange
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
HICP	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych Harmonized Indices of Consumer Prices
MNB HNB	Narodowy Bank Węgier Mogyar Nemzti Bank
HPI	Indeks cen nieruchomości House Prices Index
HSI	Chiński indeks giełdowy Hang Seng Index
MAE IEA	Międzynarodowa Agencja Energetyczna International Energy Agency
JST	Jednostki samorządu terytorialnego Units of local government
KE EC	Komisja Europejska European Commission
KNF PFSA	Komisja Nadzoru Finansowego Polish Financial Supervision Authority
KPR	Krajowe Programy Reform National Reform Programmes
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Agricultural Social Insurance Fund
KSKOK	Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa National Co-operative Savings and Credit Union
LFS	Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
LTRO	Operacje długoterminowego finansowania Long-term refinancing operations
Ltv	Współczynnik wartości kredytu do zabezpieczenia tego kredytu Loan to value
MCI	Wskaźnik restrykcyjności polityki pieniężnej Monetary Conditions Index
MF	Ministerstwo Finansów Ministry of Finance
MFP	Wieloczynnikowa produktywność (wariant TFP) Multifactor productivity (a TFP variant)

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
MFW IMF	Międzynarodowy Fundusz Walutowy International Monetary Fund
MIP	Procedura Nierównowag Makroekonomicznych Macroeconomic Imbalance Procedure
mld billion	miliard billion
mln million	milion million
MOP ILO	Międzynarodowa Organizacja Pracy International Labour Organization
MRO	Operacje refinansujące Main refinancing operations
MTO	Średniookresowe cele budżetowe Medium-term budgetary objectives
mWIG40	Warszawski Indeks Giełdowy średnich spółek Warsaw Stock Index of medium companies
NBP	Narodowy Bank Polski National Bank of Poland
NBER	Krajowe Biuro Badań Ekonomicznych (Stany Zjednoczone) The National Bureau of Economic Research (United States)
NC	NewConnect NewConnect
NEER	Nominalny efektywny kurs walutowy Nominal Effective Exchange Rate
NSA	Niewyrównane sezonowo Not seasonally adjusted
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organisation for Economic Co-operation and Development
OFE OPE	Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds
p.b.	Punkt bazowy Basis point
PBC	Ludowy Bank Chin The People's Bank of China
PDP	Państwowy dług publiczny State public debt
PE	Parlament Europejski European Parliament
PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych Personal Income Tax
PKB GDP	Produkt Krajowy Brutto Gross Domestic Product
PKD NACE	Polska Klasyfikacja Działalności National Classification of Economic Activities

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
POLONIA	Stawka referencyjna „POLONIA” Polish Overnight Index Average
PPE EPP	Pracownicze programy emerytalne Employee Pension Programmes
PPG	Programy Partnerstwa Gospodarczego Economic Partnership Programmes
PPP	Parytet siły nabywczej Purchasing Power Parity
p. proc. pp	Punkt procentowy Percentage point
PPS	Standard siły nabywczej Purchasing Power Standard
QQE	Ilościowe i jakościowe luzowanie w polityce monetarnej Quantitative and Qualitative Easing
RBA	Bank Rezerw Australii Reserve Bank of Australia
RE	Rada Europejska European Council
ROA	Rentowność aktywów Return on Assets
ROE	Rentowność kapitałów Return on Equity
RPP	Rada Polityki Pieniężnej Monetary Policy Council
REER	Realny efektywny kurs walutowy Real Effective Exchange Rate
RM	Rada Ministrów Council of Ministers
RRF	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Reconstruction and Resilience Enhancement
SA	Wyrównane sezonowo Seasonally Adjusted
SFP PFS	Sektor finansów publicznych Public finance sector
SKOK	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Co-operative Savings and Credit Unions
SNB	Centralny Bank Szwajcarii Swiss National Bank
SP	Skarb Państwa State Treasury
SPB	Strukturalne saldo pierwotne Structural primary balance
SPW	Skarbowe papiery wartościowe State Treasury securities

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
sWIG80	Warszawski Indeks Giełdowy małych spółek Warsaw Stock Exchange Index of small companies
TFP	Łączna produktywność czynników produkcji (odpowiednik tzw. reszty Solowa) Total factor productivity (Solow residual equivalent)
TLTRO	Dłużne operacje refinansujące Targeted longer-term refinancing operations
tys. thousand	tysiąc thousand
UNCTAD	Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju United Nations Conference on Trade and Development
UR	Stopa bezrobocia Unemployment Rate
VAT	Podatek od wartości dodanej Value added tax
WDB CVA	Wartość dodana brutto Gross value added
WEO	Raport o stanie gospodarki światowej MFW World Economic Outlook
WIBOR®	Wskaźnik referencyjny stopy procentowej The Interest rate benchmark
WIG	Warszawski Indeks Giełdowy Warsaw Stock Exchange Index
WIG20	Indeks giełdowy 20 największych spółek notowanych na GPW Warsaw Stock Exchange Index of 20 largest companies
WIG-BANKI	Subindeks giełdowy spółek sektora bankowego WSE sub-index of banking sector
WIG-BUDOW	Subindeks giełdowy spółek sektora budowlanego WSE sub-index of construction sector
WID-CHEMIA	Subindeks giełdowy spółek sektora chemicznego WSE sub-index of chemical sector
WIG-INFO	Subindeks giełdowy spółek sektora informatycznego WSE sub-index of IT sector
WIG-MEDIA	Subindeks giełdowy spółek sektora medialnego WSE sub-index of media sector
WIG-PALIWA	Subindeks giełdowy spółek sektora „przemysł paliwowy” WSE sub-index of oil and gas industry sector
YU	Stopa bezrobocia młodzieży Youth Unemployment Rate
zł PLN	złoty zloty
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Institution

Skróty nazw państw i grup krajów

Abbreviations of country names and groups of countries

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
UE-27 EU-27	Unia Europejska (27 państw członkowskich) European Union (27 member states)
UE EU	Unia Europejska European Union
EA	Strefa euro Euro Area
AT	Austria Austria
BE	Belgia Belgium
BG	Bułgaria Bulgaria
CH	Szwajcaria Switzerland
CY	Cypr Cyprus
CZ	Czechy Czechia
DE	Niemcy Germany
DK	Dania Denmark
EE	Estonia Estonia
EL	Grecja Greece
ES	Hiszpania Spain
FI	Finlandia Finland
FR	Francja France
HR	Chorwacja Croatia
HU	Węgry Hungary
IE	Irlandia Ireland
IS	Islandia Iceland
IT	Włochy Italy

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
LT	Litwa Lithuania
LU	Luksemburg Luxembourg
LV	Łotwa Latvia
MT	Malta Malta
NL	Holandia Netherlands
NO	Norwegia Norway
PL	Polska Poland
PT	Portugalia Portugal
RO	Rumunia Romania
RPA RSA	Republika Południowej Afryki Republic of South Africa
RU	Rosja Russia
SE	Szwecja Sweden
SI	Słowenia Slovenia
SK	Słowacja Slovakia
TR	Turcja Turkey
UK	Wielka Brytania United Kingdom
USA	Stany Zjednoczone United States of America

Oznaczenie grup krajów według Międzynarodowego Funduszu Walutowego
Groups of countries according to the International Monetary Fund

AE	Gospodarki rozwinięte Advances economies
EDA	Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia
EDE	Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe
EMDE	Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing Economies

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
LA	Ameryka Łacińska Latin America
G7	Główne gospodarki rozwinięte – G7 Major advanced economies – G7
MENA	Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa
MENAP	Bliski Wschód, Afryka Północna i Pakistan Middle East, North Africa and Pakistan
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa
ASE-AN-5	Indonezja, Malezja, Filipiny, Tajlandia, Wietnam Indonesia, Malaysia, Philippines, Thailand, Vietnam
OAE	Pozostałe gospodarki rozwinięte (gospodarki rozwinięte z wyłączeniem G7 i strefy euro) Other advanced economies (Advanced economies excluding G7 and euro area)
Oznaczenia grup krajów według Międzynarodowej Organizacji Pracy Groups of countries according to the International Labour Organization	
AS	Kraje Arabskie Arab States
CWA	Azja Środkowa i Zachodnia Central and Western Asia
EA	Azja Wschodnia East Asia
EE	Europa Wschodnia Eastern Europe
LA	Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean
NA	Afryka Północna North Africa
NAM	Ameryka Północna Northern America
NSWE	Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe
SA	Południowa Azja South Asia
SEA	Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik South-East Asia and the Pacific
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa

Wprowadzenie

Introduction

Celem Wprowadzenia jest przedstawienie działań podejmowanych w ramach polityki pieniężnej oraz fiskalnej w 2021 r. w kontekście pandemii COVID-19. Uwzględnione zostały pojawiające się problemy, takie jak ograniczenia podażowe towarzyszące wzrostowi aktywności gospodarczej oraz wyższa dynamika cen, która wówczas była traktowana bardziej jako zjawisko przejściowe¹.

W 2021 r., podobnie jak rok wcześniej, pandemia była kluczowym czynnikiem, który wpłynął na procesy decyzyjne rządów, banków centralnych, przedsiębiorstw i konsumentów. Światowa gospodarka wspierana była antykryzysowymi pakietami fiskalnymi oraz akomodacyjną polityką pieniężną banków centralnych. Głównymi zagrożeniami dla globalnego wzrostu gospodarczego były m.in.: przebieg pandemii COVID-19, pojawiające się problemy w handlu międzynarodowym, przejawiające się zaburzeniami w globalnych łańcuchach podaży oraz problemy związane z coraz wyższą dynamiką światowych cen surowców i energii. Tematy te zostaną przedstawione w dalszej części Wprowadzenia.

Rola pandemii COVID-19

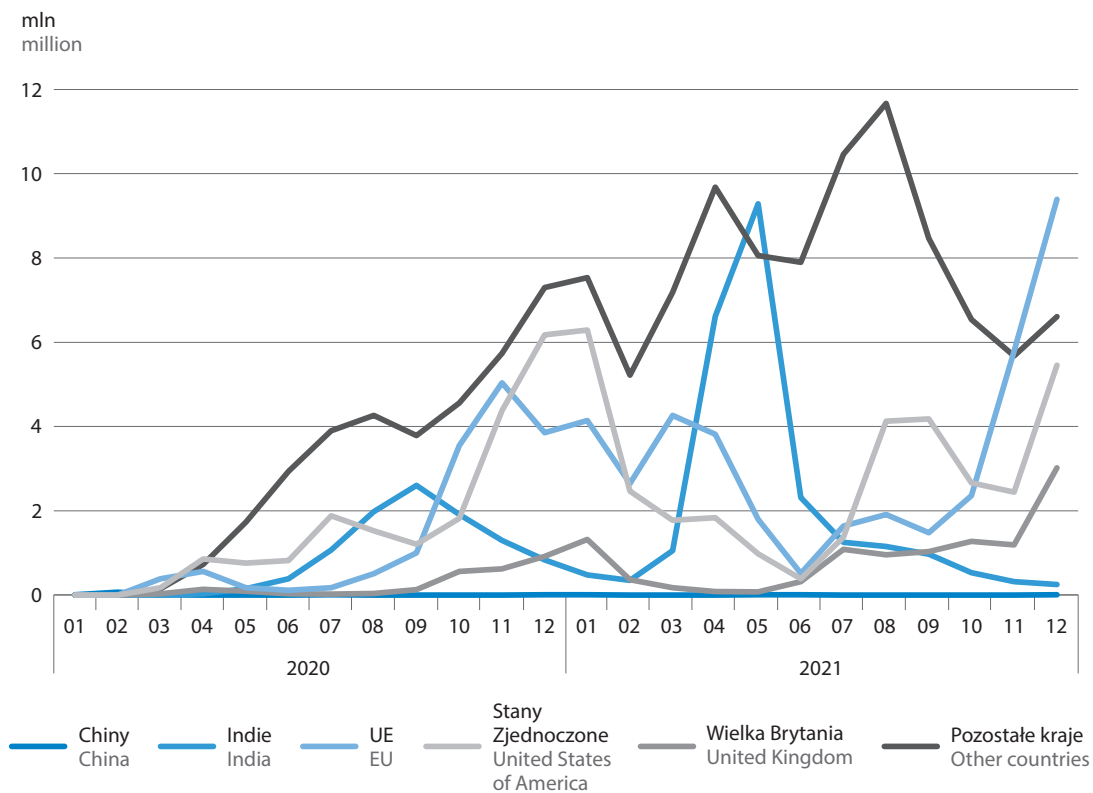
The role of the COVID-19 pandemic

W trakcie 2021 r. sytuacja epidemiczna oraz związane z nią restrykcje ulegały zmianom. Wysoka liczba zakażeń COVID-19 w pierwszych miesiącach 2021 r., przyczyniała się do utrzymywania części restrykcji. Z każdym miesiącem sytuacja ulegała poprawie. Pod koniec I kwartału spadła liczba zakażeń w Ameryce Północnej, a w II kwartale również i w Europie. Z kolei w Ameryce Południowej, w I połowie roku nie zanotowano większych zmian. Trudniejsza sytuacja występowała w Azji, co przyczyniło się do zaostrzenia restrykcji. Generalnie jednak stopień restrykcji, szczególnie w Stanach Zjednoczonych i Europie był mniejszy niż w 2020 r. Przyspieszenie procesu szczepień i łagodniejszy przebieg pandemii pozwolił na znoszenie obostrzeń, co pozytywnie wpłynęło na dynamikę popytu (w tym uwolnienie „odroczonego” popytu).

W skali globalnej, w I połowie 2021 r., obserwowane było ożywienie aktywności w gospodarce światowej, głównie za sprawą produkcji przemysłowej i światowego handlu towarami, których wartości już w I kwartale 2021 r. kształtowały się powyżej poziomów utrzymujących się przed wybuchem pandemii. W kolejnych miesiącach roku poprawie ulegała również sytuacja w sektorze usług. W II kwartale 2021 r. zaczęły się pojawiać ograniczenia podażowe, co było m.in. efektem słabszej aktywności gospodarczej w krajach, gdzie sytuacja epidemiczna była nadal trudna (głównie kraje azjatyckie). W okresie letnim (lipiec i sierpień) nastąpił wzrost liczby przypadków COVID-19, szczególnie w Azji, ale również i w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii oraz niektórych krajach Unii Europejskiej. Wzrost liczby zakażeń nie spowodował tak dużych restrykcji przeciwepidemicznych, jak w 2020 r. (m.in. efekt wysokiego poziomu wyszczepienia), jednak stanowił jeden z ważniejszych czynników wpływających na spowolnienie aktywności gospodarczej od III kwartału 2021 r. w największych gospodarkach świata. Szczególnie w Chinach restrykcyjna polityka w sytuacji pojawienia się nowych odmian wirusa wpłynęła na ograniczenie aktywności gospodarczej i zakłóciła globalne łańcuchy dostaw. Wpłynęło to szczególnie na pojawienie się większych problemów podażowych w sektorze przemysłowym i budowlanym. Pod koniec 2021 r. w związku z rozprzestrzenieniem się wariantu koronawirusa Omikron, liczba nowych zakażeń COVID-19 na świecie wzrosła do rekordowo wysokich poziomów.

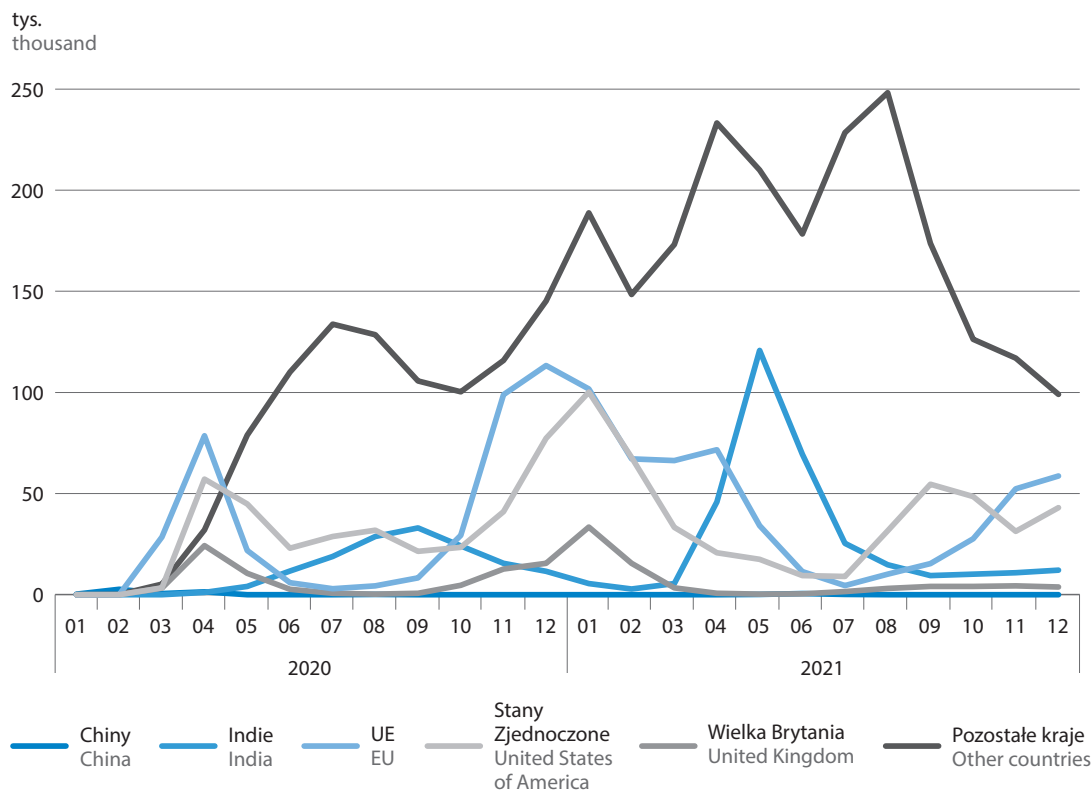
¹ Jeszcze w listopadzie 2021 r. według Prezes EBC, Christine Lagarde: „wzrost inflacji nie będzie trwał. Ustąpi w przyszłym roku. Spodziewamy się, że stopy inflacji zaczną spadać już od stycznia.” (EBC, (2021), Interview with Christine Lagarde, President of the ECB, conducted by Gerald Braunberger, Dennis Kremer and Christian Siedenbiedel on 23 November and published on 26 November 2021).

Wykres 1. Miesięczna liczba nowych przypadków COVID-19
 Chart 1. Monthly number of new COVID-19 cases

Źródło: WHO.
 Source: WHO.

Wykres 2. Miesięczna liczba zgonów na COVID-19
 Chart 2. Monthly number of deaths from COVID-19

Źródło: WHO.
 Source: WHO.

Wzrost dynamiki aktywności gospodarczej i pierwsze ograniczenia

Increase in the dynamics of economic activity and the first limitations

W trakcie 2021 r. prognozy dynamiki aktywności gospodarczej ulegały poprawie. Według prognoz MFW przedstawionych w październiku 2020 r., globalny wzrost gospodarczy w 2021 r. miał przyspieszyć do 5,2% a w krajach rozwiniętych do 3,9%. W marcu 2021 r. prognozy światowego wzrostu gospodarczego zostały podniesione odpowiednio do 6,0% i 5,1%.

Tablica 1. Prognozy dynamiki PKB
Table 1. GDP forecasts

Region/data publikacji prognozy Region/Date of publication of the forecast	Światowy wzrost World output		Kraje rozwinięte Advanced Economies		Kraje rozwijające się Emerging Market and Developing Economies	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Październik 2020 October 2020	5,2	–	3,9	–	6,0	–
Styczeń 2021 January 2021	5,5	4,2	4,3	3,1	6,3	5,0
Marzec 2021 March 2021	6,0	4,4	5,1	3,6	6,7	5,0
Lipiec 2021 July 2021	6,0	4,9	5,6	4,4	6,3	5,2
Październik 2021 October 2021	5,9	4,9	5,2	4,5	6,4	5,1

Źródło: MFW.

Source: IMF.

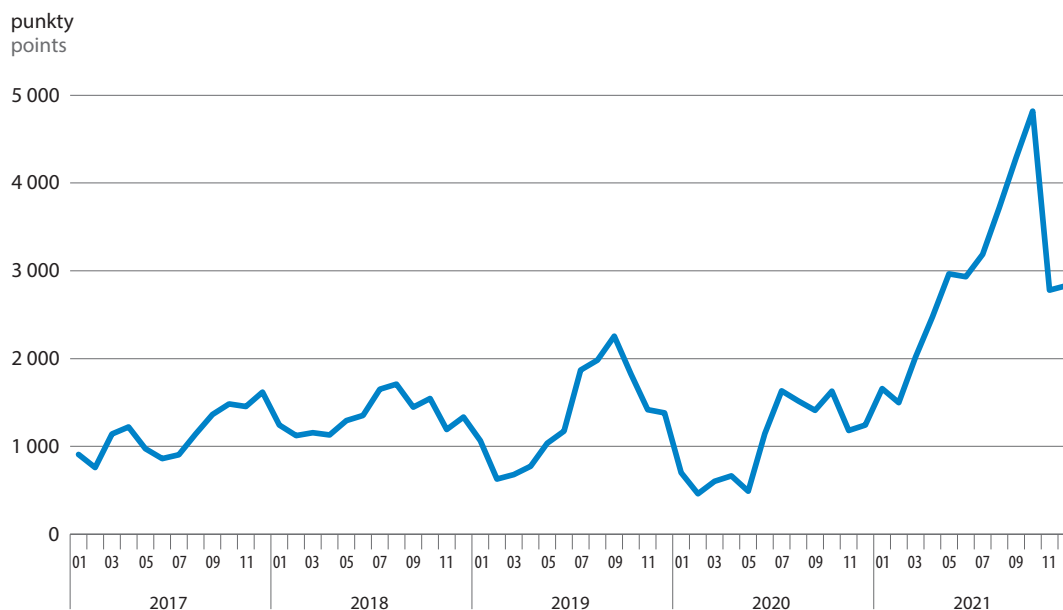
Aktywność gospodarcza była podtrzymywana głównie przez konsumpcję, stąd problemem było nadążanie za szybkim wzrostem popytu i uzupełnianiem zapasów. W 2021 r. pandemia COVID-19 nadal utrudniała funkcjonowanie przedsiębiorstw zarówno produkcyjnych jak i transportowych (szczególnie w Azji). W okresie pandemii koronawirusa (COVID-19) ograniczenia w produkcji przyczyniły się do wyczerpywania zapasów. Od momentu wybuchu pandemii pojawił się zwiększony popyt na niektóre produkty (np. elektronika), jednocześnie występowały ograniczenia możliwości produkcyjnych w zakładach (z uwagi na pandemię, jak również i tajfuny i suszę na Tajwanie), niedobory surowców (m.in. metale, tworzywa sztuczne, półprzewodniki). Zakłócenia w wysyłce i niedobory surowców prowadziły do znacznych opóźnień w dostawach niektórych produktów. Czas dostaw uległ znacznemu wydłużeniu (np. w sektorze motoryzacyjnym). Problemy z globalnymi łańcuchami podaży przełożyły się na spowolnienie wymiany handlowej i w konsekwencji do ograniczenia dynamiki PKB. Według analizy EBC, w sytuacji braku zakłóceń w dostawach, eksport towarów strefy euro byłby wyższy o 6,7%, natomiast globalny eksport towarów (bez strefy euro) byłby wyższy o 2,3%².

Powyzsze problemy zaczęły coraz wyraźniej wpływać na procesy cenowe. Gwałtownie wzrosły ceny frachtu. Wskaźnik cen za przewóz materiałów drogą morską – Baltic Dry Index (BDI)³, mierzący zmiany w kosztach transportu różnych surowców (np. węgla, stali). W okresie od lutego do października 2021 r. wartość wskaźnika BDI wzrosła z 1 500 pkt do 4 820 pkt (czyli 221%). Koszty transportu wpływały na globalny wzrost cen importu, w tym cen surowców i energii oraz w efekcie wyższej dynamiki cen produkcji.

² EBC (2021), The impact of supply bottlenecks on trade, ECB Economic Bulletin nr 6/2021.

³ Baltic Dry Index (BDI) publikowany jest przez londyńską Baltic Exchange stanowi punkt odniesienia dla ceny transportu głównych surowców drogą morską. Indeks uwzględnia 23 główne światowe trasy żeglugowe przewożące m.in. węgiel, rudę żelaza i zboża. Wskaźnik BDI dostarcza informacji na temat globalnej aktywności gospodarczej oraz zmian w podaży i popycie na kluczowe materiały wykorzystywane w produkcji.

Wykres 3. Wskaźnik Baltic Dry Index (BDI)
 Chart 3. Baltic Dry Index (BDI)

Źródło: Bloomberg.
 Source: Bloomberg.

Niepewność wokół wzrostu dynamiki cen

Uncertainty around rising price dynamics

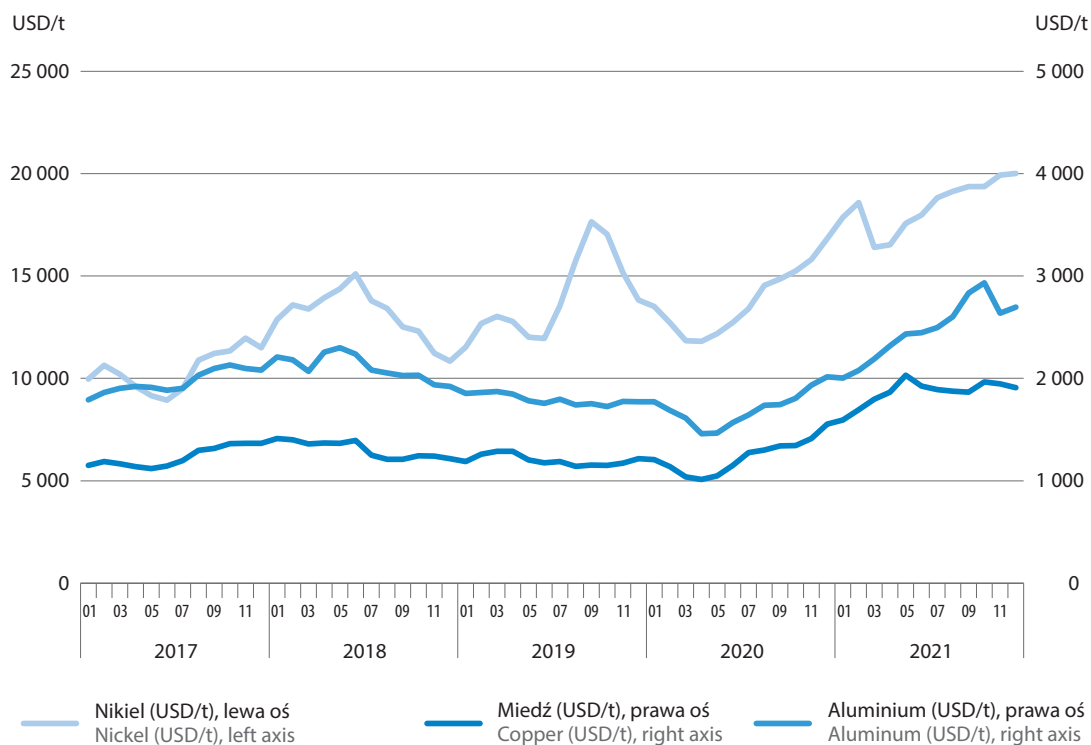
Wzrost globalnego popytu, ograniczenia po stronie podaży surowców energetycznych oraz spadek ich zapasów, przyczyniło się do wyraźnego wzrostu cen surowców energetycznych⁴ i metali⁵. Ceny kontraktów terminowych na emisję CO₂ wzrosły w 2021 r. z 34 EUR/t na początku roku do 88 EUR/t na koniec roku. W trendzie wzrostowym znajdowały się również ceny zbóż i mięsa⁶.

⁴ Przykładowo ceny ropy, gazu ziemnego i węgla, w okresie od grudnia 2020 r. do grudnia 2021 r., wzrosły odpowiednio o 49,5%, 47,0% i 67,3% (obliczenia na podstawie danych MFW).

⁵ Ceny aluminium pomiędzy grudniem 2021 r. a grudniem 2020 r. wzrosły o 33,8%, miedzi o 22,9% oraz niklu o 19,0% (obliczenia na podstawie danych MFW).

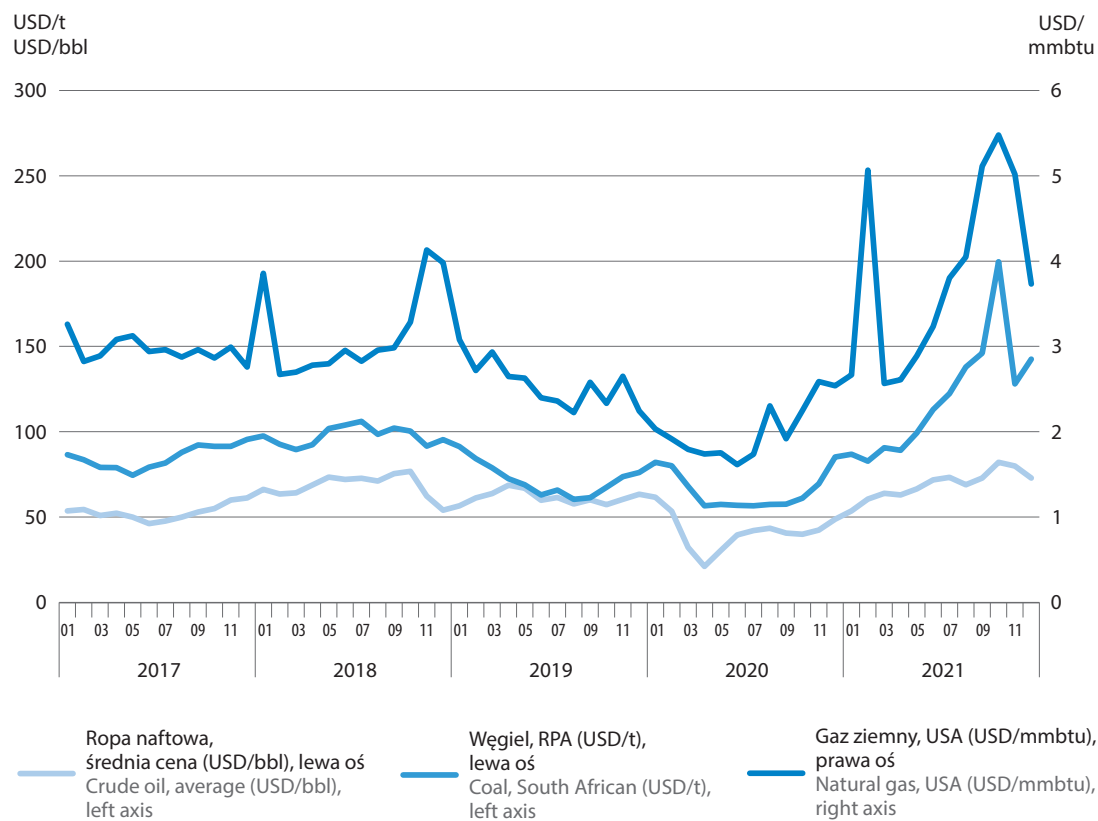
⁶ Ceny mięsa z kurczaków wzrosły w okresie od grudnia 2020 r. do grudnia 2021 r. o 51,7%, wołowiny o 35,3%, a pszenicy o 40,3% (obliczenia na podstawie danych MFW).

Wykres 4. Ceny niklu, miedzi i aluminium
 Chart 4. Nickel, copper and aluminum price change

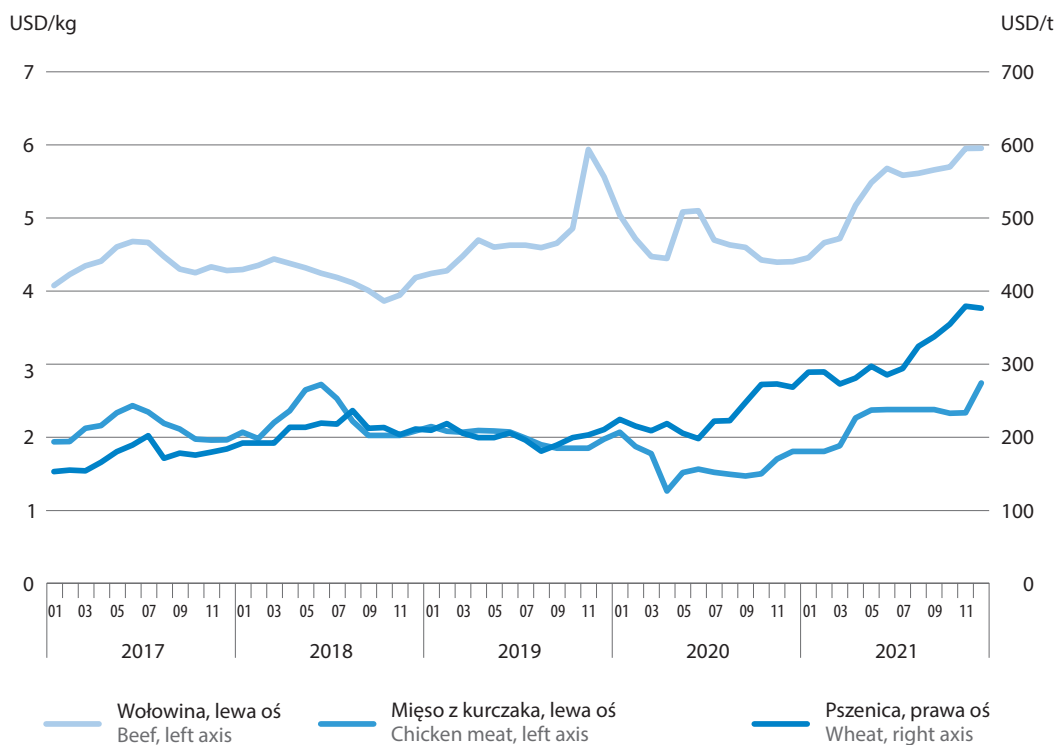
Źródło: MFW.
 Source: IMF.

Wykres 5. Ceny surowców energetycznych
Chart 5. Energy commodity prices

Źródło: MFW.
Source: IMF.

Wykres 6. Ceny mięsa (wołowina, kurczaki) i pszenicy
 Chart 6. Prices of meat prices (beef, chicken) and wheat

Źródło: MFW.

Source: IMF.

Wzrostowi cen sprzyjała również akomodacyjna polityka fiskalna pobudzająca popyt⁷ i luźna polityka pieniężna. W efekcie wzrastała niepewność odnośnie skali wzrostu oczekiwań inflacyjnych i samej inflacji. MFW w prognozach inflacji z października 2020 r. nie przewidywał większego wzrostu dynamiki cen dla krajów rozwiniętych. Prognozy inflacji na 2021 r. jak i na 2022 r. zostały wyraźnie podwyższone przez MFW w lipcu 2021 r. W październiku 2021 r. podkreślano, że w wielu krajach ryzyko związane z prognozą inflacji wydaje się być większe⁸.

⁷ O możliwości powstania spirali inflacyjnej ostrzegali m.in. Blanchard (2021) i Summers (2021).

⁸ MFW (2021), Global Financial Stability Report, October 2021.

Tablica 2. Prognozy dynamiki inflacji MFW
Table 2. IMF inflation dynamics forecasts

Region/data publikacji prognozy Region/Date of publication of the forecast	Kraje rozwinięte Advanced Economies		Kraje rozwijające się Emerging Market and Developing Economies	
	2021	2022	2021	2022
Październik 2020 October 2020	1,6	–	4,7	–
Styczeń 2021 January 2021	1,3	1,5	4,2	4,2
Marzec 2021 March 2021	1,6	1,7	4,9	4,4
Lipiec 2021 July 2021	2,4	2,1	5,4	4,7
Październik 2021 October 2021	2,8	2,3	5,5	4,9

Źródło: MFW.
Source: IMF.

Generalnie zakładano krótkotrwałe wzrosty cen, których źródłem były wyższe ceny energii oraz zakłócenia w łańcuchach dostaw. Spadkowi dynamiki inflacji w średnim okresie miały sprzyjać zakotwiczone oczekiwania inflacyjne oraz coraz mniejsza nierównowaga pomiędzy popytą a podażą w 2022 r. W 2021 r. MFW podkreślał, że strach przed inflacją może być ograniczany poprzez odpowiednią politykę fiskalną i pieniężną, której towarzyszy prawidłowa komunikacja dopasowana do sytuacji w danym kraju⁹.

Przejęciowy charakter obserwowanego wzrostu dynamiki inflacji był scenariuszem podstawowym zarówno w przypadku Fed jak i EBC. Tym niemniej, analitycy EBC nie wykluczali: „możliwości silniejszego niż zwykle przeniesienia rosnących kosztów produkcji na ceny konsumenckie...”¹⁰. Według analizy EBC, potrzeba około roku, aby zmiany cen dóbr pośrednich przeniosły się na ceny dóbr konsumpcyjnych w kategorii „nieenergetyczne dobra przemysłowe” (ang. non-energy industrial goods, NEIG)¹¹. Wyjątkowy okres pandemii mógł jednak przyczynić się do odchylenia od obserwowanych w przeszłości wzorców przenoszenia (ang. pass-through patterns) impulsów cenowych. Panowało jednak przekonanie, że w przypadku bardziej negatywnego scenariusza, banki centralne posiadają odpowiednie instrumenty do tłumienia inflacji¹².

Zmiany w polityce pieniężnej

Changes in monetary policy

Przez pierwszą część roku, główne banki centralne kontynuowały ekspansywną politykę pieniężną, utrzymywały stopy procentowe w pobliżu zera lub poniżej zera oraz kontynuowały skup aktywów, w tym przeprowadzały długoterminowe operacje zasilające sektor bankowy w płynność. Przykładowo Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) utrzymywała docelowy przedział dla stopy fed funds na poziomie 0,00%–0,25% oraz prowadziła skup aktywów finansowych. Z kolei Europejski Bank Centralny (EBC) utrzymywał ujemną stopę depozytową na poziomie –0,5%, kontynuował pandemiczny program skupu aktywów (PEPP) i prowadził program TLTRO. Część banków centralnych podjęła w 2021 r. decyzje o podwyżkach stóp procentowych. Należały do nich m.in. banki centralne w Anglii, Brazylii, w Czechach, Polsce, na Węgrzech,

⁹ MFW (2021), World Economic Outlook, October 2021.

¹⁰ EBC (2021), Recent developments in pipeline pressures for non-energy industrial goods inflation in the euro area, ECB Economic Bulletin nr 5/2021.

¹¹ EBC (2021), Recent developments in pipeline pressures for non-energy industrial goods inflation in the euro area, ECB Economic Bulletin nr 5/2021.

¹² Stiglitz J.E. (2021). The Inflation Red Herring, Project-Syndicate, Jun 7, 2021. <https://www.project-syndicate.org/commentary/us-inflation-red-herring-by-joseph-e-stiglitz-2021-06>.

w Rumunii, Rosji (więcej szczegółów w rozdziale IV). Zmiany w polityce pieniężnej sprowadzały się również do sygnalizowania możliwości zakończenia lub stopniowego wygaszania skupu aktywów.

Na uwagę zasługują wprowadzone zmiany do strategii polityki pieniężnej przez EBC¹³. Potwierdzono, że w ramach prowadzonej strategii, w średnim okresie inflacja będzie stabilizowana na poziomie 2%. Przy czym, w odróżnieniu do poprzedniego celu, Rada Prezesów zobowiązała się między innymi do symetrycznego traktowania osiągnięcia celu 2% (w odróżnieniu od poprzedniego, asymetrycznego celu – nie więcej niż 2%). Zgodnie z nową formułą, dwuprocentowa inflacja nie jest pułapem, stanowi symetryczne zobowiązanie Rady Prezesów do osiągnięcia celu. Zarówno ujemne jak i dodatnie odchylenia inflacji od celu, uważane będą za równie niepożądane (więcej szczegółów w rozdziale IV). Zmiany w sposobie sformułowania celu polityki pieniężnej wprowadzono, aby lepiej zakotwiczyć oczekiwania inflacyjne¹⁴. Według EBC, poprzednie sformułowanie celu było „powszechnie uważane za zbyt rozbudowane i czasami powodujące błędne wyobrażenia na temat aspiracji Rady Prezesów”¹⁵. Ponadto, EBC wskazał na konieczność rozpoczęcia przez Eurostat prac nad rozszerzeniem HICP o koszty mieszkaniowe¹⁶. Nie uległ zmianie zestaw stóp procentowych, stosowanych do tej pory przez EBC. Dodatkowo, jeśli zajdzie taka potrzeba, EBC będzie nadal stosował inne instrumenty, takie jak skup aktywów i długoterminowe operacje refinansujące. EBC wprowadził również zmiany do ram analitycznych, stanowiących podstawę decyzji w polityce pieniężnej. Dotychczasowe „dwa filary” służące identyfikacji zagrożeń dla stabilności cen: „analiza ekonomiczna” i „analiza monetarna”, zostały rozszerzone o zintegrowaną ocenę kanałów sprzężenia zwrotnego ze sfery monetarnej i finansowej do światowej gospodarki i odwrotnie. W nowej strategii EBC, uwzględnione zostały konsekwencje zmian klimatycznych i transformacji węglowej (m.in. w modelowaniu makroekonomicznym, opracowywaniu nowych wskaźników statystycznych, narzędzi ocen wpływu zmian klimatycznych)¹⁷.

Zmiany w polityce fiskalnej

Changes in fiscal policy

W obliczu zmiany charakteru pandemii COVID-19, działania fiskalne w poszczególne krajach ulegały zmianie. O ile w 2020 r. były one nakierowane na ograniczanie bezpośrednich efektów pandemii (ustabilizowanie sytuacji epidemicznej i pomoc gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom), to w 2021 r. działania te nakierowano bardziej na strukturalną transformację gospodarek. Podejmowane były decyzje zwiększające inwestycje infrastrukturalne (m.in. dotyczące usług użyteczności publicznej, transportu, innowacji, szero-kopasmowego Internetu, środowiska).

W przypadku gospodarek rozwiniętych, skala wzrostu zapowiadanych inwestycji publicznych wynosiła 0,5 p. proc. PKB w średnim okresie, względem okresu przed pandemią¹⁸. Specjalne programy fiskalne związane z inwestycjami publicznymi w średnim okresie zapowiedziały m.in. Stany Zjednoczone¹⁹, Japonia²⁰, Wielka Brytania (program Plan for Growth) oraz Unia Europejska (program NextGenerationEU).

W Unii Europejskiej podstawowym elementem programu fiskalnego NextGenerationEU o łącznej wartości 806,9 mld euro, był Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility) o łącznej wartości 723,8 mld euro (z czego 385,8 mld euro w postaci pożyczek oraz 338 mld euro w formie dotacji dla państw członkowskich). Priorytetami unijnego programu są inwestycje w klimat i cyfryzację, które stanowią ponad połowę planowanych wydatków. Przydział środków dla danego kraju zaplanowano proporcjonalnie do liczby ludności i odwrotnie proporcjonalnie do poziomu dochodu na mieszkańca²¹.

¹³ Nowa strategia EBC znalazła odzwierciedlenie w dokumencie „The ECB’s monetary policy strategy statement”, opublikowanym przez EBC 8 lipca 2021 r.

¹⁴ Według Rady Prezesów EBC, stabilność cen, najlepiej osiągnąć dążąc do dwuprocentowego celu inflacyjnego w średnim okresie, który jest jasnym celem ilościowym, łatwym do zakomunikowania, mogącym stanowić silną kotwicę dla oczekiwań inflacyjnych.

¹⁵ Lagarde, C., de Guindos, L. (2021). Opening remarks, press conference, ECB, Frankfurt am Main, 8 July 2021.

¹⁶ Dla EBC miarą oceny stabilności cen i głównym wskaźnikiem referencyjnym dla polityki pieniężnej pozostaje Zharmonizowany Wskaźnik Cen Konsumpcyjnych (HICP).

¹⁷ Lagarde, C., de Guindos, L. (2021). Opening remarks, press conference, ECB, Frankfurt am Main, 8 July 2021.

¹⁸ MFW (2021), Fiscal Monitor, October 2021.

¹⁹ Wartość pakietu inwestycji o około 2 proc. PKB powyżej prognoz sprzed okresu przed pandemią.

²⁰ Wartość programu 5 proc. PKB, uwzględnia zarówno inwestycje infrastrukturalne i dodatkowe wydatki socjalne.

²¹ Szczegóły przedstawiono w rozdziale III.

W Stanach Zjednoczonych zaproponowano dodatkowe wydatki w ramach dwóch programów: American Families Plan (AFP) o wartości 2,0 bilionów dolarów i American Jobs Plan (AJP) o wartości 2,3 biliona dolarów. Celem programów jest m.in. wspieranie słabszych finansowo gospodarstw domowych, inwestowanie w infrastrukturę oraz wzrost wydajności pracy.

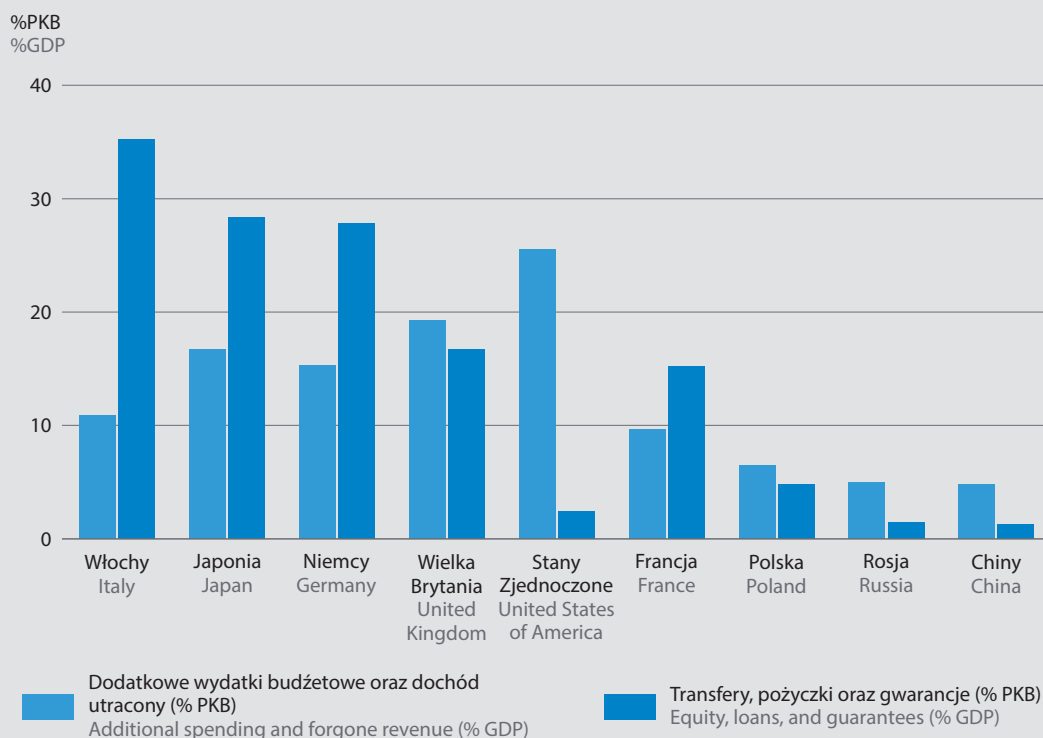
Badania MFW nad dyskrecjonalnymi działaniami fiskalnymi w okresie pandemii COVID-19

IMF research on discretionary fiscal measures during the COVID-19 pandemic

W 2021 r. kontynuowana była ekspansywna polityka fiskalna. Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych i różnego rodzaju programy wsparcia były w większym stopniu nakierowane na wspieranie aktywności gospodarczej i transformacji gospodarek niż na bezpośrednią walkę z pandemią. Korzystanie z programów szczepień umożliwiło odchodzenie od bezpośrednich ograniczeń w prowadzeniu działalności gospodarczej i było elementem wpływającym na ożywienie gospodarcze. Najwyższe transfery, pożyczki oraz gwarancje Skarbu Państwa w latach 2020–2021 wystąpiły w przypadku Włoch (35,3% PKB), Japonii (28,3% PKB) oraz Niemiec (27,8% PKB). Z kolei najwyższe, dodatkowe wydatki oraz dochody utracone z uwagi na pandemię²², wystąpiły w Stanach Zjednoczonych (25,5% PKB), Wielkiej Brytanii i Nowej Zelandii (w obu przypadkach 19,3% PKB).

Wykres 7. Dyskrecjonalne działania fiskalne w odpowiedzi na pandemię COVID-19 w latach 2020–2021

Chart 7. Discretionary Fiscal Response to the COVID-19 Crisis in Selected Economies in 2020–2021

Źródło: MFW, Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 (October 2021).

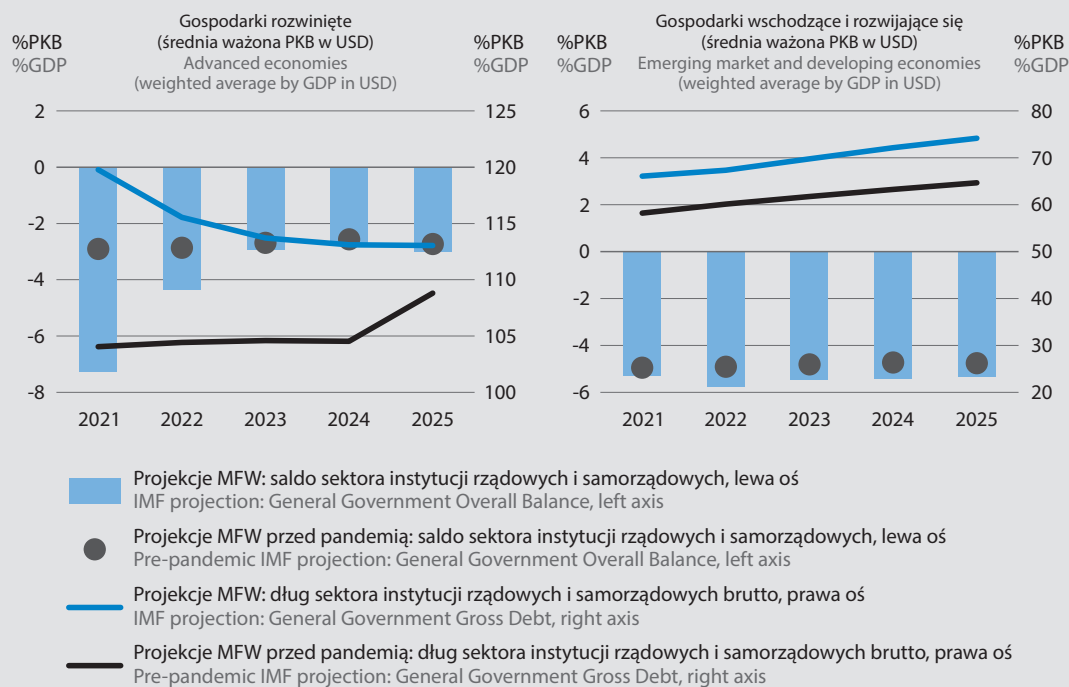
Source: IMF, Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 (October 2021).

²² Utracone dochody dla finansów publicznych są wynikiem m.in. niższych dochodów budżetowych z tytułu czasowego obniżenia wybranych stawek podatkowych (np. stawek podatku dochodowego od osób prawnych, stawek podatku od nieruchomości), przyspieszenia odpisów amortyzacyjnych, wprowadzenia ulg podatkowych (np. ulg podatkowych od wynagrodzeń, ulg podatkowych dla przedsiębiorstw z danego sektora gospodarki).

Koszt kredytu w okresie pandemii został w znacznym stopniu ograniczony przez zakupy długu publicznego przez banki centralne oraz krajowe sektory bankowe. MFW prognozował w październiku 2021 r., że do 2026 r. relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB znacznie nieznacznie spadać, do czego przyczyni się głównie wzrost gospodarczy²³. Na wykresie przedstawiono projekcje MFW z października 2021 r. i przed pandemią z października 2019 r.

Wykres 8. Wpływ pandemii COVID-19 na prognozy długu sektora instytucji rządowych i samorządowych i salda sektora w latach 2021–25^a

Chart 8. The Effect of the COVID-19 Pandemic on the Forecast of General Government Gross Debt and Fiscal Balances, 2021–25^a

^a Zgodnie z metodologią przyjętą przez IMF.

Źródło: : MFW: Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic (October 2021).

^a In line with the methodology adopted by the IMF.

Source: IMF: Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic (October 2021).

²³ MFW (2021), Global Financial Stability Report, April 2021.

Rozdział 1

Chapter 1

Wzrost gospodarczy

Economic growth

1. Procesy w gospodarce światowej

1. Processes in the world economy

Po szoku egzogenicznym w 2020 r. o niespotykanej wcześniej skali oraz bardzo dużych spadkach PKB, związanych z wybuchem pandemii Covid-19, pierwsza połowa 2021 r. była okresem równie szybkiej odbudowy wzrostu, w dużym stopniu zahamowanej w drugiej połowie tego roku m.in. z powodu presji inflacyjnej, która w wielu gospodarkach rozwiniętych wymusiła zacieśnianie polityki pieniężnej – spośród dużych gospodarek w tym okresie jedynie w Chinach nie zacieśniono polityki pieniężnej. Na sytuację gospodarczą w drugiej połowie 2021 r. negatywny wpływ miała także niepewność związana z dalszą ewolucją pandemii Covid-19, której skutkiem były naprzemienne zaostrzenie i luzowanie restrykcji sanitarnych. Pomimo tego świat wchodził w 2022 r. z dość dobrymi, aczkolwiek rewidowanymi w dół, prognozami wzrostu²⁴.

Wzrost gospodarczy

Economic growth

Wzrost PKB na świecie w 2021 r., według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), był dodatni i wyniósł 6,1%, wobec spadku o 3,1% w 2020 r. W podziale na grupy państw wyniósł on 5,2% dla gospodarek rozwiniętych (wobec -4,5% w 2020 r.) oraz 6,8% w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się (wobec -2,0% w 2020 r.).

Gospodarka Stanów Zjednoczonych wzrosła o 5,7%, wobec spadku o 3,4% w roku poprzednim. W strefie euro odnotowano wzrost PKB o 5,3%, wobec spadku o 6,4% w roku poprzednim. W Japonii w 2021 r. zanotowano wzrost PKB o 1,6%, wobec spadku o 4,5% w roku poprzednim. Na zróżnicowanie pomiędzy krajami wpływał głównie przebieg pandemii Covid-19 oraz intensywność interwencji pieniężnej i fiskalnej.

²⁴ World Economic Outlook, January 2022, Executive Summary. Oczekiwania te zostały jednak nieoczekiwanie całkowicie wywrócone na skutek wojny w Ukrainie (World Economic Outlook, April 2022, Executive Summary).

Tablica 3. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)
 Table 3. Gross domestic product change in the world (constant prices)

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %				
Świat World	3,7	3,6	2,9	-3,1	6,1
Gospodarki rozwinięte, w tym: Advanced economies, including:	2,5	2,3	1,7	-4,5	5,2
Stany Zjednoczone United States	2,3	2,9	2,3	-3,4	5,7
Japonia Japan	1,7	0,6	-0,2	-4,5	1,6
Strefa euro Euro area	2,6	1,8	1,6	-6,4	5,3
Gospodarki wschodzące i rozwijające się, w tym: Emerging market and developing economies, including:	4,7	4,6	3,7	-2,0	6,8
Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe	4,1	3,4	2,5	-1,8	6,7
Turcja Turkey	7,5	3,0	0,9	1,8	11,0
rozwijające się kraje Azji emerging and developing Asia	6,6	6,4	5,3	-0,8	7,3
Chiny China	6,9	6,8	6,0	2,2	8,1
Indie India	6,8	6,5	3,7	-6,6	8,9
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	1,4	1,2	0,1	-7,0	6,8
Brazylia Brazil	1,3	1,8	1,2	-3,9	4,6
Meksyk Mexico	2,1	2,2	-0,2	-8,2	4,8
Rosja Russia	1,8	2,8	2,2	-2,7	4,7
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asia	2,4	2,7	2,2	-2,9	5,7
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	3,0	3,3	3,1	-1,7	4,5
Republika Południowej Afryki South Africa	1,2	1,5	0,1	-6,4	4,9

Uwaga: od 2019 r. MFW nie publikuje już danych dla Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), zaś kategoria Bliski wschód i Afryka Północna została zastąpiona kategorią Bliski Wschód i Azja Centralna. Z kolei kategoria Europa Środkowa i Wschodnia obecnie obejmuje także 4 kraje WNP, tj. Rosję, Ukrainę, Białoruś i Mołdawię. Pozostałe 8 krajów WNP włączono do kategorii Bliski Wschód i Azja Centralna. Źródło: dane MFW (World Economic Outlook Database, April 2022).

Note: from 2019 IMF does not publish any more data for the Commonwealth of Independent States (CIS), and the category of Middle East and North Africa has been replaced by Middle East and Central Asia. At the same time the category Emerging and developing Europe now comprises also 4 former CIS countries, i.e. Russia, Ukraine, Belarus and Moldova. The remaining 8 CIS countries are now in the category Middle East and Central Asia.

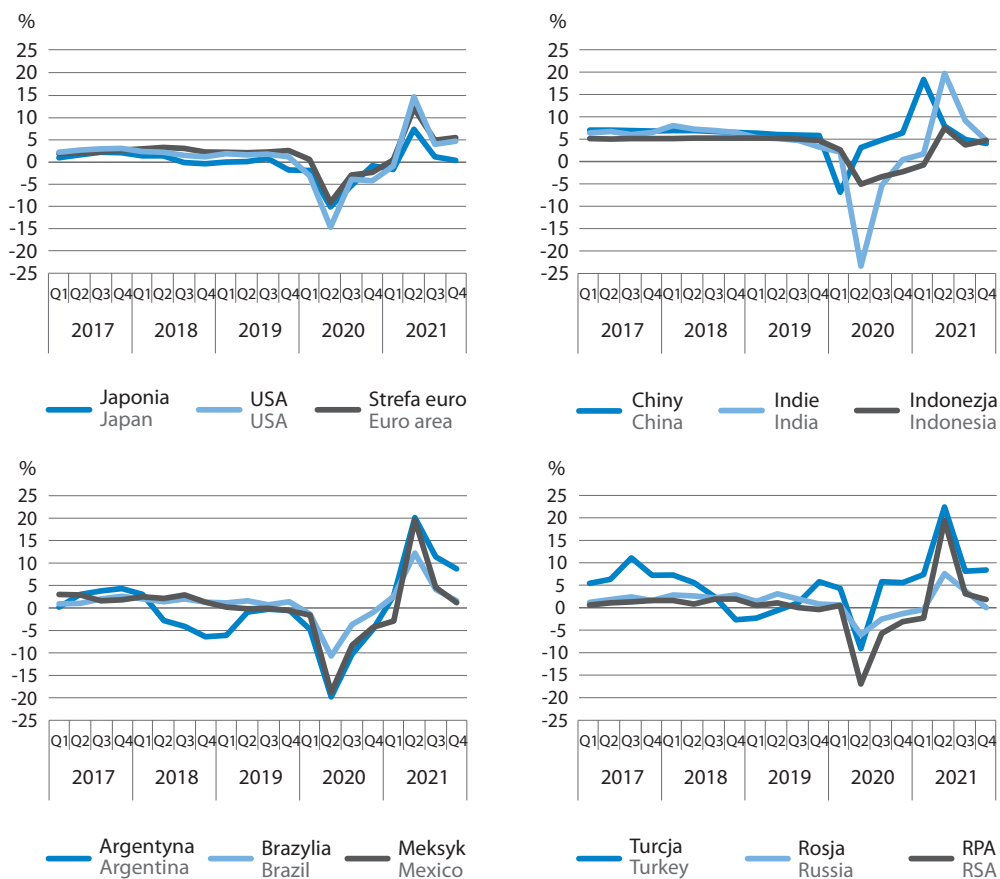
Source: IMF data (World Economic Outlook Database, April 2022).

W Chinach zanotowano w 2021 r. wzrost o 8,1%, wobec wzrostu o 2,2% w roku poprzednim. Utrzymanie dodatniego wzrostu w 2020 r. przez ten kraj było wyjątkowe w skali świata. Na tę sytuację miała wpływ szybka i zdecydowana reakcja władz, która doprowadziła do ograniczenia rozprzestrzeniania się pandemii Covid-19. Z kolei odbudowa wzrostu w 2021 r. była na tyle silna, że niemal całkowicie zniwelowała skutki pandemii – jednak ta korzystna sytuacja nie przeciągnęła się dalej poza 2021 r.

W Indiach wzrost PKB w 2021 r. wyniósł 8,9%, wobec spadku o 6,6% w roku ubiegłym – odbudowa wzrostu była zatem głęboka, ale wobec stosunkowo głębokiego spadku w 2020 r. nie tak korzystna jak w Chinach. Wysoce dodatni wzrost gospodarczy w Chinach i Indiach przyczynił się zasadniczo do lepszego wyniku gospodarek wschodzących i rozwijających się w stosunku do gospodarek rozwiniętych.

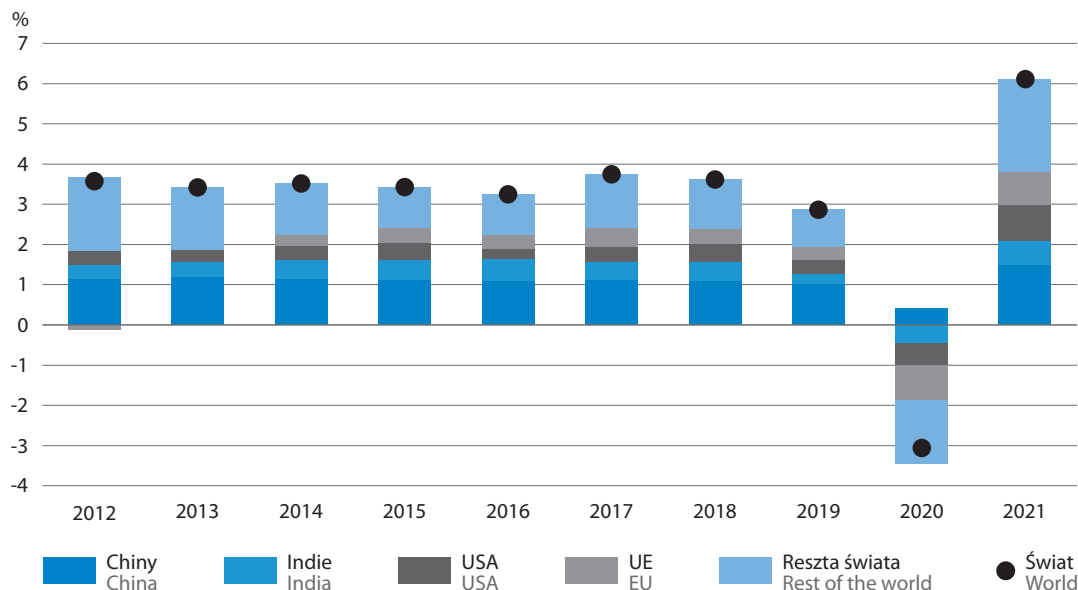
Dość charakterystyczne było dla wielu krajów to, że im większy spadek wystąpił w 2020 r. na skutek pandemii Covid-19, tym silniejsze było dodatnie odbicie wzrostu w 2021 r., co można wiązać z efektem niskiej bazy oraz z faktem, że spadki często miały charakter tymczasowego zawieszenia działalności, która gdy tylko to zawieszenie ustało szybko odbiła w górę. Po stosunkowo niskich spadkach w 2020 r. dla Japonii, Indonezji, Brazylii i Rosji wystąpiły zatem relatywnie słabe odbicia wzrostu w 2021 r. Podobną sytuację można było zaobserwować dla wielu innych mniejszych krajów, w których także zanotowano odpowiednio niskie i silne odbicia w dużym stopniu proporcjonalne do głębokości uprzednich spadków 2020 r.

Wykres 9. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach
(porównanie do analogicznego kwartału poprzedniego roku; wyrównane sezonowo)
Chart 9. GDP changes in real terms in selected economies
(compared to the same period of the previous year; seasonally adjusted)

Źródło: dane OECD.
Source: OECD data.

Wykres 10. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB
 Chart 10. Contribution of selected economies to world GDP growth

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook Database, April 2022).
 Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook Database, April 2022).

Rynek pracy

Labour market

Globalny rynek pracy w 2021 r. charakteryzował się zwiększeniem liczby pracujących o 13,2 mln osób wobec 2019 r. (czyli wobec poziomu sprzed kryzysu wywołanego przez Covid-19). Liczba pracujących wzrosła z 3,2 mld w 2020 r. do 3,3 mld (tj. o 73,9 mln osób) w 2021 r. Wskaźnik zatrudnienia osiągnął w 2021 r. poziom 55,4% (wobec 54,8% w poprzedzającym roku), przy czym najwyższy (64,3%) wystąpił w krajach Azji Wschodniej. W większości krajów, wskaźnik ten uległ wzrostowi, zmniejszył się jedynie w Europie Wschodniej i Azji Wschodniej (po 0,1 p. proc.). W Azji Południowo-Wschodniej i na Pacyfiku oraz w krajach arabskich utrzymał się na tym samym poziomie, jak w roku 2020.

W 2021 r. współczynnik aktywności zawodowej wzrósł z 58,6% w 2020 r. do 59,0%, ale nie osiągnął poziomu sprzed 2019 r. Zwiększyła się także liczba osób pracujących w niepewnych warunkach (o 1,8% w skali roku). Liczba osób bezrobotnych na świecie spadła o 4,2%, zaś stopa bezrobocia osiągnęła poziom 6,2%.

Widoczna była dalsza „digitalizacja” rynku pracy. Liczba osób na ogół pracujących zdalnie zwiększyła się z 6,0% pracujących w 2020 r. do 7,4% (w przypadku zatrudnionych – wzrost z 5,5% do 6,8%). W przedsiębiorstwach niefinansowych, procent pracujących korzystających z komputera i internetu wzrósł z 56% do 58%.

Liczba osób, które korzystały z internetu na przestrzeni ostatnich 3 miesięcy wzrosła w skali roku o 1 p. proc. i osiągnęła w 2021 r. poziom 89% ludności UE27. Sieć internetowa stała się atrakcyjna także dla osób w wyższych kategoriach wieku: nastąpił wzrost osób korzystających z Internetu o 4 p. proc. (do 85%) w przypadku osób w wieku 55–64 i o 4 p. proc. w przypadku osób w wieku 65–74 lata (do poziomu 65%).

Tablica 4. Świat^a – wybrane wskaźniki rynku pracy
Table 4. World^a – selected labour market indicators

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %				
Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) Activity rate (15 years and more) by country group					
Świat World	60,7	60,6	60,5	58,6	59,0
Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) Employment rate (15 years and more)					
Świat World	57,4	57,3	57,3	54,8	55,4
Stopa bezrobocia Unemployment rate					
Świat World	5,6	5,4	5,4	6,6	6,2
Pracujący na niepewnych warunkach Vulnerable employment					
Świat World	44,3	43,8	43,4	43,7	43,4

^a Więcej informacji na temat rynku pracy znajduje się w rozdziale 2 „Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych”, podrozdział 1 „Procesy na globalnym rynku pracy”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOP.

^a More information on labour market is presented in the chapter “Labour market and income situation of households”, subchapter 1 “Processes on a global labour market”.

Source: Own study based on ILO data.

Tablica 5. Zmiana liczby pracujących według grup krajów
Table 5. Change in the number of employed persons by country groups

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %				
Świat World	1,1	1,2	1,3	-3,2	2,3
Stany Zjednoczone United States	1,5	1,3	1,4	-5,8	3,3
Japonia Japan	1,1	2,0	0,8	-0,7	-0,3
UE 27 EU 27	1,6	1,2	1,0	-1,4	0,7
Kraje Arabskie Arab States	1,1	2,4	3,9	-0,6	2,4
Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific	0,9	1,9	1,7	-1,4	1,4
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	1,4	1,3	1,2	-1,3	0,7
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	1,2	1,6	1,3	-8,8	5,6
Afryka Północna Northern Africa	0,2	1,1	1,6	-3,3	2,3
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	2,8	3,0	2,9	-0,1	3,5

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Na całym świecie obserwowane jest zwiększenie liczby pracujących (o 2,3% wobec roku poprzedzającego).

W Stanach Zjednoczonych wskaźnik zatrudnienia zwiększył się o 3,3% wobec 2020 r. Stopa bezrobocia obniżyła się z 8,1% w 2020 roku do 5,4%.

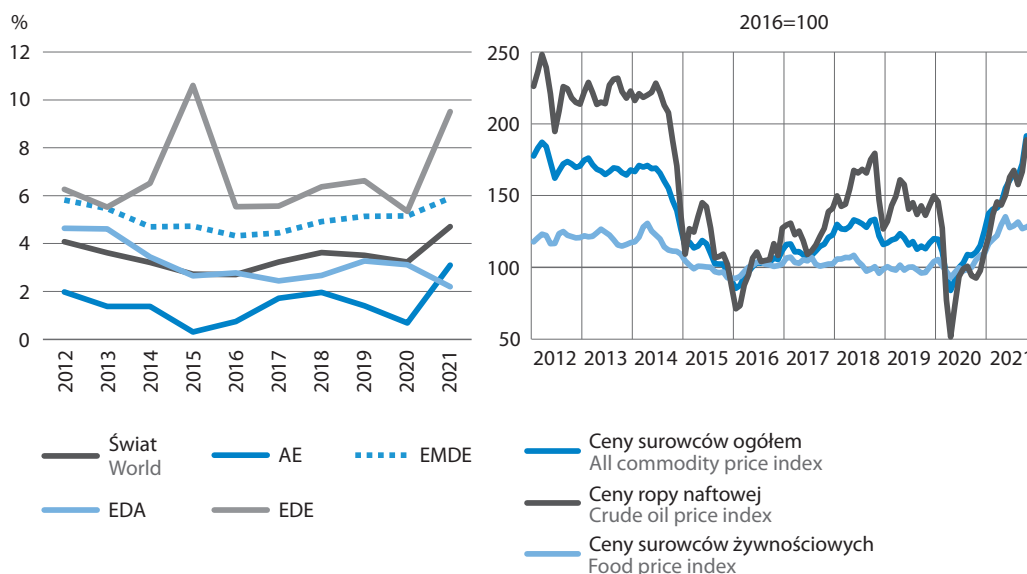
W Unii Europejskiej widoczny jest wzrost wskaźnika zatrudnienia o 2,1 p. proc. wobec 2020 r. Według danych ILO, stopa bezrobocia spadła do 7,0%.

Wskaźnik zatrudnienia na świecie był wyższy w przypadku mężczyzn i wynosił 67,3% (wobec 66,6% w 2020 r.). Wskaźnik ten w przypadku kobiet wyniósł 43,4% (wobec 43,0% w 2020 r.).

Procesy inflacyjne Inflationary processes

Inflacja²⁵ na świecie w 2021 r. wyniosła średniorocznie 4,7% czyli więcej niż w roku poprzednim (3,2%), osiągając poziom najwyższy od 2011 r. Oprócz wschodzących gospodarek azjatyckich, dla których inflacja spadła z poziomu 3,1% do 2,2%, w 2021 r. inflacja była wyższa w stosunku do roku poprzedniego dla wszystkich grup krajów. W krajach rozwiniętych inflacja wzrosła z poziomu 0,7% do 3,1% – była zatem najwyższa od 2008 r. W gospodarkach wschodzących odnotowano inflację na poziomie 5,9%, czyli wyższą o 0,7 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego – była zatem najwyższa od 2011 r. Dla wschodzących gospodarek krajów Europy Centralnej i Wschodniej inflacja wzrosła silniej, czyli o 4,2 p. proc. do poziomu 9,5%.

Wykres 11. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen
Chart 11. Inflation (CPI) in the world and selected price indices

Źródło: dane MFW, World Economic Outlook Database, April 2022.
Source: IMF data, World Economic Outlook Database, April 2022.

Wśród krajów grupy G7 inflacja wzrosła dla Stanów Zjednoczonych z poziomu 1,2% do 4,7%, a dla Kanady z poziomu 0,7% do poziomu 3,4% – była zatem najwyższa w tych krajach w całym XXI w. W tej grupie krajów inflacja również wzrosła we Francji z poziomu 0,5% do 2,1% (najwięcej od 2012 r.), w Niemczech z poziomu

²⁵ Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Na podstawie danych bazy MFW, World Economic Outlook Database, April 2021. Podział na grupy krajów według agregatów MFW.

0,4% do 3,2% (najwięcej w XXI w.), we Włoszech z poziomu –0,1% do 1,9% (najwięcej od 2012 r.), w Wielkiej Brytanii z poziomu 0,9% do 2,6% (najwięcej od 2012 r.). W Japonii jednak inflacja spadła z poziomu 0,0% do –0,3%.

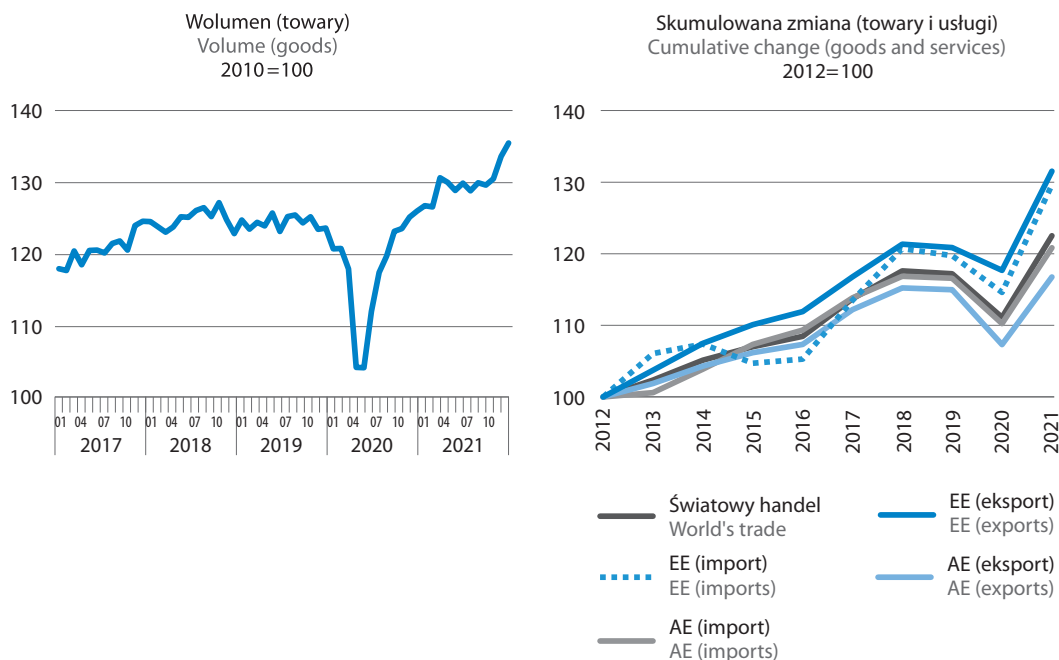
Na stronę podaźową gospodarki zaczęły znacznie oddziaływać wzrosty cen surowców. Średnioroczne ceny koszyka wszystkich surowców wzrosły o 52,8%, ceny ropy naftowej o 63,8%, zaś ceny koszyka surowców żywnościowych wzrosły o 26,2%. Również średnioroczne ceny koszyka podstawowych metali obejmujących aluminium, kobalt, miedź, rudę żelaza, ołów, molibden, nikiel, cynę, uran i cynk wzrosły o 46,8%²⁶.

Handel międzynarodowy

International trade

Do ważnych obserwacji dotyczących całości światowego handlu międzynarodowego dobrami i usługami należy zaliczyć bardzo silną odbudowę obrotów w 2021 r. Tempo wzrostu wolumenu²⁷ światowego handlu towarami w 2021 r. było dodatnie i wyniosło 10,3% – eksport wzrósł o 9,8%, zaś import o 10,7%. Wysokie tempo odbudowy wolumenu obrotów w międzynarodowym handlu towarami z 2017 r., które było w znacznym stopniu kontynuowane w 2018 r zostało zatem w 2021 r. przekroczone. Wkład gospodarek rozwiniętych do tego wzrostu był relatywnie mniej istotny niż gospodarek rozwijających się. Import w tej grupie krajów wzrósł o 9,6% (wobec spadku o 5,4% w 2020 r.), a eksport zwiększył się o 8,8% (wobec spadku o 6,7% w 2020 r.). Wkład gospodarek wschodzących do tej zmiany wolumenu był większy – import wzrósł o 13,1% (wobec spadku o 4,3% w 2020 r.), a eksport wzrósł o 11,8% (wobec wzrostu 2,6% w 2020 r.).

Wykres 12. Światowy handel towarami
Chart 12. World trade in goods

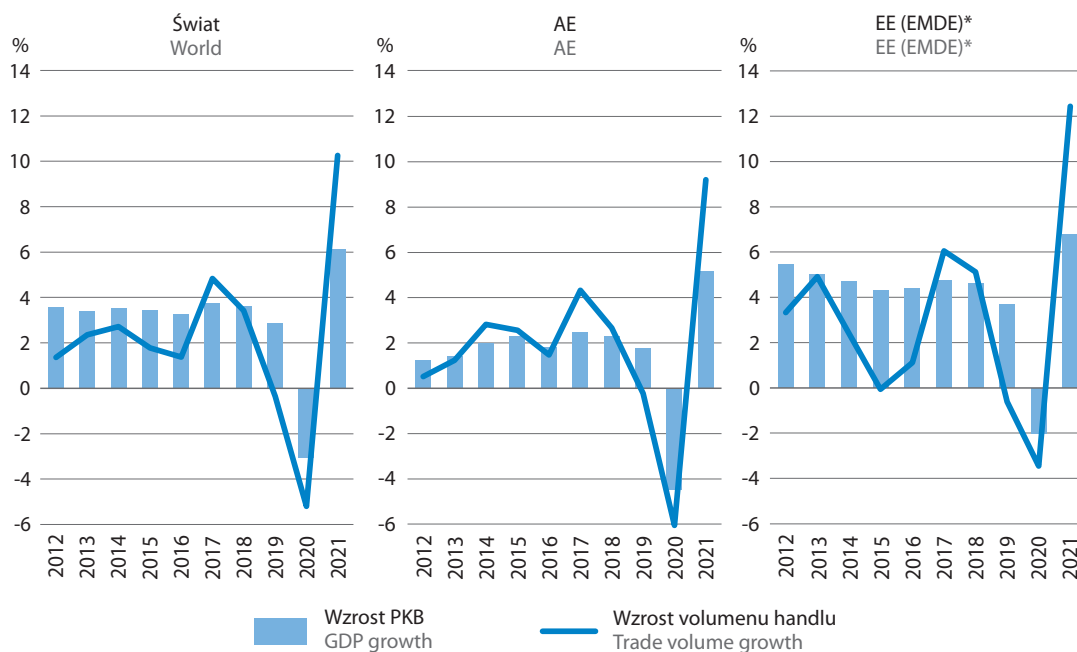
Źródło: dane CPB, World Trade Monitor.
Source: CPB data, World Trade Monitor.

²⁶ Na podstawie IMF Primary Commodity prices

²⁷ Obliczenia własne na podstawie danych CPB, World Trade Monitor. Dane w niniejszym podrozdziale odnoszą się do wolumenu obrotów, czyli nie zależą od cen, tylko od zmian ilości (ważnych udziałem w wartości całego obrotu) towarów podlegających międzynarodowemu obrotowi.

Także w odniesieniu do PKB wolumen handlu rósł do lokalnego maksimum w 2017 r. Proces ten wyhamował jednak już w 2018 r., osiągając ujemne lub neutralne wartości w 2019 r. W 2020 r. wystąpił wyraźny bardzo głęboki kryzys w światowych obrotach handlowych w odniesieniu do już znacznie zmniejszonego poziomu PKB. Podobnie jak nieproporcjonalnie silniejsze były spadki obrotów handlu w stosunku do spadków PKB w 2020 r., tak również nieproporcjonalnie silniejsza w stosunku do odbudowy PKB była odbudowa obrotów handlu, w tym szczególnie dla grupy gospodarek wschodzących.

Wykres 13. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego
Chart 13. Comparison between GDP growth and international trade volume growth

*EE - Emerging economies według CPB, EMDE - Emerging markets and developing economies według MFW.

* EE - Emerging economies according to CPB, EMDE - Emerging markets and developing economies according to IMF.

* EE - Emerging economies według CPB, EMDE - Emerging markets and developing economies według MFW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook Database, April 2021) oraz danych CPB (World Trade Monitor).

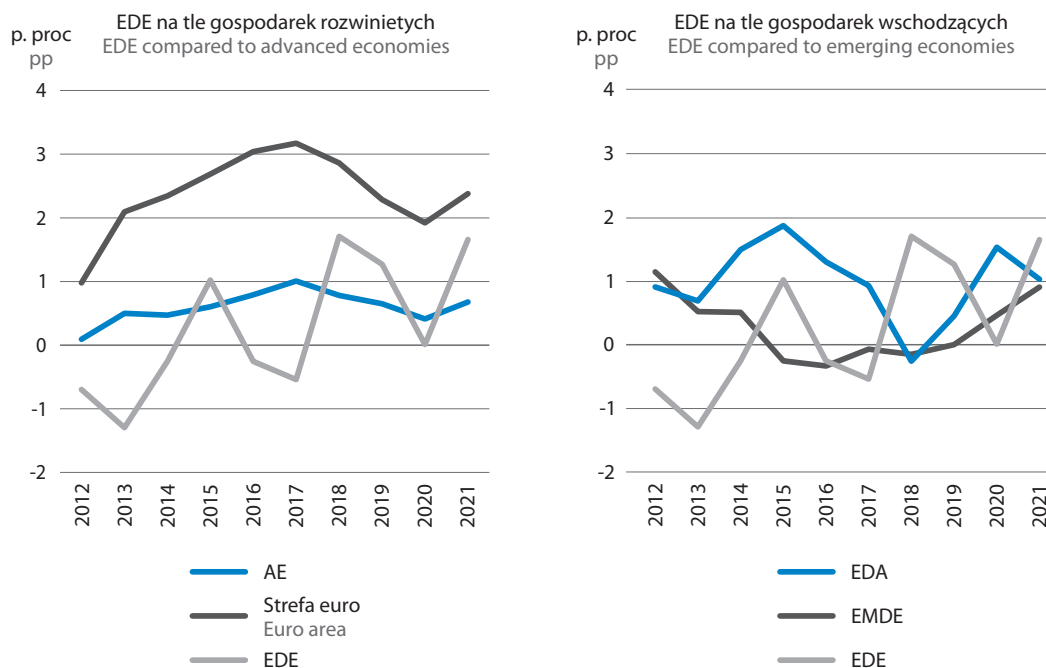
* EE - Emerging economies according to CPB, EMDE - Emerging markets and developing economies according to IMF.

Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook Database, April 2021) and CPB data (World Trade Monitor).

Handel ma bezpośredni wpływ na najważniejszy komponent bilansu płatniczego, czyli na rachunek bieżący. W 2021 r. saldo rachunku bieżącego poprawiło się dla grupy gospodarek rozwiniętych, w tym dość wyraźnie dla strefy euro i dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Poprawiło się ono również dla grupy gospodarek wschodzących, ale pogorszyło się dla grupy gospodarek wschodzących Azji. Generalnie w okresie 2012–2021 saldo rachunku bieżącego poprawiło się dla grupy gospodarek rozwiniętych (AE), ale ta poprawa odbyła się w większości przed 2017 r. Trend dla strefy euro miał podobny przebieg, ale amplitudy wahań były większe, przy generalnie wyższym poziomie salda niż dla całej grupy gospodarek rozwiniętych. Dla grupy gospodarek wschodzących (EMDE) łącznie saldo rachunku bieżącego pogarszało się mniej więcej do połowy (2016 r.) tego okresu, po czym trend ten odwrócił się tak iż saldo to niemal całkowicie się odbudowało w analizowanym okresie. Dla grupy krajów Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) łącznie saldo rachunku bieżącego poprawiło się w okresie 2012–2021 – dla krajów tych charakterystyczne były znaczne fluktuacje tego salda na tle innych analizowanych grup krajów.

Wykres 14. Saldo rachunku bieżącego Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) na tle gospodarek rozwiniętych (AE) i wschodzących (EMDE)

Chart 14. Balance of current account of emerging and developing Europe (EDE) compared to advanced (AE) and emerging economies (EMDE)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook Database, April 2022).
Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook Database, April 2022).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Foreign direct investments

W 2021 r. wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie (BIZ)²⁸ wyniosła 1 582,3 mld USD, czyli zwiększyła się o 619,2 mld USD (wzrost o 64,3% w stosunku do poprzedniego roku). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach rozwiniętych w 2021 r. stanowiły 47,1% globalnego napływu BIZ, a w relacji do 2020 r. zwiększyły się o 426,5 mld USD (o 133,6%). Napływ BIZ do Ameryki Północnej zwiększył się o 253,0 mld USD (wzrost o 145,4%), w tym zwiększył się o 216,5 mld USD napływ inwestycji do Stanów Zjednoczonych (o 143,6%). Napływ BIZ do Europy zwiększył się o 138,2 mld USD (wzrost o 171,1%), a dla krajów Unii Europejskiej wystąpił spadek napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 72,0 mld USD (mniej o 34,4%). W 2021 r. wystąpił znaczny wzrost napływu BIZ do następujących krajów Europy spoza UE: Szwajcarii (wzrost z poziomu minus 162,7 mld USD do 1,0 mld USD, czyli o 163,7 mld USD), Federacji Rosyjskiej (wzrost napływu BIZ o 27,8 mld USD), Wielkiej Brytanii (wzrost o 9,4 mld USD). Dla krajów UE największy spadek napływu BIZ wystąpił dla: Luksemburga (o 111,3 mld USD) oraz Irlandii (o 65,2 mld USD).

²⁸ UNCTAD, 'World Investment Report 2022', New York and Geneva (2022).

Tablica 6. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych
Table 6. Inflow of foreign direct investments

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w mld USD in billion USD				
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne ^a Foreign direct investments	1 632,6	1 448,3	1 480,6	963,1	1 582,3
Kraje rozwinięte Developed economies	937,7	753,3	764,5	319,2	745,7
Europa Europe	513,3	398,0	404,8	80,8	219,0
Unia Europejska European Union	274,9	366,3	401,7	209,5	137,5
Ameryka Północna North America	331,7	240,9	275,3	174,0	427,1
Stany Zjednoczone United States	309,0	203,2	225,1	150,8	367,4
Kraje rozwijające się Developing economies	695,0	695,0	716,2	643,9	836,6
Afryka Africa	40,2	45,4	45,7	39,0	83,0
Azja Asia	501,4	496,9	511,6	518,9	619,0
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	153,5	152,0	158,7	86,2	134,5
Oceania Oceania	-0,14	0,70	0,12	-0,07	0,14

^a Z wyłączeniem centrów finansowych na Karaibach: Anguilla, Antigua i Barbuda, Aruba, Bahamy, Barbados, Brytyjskie Wyspy Dziewicze, Kajmany, Curaçao, Dominika, Grenada, Montserrat, Saint Kitts i Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent i Grenadyny, Sint Maarten, Wyspy Turks i Caicos.

Źródło: UNCTAD, World Investment Report.

Source: UNCTAD, World Investment Report.

Gospodarki krajów rozwijających się zanotowały napływ BIZ w kwocie 836,6 mld USD, co stanowiło 52,9% globalnych napływów. W krajach tych nastąpił wzrost napływu inwestycji o 192,6 mld USD (o 29,9%) w relacji do poprzedniego roku. Udział Azji w globalnych inwestycjach bezpośrednich wyniósł 39,1% i zwiększyły się one o 100,1 mld USD (o 19,3%) w relacji do 2020 r.

Zmiany w klasyfikacjach geograficznych w World Investment Report 2022

Changes in geographical classifications of World Investment Report 2022

W tegorocznym Światowym Raporcie Inwestycyjnym zostały wprowadzone – do celów statystycznych – zmiany w definicji regionów i grup gospodarczych, po reklasyfikacji niektórych krajów przez Wydział Statystyczny ONZ (UNSD).

Grupa ekonomiczna „gospodarki w okresie przejściowym” została anulowana. Gospodarki te zostały rozłożone na inne grupy i regiony. Europa obejmuje obecnie także pięć krajów Bałkanów Zachodnich, czyli: Albanię, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Macedonię Północną i Serbię oraz cztery kraje Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), czyli: Białoruś, Republikę Mołdawii, Federację Rosyjską i Ukrainę. Te dziewięć krajów zalicza się obecnie do krajów rozwiniętych w ramach „innej Europy”. Armenia, Azerbejdżan i Gruzja należą do Azji Zachodniej, a Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan do Azji Środkowej. Wszystkie są częścią krajów rozwijających się Azji.

Ponadto na swoim 1215 posiedzeniu plenarnym Rada ds. Handlu i Rozwoju zatwierdziła wniosek Republiki Korei o przeniesienie z wykazu państw z grupy rozwijających się do wykazu państw rozwiniętych. W związku z tym w prezentowanych danych w WIR 2022 Republika Korei nie jest już zaliczana do krajów rozwijających się Azji, ale do krajów rozwiniętych.

Wszelkie odniesienia do gospodarek rozwiniętych, gospodarek rozwijających się, Europy i rozwijającej się Azji w WIR 2022 odnoszą się do nowej klasyfikacji. Stopy wzrostu obliczono na podstawie skorygowanych szeregów, o ile nie zaznaczono inaczej.

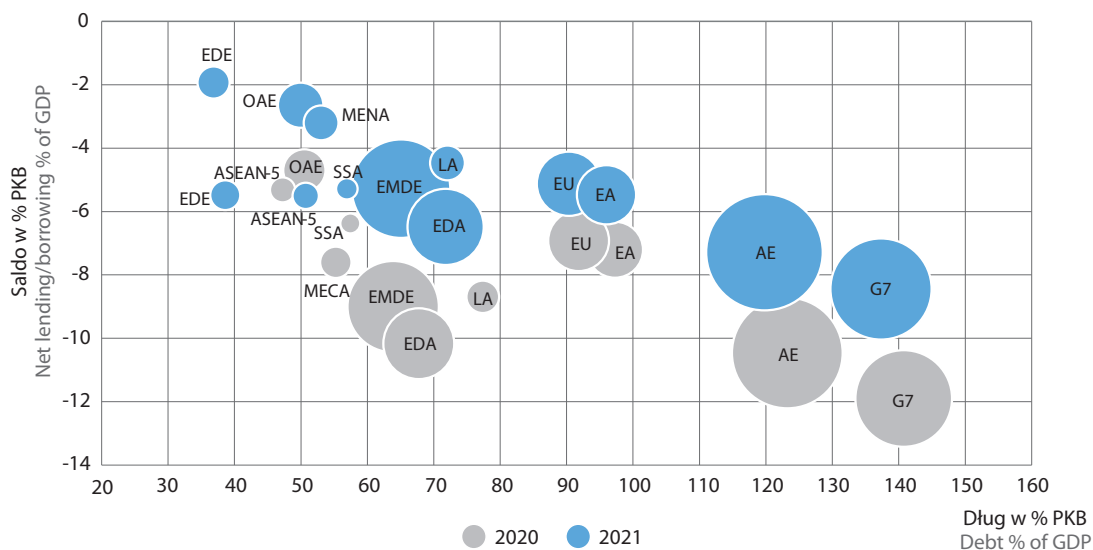
Finanse publiczne

Public finances

Sytuacja finansów publicznych na świecie w 2021 r. kształtowała się w warunkach odbicia pokryzysowego. W grupie krajów rozwiniętych nastąpiła konsolidacja fiskalna, w efekcie czego deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w tej grupie krajów spadł o 3,2 p. proc. PKB i wyniósł 7,3% PKB. W grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się również dokonano zacieśnienia fiskalnego, co skutkowało spadkiem deficytu do 5,3% PKB (czyli o 3,7 p. proc.) w porównaniu do poprzedniego roku. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych w stosunku do PKB spadł w 2021 r. do poziomu 119,8% czyli o 3,4 p. proc. W krajach wschodzących i rozwijających się zadłużenie w 2021 r. wzrosło o 1,2 p. proc., osiągając poziom 65,1% PKB.

Wykres 15. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie
(rozmiar znacznika określa PKB według PPP)

Chart 15. General government net lending/borrowing and debt in the world
(the size of the tag is defined by GDP according to PPP)

Źródło: dane MFW (World Economic Outlook Database, April 2022).

Source: data of the IMF (World Economic Outlook Database, April 2022).

Rynki finansowe

Financial markets

Zmniejszenie się obaw związanych z konsekwencjami pandemii COVID-19 oraz odchodzenie w poszczególnych krajach od obostrzeń, które negatywnie wpływały na aktywność gospodarczą, pozytywnie wpływało na sytuację na rynkach finansowych. Kontynuacja aktywnej polityki pieniężnej przez banki centralne, która została zapoczątkowana wraz z początkiem pandemii COVID-19, wyraźnie wspierała globalne rynki finansowe w 2021 r. Dwucyfrowa dynamika indeksów giełdowych występowała w przypadku większości gospodarek rozwiniętych i wschodzących. Wyraźne wzrosty miały miejsce na giełdach w Stanach Zjednoczonych i Europie. Wyjątek stanowiły niektóre kraje azjatyckie, w których stopień ograniczeń związanych z pandemią był największy. W 2021 r. obserwowany był stopniowy wzrost rentowności 10-letnich obligacji skarbowych (np. w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, czy też Niemczech, gdzie jednak średnia rentowność obligacji nadal była ujemna). Na rynkach walutowych zarówno sytuacja makroekonomiczna jak i polityka pieniężna w Stanach sprzyjały umocnieniu dolara wobec euro. Z kolei średni kurs złotego osłabił się wobec euro i franka szwajcarskiego oraz umocnił się wobec amerykańskiego dolara.

W polskim systemie finansowym kontynuowany był wzrost wartości aktywów. Aktywa banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych wzrosły o 9,5% w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Na uwagę zasługuje wzrost o 11,2% wartości depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Wzrosła również wartość brutto kredytów sektora niefinansowego – o 4,4%.

Polityka monetarna na świecie

Monetary policy in the world

Banki centralne kontynuowały w 2021 r. ekspansywną politykę pieniężną, polegającą na utrzymywaniu niskich stóp procentowych oraz kontynuowaniu programu skupu aktywów. W przypadku największych gospodarek podstawowe stopy procentowe pozostawały stabilne. Wyjątkiem był Bank Anglii (BoE), który w grudniu 2021 r. podjął decyzję o podwyższeniu podstawowej stopy procentowej z 0,15% do 0,25%. Z kolei Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych utrzymywała w 2021 r. przedział dla stopy fed funds na poziomie 0,00%–0,25%. Stóp procentowych nie zmieniał również Europejski Bank Centralny (EBC), Szwajcarski Bank Narodowy (SNB), bank centralny Japonii (BoJ). W trakcie roku, w przypadku niektórych krajów, nastąpiła zmiana podejścia do stopnia restrykcyjności polityki pieniężnej. Przykładowo Bank Anglii (BoE) na posiedzeniu kończącym się 15 grudnia 2021 r. podwyższył podstawową stopę procentową z 0,15% do 0,25%. Większe zmiany nastąpiły w gospodarkach wschodzących. Stopy procentowe zaczęły podnosić banki centralne: Brazylii (z 2,0% do 9,25%), Rosji (z 4,25% do 8,5%), Czech (z 0,25% do 3,75%), Węgier (z 0,6% do 2,4%) oraz Polski (z 0,1% do 1,75%).

Szczegóły dotyczące działań podejmowanych przez banki centralne zostały przedstawione we Wprowadzeniu i Rozdziale IV.

2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek

2. International business cycle synchronisation

Relacje i wzajemne współzależności pomiędzy gospodarkami w globalnym świecie budzą duże zainteresowanie wśród ekonomistów. Analiza korelacji cykli koniunkturalnych różnych krajów i ich synchronizacji ze światowym cyklem koniunkturalnym pozwala przewidywać kierunki oraz zmiany tempa rozwoju gospodarczego a powiązania pomiędzy gospodarkami nabierają szczególnego znaczenia w okresach kryzysów²⁹. Do współczesnych zdarzeń o charakterze globalnym, które spowodowały poważne skutki gospodarcze należą przede wszystkim kryzys finansowy w latach 2008–2009 oraz pandemia koronawirusa i związane z nią obostrzenia.

Rok 2021 miał szczególny wpływ na koniunkturę na świecie, nastąpiło silne odbicie dynamiki produktu krajowego brutto po wywołanym w 2020 r. pandemią lock-downie gospodarczym. Lock-down spowodował w roku 2020 nieantycypowane wyhamowanie produkcji, zagregowanego popytu, inwestycji, jak również osłabienie przepływów pomiędzy gospodarkami. Spowodowało to znaczne i gwałtowne obniżenie tempa wzrostu gospodarczego. W 2021 r., mimo dalszego trwania pandemii, w analizowanych gospodarkach obserwowano wzrost produktu krajowego brutto oraz jego składowych. Należy podkreślić, iż wysokie wskaźniki dynamiki w 2021 r. są efektem odbicia wynikającego z niskiej bazy w II kwartale 2020 roku.

W celu identyfikacji i oceny relacji pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek wykorzystano kwartalne szeregi czasowe indeksu wolumenu realnego PKB oraz jego składowych (spożycie gospodarstw domowych, nakłady brutto na środki trwałe, eksport i import), wyrażonych w cenach stałych z 2015 r., obejmujących lata 1995–2021³⁰.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi przez Bank Światowy, uwzględniając wytworzony PKB³¹, do największych gospodarek w 2021 r. zaliczono: Chiny, USA, Unię Europejską, Indie, Japonię, Federację Rosyjską, Indonezję, Brazylię, Meksyk, Wielką Brytanię (w 2021 r. wytworzyły one łącznie ok. 71,6% światowego PKB). Spośród krajów Unii Europejskiej największymi gospodarkami były: Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania oraz Polska (w 2021 r. wygenerowały one ok. 66,2% PKB Unii Europejskiej). Wyniki badań wskazują, że największe

²⁹ Gómez-Loscos, A., Gadea M. D., Bandres E. (2019), Business cycle patterns in European regions, *Empirical Economics*, s. 1–23.

³⁰ Szeregi wyrównano sezonowo. Źródło danych: MFW, OECD (2022), Quarterly GDP (indicator). doi: 10.1787/b86d1fc8-en oraz Eurostat. Ze względu na brak odpowiednio długich i stabilnych szeregów czasowych w badaniu nie uwzględniono Indii oraz Meksyku.

³¹ Wielkość mierzono jako udział w tworzeniu światowego produktu krajowego brutto w 2020 r. (PKB wyrażony w USD w cenach stałych 2017, według PPP), źródło danych: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.KD>.

gospodarki światowe (USA, Wielka Brytania, Niemcy oraz Japonia) są silnie i pozytywnie zsynchronizowane z globalnym cyklem koniunkturalnym³².

Dalsza analiza empiryczna obejmuje następujące grupy podmiotów:

- gospodarki światowe: Chiny, Unia Europejska³³, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia,
- kraje europejskie: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska.

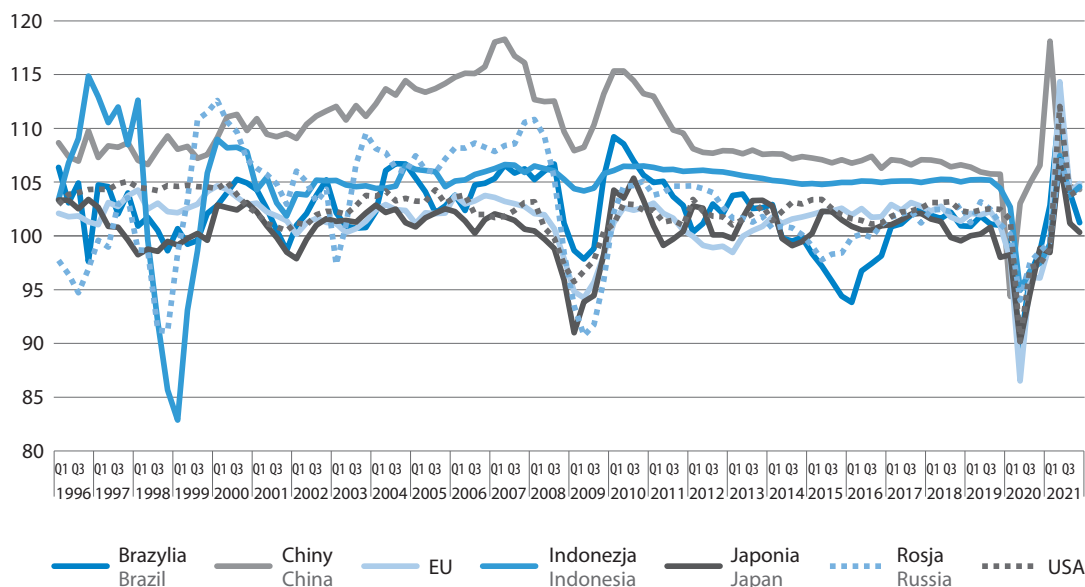
Realna dynamika PKB

Real dynamics of GDP

W przebiegu dynamiki produktu krajowego brutto na świecie wśród głównych gospodarek światowych można zaobserwować szereg zbieżności.

W wyniku pandemii COVID19 w 2020 r. nastąpiło znaczne obniżenie tempa wzrostu gospodarczego we wszystkich badanych krajach, najsilniejsze spadki miały miejsce w II kwartale 2020 r., od tego czasu obserwowano odbudowanie produkcji. Wysokie wskaźniki dynamiki w 2021 r. są efektem niskiej bazy wynikającej ze spadków w 2020 r. Chiny jako pierwsze odnotowały osłabienie dynamiki w 2020 r. również jako pierwsze w 2021 r. odnotowały najwyższy poziom wzrostu gospodarczego, w I kwartale 2021 r. wyniósł on 18,1% względem analogicznego kwartału roku poprzedniego. W kolejnych kwartałach Chiny odnotowały dodatni wzrost gospodarczy. W I kwartale 2021 dodatni wzrost gospodarczy, na poziomie 2,8% względem analogicznego kwartału roku poprzedniego odnotowywano jeszcze jedynie w Brazylii. Począwszy od II kwartału 2021 r. we wszystkich analizowanych krajach wzrost gospodarczy kwartalnie był dodatni, najwyższa dynamika cechowała Unię Europejską ze wzrostem na poziomie 14,3% w II kwartale 2021 r.

Wykres 16. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100
Chart 16. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in previous year

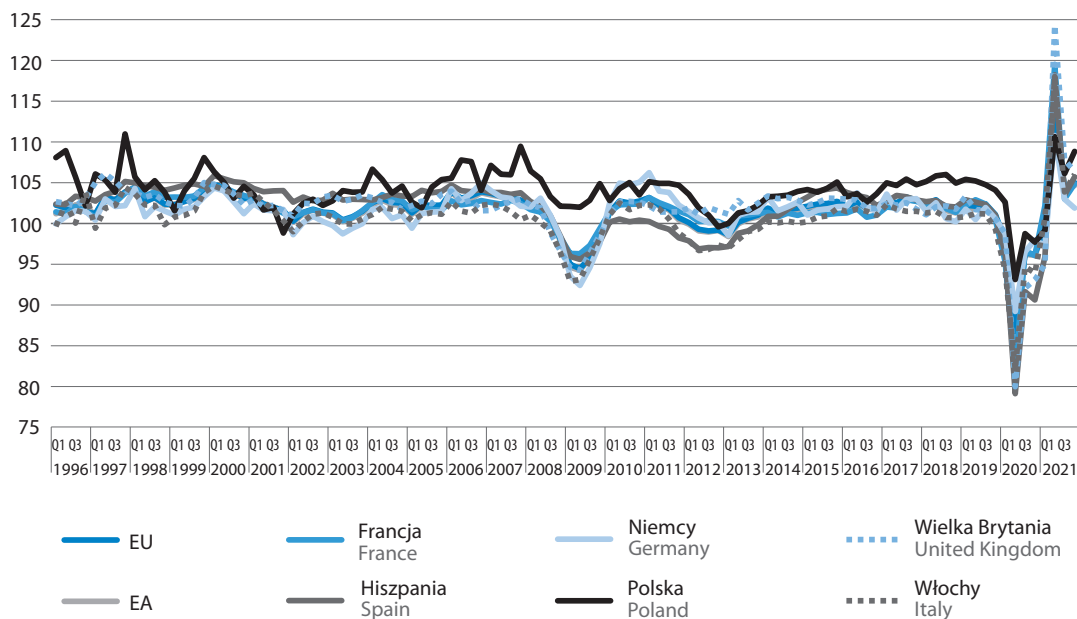

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW.
Source: own contribution based on IMF data.

³² Layton A.P, Banerji A., Achuthan L. (2015), The world and "The world business cycle chronology", Journal of Business Cycle Measurement and Analysis, Vol. 1., s. 23–40.

³³ Dane dotyczące Unii Europejskiej obejmują dla całego okresu 27 krajów.

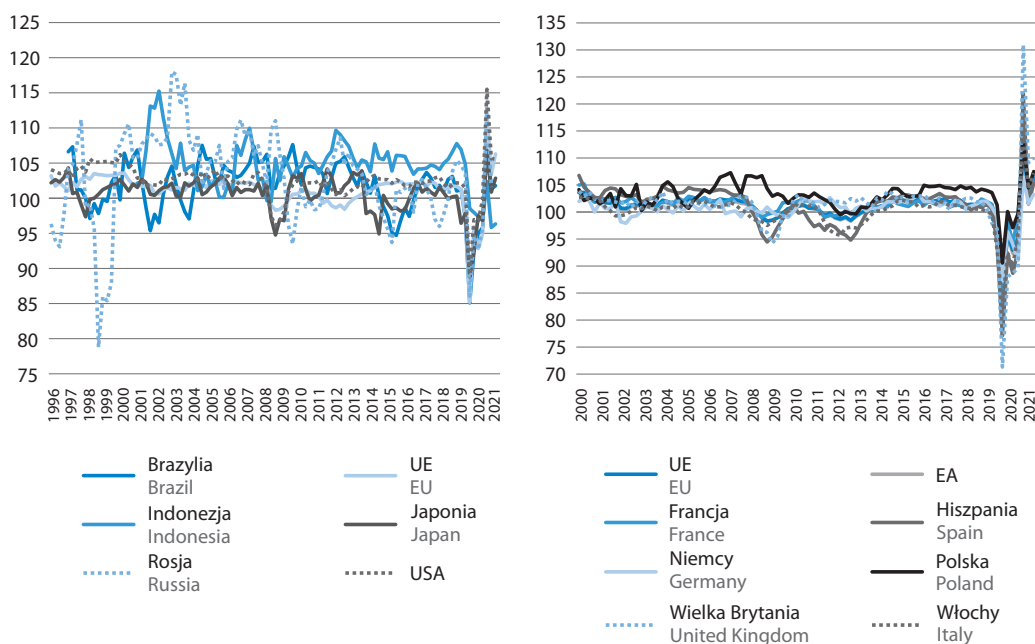
Wykres 16. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100 (dok.)
 Chart 16. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in of previous year (cont.)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu.
 Source: own computations based on Eurostat.

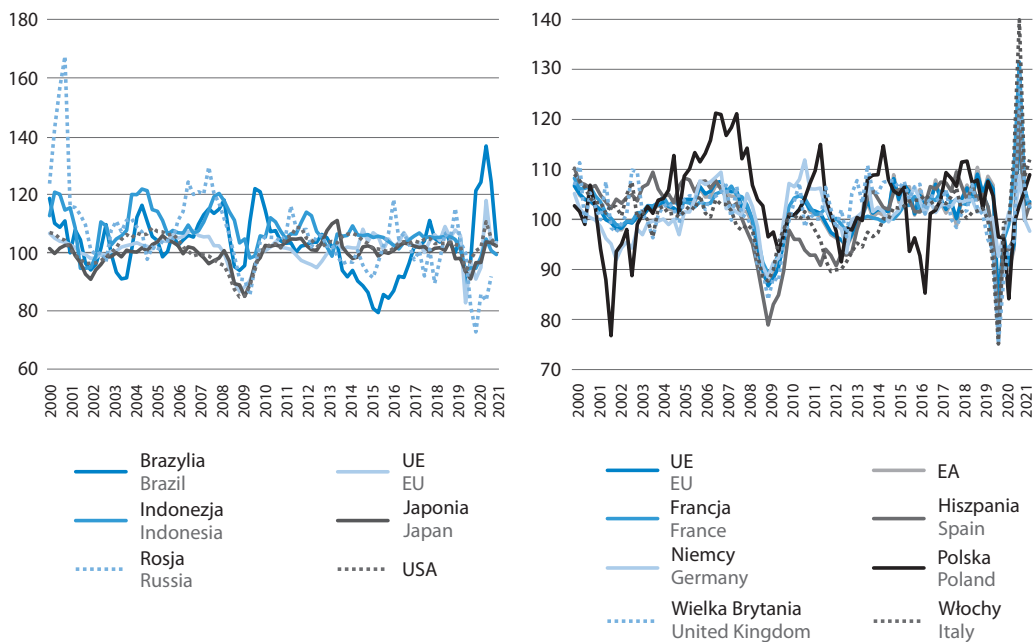
Spośród badanych krajów europejskich, w I kwartale 2021 r. jedynie Francja odnotowała dodatni wzrost gospodarczy (2,1%). W II kwartale 2021 r. we wszystkich analizowanych krajach wzrost gospodarczy był dodatni i osiągnął wartości powyżej 10%, przy czym największy, ponad 24% wzrost poziomu PKB odnotowano w Wielkiej Brytanii. W Polsce realny produkt krajowy brutto w II kwartale 2021 r. wzrósł o 10,6% względem analogicznego kwartału roku poprzedniego, co było najniższym wynikiem spośród badanych krajów europejskich. W tym przypadku jednak efekt bazy miał najmniejszy wpływ na dynamikę, gdyż spadek produktu krajowego brutto w 2020 r. w Polsce był najmniejszy spośród uwzględnionych w badaniu krajów. W III i IV kwartale 2021 r. sytuacja uległa stabilizacji, we wszystkich badanych krajach osiągnięto dodatni wzrost gospodarczy, w III kwartale 2021 r. najwyższy wzrost był w Wielkiej Brytanii (7,7%), w IV kwartale 2021 r. Polska cechowała się najwyższym (8,7%) poziomem dynamiki realnego produktu krajowego brutto.

Wykres 17. Realna dynamika spożycia gospodarstw domowych, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100
Chart 17. Chain linked volumes of household and NPISH final consumption expenditure, percentage change compared to same period in previous year

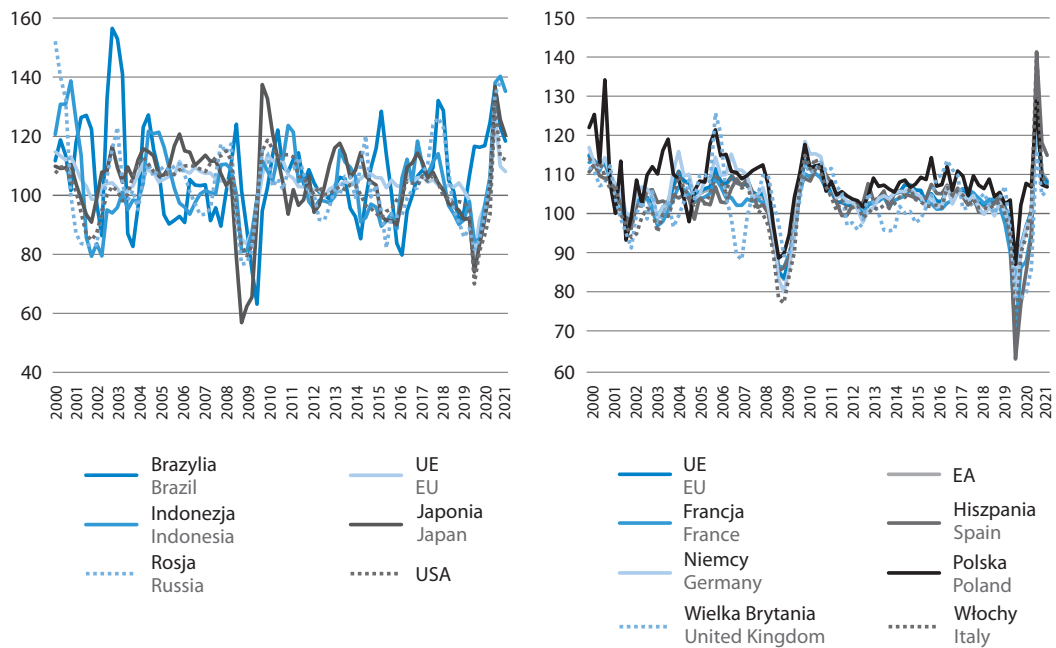
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW, OECD oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF, OECD and Eurostat data.

Wykres 18. Realna dynamika nakładów brutto na środki trwałe, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100
Chart 18. Chain linked volumes of gross fixed capital consumption, percentage change compared to same period in previous year

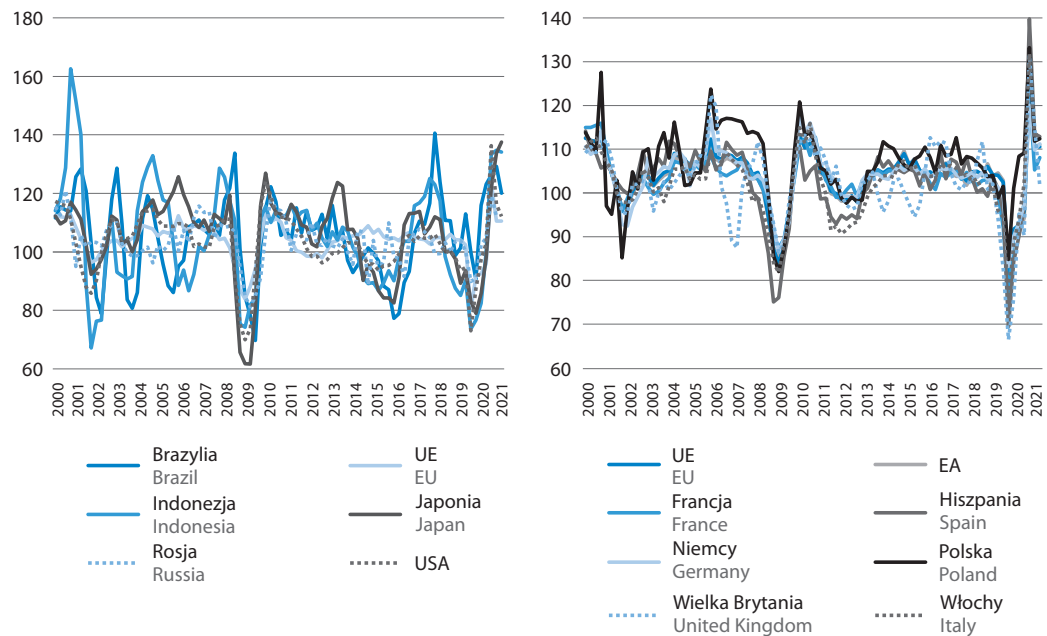
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW, OECD oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF, OECD and Eurostat data.

Wykres 19. Realna dynamika eksportu, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100
Chart 19. Chain linked volumes of exports of goods and services, percentage change compared to the same period in previous year

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW, OECD oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF, OECD and Eurostat data.

Wykres 20. Realna dynamika importu, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100
Chart 20. Chain linked volumes of imports of goods and services, percentage change compared to same period in previous year

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW, OECD oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF, OECD and Eurostat data.

Dynamika komponentów PKB jest zbieżna z dynamiką realnego PKB. Dla grupy gospodarek światowych widoczna jest jednak niższa korelacja przebiegu zmienności badanych szeregów niż w przypadku poziomu produktu krajowego brutto, natomiast uwzględnione w badaniu kraje Strefy Euro wykazują silną korelację dla wszystkich kategorii. We wszystkich analizowanych kategoriach rok 2021 cechował się znacznym wzrostem poszczególnych wartości, co wynikało przede wszystkim ze znacznego obniżenia poziomów analizowanych zmiennych w 2020 r.

W I kwartale 2021 r. dynamika spożycia we wszystkich analizowanych gospodarkach była ujemna, w II kwartale 2021 r. we wszystkich krajach była już dodatnia, najwyższa w USA (15,6%), spośród krajów europejskich najwyższe jej poziomy odnotowano w Wielkiej Brytanii (31,1%), Hiszpanii (22%). W Polsce spożycie w II kwartale 2021 r. wzrosło o 12,9% względem analogicznego kwartału roku poprzedniego. W III i IV kwartale 2021 r. jedynie w Indonezji odnotowano obniżenie spożycia względem analogicznych kwartałów roku poprzedniego, w pozostałych krajach utrzymała się dodatnia dynamika spożycia.

Największe wzrosty nakładów brutto na środki trwałe we wszystkich badanych krajach odnotowano w II kwartale 2021 r. Najsilniejszy efekt, wzrost o 39,7%, był widoczny we Włoszech, o 36,6% w Brazylii, o 29,1% w Wielkiej Brytanii. Jedynie w Rosji dynamika nakładów brutto na środki trwałe w 2021 r. była ujemna, najwyższy spadek o 16,5% odnotowano tam w II kwartale 2021 r. W Polsce w II kwartale 2021 r. wzrost nakładów brutto na środki trwałe był najniższy spośród badanych gospodarek UE, wynosił on 2,7%, w kolejnych kwartałach uległ poprawie i wynosił odpowiednio 5,6% w III kwartale 2021 r. i 8,8% w IV kwartale 2021 r.

W przypadku handlu zagranicznego najwyższe wzrosty odnotowano również w II kwartale 2021 r. Import w II kwartale 2021 r. wzrósł najsilniej w Hiszpanii o 39,8%, w Indonezji o 33,3%, w Polsce o 33,2%. W kolejnych kwartałach we wszystkich badanych krajach utrzymała się dodatnia dynamika importu, przy czym największe wzrosty odnotowano w Japonii o 33,8% w III kwartale 2021 r. oraz o 37,5% w IV kwartale 2021 r.

W I kwartale 2021 r. dynamika eksportu była ujemna w Wielkiej Brytanii (-14,2%), USA (-6,5%), Hiszpanii (-6,1%), Francji (-4,9%) oraz w Niemczech (-0,2%), w pozostałych analizowanych krajach była dodatnia. Począwszy od II kwartału 2021 r. we wszystkich badanych krajach odnotowano dodatnią dynamikę eksportu. Największe wartości zanotowano w II kw. 2021 r., we wszystkich analizowanych gospodarkach światowych przekraczała ona 27%. Spośród krajów europejskich najwyższe wartości, ponad 41% odnotowano dla Włoch i Hiszpanii, w Polsce 29,3%, najniższa dynamika wynosząca 16,1% była w Wielkiej Brytanii. Dodatnia dynamika eksportu utrzymana była również w II połowie 2021 r.

Analiza cyklu koniunkturalnego

Business cycle analysis

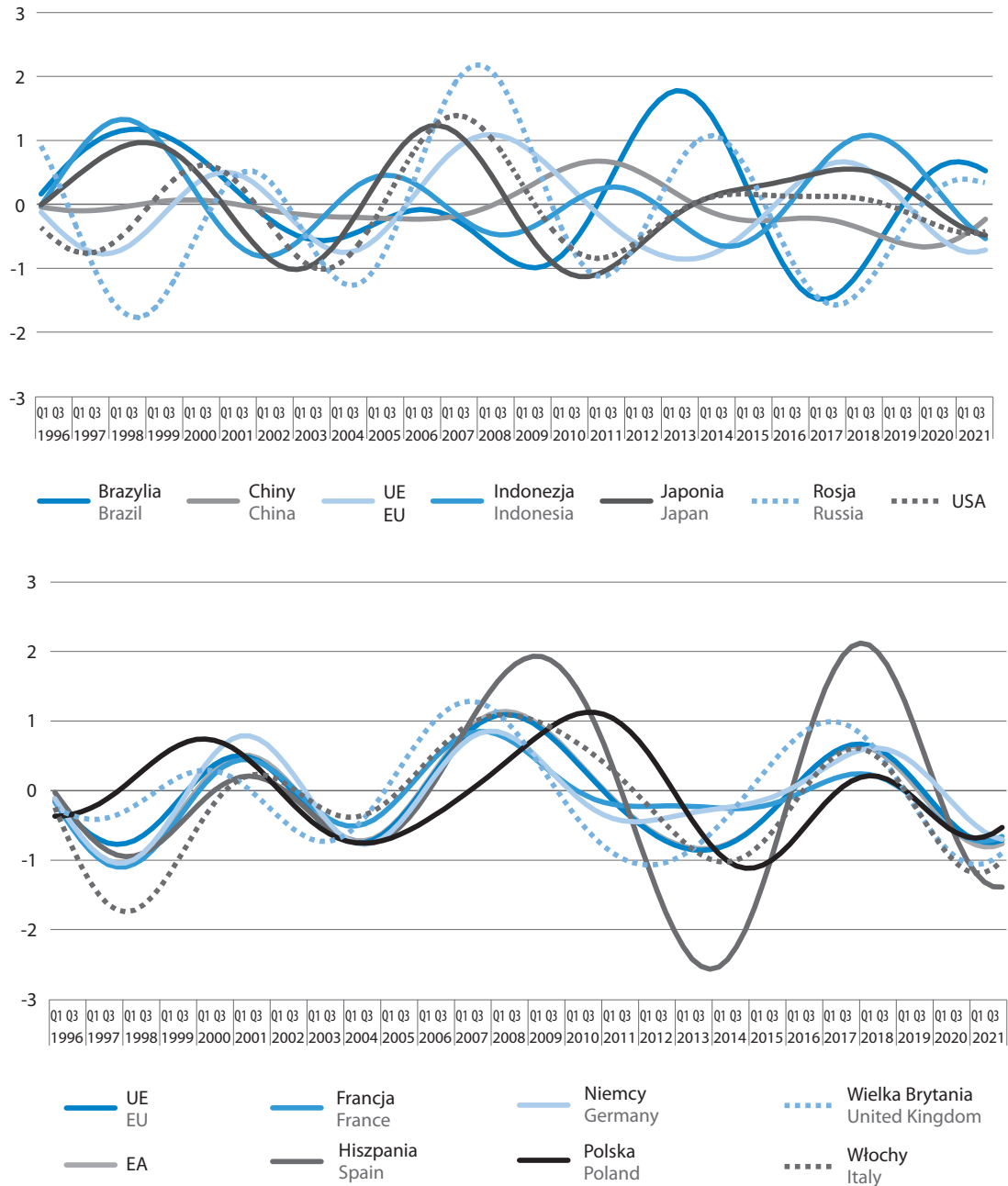
Cykle koniunkturalne są rodzajem wahań występujących w agregatach reprezentujących działalność gospodarczą gospodarek. Cykl koniunkturalny można zobrazować za pomocą komponentu cyklicznego powstałego po usunięciu z szeregu czasowego długookresowego trendu oraz krótkookresowych wahań (regularnych i nieregularnych).

Częstotliwości wahań koniunkturalnych wyizolowano z szeregów czasowych realnego PKB za pomocą pasmowego filtra Christiano-Fitzgeralda dla pasma wahań 2–8 lat³⁴. Komponent cykliczny oszacowano dla szeregów czasowych reprezentujących realny poziom produktu krajowego brutto po usunięciu z niego trendu długookresowego za pomocą filtra Hodricka-Prescotta (dla parametru $\lambda=1600$)³⁵.

³⁴ W badaniach cykli koniunkturalnych najczęściej analizuje się wahania o długości od 1,5 roku do 8–12 lat, co jest zgodne z badaniami NBER.

³⁵ Całościowy obraz komponentów cyklicznych badanych szeregów czasowych jest stabilny, zaktualizowanie szeregu nie zmieniło zasadniczych wniosków. Należy jednak zwrócić uwagę, iż poszczególne wartości historyczne, ze względu na zastosowaną metodologię obliczeń, jak i aktualizacje danych, mogły ulec zmianie.

Wykres 21. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
 Chart 21. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

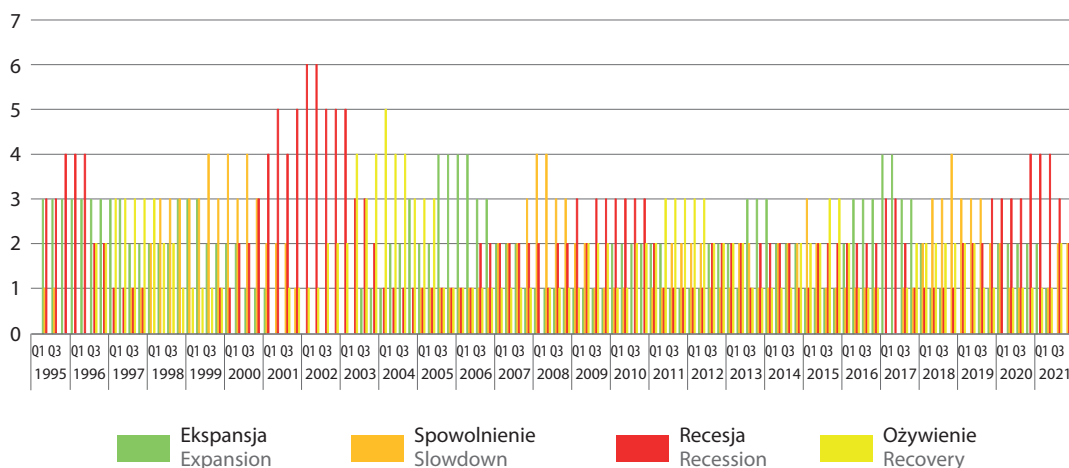
Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

Najczęściej przyjmuje się, że dla każdej gospodarki można wyróżnić cztery fazy cyklu koniunkturalnego: ekspansji (występują wtedy jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu dziedzinach gospodarki), spowolnienia (depresji) oraz recesji i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu.

Zmiana liczby analizowanych gospodarek, które były w danych kwartałach w tej samej fazie cyklu koniunkturalnego, obrazuje stopień synchronizacji cykli koniunkturalnych pomiędzy poszczególnymi gospodarkami.

Wykres 22. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 22. Number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

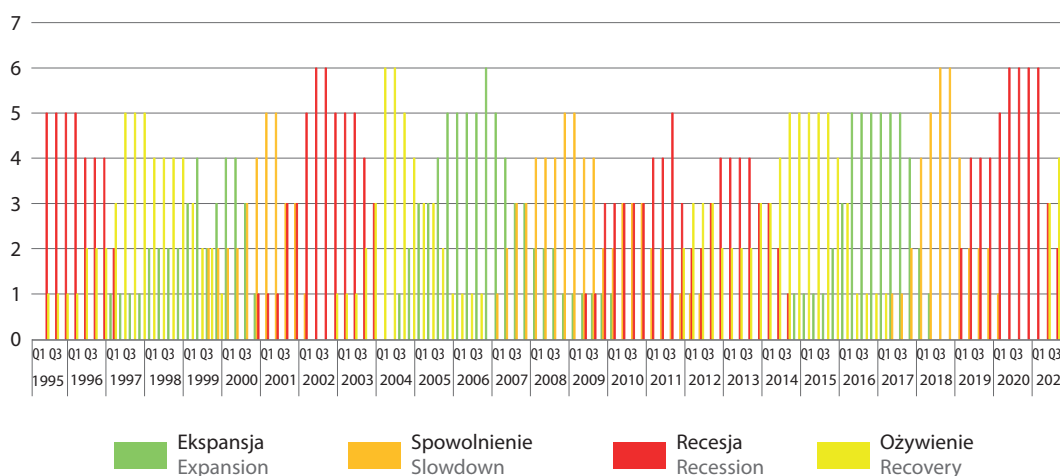

Źródło: obliczenia własne.
Source: own computations.

W latach 1995–2021 można wyróżnić okresy silnej synchronizacji cykli, w których spośród 7 uwzględnionych w analizie największych gospodarek światowych, większość cechowała się tą samą fazą cyklu. Na przełomie lat 2002–2003 większość krajów była w recesji, następnie w latach 2005–2006 obserwowano przede wszystkim ożywienie i ekspansję, od roku 2008 synchronizacja cykli uległa osłabieniu. W latach 2016–2017 przeważała ekspansja gospodarcza, podczas gdy w latach 2019–2020 spowolnienie oraz recesja gospodarcza. W 2021 r. przeważała recesja przechodząca już w ożywienie gospodarcze.

Mimo ogólnego dodatniego wzrostu gospodarczego w 2021 r. Japonia oraz Indonezja we wszystkich kwartałach tego roku znajdowała się w fazie recesji gospodarczej, natomiast w Rosji i Brazylii rozpoczęło się spowolnienie gospodarcze, w Chinach i USA oraz w Unii Europejskiej rok 2021 zakończył się ożywieniem gospodarczym.

Wykres 23. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)
 Chart 23. Number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

W obrębie analizowanych krajów europejskich widoczny był większy stopień synchronizacji cykli. Szczególnie wysokim stopniem zgodności cechowały się fazy cykli koniunkturalnych w latach 2002–2007. W 2002 r. wszystkie badane gospodarki przechodziły recesję. W 2006 r. większość gospodarek była w fazie ekspansji gospodarczej. W kolejnych latach synchronizacja ta uległa osłabieniu. W 2017 r. przeważała ekspansja gospodarcza, która w latach 2018–2019 przechodziła w fazę spowolnienia. W 2020 r. spowolnienie zostało pogłębione i przeszło w stan recesji. Od II kw. 2021 r. w Polsce, we Włoszech oraz w Wielkiej Brytanii rozpoczęło się ożywienie gospodarcze. We Francji ożywienie obserwowano od III kw., natomiast w Hiszpanii i Niemczech recesja utrzymała się do końca 2021 r.

Globalny wskaźnik koniunktury

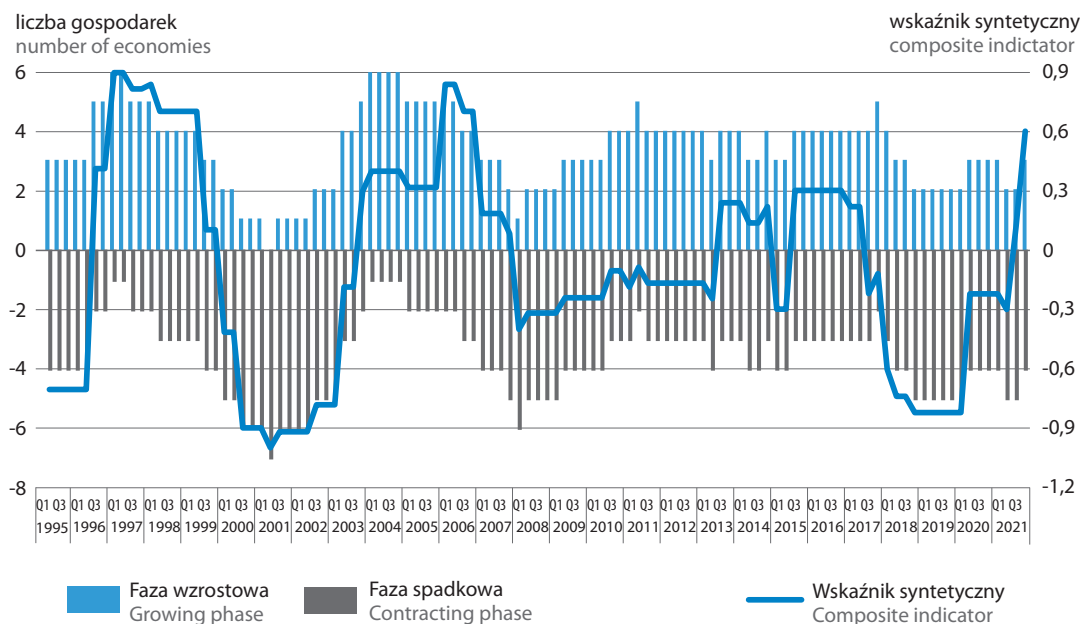
Composite business cycle indicator

Wyróżnienie jedynie dwóch faz cyklu koniunkturalnego (wzrostowej i spadkowej) pozwala lepiej zwizualizować zmiany synchronizacji cykli koniunkturalnych oraz umożliwia ocenę, ile badanych gospodarek w latach 1995–2021 cechowało się wzrostową bądź spadkową fazą cyklu koniunkturalnego.

Na podstawie tak określonych faz cyklu oszacowano syntetyczny globalny wskaźnik koniunktury gospodarczej, zarówno dla gospodarek światowych, jak i dla europejskich. Wskaźnik ten jest średnią ważoną ze wskaźników koniunktury, które przyjmowały wartość 1 jeżeli gospodarka w danym kwartale cechowała się wzrostową fazą cyklu oraz –1 jeżeli gospodarka była w fazie spadkowej. Jako stałe w czasie wagi przyjęto udział poszczególnych krajów w tworzeniu łącznego PKB dla uwzględnionych w analizie gospodarek. Wskaźnik syntetyczny na poniższych wykresach zobrazowano linią ciągłą.

Wykres 24. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 24. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

Źródło: obliczenia własne.
Source: own computations.

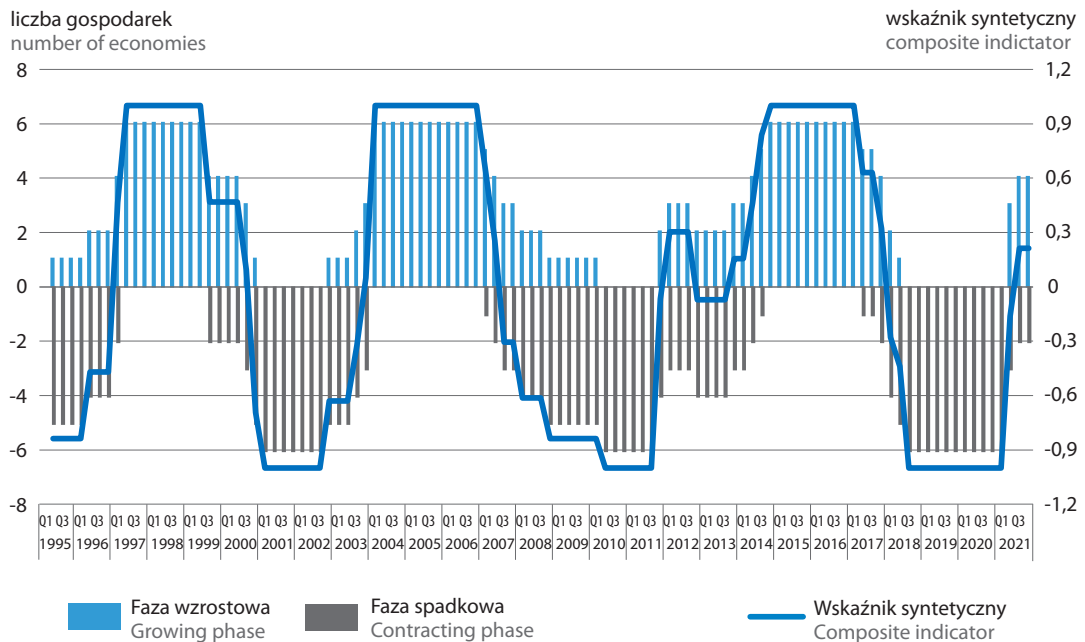
Wskaźnik syntetyczny największe co do modułu wartości przyjmuje w okresach wysokiej zgodności faz cykli koniunkturalnych. Wartość 1 osiągnięta jest jeżeli wszystkie badane gospodarki są w fazie wzrostowej, natomiast wartość -1 jeżeli wszystkie gospodarki są w fazie spadkowej.

Globalny wskaźnik syntetyczny wskazuje, że lata 1996–2006 cechowały się silną synchronizacją faz cykli koniunkturalnych na świecie, synchronizacja cykli w Europie była jednak w całym badanym okresie silniejsza.

Silna korelacja pomiędzy cyklami dla badanych gospodarek światowych dotyczyła zarówno faz wzrostu gospodarczego, jak i spadku. W latach 2008–2017 poziom tej korelacji osłabł, ale w okresach następnym współwystępowanie tych samych faz cyklu stało się częstsze. Od IV kw. 2018 r. do I kwartału 2019 r. wskaźnik syntetyczny utrzymywał się na poziomie $-0,82$, co świadczy o tym, iż prawie wszystkie badane kraje były wtedy w fazie spadkowej. Od II kwartału 2019 r. wskaźnik rósł, osiągając w drugiej połowie 2021 r. wartości dodatnie.

Dla uwzględnionych w badaniu gospodarek europejskich w latach 1997–1999, 2004–2006, 2015–2017 wskaźnik syntetyczny przyjmował wartość 1, wszystkie badane kraje europejskie były w tych latach w fazie ożywienia lub ekspansji gospodarczej. W latach 2001–2003, 2010–2011 przeważało spowolnienie i recesja. Od III kwartału 2018 r. do I kwartału 2021 r. wskaźnik syntetyczny dla krajów europejskich utrzymywał się na poziomie -1 , co świadczy o występowaniu spowolnienia lub nawet recesji we wszystkich badanych krajach. Od II kwartału 2021 r. obserwujemy wzrost jego wartości, przy czym w II połowie 2021 r. 4 kraje były już w fazie wzrostowej (Francja, Polska, Wielka Brytania oraz Włochy).

Wykres 25. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów europejskich na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)
 Chart 25. Global composite indicator of business cycle and the number of European countries during growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej

3. Economic growth in the European Union

Wzrost gospodarczy

Economic growth

W 2021 r. Unia Europejska (bez Wielkiej Brytanii)³⁶ zanotowała wzrost PKB o 5,4%, wobec spadku o 5,9% w roku poprzednim. W ujęciu kwartalnym w 2021 r., tempo wzrostu PKB, po prawie neutralnym pierwszym kwartale, było w kolejnych trzech kwartałach (w odniesieniu do analogicznego okresu z roku ubiegłego) dodatnie i wyższe niż w we wszystkich poprzednich kwartałach analizowanego okresu (od 2017 r.).

Widoczne było podobieństwo w reakcji poszczególnych gospodarek na wpływ pandemii Covid-19 i w zakresie późniejszej odbudowy wzrostu w 2021 r. We wszystkich gospodarkach najpoważniejsze spadki odnotowano w drugim kwartale 2020 r., zaś najsilniejszą odbudowę wzrostu w drugim kwartale 2021 r., przy czym generalnie im silniejsze były spadki w drugim kwartale 2020 r. tym silniejsze były wzrosty w drugim kwartale 2021 r., co wskazuje na efekt niskiej bazy oraz fakt, że spadki miały w dużym stopniu tymczasowy charakter na skutek zawieszenia działalności wywołanego obostrzeniami sanitarnymi związanymi z pandemią Covid-19. Dla drugich kwartałów 2020 r. i 2021 r. spadki i wzrosty były mniejsze dla Niemiec

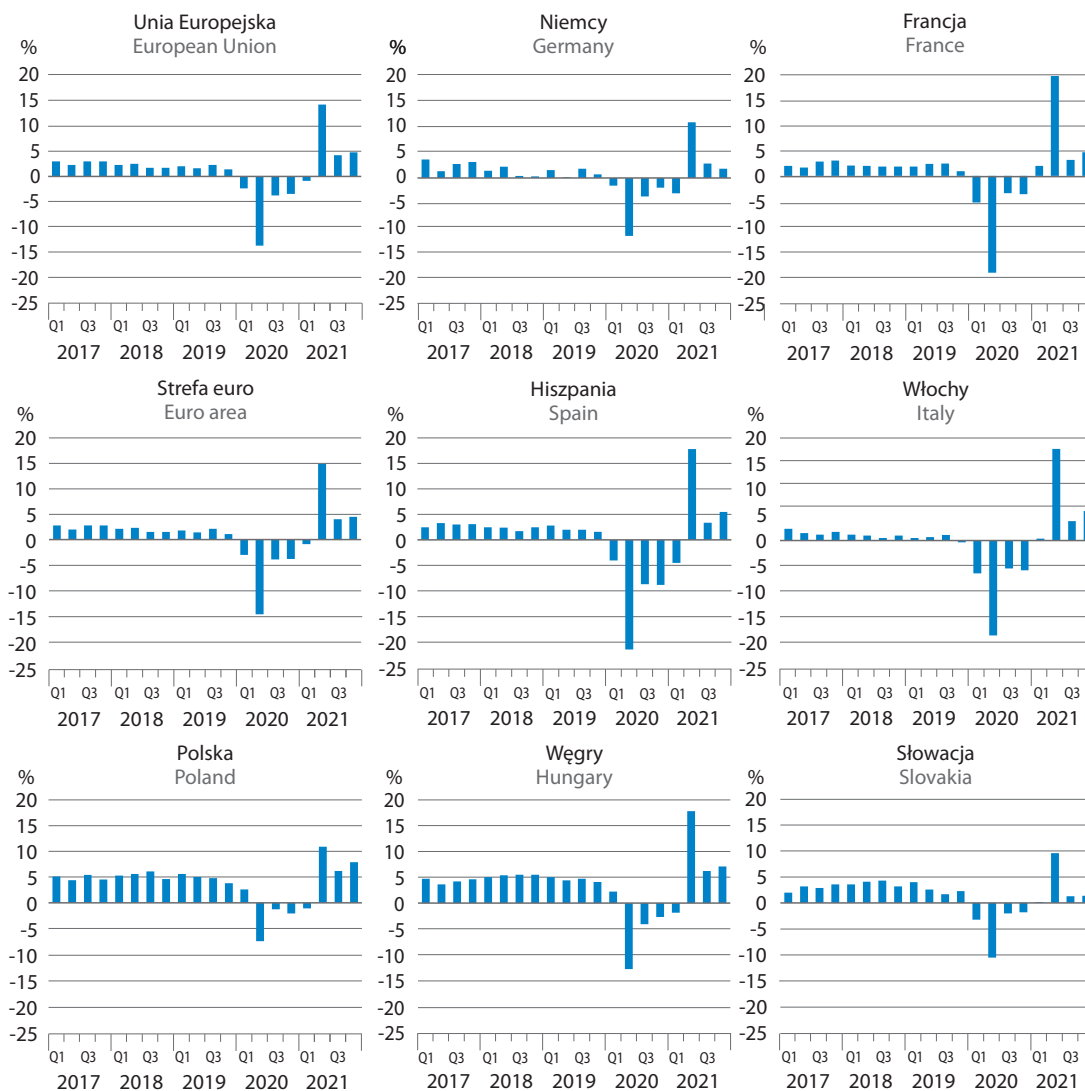
³⁶ Dane w tym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 28 państw lub 27 państw (bez Wielkiej Brytanii) w zależności od dostępności danych, a dla strefy euro z 19 państw. Pochodzą one z bazy danych Eurostatu i są zgodne z systemem ESA2010. Rachunki narodowe w 2016 r. uległy znacznej rewizji, co szczególnie wyraźnie odzwierciedliło się w danych dla Irlandii (aktualizacja z 21 lipca 2016 r.). Ponieważ przez większość analizowanego okresu 5-letniego Wielka Brytania należała jeszcze do UE (wyszła z UE w 2020 r.) jest ona uwzględniana w niniejszym podrozdziale o ile dostępność danych na to pozwala.

(-11,3% i 10,8% odpowiednio) niż w przypadku Unii Europejskiej (-13,8% i 14,3% odpowiednio) i strefy euro (-14,7% i 14,9% odpowiednio) jako całości. Te amplitudy wahań wywołanych szokiem egzogenicznym związanym z pandemią były znacznie większe dla Francji (-18,9% i 19,5%), dla Hiszpanii (-21,5% i 17,8%) i Włoch (-18,5% i 17,9%). Dla krajów grupy wszechradzkiej te amplitudy wahań były generalnie mniejsze z wyjątkiem Węgier (Czechy: -10,6% i 9,5%, Węgry: -12,8% i 17,8%, Polska: -7,5% i 10,9% oraz Słowacja: -10,5% i 9,6%). Odbudowa wzrostu nie we wszystkich krajach skompensowała w równym stopniu uprzednie spadki.

Wykres 26. Wzrost PKB w Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach UE

(zmiana w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku, dane niewyrównane sezonowo)

Chart 26. GDP growth in the European Union and selected EU states
(change over the same period of the previous year, data not seasonally adjusted)

Uwaga: * brak danych za IV kwartał 2020 r.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: * no data for 4th quarter of 2020.

Source: Eurostat data.

Tablica 7. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej
Table 7. Gross domestic product in the European Union

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^c GDP per capita ^c				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w %		in %			UE=100		EU=100		
Unia Europejska ^a European Union ^a	2,8	2,1	1,8	-5,9	5,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Strefa euro ^b Euro area ^b	2,6	1,8	1,6	-6,3	5,4	107,0	106,7	106,1	105,2	105,0
Austria Austria	2,3	2,5	1,5	-6,7	4,8	126,9	127,6	126,2	124,3	120,4
Belgia Belgium	1,6	1,8	2,1	-5,7	6,2 ^d	118,1	117,6	117,9	118,4	121,4
Bułgaria Bulgaria	2,8	2,7	4,0	-4,4	4,2 ^d	50,3	51,5	53,2	54,8	55,2
Chorwacja Croatia	3,4	2,9	3,5	-8,1 ^d	10,2 ^d	63,5	64,6	66,3	64,2	69,8
Cypr Cyprus	5,9	5,7	5,3	-5,0 ^d	5,5 ^d	89,7	90,8	92,0	88,4	87,8
Czechy Czechia	5,2	3,2	3,0	-5,5	3,5	91,0	92,1	93,1	93,1	91,2
Dania Denmark	2,8	2,0	1,5	-2,0	4,9	129,6	128,7	127,1	134,1	133,9
Estonia Estonia	5,8	4,1	4,1	-3,0	8,3	79,3	81,3	82,4	84,0	87,1
Finlandia Finland	3,2	1,1	1,2	-2,2	3,0	111,4	111,0	109,3	113,6	112,9
Francja France	2,3	1,9	1,8 ^d	-7,8 ^d	6,8 ^d	104,1	103,7	105,8	104,2	104,3
Grecja Greece	1,1	1,7	1,8 ^d	-9,0 ^d	8,3 ^d	67,0	66,3	66,0	62,3	64,6
Hiszpania Spain	3,0	2,3	2,1 ^d	-10,8 ^d	5,1 ^d	92,7	91,2	90,6	84,3	84,2
Holandia Netherlands	2,9	2,4	2,0	-3,9	4,9 ^d	129,0	129,5	128,2	131,7	131,0
Irlandia Ireland	8,9	9,0	4,9	5,9	13,5	182,3	189,6	190,1	208,5	220,2
Litwa Lithuania	4,3	4,0	4,6	-0,1	5,0	79,1	81,4	83,7	86,8	87,8

^a Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 27 państw (po Brexicie w 2020 r.), gdyż dane dla agregatu składającego się z 28 są niekompletne. ^b Dane dla strefy euro składającej się z 19 państw w 2019 r. ^c Według parytetu siły nabywczej. ^d Dane wstępne.

Źródło: dane Eurostatu.

^a Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 27 states as of 2020 (after Brexit) because data for the aggregate of 28 states are incomplete. ^b Data for euro area of 19 states as of 2019. ^c According to purchase power parity. ^d Provisional data.

Source: Eurostat data.

Tablica 7. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej (dok.)
Table 7. Gross domestic product in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^c GDP per capita ^c				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w %		in %			UE=100		EU=100		
Luksemburg Luxembourg	1,3	2,0	3,3	-1,8	6,9	269,0	261,5	254,3	262,7	277,3
Łotwa Latvia	3,3	4,0	2,5	-3,8	4,5	67,2	69,2	69,3	70,1	71,2
Malta Malta	10,9	6,2	5,9	-8,3	10,4	101,8	101,9	102,9	96,4	98,8
Niemcy Germany	2,7	1,1 ^d	1,1 ^d	-4,6 ^d	2,9 ^d	124,3	123,7	120,9	122,4	119,5
Polska Poland	4,8	5,4	4,7	-2,2	5,9	69,6	70,7	72,6	76,0	77,2
Portugalia Portugal	3,5	2,8	2,7	-8,4 ^d	4,9 ^d	77,4	78,2	78,6	76,3	74,1
Rumunia Romania	7,3	4,5	4,2	-3,7 ^d	5,9 ^d	63,5	65,7	69,2	71,8	72,8
Słowacja Slovakia	3,0	3,8	2,6	-4,4	3,0	70,4	69,9	69,5	70,0	68,1
Słowenia Slovenia	4,8	4,4	3,3	-4,2	8,1	85,5	87,3	88,3	88,6	90,0
Szwecja Sweden	2,6	2,0	2,0	-2,2	5,1	121,6	119,8	118,6	124,1	124,2
Węgry Hungary	4,3	5,4	4,6	-4,5	7,1 ^d	69,1	71,4	72,8	74,3	75,9
Włochy Italy	1,7	0,9	0,5	-9,0	6,6	98,2	97,2	96,4	93,7	94,7

^c Według parytetu siły nabywczej; ^d Dane wstępne.

Źródło: dane Eurostatu.

^c According to purchase power parity; ^d Provisional data.

Source: Eurostat data.

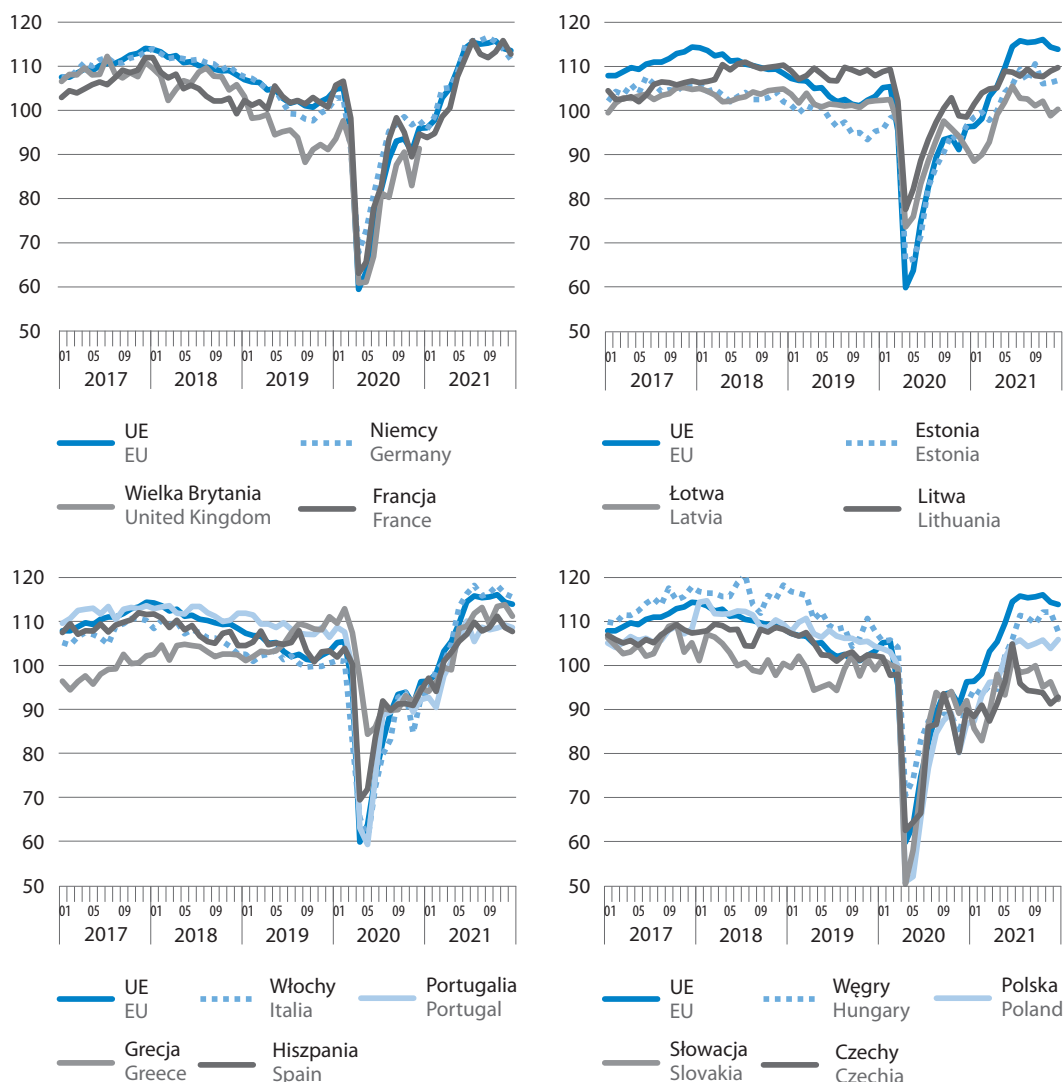
Ogólnie w krajach Unii Europejskiej tempo wzrostu gospodarczego było w 2021 r. dodatnie, na poziomie 5,4%. Biorąc jednak pod uwagę efekt niskiej bazy zdecydowanie nie skompensowało ono spadku z 2020 r. (o 5,9%). Podobnie wyraźnie negatywny wynik można było zaobserwować dla: Austrii (4,8% wobec poprzedniego spadku na poziomie -6,7%), Czech (3,5% wobec -5,5%), Francji (6,8% wobec -7,8%), Hiszpanii (5,1% wobec -10,8%), Niemiec (2,9% wobec -4,6%), Portugalii (4,9% wobec -8,4%) i Włoch (-9,0%) – były to często kraje, które już wcześniej borykały się z trudnościami gospodarczymi lub kraje silnie uzależnione od dochodów z turystyki, szczególnie dotkniętej przez kryzys wywołany pandemią Covid-19. Do krajów o wyraźnie lepszych wynikach można zaliczyć: Chorwację (10,2% wobec poprzedniego spadku o -8,1%), Danię (4,9% wobec -2,0%), Estonię (8,3% wobec -3,0%), Litwę (5,0% wobec -0,1%), Luksemburg (6,9% wobec -1,8%), Węgry (7,1% wobec -4,5%), Rumunię (5,9% wobec 3,7%), Słowenię (8,1% wobec -4,2%), Szwecję (5,1% wobec -2,2%), Maltę (10,4% wobec -8,3%) i Polskę (5,9% wobec -2,2%). Szczególnie wyróżnia się statystycznie Irlandia, która zachowała wzrost w 2020 r. (5,9%) i poprawiła go w 2021 r. (13,5%).

W odróżnieniu od poprzedniego roku proces konwergencji mniej rozwiniętych gospodarek europejskich (tj. należących do UE) do średniej europejskiej (UE) znów przyśpieszył – 12 krajów, których PKB per capita (według parytetu siły nabywczej) jest niższy od średniej europejskiej zmniejszyło swój dystans do tej średniej, zaś 5 krajów o podobnej relacji powiększyło swój dystans do tej średniej. Wśród krajów Grupy

Wyszehradzkiej dwa (Polska i Węgry) zmniejszyły, zaś dwa pozostałe zwiększyły ten dystans. Do krajów, których PKB per capita jest mniejsze od średniej europejskiej i zwiększyły w 2021 r. swój dystans do tej średniej należą też: Cypr, Czechy, Hiszpania, Portugalia i Słowacja. W 2021 r. konwergencja nie objęła także szczególnie wyraźnie niektórych krajów, których PKB per capita (według parytetu siły nabywczej) jest większe od średniej europejskiej – Belgii, Szwecji, a szczególnie Irlandii i Luksemburga.

Wykres 27. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich (wyrównany sezonowo)

Chart 27. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states (seasonally adjusted)

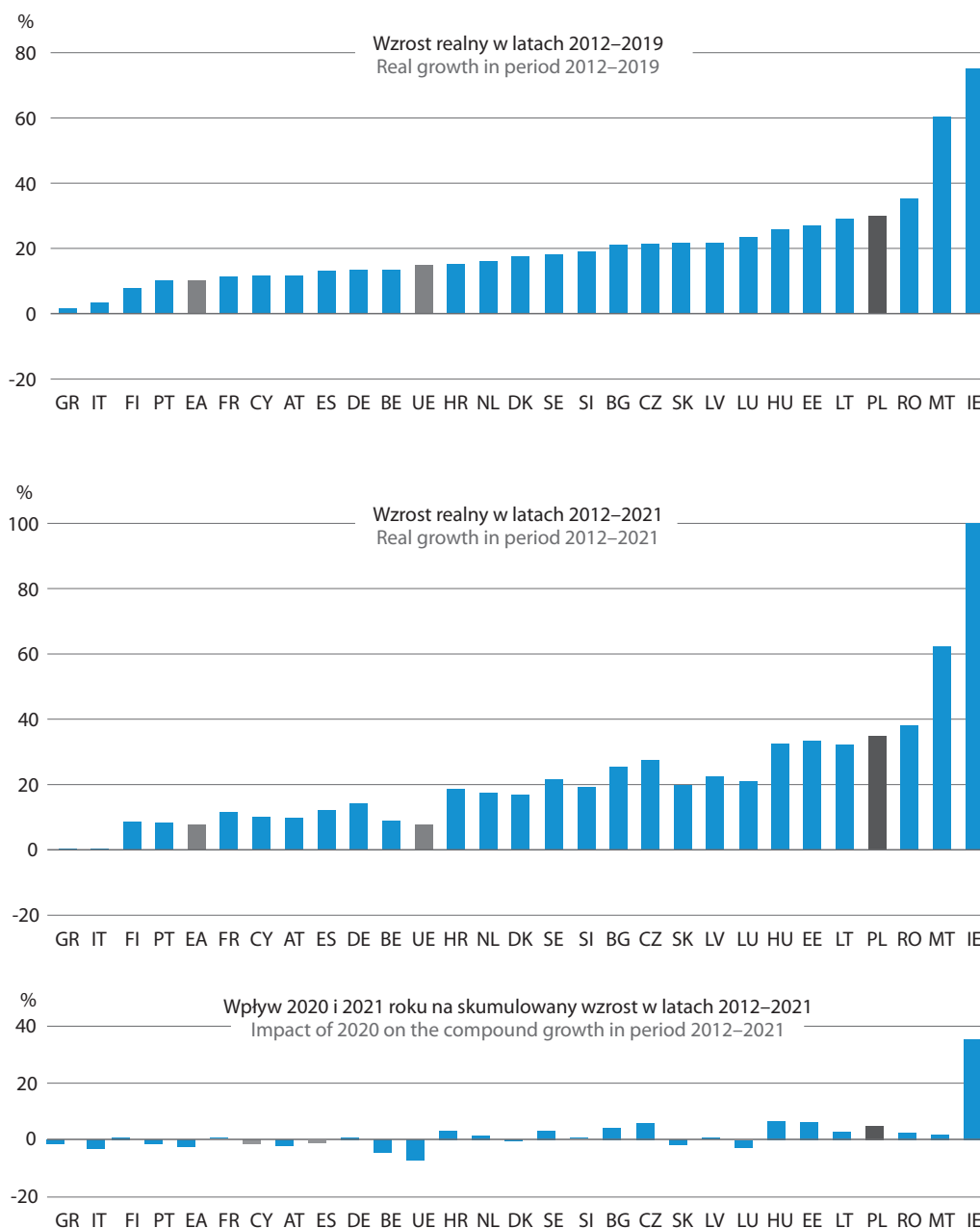
Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Nastroje konsumentów i producentów w Unii Europejskiej, odzwierciedlane przy pomocy wskaźnika ESI (Economic Sentiment Indicator) osiągnęły lokalne minimum w drugim kwartale 2020 r. po czym nastąpiła wyraźna poprawa w drugiej połowie roku. Poprawa ta doprowadziła do odbudowy korzystnych nastrojów od drugiego kwartału 2021 r. Nastroje te pozostały jednak słabsze od średniej europejskiej w Krajach Bałtyckich i krajach Grupy Wyszehradzkiej.

Wykres 28. Strata we wzroście skumulowanym z lat 2012–2021 wywołana przez Covid-19 w krajach należących do UE

Chart 28. Compound GDP growth loss over 2012–2021 caused by Covid-19 in the European Union states

Uwaga: symbole krajów i grup krajów według nomenklatury Eurostatu; dla Hiszpanii, Grecji, Cypru, Holandii, Francji i Rumunii – dane tymczasowe; dla Portugalii – dane szacunkowe; dla Irlandii dane są kontrowersyjne ze względu na zmiany w statystyce rachunków narodowych w tym kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Note: countries and group of countries symbols according to Eurostat; for Spain, Greece, Cyprus, Netherlands, France and Romania – provisional data; for Portugal – estimated data; for Ireland data are controversial because of the changes in national accounts statistics in this country.

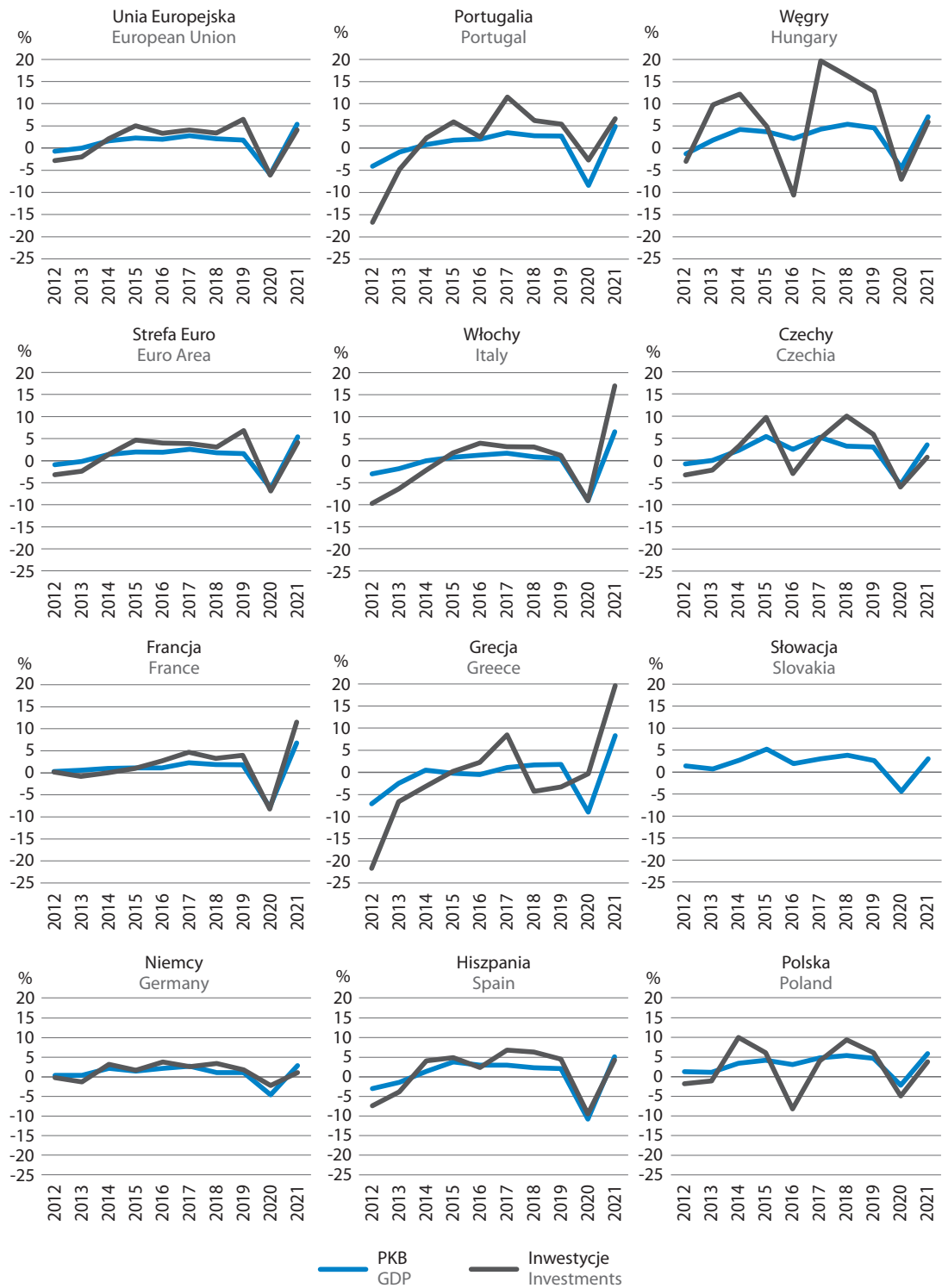
Source: own contribution based on Eurostat data.

PKB Unii Europejskiej był w 2021 r. o 12,3% wyższy niż w 2012 r., jednak bez lat 2020–2021, związanych z kryzysem wywołanym przez Covid-19 i późniejszą odbudową wzrostu w 2021 r., ten skumulowany wzrost wyniósł 13,2%, czyli o 0,9 p. proc. więcej. Z kolei, w strefie euro ten skumulowany wzrost PKB począwszy od 2012 r. wyniósł 10,1%, ale bez lat 2020–2021, ten skumulowany wzrost wyniósł 11,6%, czyli o 1,5 p. proc. więcej. Kryzys związany z pandemią Covid-19 nie został zatem w 2021 r. w pełni skompensowany. Sytuacja poszczególnych państw była zróżnicowana, jednak porównanie skumulowanej zmiany PKB w latach 2012–2019 i 2012–2021 wskazuje, że kraje o dużym skumulowanym wzroście generalnie ucierpiały gospodarczo mniej od pandemii zarówno w ujęciu absolutnym jak i względnym³⁷ – spadki PKB w 2020 r. były nie tylko względnie, ale także generalnie większe w krajach, które wolniej się rozwijały, a także słabsza była późniejsza odbudowa wzrostu w tych krajach w 2021 r. Kraje już wcześniej przeżywające kłopoty gospodarcze okazały się zatem mniej odporne na kryzys wywołany pandemią i mniej zdolne do późniejszej pełnej odbudowy wzrostu – stało się tak pomimo efektu niskiej bazy. Pewien związek można także zaobserwować dla krajów, których gospodarki w większym stopniu opierały się na turystyce – okazały się one mniej odporne na kryzys związany z pandemią i mniej zdolne do późniejszej odbudowy wzrostu. Irlandia była jedynym krajem UE, dla którego odnotowano wzrost także w 2020 r. Odbicie wzrostu w 2021 r. jednak tego kraju nie ominęło, stąd bilans pandemii i odbudowy wzrostu dla tego kraju jest szczególnie silny.

Dla dwóch największych gospodarek UE tempo przyrostu inwestycji jest dobrze zsynchronizowane z tempem przyrostu PKB, podobnie jak dla całej UE i strefy euro. Dla grupy czterech głównych krajów południa Europy zaobserwowano długi okres (aż do 2014 r.) występowania silnie ujemnej dynamiki inwestycji po kryzysie finansowym (2007–2009), który towarzyszył spadkom lub bardzo słabym przyrostom PKB. Dla krajów Grupy Wyszehradzkiej amplituda wahań poziomu inwestycji była większa niż przeciętnie w UE (największa dla Słowacji), nie dotyczyło to jednak wahań PKB. Covid-19 wpłynął nie tylko na spadek PKB ale także na porównywalny spadek inwestycji, które odbudowały się w większości przypadków wraz z odbudową PKB.

³⁷ Absolutne spadki w punktach procentowych były mniejsze, w związku z tym także względne spadki rozumiane jak część wzrostu w procentach.

Wykres 29. Porównanie tempa przyrostu inwestycji do tempa przyrostu PKB
Chart 29. Comparison between investments growth and GDP growth

Uwaga: inwestycje rozumiane jako nakłady brutto na środki trwałe. Note: investments understood as gross fixed capital formation.
 Źródło: dane Eurostatu. Source: Eurostat data.

4. Wzrost gospodarczy w Polsce

4. Economic growth in Poland

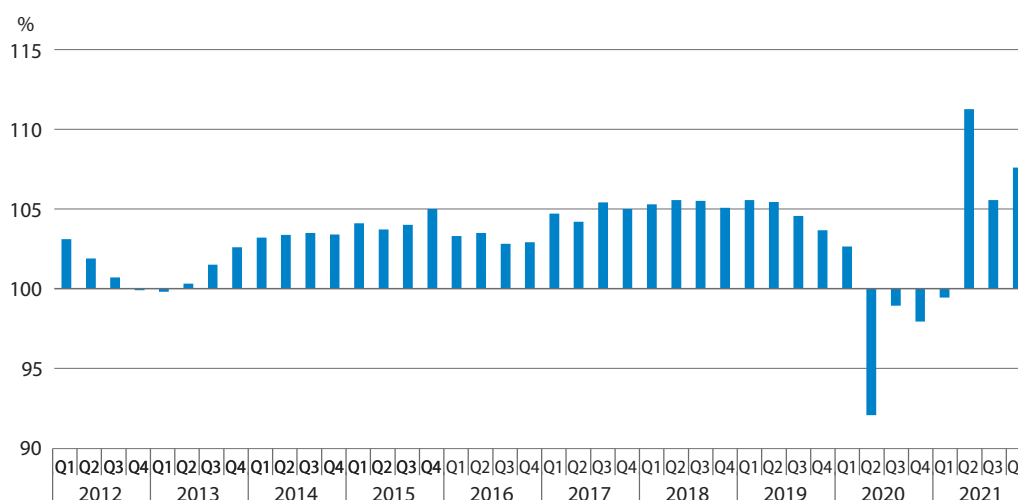
Produkt krajowy brutto i jego składowe

Gross domestic product and its components

W gospodarce polskiej wzrost PKB odbudował się bardzo wyraźnie od drugiego kwartału 2021 r. Głównymi czynnikami, które przyczyniły się do spadku PKB w 2020 r. i późniejszej odbudowy wzrostu w 2021 r. były spożycie indywidualne i akumulacja, ale ze słabnącym udziałem nakładów brutto na środki trwałe. Tę korzystną sytuację wewnętrzną osłabiał wkład ujemnego salda obrotów z zagranicą, do czego przyczynił się głównie wyraźniejszy wzrost importu. Procesy szybkiego wzrostu aktywności gospodarczej zostały zapoczątkowane jeszcze w 2013 r., powtórnie przyspieszyły w 2017 r. po krótkim spowolnieniu w 2016 r. i utrzymały się na wysokim poziomie przez cały 2018 r. Jednak zaczęły wyraźnie słabnąć w 2019 r. czyli przed nadejściem szoku egzogenicznego w 2020 r. wywołanym przez Covid-19.

Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2021 r. w ujęciu realnym o 5,9% i był to najszybszy wzrost od 2007 r. Wartość PKB w cenach bieżących w 2021 r. wyniosła 2 622,2 mld zł. Tempo wzrostu realnego PKB tylko w pierwszym kwartale 2021 r. było ujemne (-0,6%). W każdym kolejnym kwartale 2021 r. było już dodatnie osiągając kolejno 11,3%, 5,5%, 7,6%.

Wykres 30. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce
(analogiczny okres poprzedniego roku=100; ceny stałe średnioroczne poprzedniego roku)
Chart 30. Gross domestic product growth in Poland
(same period of the previous year=100; fixed prices averaged on previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Najbardziej do wzrostu w 2021 r. przyczyniły się spożycie indywidualne oraz akumulacja brutto, których kontrybucja do wzrostu PKB w 2021 r. wyniosła po 3,4 p. proc. – ich efekt został w pewnym zakresie zniwelowany ujemnym saldem obrotów z zagranicą, którego kontrybucja wyniosła -1,3 p. proc.

Tablica 8. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB
 Table 8. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth

Wyszczególnienie Specification	Wzrost realny Real growth					Kontrybucja do wzrostu PKB Contributions to GDP growth				
	2017	2018	2019	2020	2021 ^a	2017	2018	2019	2020	2021 ^a
	w %		in %			w p. proc.		in pp.		
PKB GDP	4,8	5,4	4,7	-2,2	5,9	4,8	5,4	4,7	-2,2	5,9
Popyt krajowy Domestic demand	4,9	5,6	3,6	-2,9	7,6	4,7	5,4	3,5	-2,7	7,2
Spożycie ogółem Total consumption	4,2	4,3	4,5	-1,0	5,3	3,2	3,3	3,4	-0,8	4,0
Spożycie indywidualne Private consumption	4,8	4,3	4,0	-3,0	6,1	2,8	2,5	2,3	-1,7	3,4
Akumulacja brutto Gross accumulation	7,6	10,5	0,3	-10,2	17,7	1,5	2,1	0,1	-1,9	3,4
Nakłady brutto na środki trwałe Gross fixed capital formation	4,0	9,4	6,1	-4,9	3,8	0,7	1,7	1,1	-0,9	0,6
Saldo obrotów z zagranicą External balance	x	x	x	x	x	0,1	0,0	1,2	0,5	-1,3
Eksport Exports	9,6	6,9	5,2	0,0	11,8	x	x	x	x	x
Import Imports	10,2	7,4	3,0	-1,1	15,9	x	x	x	x	x

^a Dane szacunkowe.

Źródło: dane GUS.

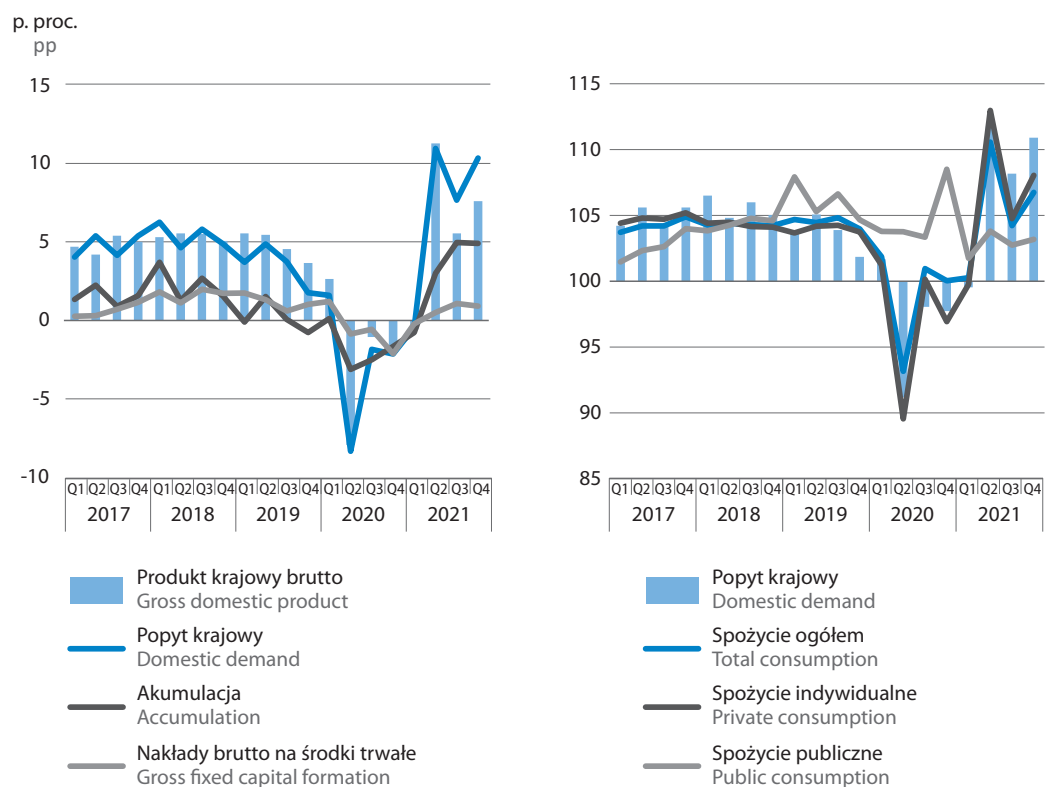
^a Estimated data.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 31. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych

(dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 31. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth
(data not seasonally adjusted, fixed prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Po wzroście inwestycji w 2017 r. (o 4,0%), który jeszcze przyspieszył w 2018 r. (o 9,4%), ale zwolnił w 2019 r. (do 6,1%), aby w końcu spaść w 2020 r. (do -4,9%), nastąpiła częściowa odbudowa ich wzrostu do poziomu 3,8%. W ujęciu kwartalnym zmiany te w 2021 r. przebiegały następująco – po jeszcze ujemnym wzroście inwestycji w pierwszym kwartale (-1,3%), nastąpił ich wzrost w drugim kwartale (o 3,0%), który jeszcze przyspieszył w trzecim kwartale (do 6,6%) i ustabilizował się w czwartym (5,2%).

Spożycie ogółem (w ujęciu kwartalnym) w 2021 r., po jeszcze prawie neutralnym wzroście w pierwszym kwartale (o 0,3%), wzrosło gwałtownie w drugim kwartale o 10,6%, utrzymało dodatni wzrost na poziomie 4,2% w trzecim kwartale i 6,7% w czwartym. Podobnie przebiegał wzrost spożycia indywidualnego osiągając poziom prawie neutralny -0,2% w pierwszym kwartale, ale już 13,0% w drugim oraz 4,7% w trzecim i 8,0% w czwartym. Na uwagę zasługuje osłabiający wpływ spożycia publicznego na spożycie ogółem.

Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce

Income and expenditures per capita in households in Poland

W 2021 r. przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 2 062 zł i były wyższe realnie o 2,2% w stosunku do roku poprzedniego. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w ujęciu realnym były wyższe o 3,5% i wyniosły 1 316 zł. W 2007 r. udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym wyniósł 87,9%, w 2020 r. wyniósł 63,0%, a w 2021 r. było to 63,8%. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w 2021 r. wyniosły średnio 1 269 zł i były realnie wyższe o 3,6% w stosunku do 2020 r.

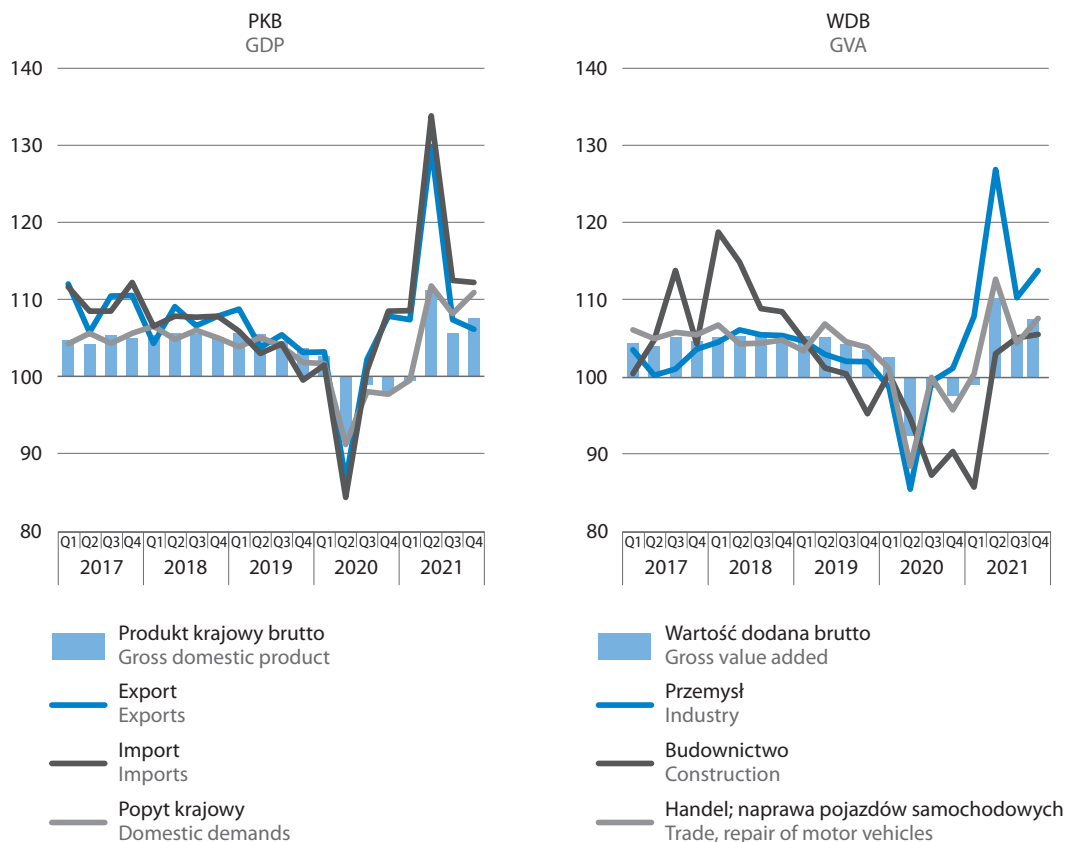
Największy wzrost dotyczył wydatków na edukację, restauracje i hotele, transport, odzież i obuwie oraz zdrowie. Zmiany te uwarunkowane były zmieniającą się sytuacją pandemiczną i luzowaniem obostrzeń oraz stopniowym powrotem do wydatków dokonywanych przed pandemią COVID-19, a w 2020 r. istotnie zredukowanych.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2021 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 26,4% i był niższy niż w roku poprzednim o 1,3 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,0% (w 2020 r. było to 18,8%).

Źródło: GUS, Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, (2022), Warszawa.

Source: Statistics Poland, Situation of Households in 2021 in the light of households budget survey results, (2022), Warsaw.

Wykres 32. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)
Chart 32. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

W przeciwieństwie do 2018 r. i 2017 r. saldo obrotów z zagranicą było w 2019 r., 2020 r. i w 2021 r. kategorią znaczącą z punktu widzenia oddziaływania na wzrost gospodarczy w Polsce. W 2021 r. jego oddziaływanie na wzrost było ujemne. Przyczynił się do tego szybszy wzrost dynamiki importu od wzrostu dynamiki eksportu. W ujęciu kwartalnym, obie dynamiki rosły najsilniej w drugim kwartale 2021 r. W kolejnych kwartałach dynamika importu wyniosła: 108,6 w pierwszym, 133,8 w drugim, 112,5 w trzecim oraz 112,2 w czwartym i była większa od dynamiki eksportu w tych kwartałach, czyli 107,4 w pierwszym, 129,8 w drugim, 107,3 w trzecim i 106,1 w czwartym³⁸.

Struktura tworzenia wartości dodanej brutto

Gross value added generation structure

Wartość dodana brutto (WDB) w 2021 r. w gospodarce narodowej zwiększyła się o 5,6%, był to zatem rok odbudowy wzrostu po spadku o 2,2% w 2020 r. W rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A w PKD 2007) zanotowano wzrost o 1,9%. W przetwórstwie przemysłowym (sekcja C w PKD 2007) – o 0,1%. W handlu (sekcja G) odnotowano znaczny wzrost na poziomie 12,9%. Niewielka była odbudowa wzrostu w budownictwie (sekcja F) – o 1,3%. Dużo większy niż dla całej gospodarki był wzrost w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D) – o 28,6%. W górnictwie i wydobywaniu (sekcja B) wzrost wyniósł 2,8%. W zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) odnotowano silny spadek o 21,6% – co było kontynuacją spadków z 2020 r., które należy wiązać ze specyfiką kryzysu wywołanego przez pandemię Covid-19, przez którą sektor ten zmuszony był ograniczyć działalność na skutek wprowadzonych obostrzeń sanitarnych. W obsłudze rynku nieruchomości (sekcja L) nastąpił wzrost działalności o 4,6%. W administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) nie odnotowano zmian w poziomie działalności. W edukacji (sekcja P) odnotowano wzrost o 1,3% a w opiece zdrowotnej (sekcja Q) wzrost o 2,9%. W kulturze, rozrywce i rekreacji (sekcja R) zanotowano spadek o 3,3% związany z wprowadzonymi obostrzeniami sanitarnymi. W pozostałych usługach (sekcja S) silny spadek o 19,1%. Dla informacji i komunikacji (sekcja J) zanotowano spadek o 2,1%. W transporcie i gospodarce magazynowej (sekcja H) nastąpił jednak wzrost o 14,3%. W działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) wystąpił duży spadek o 7,1%.

5. Inflacja w Polsce

5. Inflation in Poland

Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2021 r. w Polsce wyniosła 5,1% średniorocznie, wobec 3,4% w 2020 r. W latach 2016–2019 poziom inflacji był niższy od celu inflacyjnego ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej na poziomie 2,5%, zaś w 2020 r. powyżej tego celu, ale niższy od górnej granicy odchyień od niego wynoszącej 3,5%. Ta granica została jednak przekroczona w 2021 r.

Tablica 9. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce
Table 9. Basic indicators of price change in Poland

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) Consumer price index (CPI)	102,0	101,6	102,3	103,4	105,1
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) Harmonized index of consumer prices (HICP)	101,6	101,2	102,1	103,7	105,2
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu Price index of sold production in industry	102,9	102,1	101,2	99,4	107,9
Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej Price index in construction and assembly production	100,6	102,7	103,5	102,6	104,2

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

³⁸ Dodatkowe informacje nt. handlu zagranicznego w Polsce można znaleźć w rozdziale I.6.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych

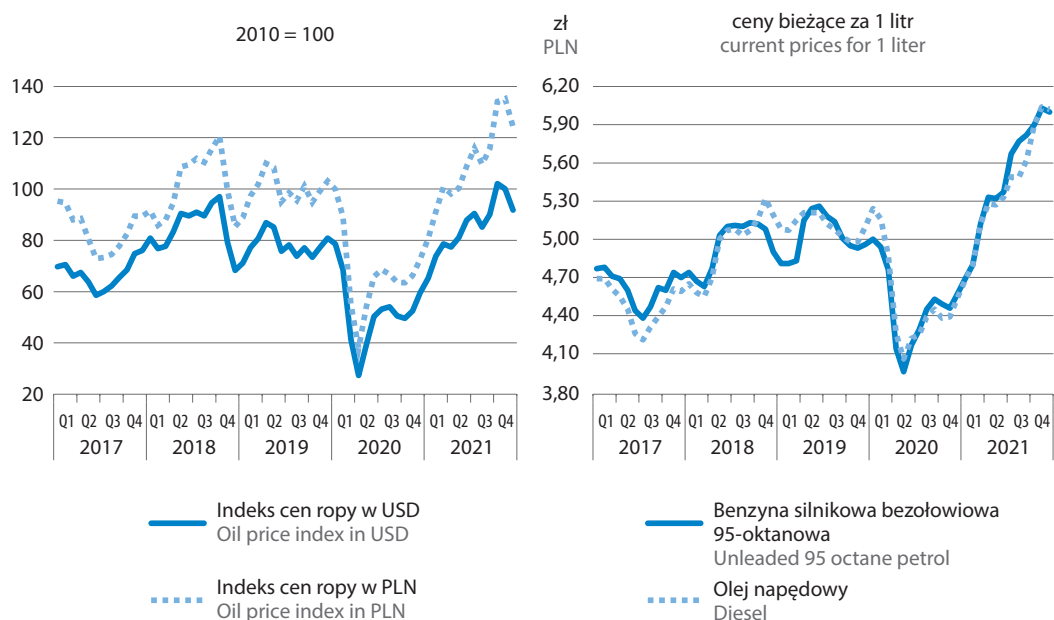
Prices of consumer goods and services

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) w 2021 r. wyniósł 105,1 wobec 103,4 w roku poprzednim. W ujęciu miesięcznym³⁹ ceny towarów i usług konsumpcyjnych kształtowały się w każdym miesiącu od kwietnia 2021 r. powyżej poziomu sprzed roku. Wskaźnik CPI zaczął systematycznie rosnąć od lipca 2021 r. osiągając w tym miesiącu 105,0. W grudniu tego roku osiągnął poziom 108,6.

Ważnym czynnikiem wpływającym na poziom wskaźnika inflacji jest cena ropy naftowej na rynkach międzynarodowych⁴⁰. Od minimum lokalnego w czerwcu 2017 r. na poziomie 72,9 wskaźnik cen ropy naftowej (w PLN) rósł nieprzerwanie do października 2018 r. do poziomu 120,6, po czym spadł do poziomu 85,4 w grudniu tego roku. W 2019 r. wskaźnik cen ropy naftowej znowu wzrósł do poziomu 110,0 w kwietniu, następnie spadł, a pod koniec roku osiągnął poziom 103,1. W marcu 2020 r. spadł do poziomu 54,9, osiągnął w kwietniu rekordowo niski poziom 37,9 i utrzymał się na bardzo niskim poziomie 54,0 w maju. W 2021 r. wskaźnik cen ropy rósł etapami osiągając szczyty w marcu (100,8), lipcu (115,8) i listopadzie (135,2). W grudniu tego roku osiągnął poziom 124,3.

Wykres 33. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce

Chart 33. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland

Uwaga: indeks cen ropy naftowej obliczony na podstawie średniej nieważonej z cen spot dla trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh.

Źródło: opracowanie GUS na podstawie danych MFW, NBP oraz GUS, Dziedzina Baza Wiedzy.

Note: the oil price index calculated on the basis of the weighted average spot price for three kinds of oil: Dated Brent, West Texas Intermediate and Dubai Fateh.

Source: Statistics Poland study based on data from the IMF, NBP and Statistics Poland, 'Knowledge Data Base'.

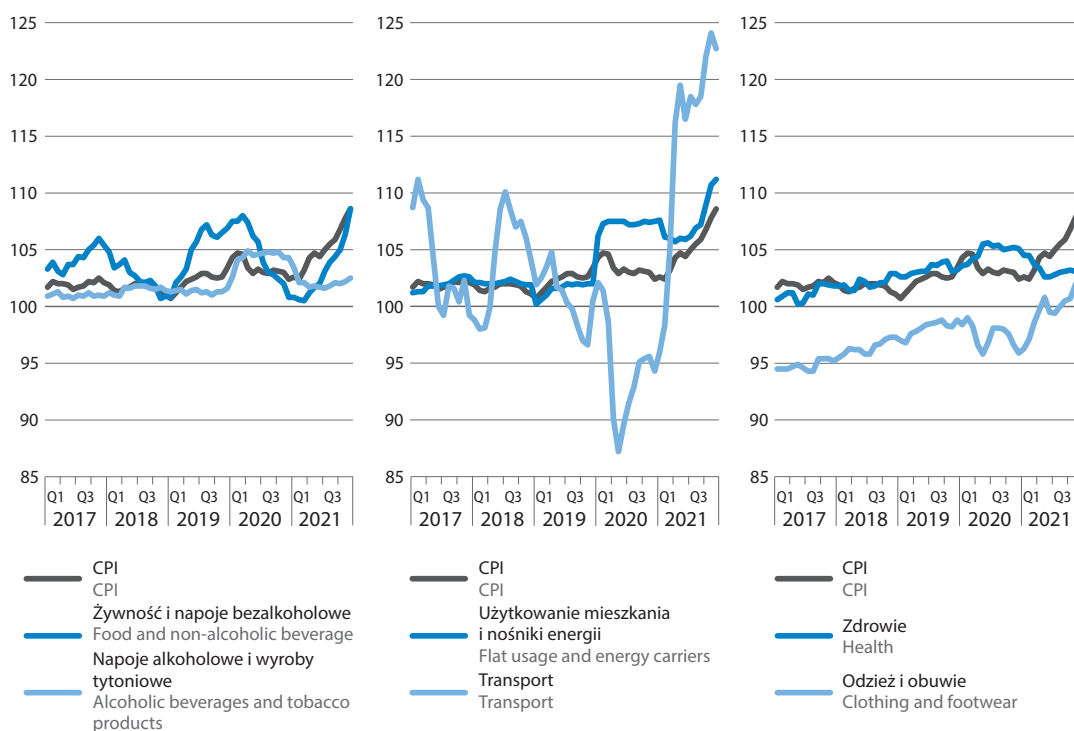
³⁹ Analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100.

⁴⁰ Na podstawie danych MFW – średnia nieważona trzech gatunków ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh (rok 2016 = 100).

Po utrzymującym się w skali całego 2020 r. spadku tempa wzrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych na rynku krajowym (w grudniu wskaźnik cen spadł do poziomu 100,8) tempo to w trakcie 2021 r. generalnie wzrosło (po osiągnięciu minimum w marcu na poziomie 100,5, systematycznie rosło w kolejnych miesiącach 2021 r. do poziomu 108,6 w grudniu). Dla napoi alkoholowych tempo wzrostu cen znacznie spadło – po utrzymującym się w 2020 r. od lutego wskaźniku powyżej 104,1, w trakcie 2021 r. ten wskaźnik utrzymuje się na poziomie poniżej 103,4, od stycznia osiągając minimum w lipcu na poziomie 101,6. Dla użytkowania mieszkania i nośników energii – po utrzymującym się w 2020 r. wskaźniku na poziomie ponad 107,2 od lutego 2021 r. ten wskaźnik spadł najpierw do 105,7 w kwietniu następnie przyspieszył osiągając w październiku, listopadzie i grudniu odpowiednio 109,0, 110,7 i 111,2. W transporcie, po spadku w trakcie 2020 r. i osiągnięciu minimum w maju tego roku na poziomie 87,2, ceny w trakcie 2021 r. znacznie wzrosły od marca (105,4) do grudnia (122,7) osiągając maksimum wskaźnika w listopadzie (124,1). Po okresie znacznych wzrostów cen na poziomie powyżej 105,0 od maja do grudnia 2020 r. tempo przyrostu cen w ochronie zdrowia w 2021 r. spadło utrzymując się na poziomie poniżej 103,4 od kwietnia. Po okresie spadku cen dla odzieży i obuwia w 2020 r. i pierwszych miesiącach 2021 r. wskaźnik cen osiągnął w maju 100,8, następnie ceny znowu spadły, po czym zaczęły systematycznie rosnąć od września osiągając w grudniu poziom wskaźnika 102,9.

Największy udział w systemie wag CPI miały żywność i napoje bezalkoholowe (27,77%), użytkowanie mieszkania i nośniki energii (19,14%) oraz transport (8,88%), co stanowiło niewielką zmianę w stosunku do 2020 r., głównie na korzyść dwóch pierwszych kategorii. Największy wpływ na wskaźnik CPI miały w 2021 r. powyższe dwie pierwsze kategorie (odpowiednio: 2,39 i 2,14 p. proc.), transport (2,02 p. proc.), restauracje i hotele (0,38) oraz rekreacja i kultura (0,36 p. proc.) i wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego (0,33 p. proc.).

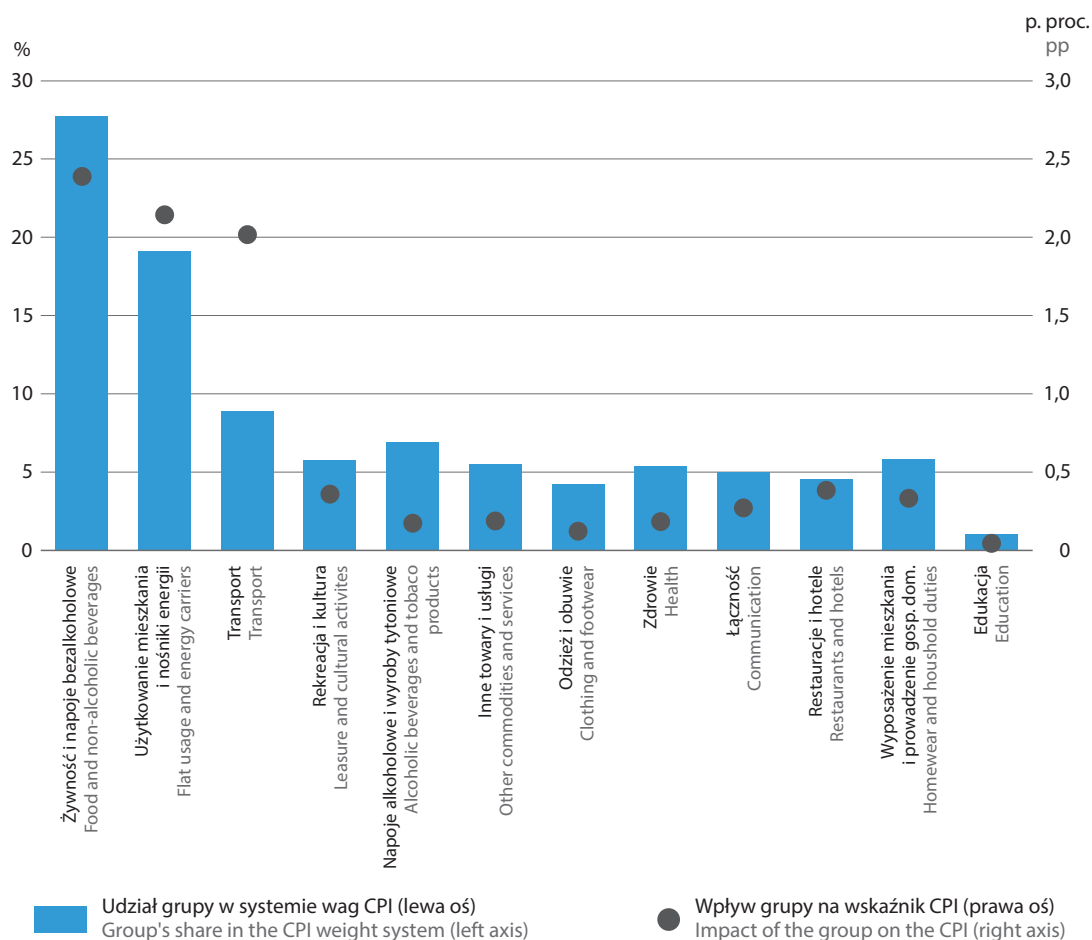
Wykres 34. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
Chart 34. Price indices of consumer goods and services (same month of the previous year=100)

Źródło: : dane GUS, Dział Dziejowa Baza Wiedzy.
Source: Statistics Poland data, 'Knowledge Data Base'.

Wykres 35. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2021 r.

Chart 35. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, GUS, Dział Bazy Wiedzy.
Source: own contribution based on Statistics Poland data, 'Knowledge Database'

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych

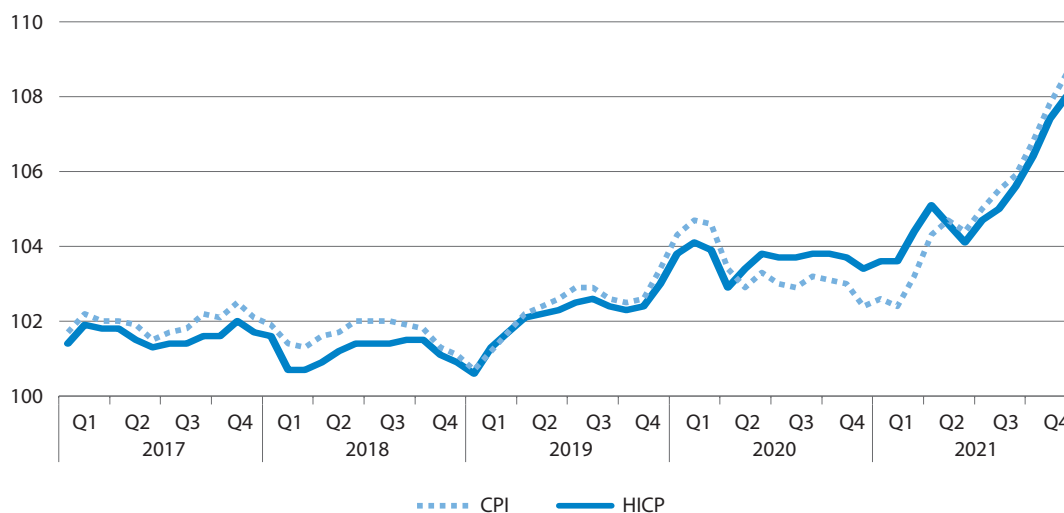
Harmonized consumer price indicator

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w 2021 r. w Polsce wyniósł 105,2 i był wyższy od wskaźnika odnotowanego w roku poprzednim – 103,7⁴¹. Najniższą wartość wskaźnika HICP w Polsce (w ujęciu miesięcznym, w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) odnotowano w styczniu i lutym (po 103,6), a najwyższą w grudniu (108,0).

⁴¹ Dane Eurostatu.

Wykres 36. Porównanie zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 36. Comparison between harmonized index of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI) (same month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistic Poland data.

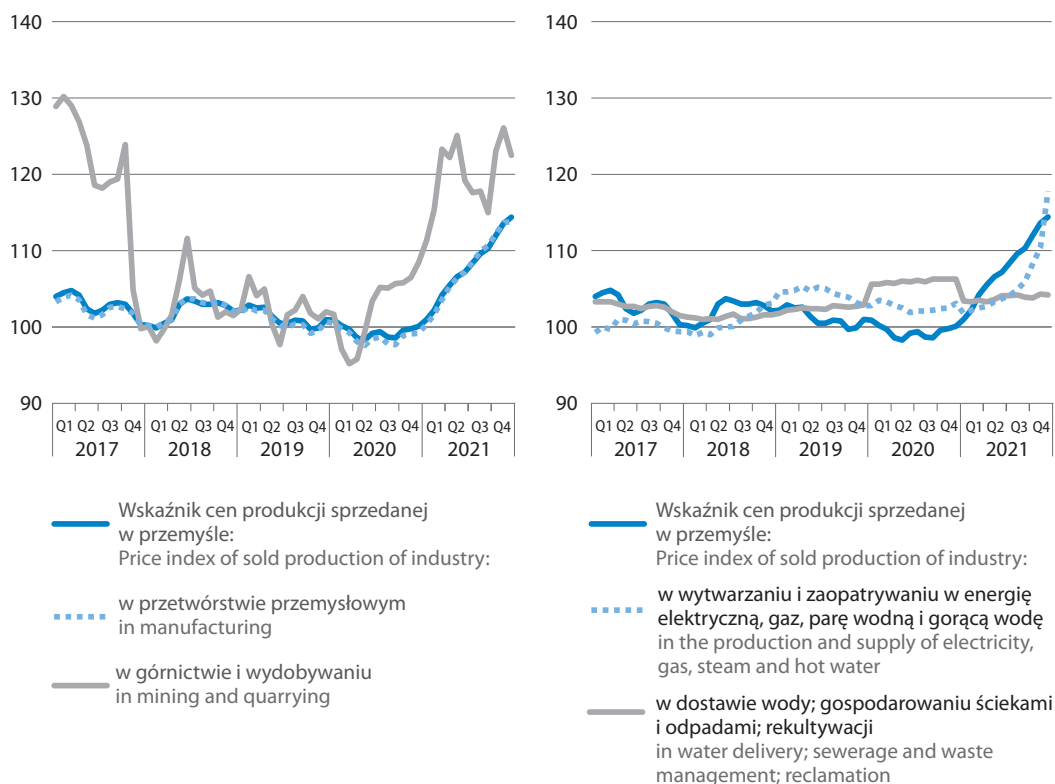
W okresie od stycznia 2017 r. do stycznia 2019 r. wskaźnik CPI był wyższy niż wskaźnik HICP. Po dwóch miesiącach – lutym i marcu 2019 r. – gdy był niższy lub równy znowu był wyższy od kwietnia 2019 r. do kwietnia 2020 r. Od maja tego roku do kwietnia 2021 r. tendencja się jednak odwróciła – wskaźnik CPI był wtedy mniejszy do wskaźnika HICP. Od maja 2021 r. wskaźnik CPI znowu jest wyższy od wskaźnika HICP. Presja inflacyjna w całej Unii Europejskiej była w 2021 r. znacznie wyższa niż w roku poprzedzającym – HICP na poziomie 108,8 wobec 105,8 w 2020 r.; podobnie dla strefy euro – HICP na poziomie 107,8 wobec 105,1. W 2021 r. Polska znalazła się wśród krajów Unii Europejskiej o poziomie wskaźnika HICP znajdującym się powyżej przeciętnego dla całej Unii i strefy euro (114,3 wobec 108,8 i 107,8).

Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej

Prices of sold production of industry and of construction and assembly production

Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu w 2021 r. wyniósł 107,9, wobec 99,4 w roku poprzednim. Przekroczony został zatem poziom z 2011 r., gdy wskaźnik ten osiągnął 107,6. Ceny zaczęły rosnać w grudniu 2020 r. (100,1) po czym przez cały 2021 r. przyspieszały osiągając w grudniu poziom 114,4.

Wykres 37. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
Chart 37. Price indices of sold production of industry (same month of the previous year=100)

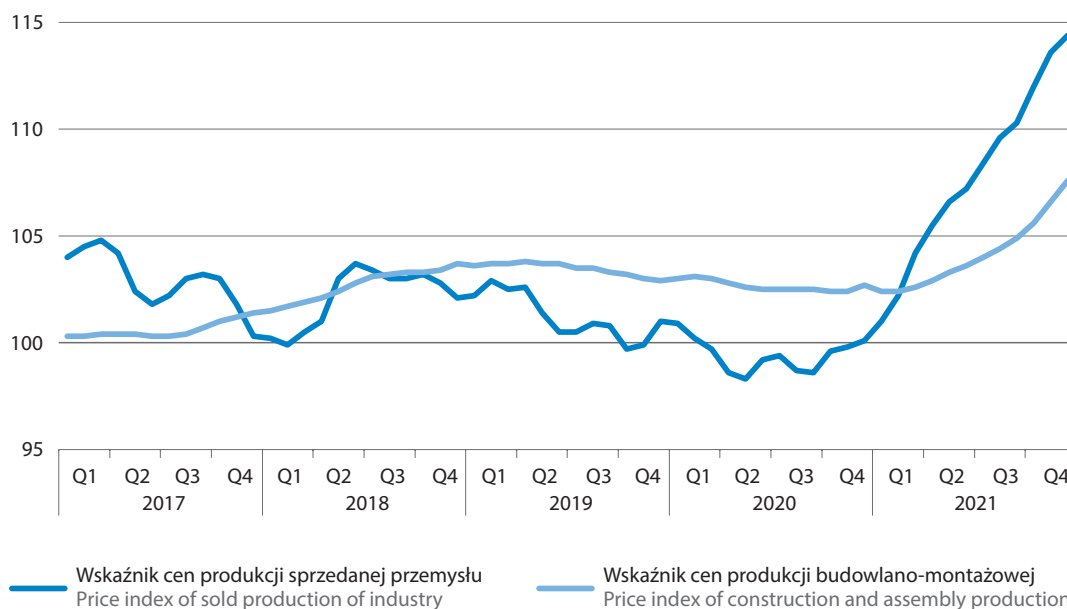

Źródło: dane GUS.
 Source: Statistic Poland data.

Ceny w przetwórstwie przemysłowym (w ujęciu rocznym) były w 2021 r. na wyższym poziomie niż rok wcześniej, a ich wskaźnik przyjął wartość 107,8 (wobec 98,8 rok wcześniej). W ujęciu miesięcznym ewolucja wskaźnika była podobna jak dla produkcji sprzedanej przemysłu. Ceny w górnictwie i wydobywaniu (w ujęciu rocznym) w 2021 r. wzrosły o 19,9% wobec 2,5% rok wcześniej. Ceny rosły dość szybko osiągając najwyższe wskaźniki w marcu, maju i listopadzie: 123,3, 125,1 i 126,1 odpowiednio. Wskaźnik cen w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę osiągnął średnioroczny poziom 105,6, czyli znacznie więcej niż w poprzednim roku (102,6). W ujęciu miesięcznym ten wskaźnik cechował się dość wyrównanym poziomem, ale przyśpieszył od lipca osiągając w grudniu poziom 110,4. Ceny w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami oraz rekultywacji wzrosły w 2021 r. o 3,8% (wobec 6,0% rok wcześniej). W ujęciu miesięcznym wskaźniki cen były dość wyrównane osiągając najwyższe poziomy w sierpniu (104,2), listopadzie (104,3) i grudniu (104,2). Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej w 2021 r. wyniósł 104,2 (wobec 102,7 w roku poprzednim), w ujęciu miesięcznym rósł najpierw powoli po czym coraz szybciej osiągając w grudniu poziom 107,6.

Wykres 38. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej
(analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 38. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production
(same month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistic Poland data.

6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski

6. International trade and balance of payments of Poland

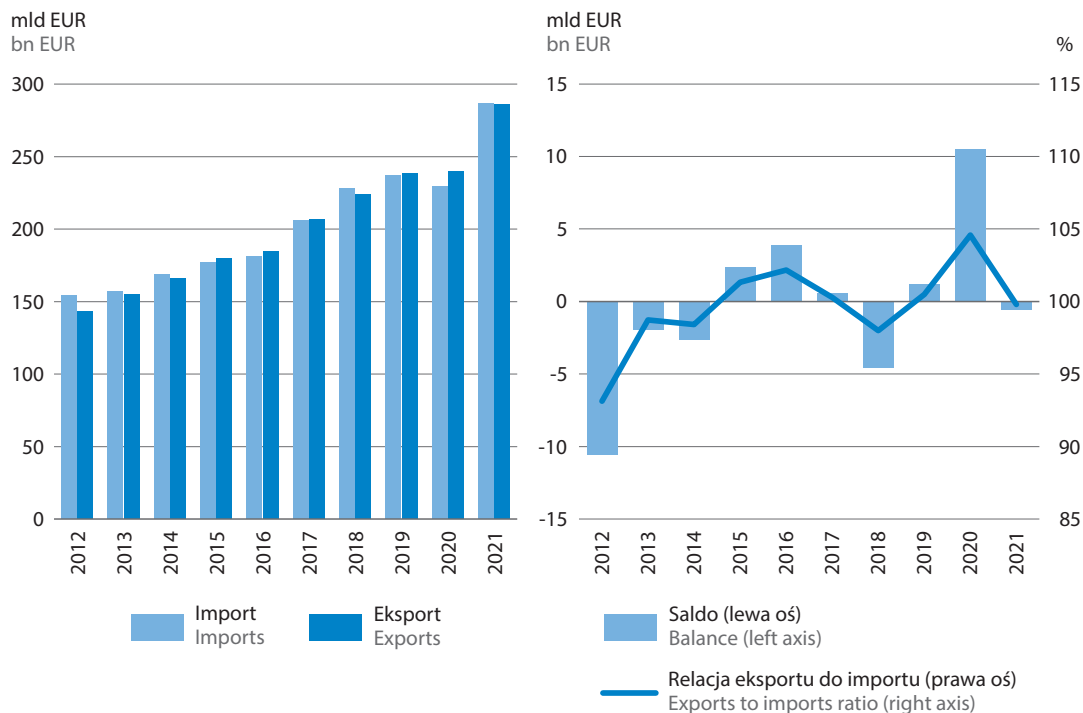
Handel zagraniczny

International trade

W 2021 r. eksport Polski w cenach bieżących wyniósł 285,8 mld euro i zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 19,1% (wobec 0,7% w 2020 r.). Wartość importu w 2021 r. w cenach bieżących osiągnęła poziom 286,4 mld euro i była o 24,8% wyższa w stosunku do roku poprzedniego (wobec spadku o 3,2% w poprzednim roku). Saldo handlu zagranicznego ogółem było ujemne i wyniosło -0,6 mld euro, wobec dodatniego salda na poziomie 10,5 mld euro w 2020 r. W ujęciu miesięcznym dodatnie saldo w handlu zagranicznym Polski zaobserwowano w pięciu miesiącach, tj. od stycznia do kwietnia i w czerwcu. W pozostałych miesiącach saldo było ujemne.

Wzrost popytu wewnętrznego oraz wzrost cen niektórych surowców w tym ropy naftowej na świecie przyczyniło się do pogorszenia bilansu płatniczego kraju. Stało się tak pomimo wzrostu aktywności gospodarczej oraz popytu wewnętrznego w krajach Unii Europejskiej oddziałującego pozytywnie na dynamikę polskiego eksportu.

Wykres 39. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski
 Chart 39. Polish foreign trade turnover

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data.

Ujemne saldo wymiany handlowej, podobnie jak w 2020 r., zanotowano z krajami rozwijającymi się (61,7 mld euro w 2021 r. w porównaniu do 47,6 mld euro rok wcześniej). Z krajami Europy Środkowo-Wschodniej zanotowano także ujemne saldo (na poziomie 6,5 mld euro w porównaniu do nieznacznie dodatniego salda na poziomie 0,3 mld euro rok wcześniej). Dodatnie saldo handlowe uzyskano natomiast w obrotach z krajami rozwiniętymi (67,5 mld euro wobec 57,9 mld euro rok wcześniej). Wysoki poziom salda handlowego w obrotach z krajami rozwiniętymi wynikał przede wszystkim z nadal wysoce dodatniego salda handlu z krajami UE, które w 2021 r. osiągnęło wartość 59,6 mld euro wobec 50,5 mld euro w 2019 r.

Tablica 10. Obroty handlu zagranicznego
Table 10. Foreign trade turnover

Wyszczególnienie Specification	Obroty handlu zagranicznego ogółem Total foreign trade turnover					Struktura obrotów handlu zagranicznego Structure of foreign trade turnover				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w mld EUR		in billion EUR			%				
Eksport Exports	206,6	223,6	238,1	239,9	285,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a Developed countries	179,0	194,9	206,6	207,2	246,7	86,6	87,2	86,8	86,4	86,3
w tym UE of which EU	165,4	180,3	190,5	177,7	213,8	80,0	80,6	80,0	74,1	74,8
Kraje rozwijające się Developing countries	15,7	15,8	17,1	18,4	22,6	7,6	7,1	7,2	7,7	7,9
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej Central and Eastern Europe countries	12,0	12,9	14,4	14,3	16,4	5,8	5,8	6,1	6,0	5,8
Import Imports	206,1	228,2	237,0	229,4	286,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a Developed countries	139,6	150,5	155,9	149,3	179,2	67,7	66,0	65,8	65,1	62,5
w tym UE of which EU	124,4	134,1	137,6	127,2	154,2	60,4	58,8	58,1	55,4	53,8
Kraje rozwijające się Developing countries	50,2	57,4	62,6	66,0	84,3	24,4	25,2	26,4	28,8	29,4
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej Central and Eastern Europe countries	16,3	20,2	18,5	14,0	22,9	7,9	8,9	7,8	6,1	8,0
Saldo Balance	0,6	-4,6	1,2	10,5	-0,6	x	x	x	x	x

^a Podział na grupy krajów jest zgodny z przyjętym w Biuletynie Statystycznym (GUS). Podział ten różni się od podziału w innych częściach niniejszej publikacji (głównie za MFV). W szczególności, w bieżącym rozdziale, kraje Europy Środkowo-Wschodniej to: Albania, Białoruś, Mołdawia, Rosja oraz Ukraina.

Źródło: GUS, Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów.

^a Groups of countries according to Statistical Bulletin of Statistics Poland. This grouping is different from applied in other parts of this publication (after IMF). In particular, in this section, the group Central and Eastern Europe Countries consists of: Albania, Belarus, Moldova, Russia and Ukraine.

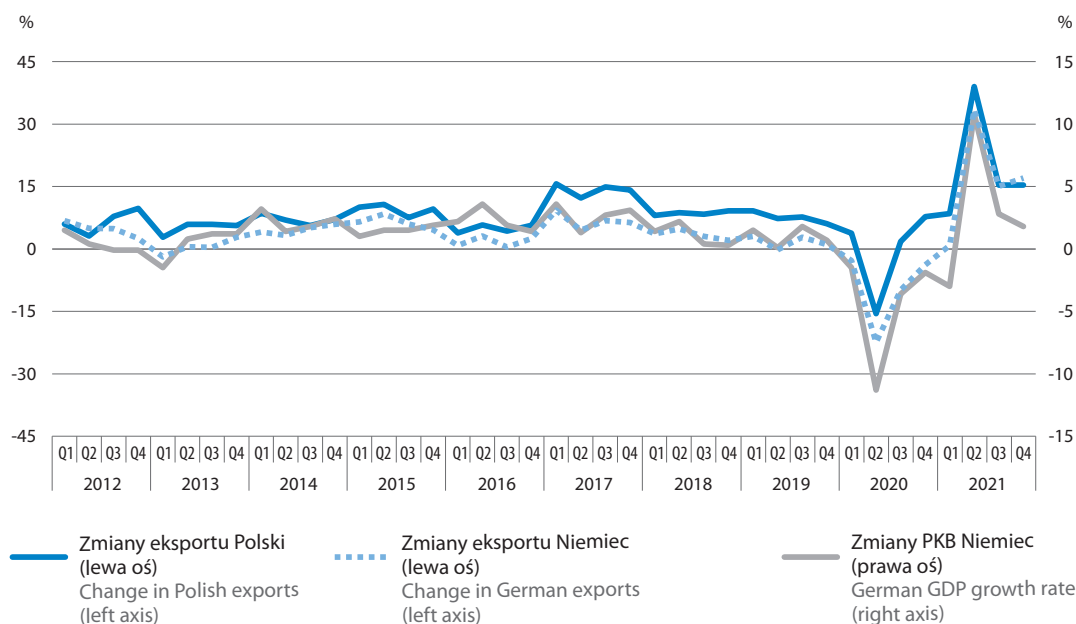
Source: Statistics Poland, Foreign trade turnover of goods in total and by countries.

Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej. W 2021 r. ich udział w eksporcie wyniósł 74,8% w porównaniu do 74,1% rok wcześniej, a w imporcie 53,8% wobec 55,4% w roku poprzednim, czyli rola tej grupy krajów w kompensowaniu deficytu z innymi krajami prawie nie zmieniła się. Rola krajów rozwijających się w imporcie uległa zwiększeniu do poziomu 29,4% w 2021 r. z poziomu 28,8% rok wcześniej. W eksporcie ich udział też wzrósł: z 7,7% do poziomu 7,9% w 2021 r. Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie nieznacznie spadł (z 6,0% do 5,8%). Jednak w imporcie zanotowano wzrost tego udziału (z 6,1% w 2020 r. do 8,0% w 2021 r.).

Analizując poszczególne kraje biorące udział w handlu zagranicznym Polski można zauważyć, że Niemcy pozostają najważniejszym partnerem handlowym. Udział Niemiec w eksporcie Polski w 2021 r. nieznacznie zmalał i wyniósł 28,67%, osiągając poziom 81,9 mld EUR (wobec odpowiednio 29,0% i 69,4 mld EUR w roku poprzednim). Udział tego kraju w imporcie zmniejszył się z 21,9% do 20,9%, ale wzrósł nominalnie osiągając poziom 59,9 mld EUR (wobec 50,2 mld EUR w roku poprzednim).

Wykres 40. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec
(analogiczny kwartał roku poprzedniego=0, dane niewyrównane sezonowo, ceny bieżące)

Chart 40. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP (same quarter of the previous year=0, data not seasonally adjusted, current prices)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

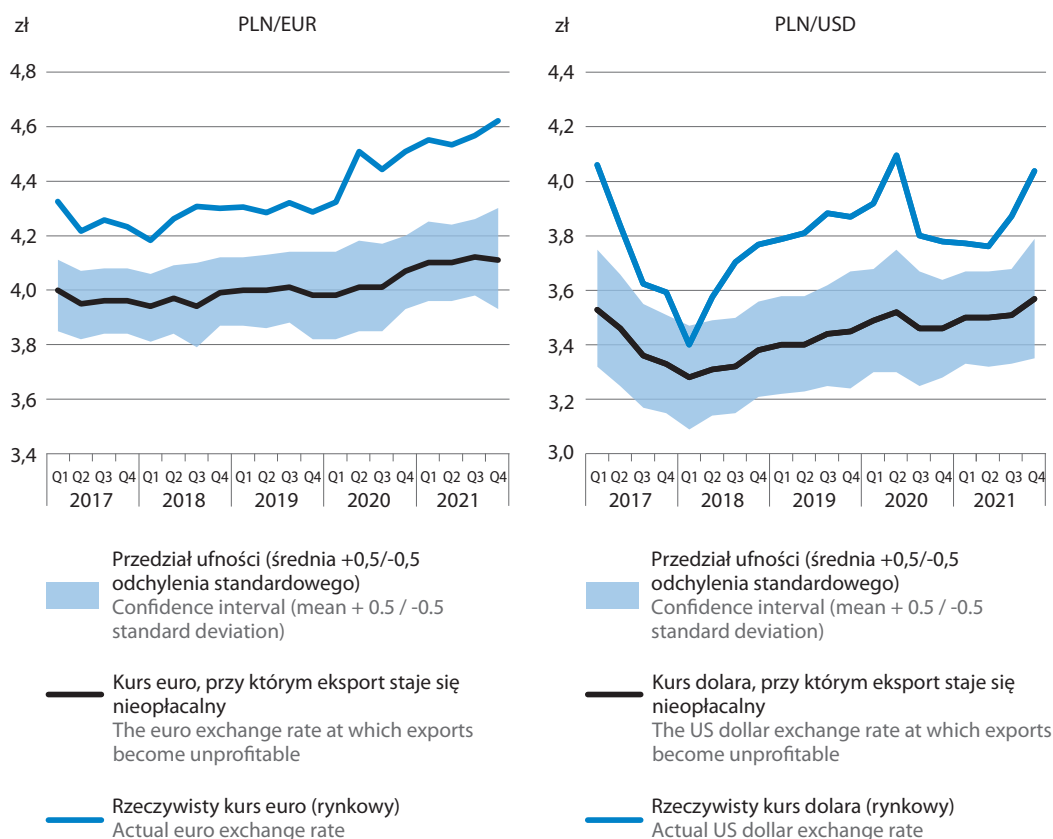
W eksporcie Polski na drugiej pozycji uplasowały się Czechy (udział 5,9%), dla których zmiana udziału okazała się neutralna. W dalszej kolejności uplasowały się Francja (5,7%) i Wielka Brytania (udział 5,1%), które zamieniły się miejscami w tym rankingu. Wśród dziesięciu największych odbiorców polskiego eksportu, najwyższą dynamikę eksportu (w PLN) zanotowano dla Francji (125,2), Słowacji (124,4), Holandii (124,1) i Czech (123,6). Dla krajów z pierwszej dziesiątki nie zanotowano spadków. W imporcie na drugim miejscu uplasowały się Chiny (udział 14,9%), których udział wzrósł, przed Rosją (6,0%) i Włochami (5,0%), które zamieniły się miejscami. Wśród dziesięciu największych eksporterów do Polski najwyższą dynamikę (w PLN) zanotowano dla Rosji (172,7), dalej dla Chin (132,6), Holandii (132,3) i Czech (128,3). Także w przypadku importu dla pozostałych krajów z pierwszej dziesiątki nie zanotowano spadków.

Stopień koncentracji eksportu w 2021 r., mierzony udziałem dziesięciu głównych partnerów Polski (65,1%) nieznacznie spadł w stosunku do 2020 r. (66,0%). Nieznacznie wzrósł wskaźnik koncentracji importu (obliczany w analogiczny sposób), osiągając 65,1% wobec 64,3% rok wcześniej⁴².

Kurs euro wobec złotego pozostawał powyżej zadeklarowanego przez przedsiębiorców kursu (w prowadzonych przez NBP badaniach koniunktury), przy którym eksport staje się nieopłacalny, przy czym rok 2021 był bardziej atrakcyjny niż 2020 r. dla eksporterów do strefy euro. W przypadku dolara amerykańskiego, w okresie od IV kwartału 2017 r. do I kwartału 2018 r. rzeczywisty kurs dolara zbliżył się do kursu uznawanego przez przedsiębiorców za nieopłacalny. Jednak w trakcie 2018 r. sytuacja się poprawiła i pozostała korzystna dla eksporterów rozliczających się w dolarze amerykańskim przez cały 2019 r. Ta sytuacja poprawiała się jeszcze przez dwa pierwsze kwartały 2020 r., po czym się pogorszyła, ale pozostała korzystna w dwóch pozostałych kwartałach tego roku. W 2021 r. od drugiego kwartału sytuacja dla eksporterów znów zaczęła się coraz bardziej poprawiać.

⁴² GUS, Obroty towarowe handlu zagranicznego według krajów, (2022), Warszawa.

Wykres 41. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut
Chart 41. Exports profitability and actual exchange rates

Uwaga: średni kurs kwartalny euro oraz dolara podany przez NBP. Dla danych o poziomie kursu nieopłacalnego dla eksporterów, ze względu na występowanie licznych obserwacji nietypowych oraz błędnych, do obliczeń przedziału ufności dla kursów, przy których eksport staje się nieopłacalny, w NBP wykorzystano próbę po wyeliminowaniu odpowiedzi poniżej 5. i powyżej 95. percentyla.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Note: average quarterly euro and dollar exchange rates published by NBP. Because of numerous unusual and biased observations, when calculating confidence intervals at which exports become unprofitable, NBP used a sample after truncating responses below the 5th and over the 95th percentiles.

Source: own contribution based on NBP data.

Bilans płatniczy

Balance of payments

Saldo obrotów na rachunku bieżącym Polski w 2021 r. wyniosło minus 4,1 mld EUR i pogłębiło się o 19,4 mld EUR w stosunku do dodatniego salda w 2020 r. Największymi pozycjami salda obrotów bieżących były: saldo dochodów pierwotnych oraz saldo usług. Na wartość salda dochodów pierwotnych (-26,1 mld EUR) wpływ miało przede wszystkim saldo dochodów z inwestycji bezpośrednich, które wyniosło minus 24,3 mld EUR. Saldo obrotów towarowych było ujemne i pogłębiło się o 12,9 mld EUR w stosunku do dodatniego salda w 2020 r., a ujemne saldo dochodów wtórnych pogłębiło się o 2,4 mld EUR w stosunku do 2020 r. W porównaniu do roku poprzedniego wartość eksportu towarów była wyższa o 18,7% i wyniosła 280,2 mld EUR, natomiast import towarów zwiększył się o 25,6% do wartości 280,6 mld EUR.

Tablica 11. Bilans płatniczy
Table 11. Balance of payments

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek bieżący Current account	-1 639	-6 515	2 523	15 287	-4 128
Saldo obrotów towarowych Balance on goods	-353	-6 219	1 527	12 472	-470
Saldo usług Balance on services	17 872	21 262	23 863	22 832	26 401
Saldo dochodów pierwotnych Balance on primary income	-18 996	-20 084	-21 115	-18 440	-26 091
Saldo dochodów wtórnych Balance on secondary income	-162	-1 474	-1 752	-1 577	-3 968
Rachunek kapitałowy Capital account	5 891	10 423	10 544	12 065	9 271
Rachunek finansowy Financial account	-2 284	1 175	5 637	20 186	971

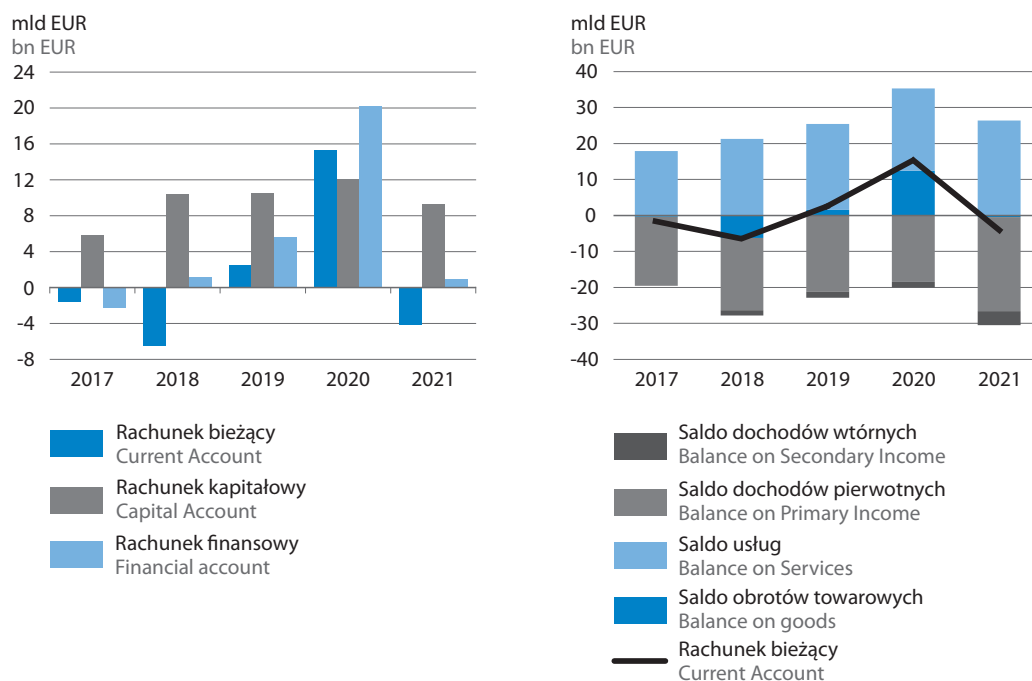
Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.

Source: NBP, Balance of payments statistics.

Saldo usług w rachunku bieżącym było dodatnie i zwiększyło się o 3,6 mld EUR (o 15,6%) w porównaniu z 2020 r. Największy wpływ na poprawę salda usług miały dodatnie salda: usług transportowych w wysokości 9,1 mld EUR oraz pozostałych usług w wysokości 9,4 mld EUR. Saldo dochodów wtórnych w 2021 r. wyniosło minus 4,0 mld EUR i pogłębiło się o 2,4 mld EUR (o 151,6%), na co wpłynęło głównie zmniejszenie salda pozostałych sektorów o 1,6 mld EUR (o 66,8%). Do kategorii „pozostałe sektory” zaliczane są: niebankowe instytucje finansowe, przedsiębiorstwa niefinansowe, gospodarstwa domowe, instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych.

W 2021 r. nastąpiło pogorszenie salda rachunku kapitałowego o 2,8 mld EUR, do wysokości 9,3 mld EUR. Zmniejszenie salda o 23,2% w relacji do roku poprzedniego spowodowane było pogłębieniem się ujemnego salda nabycia-sprzedaży aktywów niefinansowych o 2,0 mld EUR. Na wysokość salda rachunku kapitałowego największy wpływ miały przychody transferów kapitałowych w wysokości 12,9 mld EUR. Dla rachunku finansowego odnotowano w stosunku do 2020 r. pogorszenie salda o 19,2 mld EUR (o 95,2%), na które największy wpływ miał wzrost poziomu pasywów: inwestycji bezpośrednich o 13,2 mld EUR oraz pozostałych inwestycji o 9,2 mld EUR.

Wykres 42. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego
Chart 42. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

Tablica 12. Rachunek finansowy – aktywa
Table 12. Financial account – assets

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w mln EUR in million EUR				
Rachunek finansowy – aktywa Financial account – assets	2 332	12 772	13 688	29 265	36 999
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	3 431	1 951	4 593	4 053	7 085
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	1 320	482	-269	-3 452	4 165
Pozostałe inwestycje Other investment	5 728	5 185	1 259	13 678	12 771
Pochodne instrumenty finansowe Financial derivatives	-1 004	-1 074	-1 105	-929	-2929
Oficjalne aktywa rezerwowe Official reserve assets	-7 143	6 228	9 210	15 915	15 907

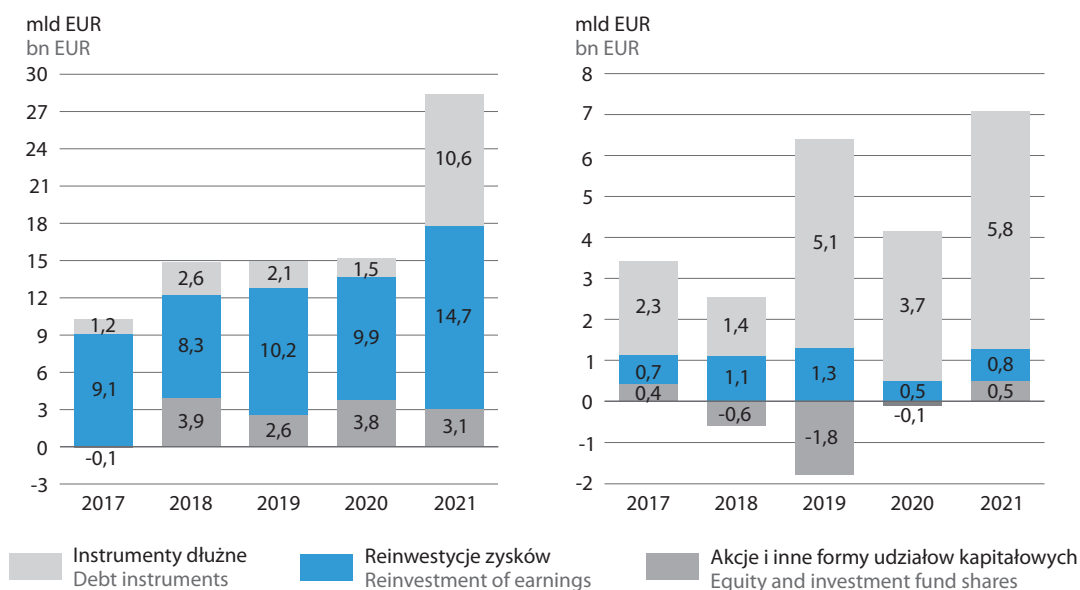
Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

Tablica 13. Rachunek finansowy – pasywa
Table 13. Financial account – liabilities

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek finansowy – pasywa Financial account – liabilities	4 616	11 597	8 051	9 079	36 028
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	10 182	14 805	14 971	15 190	28 404
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	5 466	-3 249	-10 835	-9 999	-5 504
Pozostałe inwestycje Other investment	-11 032	41	3 915	3 888	13 128

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

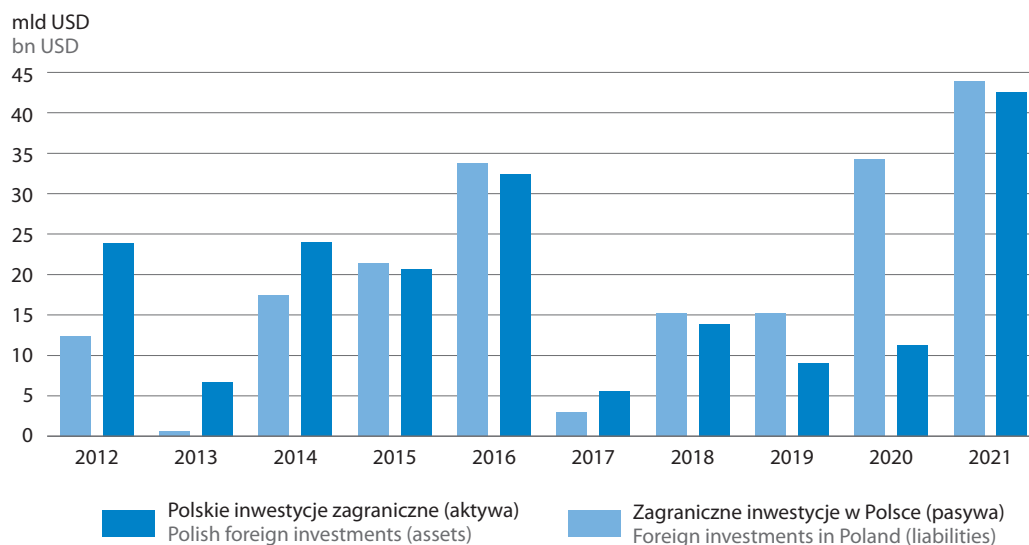
Wykres 43. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) w Polsce i polskie bezpośrednie inwestycje za granicą
Chart 43. Direct foreign investments (FDI) in Poland, and Polish direct foreign investments

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

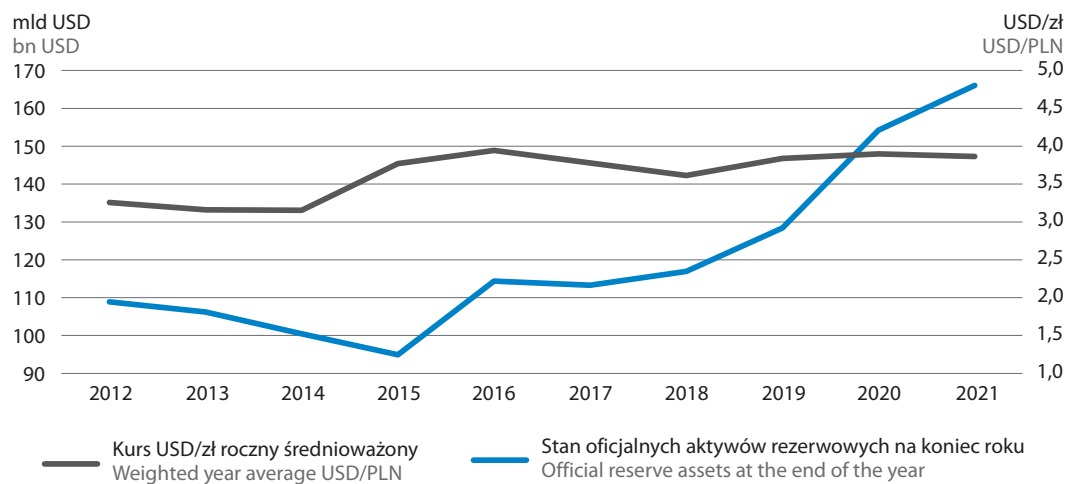
Saldo aktywów polskich **inwestycji zagranicznych** w 2021 r. wyniosło 37,0 mld EUR i wzrosło o 7,7 mld EUR (o 26,4%) w porównaniu do 2020 r. Na poziom salda aktywów tych inwestycji wpłynęła głównie poprawa salda inwestycji portfelowych o 7,6 mld EUR oraz wzrost poziomu aktywów inwestycji bezpośrednich o 3,0 mld EUR (o 74,8%). Odnotowano także znaczne pogłębienie się ujemnego salda aktywów dla pochodnych instrumentów finansowych o 2,0 mld EUR (o 215,3%) w stosunku do roku poprzedniego. Saldo pasywów inwestycji zagranicznych w Polsce w 2021 r. poprawiło się o 26,9 mld EUR (o 296,8%) w stosunku do 2020 r. O poziomie tego salda w głównej mierze zdecydowały dodatnio salda pasywów z tytułu: inwestycji bezpośrednich oraz pozostałych inwestycji.

Wykres 44. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2012–2021
 Chart 44. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2012–2021

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

Wykres 45. Stan oficjalnych aktywów rezerwowych a kurs dolara amerykańskiego w latach 2012–2021
 Chart 45. Official reserve assets and USD/PLN exchange rate for 2012–2021

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

7. Wybrane sektory gospodarki polskiej

7. Selected sectors of the Polish economy

Przemysł

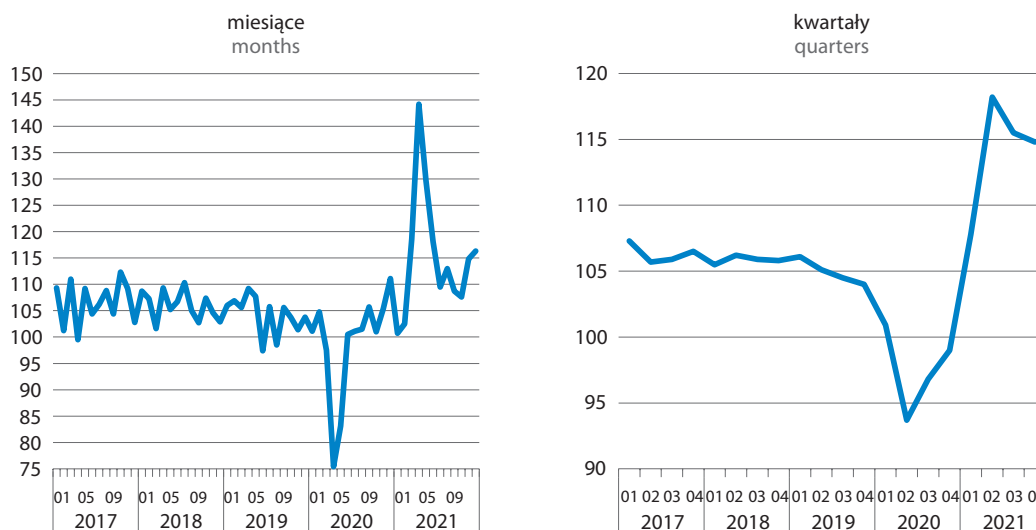
Industry

W latach 2017–2021 przemysł odgrywał znaczącą rolę w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) w Polsce⁴³. W tym okresie jego udział kształtował się w przedziale od 24,4% do 26,9% i był drugim co do wielkości, po usługach, obszarem gospodarki tworzącym WDB.

Udział przemysłu w Polsce w wartości dodanej brutto w 2021 r. był stosunkowo wysoki (26,9%) w relacji do średniej wartości tego wskaźnika dla całej Unii Europejskiej (20,0%). Podobne wielkości udziału przemysłu w WDB w 2021 r. wykazywały Węgry (24,6%), Słowacja (24,9%), Czechy (27,7%) oraz Słowenia (27,8%)⁴⁴.

Wykres 46. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem
(analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 46. Indices of total sold production of industry
(same period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2021 r. w cenach bieżących wyniosła 1 867,6 mld zł (1 509,4 mld zł w 2020 r.), natomiast jej wartość w cenach stałych była o 14,8% wyższa niż rok wcześniej⁴⁵ (wobec spadku o 1,0% w 2020 r.). Największy wpływ na wartość produkcji sprzedanej przemysłu, podobnie jak rok wcześniej, miało przetwórstwo przemysłowe, którego roczny wzrost w ujęciu realnym wyniósł 14,1% (wobec spadku o 1,0% w 2020 r.).

W latach 2017–2021 realna dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce w poszczególnych miesiącach osiągała zmienne wartości. W odróżnieniu od roku poprzedniego, w 2021 r. nie odnotowano żadnego miesiąca w którym produkcja sprzedana przemysłu byłaby na poziomie niższym niż w analogicznym okresie

⁴³ O ile nie zaznaczono inaczej, prezentowane dane i informacje (za wyjątkiem danych z systemu Rachunków Narodowych, tj. danych związanych z wartością dodaną brutto) dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

⁴⁴ Obliczenia własne na bazie danych Eurostat.

⁴⁵ GUS, Nakłady i wyniki przemysłu w 2021 r., (2022), Warszawa

roku poprzedniego. Najniższy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w ujęciu rocznym odnotowano w styczniu (wzrost o 0,7%), natomiast najwyższy odnotowano w kwietniu (wzrost o 44,2%, względem spadku o 24,6% rok wcześniej).

Tablica 14. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu
Table 14. Indices of sold production of industry

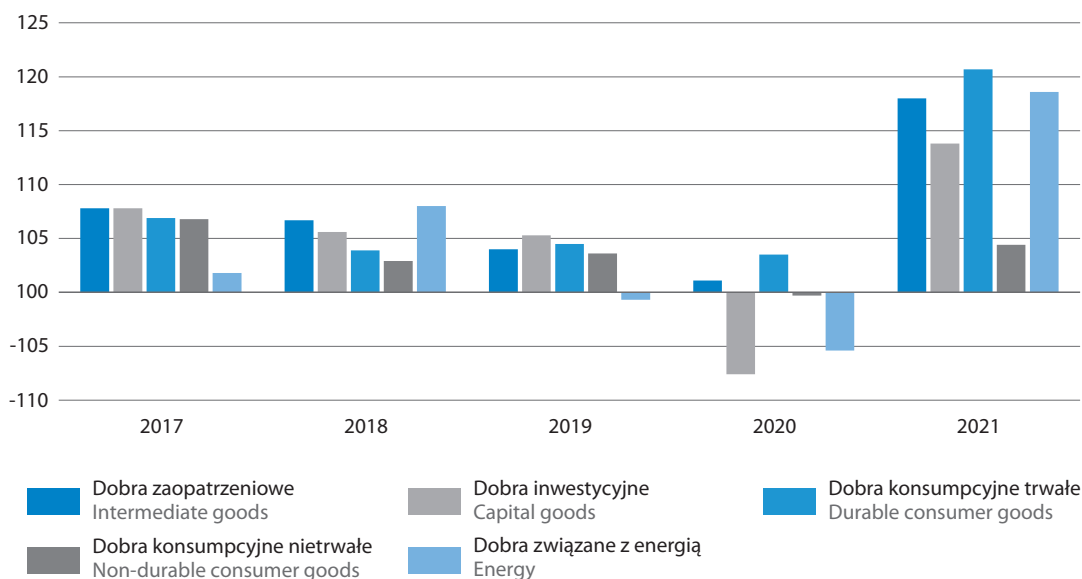
Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	Ceny stałe (rok poprzedni=100) Constant prices (previous year=100)				
Produkcja sprzedana przemysłu Sold production of industry	106,6	105,8	104,0	99,0	114,8
w tym: of which:					
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	107,3	105,7	104,2	99,0	114,1
Górnictwo i wydobywanie Mining and quarrying	92,8	101,0	101,1	93,0	102,8
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę Electricity, gas, steam and air conditioning supply	105,5	109,0	100,2	98,1	129,3
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja Water supply; sewerage, waste management, and remediation activities	103,1	106,1	109,6	106,9	110,7

Źródło: GUS, Nakłady i wyniki przemysłu w 2021 r., (2022), Warszawa.

Source: Statistics Poland, Outlays and results in industry in 2021, (2022), Warsaw.

Wykres 47. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych (rok poprzedni=100)

Chart 47. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups (previous year=100)

Źródło: GUS, Biuletyny Statystyczne nr: 5/2018, 5/2019, 5/2020, 5/2021, 5/2022.

Source: Statistics Poland, Statistical Bulletins No: 5/2018, 5/2019, 5/2020, 5/2021, 5/2022.

Wydajność pracy (produkcja sprzedana przypadająca na 1 zatrudnionego) w przemyśle była w 2021 r. wyższa o 14,3% niż rok wcześniej (w cenach stałych). Przeciętne zatrudnienie było na poziomie 2 730,2 tys. osób, tj. było o 0,4% wyższe niż w 2020 r. W 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tej części gospodarki narodowej⁴⁶ wzrosło nominalnie o 8,5% do poziomu 5 917,92 zł brutto.

W porównaniu z 2020 r. zaobserwowano (w ujęciu realnym) wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w ramach wszystkich głównych grupowań przemysłowych. Produkcja sprzedana dóbr konsumpcyjnych w 2021 r. wzrosła o 20,7%, dóbr związanych z energią o 18,6%, dóbr zaopatrzeniowych o 18,0%, dóbr inwestycyjnych o 13,8% oraz dóbr konsumpcyjnych nietrwałych o 4,4%⁴⁷.

Budownictwo Construction

W 2021 r. wielkość udziału sektora budownictwa w tworzeniu WDB oszacowano na 6,7% (spadek o 0,4 p. proc w stosunku do 2020 r.)⁴⁸ i była to wartość wyższa od wartości średniej dla państw Unii Europejskiej (5,6%). Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2021 r. mierzona w cenach stałych była wyższa o 5,8% w porównaniu z 2020 r., kiedy to zanotowano spadek o 1,3%. Wzrost wartości względem roku 2020 odnotowano również we wszystkich kategoriach sprzedaży produkcji budowlano-montażowej: roboty budowlane specjalistyczne (wzrost o 7,5%), budowa budynków (wzrost o 4,5%), budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (wzrost o 4,3%).

Tablica 15. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej
Table 15. Volume indices of the sale of construction and assembly production

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej ogółem Total sold construction and assembly production	110,9	114,6	104,8	98,7	105,8
w tym: of which:					
Budowa budynków Construction of buildings	120,7	103,7	96,3	99,5	104,5
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej Civil engineering construction	118,6	117,2	105,7	104,1	104,3
Roboty budowlane specjalistyczne Specialised construction activities	100,0	122,5	110,6	95,3	107,5

Uwaga: Dane dotyczą pełnej zbiorowości podmiotów gospodarczych, bez udziału podwykonawców, ceny stałe.

Źródło: GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, (2022), Warszawa.

Note: Data include the complete collectivity of economic entities, except subcontractors, constant prices.

Source: Statistics Poland, Annual macroeconomic indicators, (2022), Warsaw.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budownictwa w 2021 r. wyniosło 5 824,62 zł i było o 7,8% wyższe niż w 2020 r. Przeciętne zatrudnienie w 2021 r. kształtowało się na poziomie 422,7 tys. osób (wobec 424,6 tys. osób w 2020 r.)⁴⁹.

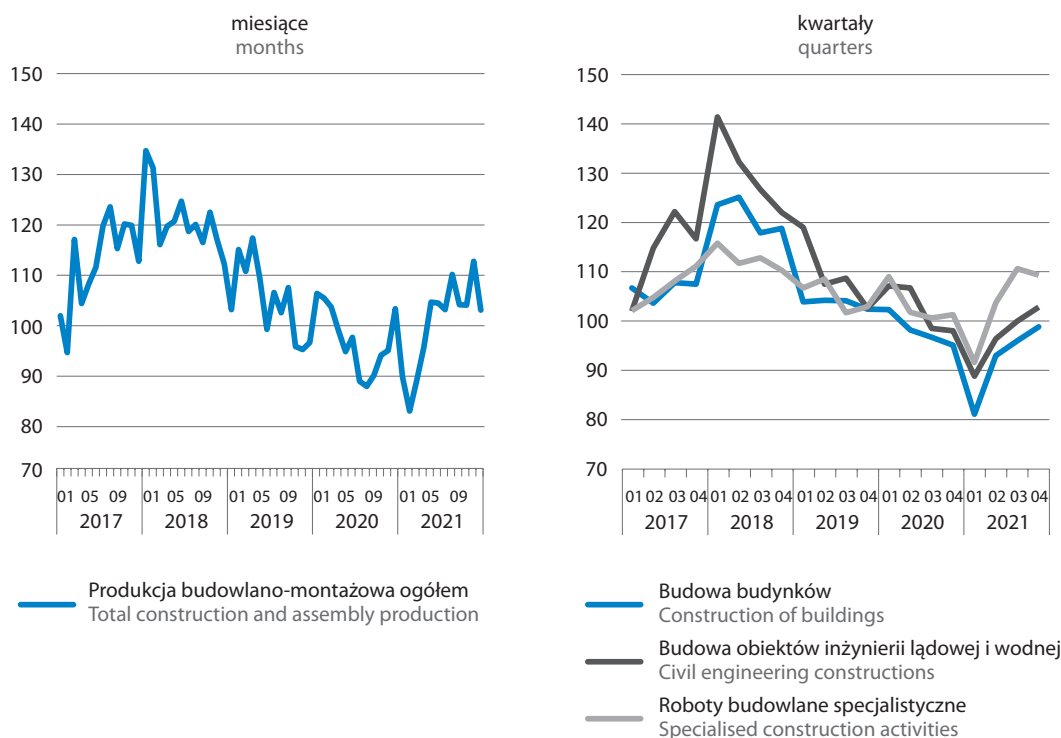
⁴⁶ Tamże: s. 17.

⁴⁷ GUS, Biuletyn Statystyczny nr: 5/2018, 5/2019, 5/2020, 5/2021, 5/2022, Warszawa.

⁴⁸ Opracowano na podstawie: GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, (2021), Warszawa.

⁴⁹ GUS, Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2021 r., (2022), Warszawa, Bydgoszcz.

Wykres 48. Dynamika produkcji budowlano-montażowej^a (analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)
Chart 48. Volume indices of construction and assembly production^a (same period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

^a Dane obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób.
 Źródło: GUS, Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne, (2022), Warszawa; GUS, Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne, (2022), Warszawa.

^a Data including economic entities employing more than 9 persons.
 Source: Statistics Poland, Selected monthly macroeconomic indicators, (2022), Warsaw; Statistics Poland, Quarterly macroeconomic indicators, (2022), Warsaw.

Usługi Service sector

W latach 2017–2021 udział sektora usług w Polsce w tworzeniu WDB pozostawał na podobnym poziomie. Najwyższą wielkość wskaźnik ten osiągnął w 2020 r. (65,7%). W Polsce udział tego sektora w WDB w 2021 r. oszacowano na 63,8%, przy średniej wartości dla krajów Unii Europejskiej wynoszącej 72,6%. Niższe niż w Polsce udziały tego sektora w tworzeniu WDB wykazała m. in.: Irlandia (58,8%). Nieco wyższy udział sektora usług niż w Polsce odnotowano w Słowenii (64,1%), Rumunii (64,3%) oraz w Czechach (64,7%). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w Luksemburgu (87,3%), Malcie (85,4%) oraz na Cyprze (83,4%)⁵⁰.

⁵⁰ Obliczenia własne na bazie danych Eurostat. W skład sektora usług zaliczono sekcje z klasyfikacji NACE: G-I + J + K + L + M-N + O-Q + R-T.

Tablica 16. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem
Table 16. Share of individual service NACE sections in the GVA of the entire service sector

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021 ^a
	w %		in %		
Wartość Dodana Brutto (ceny bieżące) – Polska Gross Value Added (current prices) – Poland	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Handel; naprawa pojazdów samochodowych (G) Trade; repair of motor vehicles (G)	17,7	17,8	17,6	17,3	17,3
Transport i gospodarka magazynowa (H) Transportation and storage (H)	6,8	7,0	7,0	6,7	6,9
Zakwaterowanie i gastronomia (I) Accommodation and catering (I)	1,3	1,3	1,4	1,0	0,7
Informacja i komunikacja (J) Information and communication (J)	4,1	4,3	4,3	4,7	4,2
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K) Financial and insurance activities (K)	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9
Obsługa rynku nieruchomości (L) Real estate activities (L)	4,9	4,9	5,6	5,8	5,8
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) Professional, scientific and technical activities (M)	5,9	5,9	5,8	5,8	5,7
Administrowanie i działalność wspierająca (N) Administrative and support service activities (N)	2,6	2,6	2,9	2,9	2,8
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O) Public administration and defence; compulsory social security (O)	5,6	5,5	5,5	5,8	5,5
Edukacja (P) Education (P)	4,6	4,6	4,6	4,9	4,7
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q) Health and social work activities (Q)	4,5	4,5	4,5	4,6	4,3
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R) Arts, entertainment and recreation (R)	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7
Pozostała działalność usługowa (S) Other service activities (S)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,1
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (T) Activities of households as employers; undifferentiated goods and service producing activities of households for own use (T)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Łączny udział sekcji sektora usług w WDB Total share of service sector sections in the GVA	64,5	64,9	65,5	65,7	63,7

^a Dane szacunkowe. Mogą ulec zmianie.

Uwaga: Sektor usług zawiera wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

^a Estimated values. May be subject to change.

Note: The service sector includes all NACE sections (except section U) not attributed to agriculture, industry or construction.

Source: Own contribution based on Statistics Poland data.

W sektorze usług największy wkład w tworzenie WDB w Polsce w 2021 r. zanotowano w sekcjach: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (17,3%) oraz H – Transport i gospodarka magazynowa (6,9%). W ogólnej strukturze udziałowej obie sekcje nieznacznie zyskały na znaczeniu w stosunku do poziomów z 2020 r. Podobnie jak rok wcześniej, dwie sekcje sektora usług o najmniejszym udziale w tworzeniu WDB w 2021 r. to kolejno: T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników

oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (0,1%) oraz R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (0,7%).

Podobnie jak rok wcześniej, najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze usług w 2021 r. odnotowano w sekcji J – Informacja i komunikacja (10 065,28 zł). We wszystkich sekcjach w porównaniu z 2020 r. nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, a najwyższy wzrost (o 17,2%) nastąpił w sekcji Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (6 297,97 zł). Najwyższe przeciętne zatrudnienie w sektorze usług w 2021 r. wystąpiło w sekcji G – Handel i naprawa pojazdów samochodowych (1 294,2 tys. osób). Najwyższy wzrost przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w 2021 roku wystąpił w J – Informacja i komunikacja i wyniósł 5,4%. Największy spadek przeciętnego miesięcznego zatrudnienia wystąpił w sekcji I – Zakwaterowanie i gastronomia i wyniósł 10,4%⁵¹.

8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce

8. Financial situation of enterprises in Poland

Wyniki finansowe

Financial results

W 2021 r. łączny wynik finansowy brutto przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniósł 310,9 mld zł i był o 77,9% wyższy niż w 2020 r. Wynik finansowy netto wyniósł 262,9 mld zł i był o 81,9% wyższy od uzyskanego w roku poprzednim. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów również był wyższy niż przed rokiem. Ukształtował się on na poziomie 256,6 mld zł, o 43,8% wyższym niż rok wcześniej⁵².

Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r. wyniosły 4 562,5 mld zł i wartość ich wzrosła o 22,5% w stosunku do poprzedniego roku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, stanowiące największy udział w strukturze przychodów (96,7% w 2021 r.), zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 22,2%. W strukturze przychodów ogółem przeważały przychody generowane przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 250 i więcej osób; ich udział wyniósł 64,0% (w roku poprzednim 63,4%).

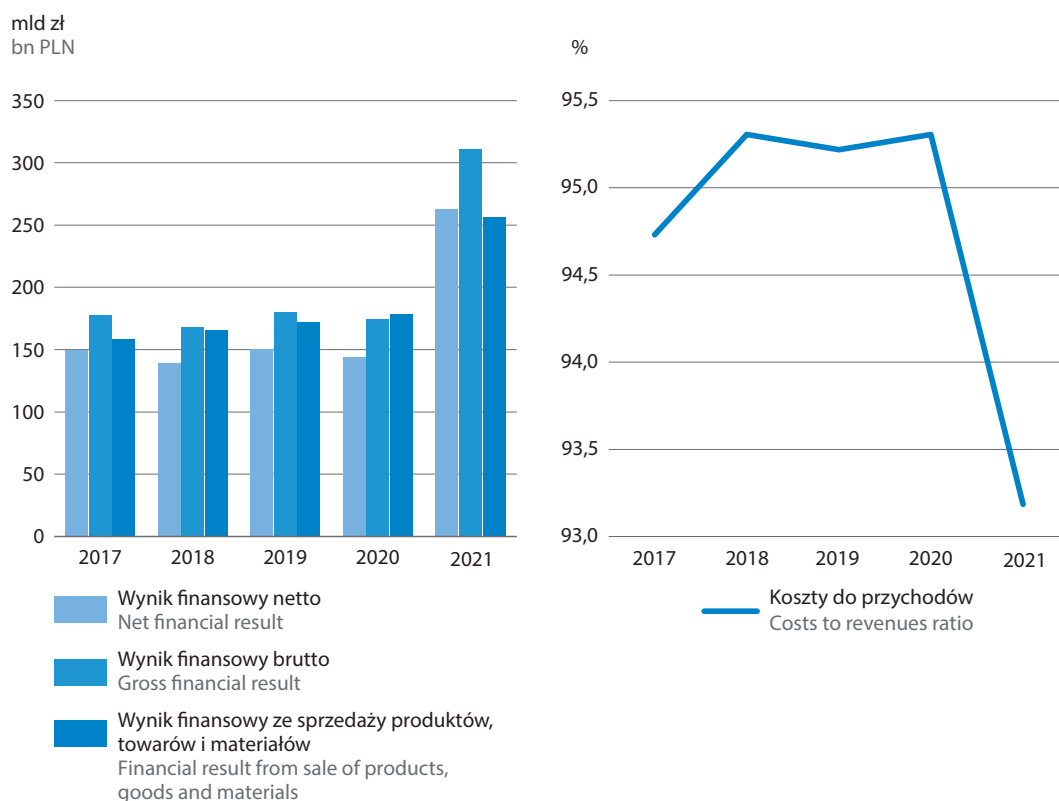
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności analizowanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. wyniosły 4 251,6 mld zł i były wyższe niż w roku poprzednim o 19,8%. Koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów stanowiły 97,7% struktury kosztów ogółem. Stosunek poniesionych kosztów do wartości przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 93,2% i był o 1,9 p. proc. niższy niż w roku poprzednim.

⁵¹ GUS, Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2021 r., (2022), Warszawa, Bydgoszcz. Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

⁵² Prezentowane dane i informacje dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących powyżej 9 osób, prowadzących księgi rachunkowe, należących do sekcji PKD 2007: B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Wykres 49. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 49. Financial results and costs to revenues ratio from total activity of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Nakłady inwestycyjne w 2021 r. zwiększyły się o 9,1% (w cenach stałych) w porównaniu do poprzedniego roku, a ich wartość wyniosła 181,9 mld zł. Zwiększyła się wartość nowo rozpoczętych środków trwałych w budowie z 264,3 mld zł w 2020 r. do 308,9 mld zł w 2021 r.

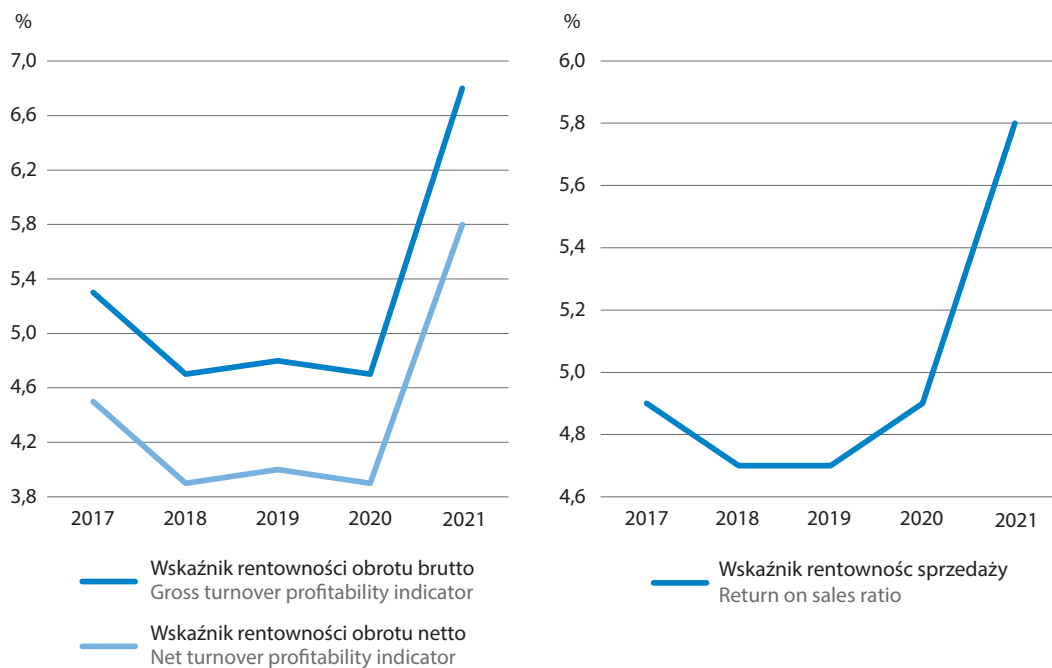
Sprzedaż na eksport w 2021 r. wyniosła 1035,4 mld zł i była wyższa niż w roku poprzednim o 24,8%. Liczba przedsiębiorstw wykazujących sprzedaż na eksport w 2021 r. w porównaniu z 2020 r. zmniejszyła się o 374 jednostki, tj. o 2,0%. Przychody ze sprzedaży na eksport w 2021 r. stanowiły 23,5% przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, notując wzrost o 0,5 p. proc. w porównaniu z 2020 r.

Rentowność i płynność

Profitability and liquidity

Wskaźnik rentowności obrotu brutto (relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności) przedsiębiorstw wyniósł 6,8% w 2021 r. i wzrósł o 2,1 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Wskaźnik rentowności obrotu netto (wynik finansowy netto do przychodów z całokształtu działalności) wzrósł w stosunku do uzyskanego w 2020 r. o 1,9 p. proc., osiągając wartość 5,8%.

Wykres 50. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 50. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises

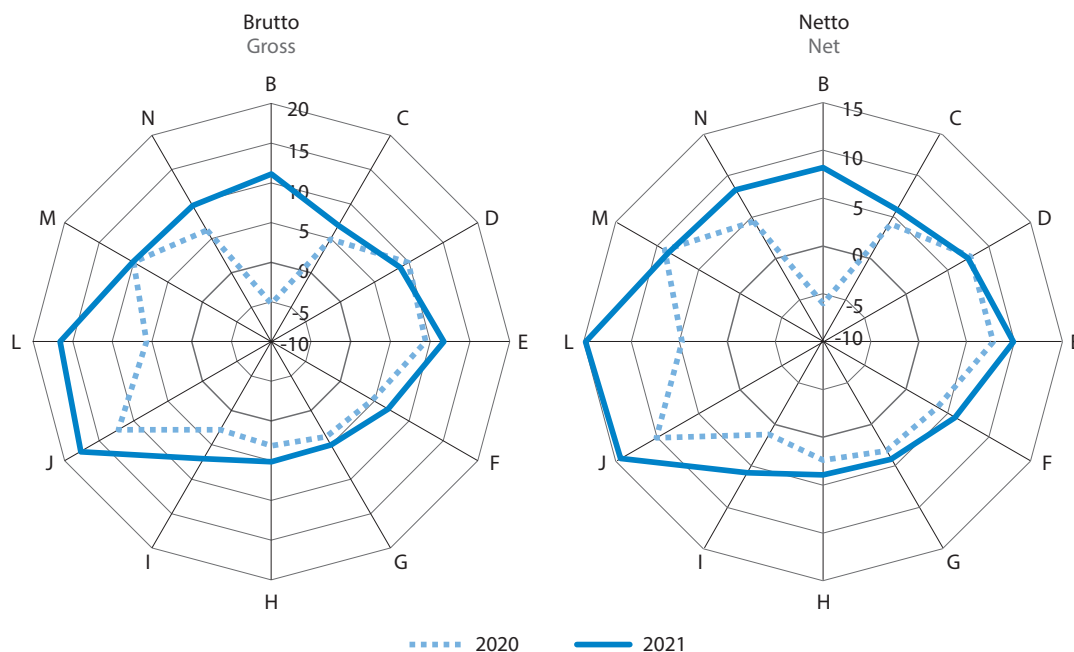

Źródło: GUS, Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I–XII 2021, (2022).

Source: Statistics Poland, Financial results of non-financial enterprises, I–XII 2021 (2022).

Poziom rentowności ze sprzedaży obliczono jako relację wyniku ze sprzedaży do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Wskaźnik ten wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 0,9 p. proc. i ukształtował się na poziomie 5,8%.

Wykres 51. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD
Chart 51. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections

Źródło: GUS, Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I–XII 2021, (2022).
 Source: Statistics Poland, Financial results of non-financial enterprises, I–XII 2021 (2022).

W analizowanych przedsiębiorstwach wskaźnik płynności finansowej I stopnia⁵³ w 2021 r. zmniejszył się o 0,2 p. proc. i wyniósł 44,9%, a wskaźnik II stopnia⁵⁴ wzrósł o 3,1 p. proc. i stanowił 109,4%. Wskaźnik płynności finansowej III stopnia⁵⁵ wzrósł o 4,0 p. proc. do poziomu 157,0%.

Inwestycje krótkoterminowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 24,1%, osiągając wartość 497,8 mld zł. Należności krótkoterminowe w 2021 r. zwiększyły się w odniesieniu do roku poprzedniego o 31,4% i wyniosły 715,8 mld zł. Wartość zapasów utrzymywanych przez przedsiębiorstwa na koniec roku stanowiła 484,5 mld zł, wobec 377,9 mld zł w roku poprzednim. Udział zapasów w strukturze aktywów obrotowych tych przedsiębiorstw wyniósł 27,8% pozostając na tym samym poziomie jak w 2020 r.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania przedsiębiorstw niefinansowych ogółem w 2021 r. wyniosły 2 058,8 mld zł (w 2020 r. osiągnęły wartość 1 781,2 mld zł). Najwyższy udział w strukturze zobowiązań i rezerw na zobowiązania stanowiły zobowiązania krótkoterminowe, udział ten wyniósł 53,9%, przy 49,9% w 2020 r. Poziom zobowiązań krótkoterminowych w 2021 r. zwiększył się o 24,7% w relacji do roku poprzedniego i wyniósł 1 109,1 mld zł. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 28,7% całości zobowiązań i rezerw na zobowiązania. Poziom zobowiązań długoterminowych w 2021 r. zwiększył się o 5,0% w porównaniu do poprzedniego roku i wyniósł 591,4 mld zł.

⁵³ Wskaźnik płynności finansowej I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

⁵⁴ Wskaźnik płynności II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

⁵⁵ Wskaźnik płynności III stopnia jest to relacja aktywów obrotowych jednostki (zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych) do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

Rozdział 2

Chapter 2

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Labour market and income situation of households

1. Procesy na globalnym rynku pracy

1. Processes on a global labour market

Do końca roku 2021 globalny rynek pracy przewyższył poziom zatrudnienia sprzed kryzysu wywołanego Covid-19 (o 13,2 mln osób). Liczba pracujących wzrosła z 3,2 mld w 2020 r. na 3,3 mld w 2021 r. (tj. o 73,9 mln osób). Wskaźnik zatrudnienia zwiększył się o 0,6 p. proc. wobec ub.r. i osiągnął poziom 55,4%.

W 2021 r. wzrósł także współczynnik aktywności zawodowej ludności (z 58,6% w 2020 r. do 59,0%).

Liczba osób bezrobotnych na świecie spadła o 4,2% w skali roku i wyniosła 214,2 mln, zaś stopa bezrobocia osiągnęła poziom 6,2% (spadek o 0,4 p. proc. wobec roku 2020). Jednakże, wciąż jeszcze nie doszło do pełnego ustabilizowania gospodarki światowej i wyjścia ludzi z ubóstwa, spowodowanego przez Covid-19. Pomimo faktu, iż odsetek osób pracujących na niepewnych warunkach zmniejszył się wobec globalnej liczby pracujących, to ich liczba wzrosła w skali roku o 1,8%.

Aktywni zawodowo

Active population

Zgodnie z danymi MOP, w 2021 r. współczynnik aktywności zawodowej (dla osób w wieku 15 lat i więcej) na świecie wynosił 59,0%, przy 58,6% w 2020 r.

Tablica 17. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 17. Activity rate (15 years and more) by country groups

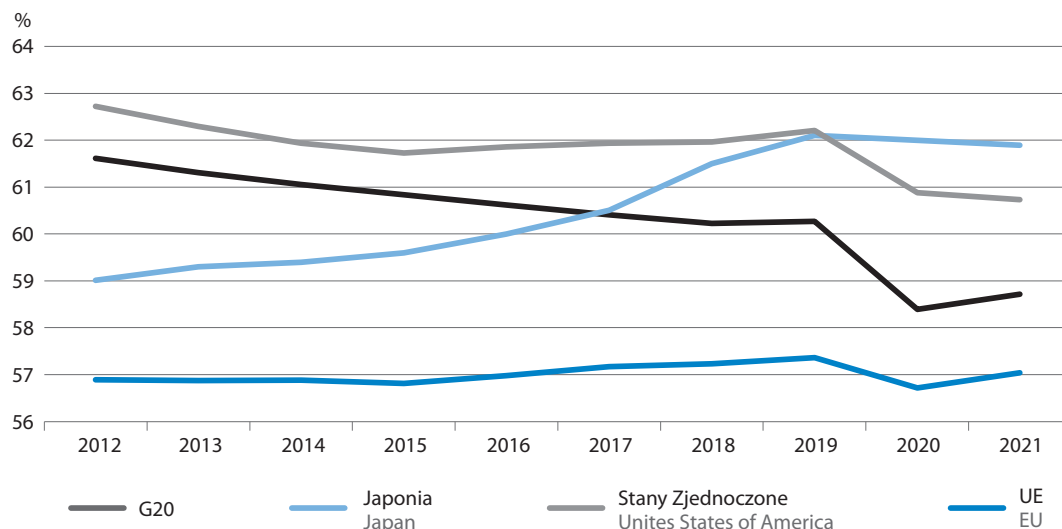
Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %				
Świat World	60,7	60,6	60,5	58,6	59,0
Stany Zjednoczone United States	61,9	62,0	62,2	60,9	60,7
Japonia Japan	60,5	61,5	62,1	62,0	61,9
Niemcy Germany	61,2	61,3	61,9	61,6	61,4
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	59,6	59,6	59,4	59,0	58,7
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	58,2	58,3	58,4	57,8	58,0
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	68,8	68,6	68,4	67,6	67,4
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	66,8	67,1	67,1	65,7	65,8
Azja Południowa Southern Asia (SA)	50,0	49,5	49,6	46,7	47,3
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	62,7	62,7	62,7	57,8	60,2
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	67,8	67,7	67,7	66,1	66,6
Afryka Północna Northern Africa (NA)	45,4	44,7	44,2	42,8	43,0
Kraje arabskie Arab States (AS)	50,5	50,6	51,3	50,5	50,6

Źródło: dane MOP.
Source: ILO data.

Najniższe poziomy aktywności zawodowej odnotowano w krajach Afryki Północnej (wzrost o 0,2 p. proc w skali roku, do poziomu 43,0%), Azji Południowej (47,3%, czyli wzrost o 0,6 p. proc wobec roku 2020) oraz w krajach arabskich – 50,6% (wzrost o 0,1 p. proc.). Najwyższe poziomy aktywności zawodowej występowały w Azji Wschodniej (67,4%, czyli spadek o 0,2 p. proc.), Afryce Subsaharyjskiej (wzrost o 0,5 p. proc do poziomu 66,6%), oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (65,8%, czyli wzrost o 0,1 p. proc.). Należy zaznaczyć, że na wysoką aktywność zawodową w krajach rozwijających się wpływa brak rozwiniętych systemów opieki społecznej oraz niski poziom zamożności, co w większym stopniu niż w krajach rozwiniętych skłania ludzi do podejmowania pracy.

Wykres 52. Współczynnik aktywności zawodowej w grupie gospodarek rozwiniętych i Unii Europejskiej oraz wybranych krajach rozwiniętych (dla grupy wieku 15 lat i więcej)

Chart 52. Activity rate in group of developed economies and the European Union, as well as selected developed countries (for age groups 15 years and more)

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Zmiany w formach zatrudnienia na świecie (telepraca)

Changes in employment forms in the world

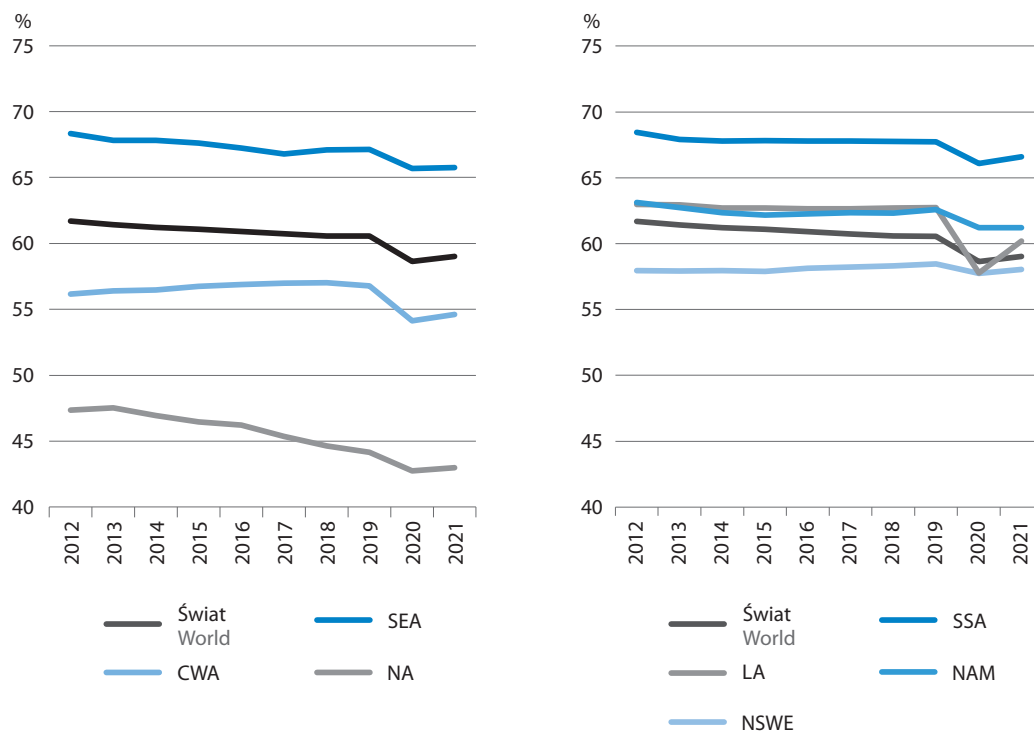
Przed wybuchem pandemii COVID-19 jedynie niewielka ilość osób od czasu do czasu pracowała zdalnie (według Eurostatu, w 2017 r. w UE27 ok. 5,1% wobec 13,4% w 2021 r.).

Rok 2020 przyniósł bezprecedensowe zmiany w światowej gospodarce i świecie pracy. 11 marca Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) scharakteryzowała nową epidemię koronawirusa jako pandemię i wezwała rządy na całym świecie do przygotowania się na pierwszą falę zagrożenia zdrowia publicznego za pomocą drastycznych środków, m.in. poprzez ogólnokrajowe „lock-down”. Pracodawcy często odsyłali swoich pracowników do domu, stwarzając warunki do największego w historii masowego eksperymentu telepracy.

W warunkach pandemii telepraca okazała się ważnym aspektem zapewniania ciągłości biznesowej. Praca on-line umożliwiła firmom dostęp do dużej, elastycznej siły roboczej o zróżnicowanych umiejętnościach, zaś osobom zmarginalizowanym na tradycyjnych rynkach pracy (kobietom, młodym ludziom oraz osobom niepełnosprawnym) zapewniła nowe możliwości zatrudnienia. Wadami tej pracy jest izolacja (szczególnie w przypadku osób mieszkających samotnie) oraz utrata kontaktu ze współpracownikami.

W 2021 roku można zaobserwować tendencję do odtwarzania miejsc pracy i tworzenia nowych. Pomimo faktu, iż większość pracowników nadal mieszkała w krajach, w których występowały pewne ograniczenia w miejscu pracy w związku z Covid-19, najsurowsza forma zamknięcia (wymagane w całej gospodarce zamknięcia miejsc pracy) prawie zniknęła. Te ostatnie redukcje ścisłych zamknięć miejsc pracy były szczególnie wyraźne w Europie i Centralnej Azji, gdzie obecnie około 70% pracowników w ogóle nie napotyka żadnych restrykcji bądź ma do czynienia jedynie z sugestiami dotyczącymi zamknięcia miejsca pracy. Jednakże utrzymuje się tendencja stosowania pracy on-line na znacznie szerszą skalę, niż przez kryzysem.

Wykres 53. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów
Chart 53. Activity rate for groups of countries

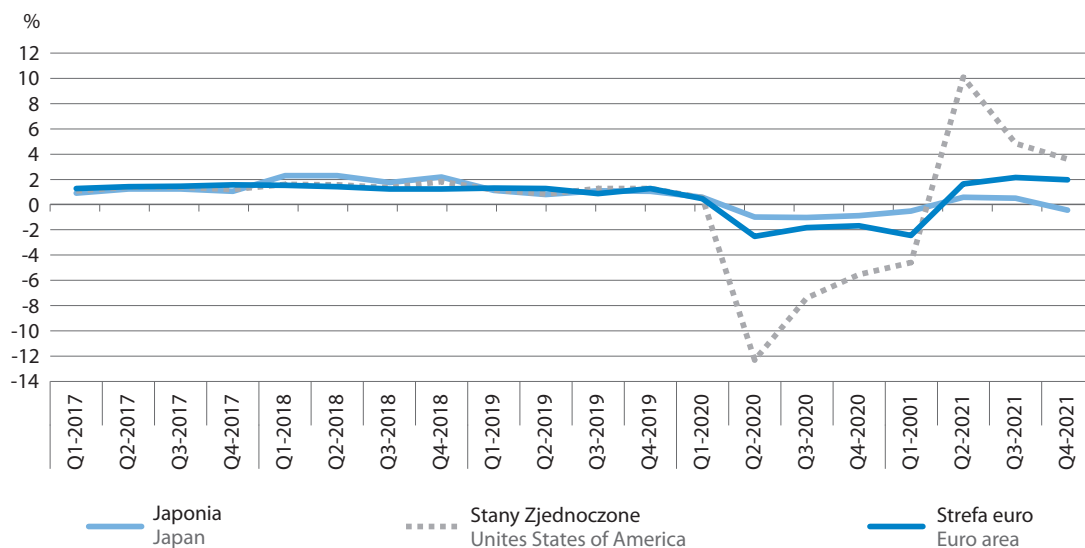
Pracujący

Persons employed

Globalna liczba pracujących, zgodnie z danymi MOP, wzrosła w 2021 r. o 2,3% wobec roku poprzedzającego i wyniosła około 3,3 mld, z czego 1,7 mld stanowiły osoby zatrudnione na umowę o pracę. Liczba pracodawców zwiększyła się w skali roku o 2%.

Wykres 54. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro
(w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 54. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro area and the euro area (compared to the same quarter of the same year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.
Source: own study based on OECD data.

Wskaźnik zatrudnienia na świecie (udział osób pracujących w stosunku do całej populacji w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 55,4%, wobec 54,8% w ub.r., przy czym najwyższy (64,3%), wystąpił w krajach Azji Wschodniej. W większości krajów, wskaźnik ten uległ wzrostowi, zmniejszył się jedynie w Europie Wschodniej i Azji Wschodniej (po 0,1 p. proc.). W Azji Południowo-Wschodniej i na Pacyfiku oraz w krajach arabskich utrzymał się na tym samym poziomie wobec ub.r.

Tablica 18. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 18. Employment rate (15 years and more) by country groups

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %				
Świat World	57,4	57,3	57,3	54,8	55,4
Stany Zjednoczone United States	59,2	59,5	59,9	56,0	57,4
Japonia Japan	58,8	60,0	60,6	60,3	60,2
Niemcy Germany	58,9	59,2	60,0	59,3	59,2
Europa Wschodnia Eastern Europe	56,2	56,6	56,6	55,7	55,6
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	53,4	53,9	54,4	53,5	53,8
Azja Wschodnia Eastern Asia	65,8	65,7	65,5	64,4	64,3
Azja Południowo-Wschodnia oraz region Pacyfiku South-Eastern Asia and the Pacific	64,9	65,2	65,4	63,6	63,6
Azja Południowa Southern Asia	47,3	46,9	47,0	43,3	44,5
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	57,7	57,8	57,8	52,0	54,2
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	63,6	63,6	63,5	61,5	61,7
Afryka Północna Northern Africa	39,7	39,4	39,3	37,3	37,4
Kraje arabskie Arab States	46,2	46,3	47,1	45,7	45,7

Źródło: dane MOP.

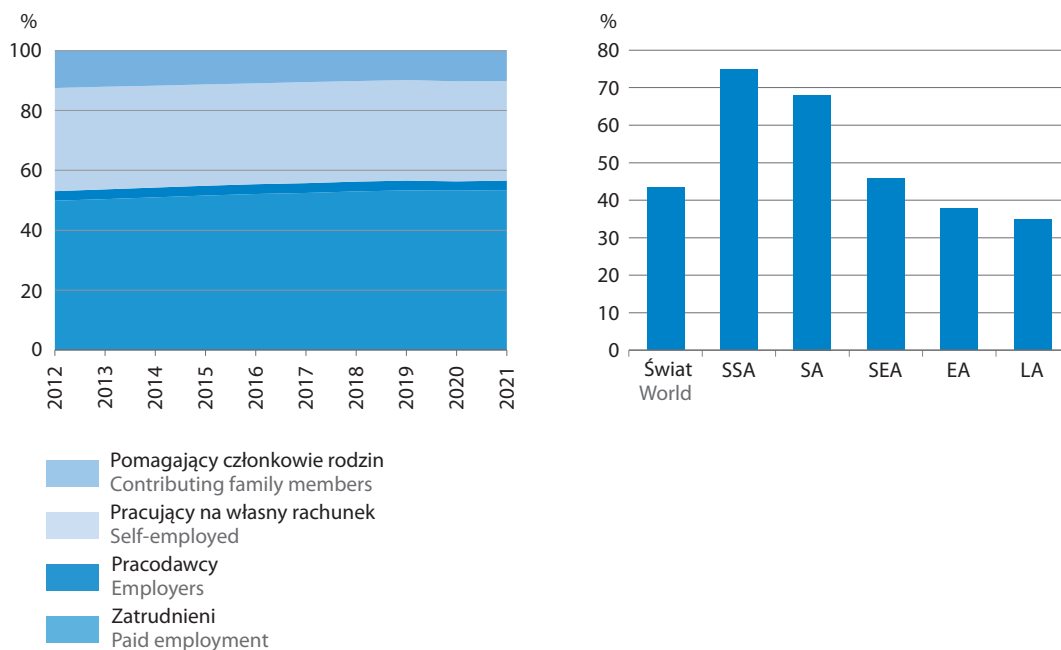
Source: ILO data.

Jakość pracy na świecie Quality of work in the world

Według kategorii MOP, osoby pracujące są to osoby, które otrzymują regularną płacę za wykonywane zajęcie (wage employment) oraz te, które pracują na niepewnych warunkach (vulnerable employment). Pierwsza kategoria dzieli się m.in. na osoby zatrudnione na umowy na czas nieokreślony oraz na czas określony. Mianem „vulnerable employment” MOP określa osoby pracujące na własny rachunek oraz pomagających członków rodzin. Wyróżnienie to powstało ze względu na występujące wśród nich wyższe wskaźniki ubóstwa i niższą ochronę socjalną niż wśród pozostałych osób pracujących. Zgodnie z danymi MOP, w 2021 r. ponad 1,4 miliarda osób pracowało na niepewnych warunkach. Udział tych osób w liczbie pracujących ogółem na świecie wyniósł 43,4%, czyli o 3,0 p. proc. mniej niż w roku 2020. Największy odsetek osób pracujących na niepewnych warunkach wśród osób pracujących występował w Afryce Subsaharyjskiej (75,0%), w Afryce Południowej (68,0%) oraz Afryce Wschodniej (75,5%) a także w Południowej Azji (45,8%).

Wykres 55. Struktura pracujących według statusu zatrudnienia na świecie (lewy) oraz udział osób pracujących na własny rachunek oraz pomagających członków rodzin (vulnerable employment) wśród ogółu pracujących w 2020 r. według grup krajów (prawy)

Chart 55. Structure of employment by the employment status in the world (left) and the share of self-employed and contributing family members (vulnerable employment) among all employed in 2020 by groups of countries (right)

Uwaga: grupy krajów według MOP, tłumaczenie i opis w spisie skrótów.

Źródło: dane MOP.

Note: country groups according to ILO, translation and description in the abbreviation list.

Source: ILO data.

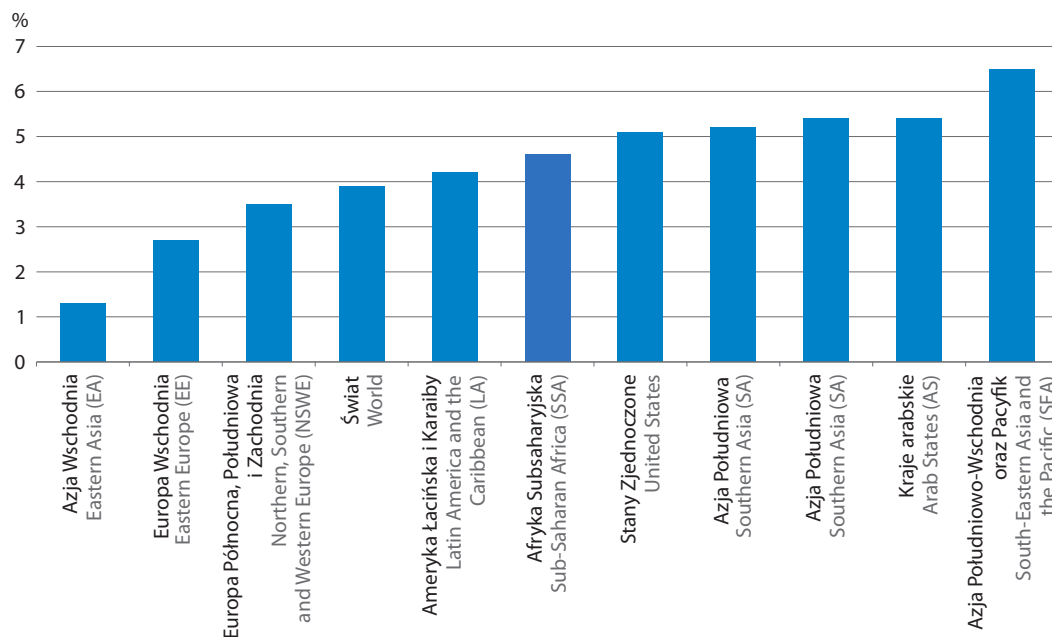
Tablica 19. Godziny pracy stracone w 2021 r. wskutek COVID-19 według grup krajów
 Table 19. Hours worked lost in 2021 due to COVID-19, by country groups

Wyszczególnienie Specification	w % wobec IV kwartału 2019 r. in %, in comparison to the IV quarter 2019
Świat World	3,9
Stany Zjednoczone United States	5,1
Japonia Japan	4,6
Niemcy Germany	3,4
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	2,7
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	3,5
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	1,3
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	6,5
Azja Południowa Southern Asia (SA)	5,4
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	4,2
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	4,6
Afryka Północna Northern Africa (NA)	5,2
Kraje arabskie Arab States (AS)	5,4

Źródło: dane MOP.
Source: ILO data.

Wykres 56. Godziny pracy stracone w 2021 r. wskutek COVID-19 według grup krajów w % (wobec IV kwartału 2019 r.)

Chart 56. Hours worked lost in 2021 due to COVID-19, by country groups by % (in comparison to the IV quarter 2019)

Na skutek pandemii COVID-19, w efekcie której doszło do zmniejszenia lub odgórnego ograniczenia czasu pracy, znacząco zmniejszyła się liczba przepracowanych godzin wobec 2019 r. (o 3,9% na świecie, w tym najbardziej w Azji Południowo-Wschodniej i na Pacyfiku (o 6,5%) oraz w Azji Południowej i krajach arabskich (o 5,4%).

Bezrobotni Unemployed

Liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 214,2 mln (spadek o 4,2% w stosunku do ub.r.), zaś stopa bezrobocia osiągnęła poziom 6,2%. Bezrobocie i stopa bezrobocia zwiększyły się na przestrzeni ostatnich dwóch lat przede wszystkim na skutek pandemii COVID-19. Choroba uniemożliwiła wielu osobom pracę. Niektórzy pozostali w domu, ponieważ fizyczne miejsca pracy zostały zamknięte z powodu obowiązkowych ograniczeń, z obawy zarażenia wirusem lub z konieczności zapewnienia opieki nad chorymi krewnymi. Dodatkowo, zamykanie szkół spowodowało wzrost nieodpłatnej pracy opiekuńczej w domu, której ciężar w nieproporcjonalnie dużej mierze spadły na kobiety. Jednakże w 2021 r. można już zaobserwować powolne zmniejszanie się liczby bezrobotnych i spadek stopy bezrobocia.

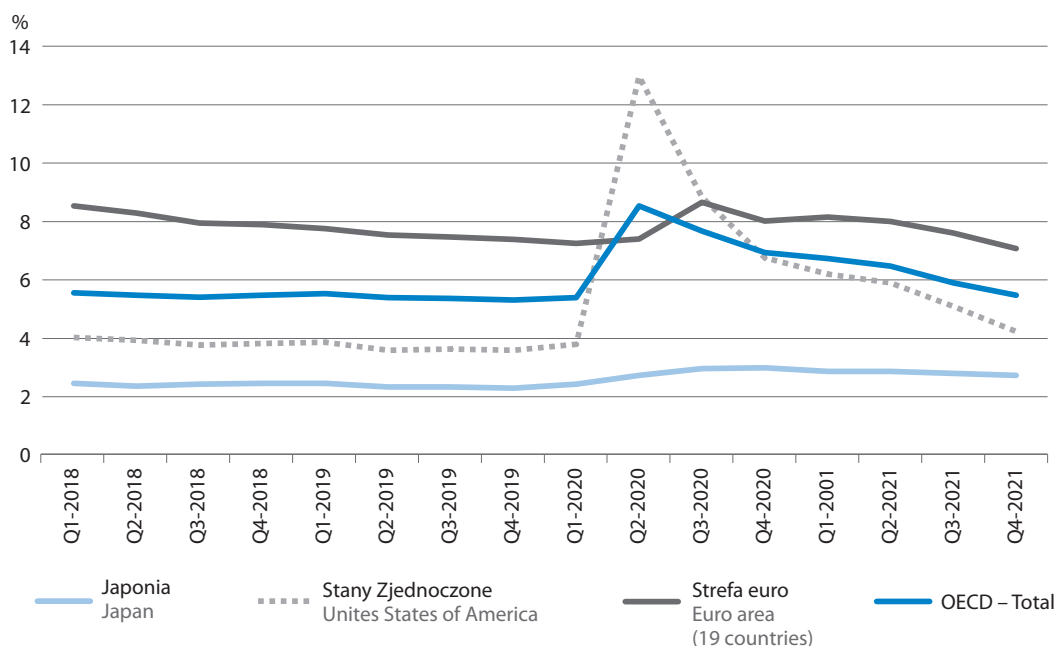
Tablica 20. Stopa bezrobocia według grup krajów
 Table 20. Unemployment rate by groups of countries

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %				
Świat World	5,6	5,4	5,4	6,6	6,2
Stany Zjednoczone United States	4,4	3,9	3,7	8,1	5,5
Japonia Japan	2,8	2,4	2,4	2,8	2,8
Niemcy Germany	3,8	3,4	3,1	3,8	3,5
Europa Wschodnia Eastern Europe	5,7	5,1	4,7	5,6	5,3
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	8,3	7,5	6,9	7,3	7,3
Azja Wschodnia Eastern Asia	4,3	4,1	4,3	4,8	4,6
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific	2,8	2,8	2,6	3,2	3,2
Azja Południowa Southern Asia	5,4	5,4	5,2	7,4	6,0
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	8,0	7,9	7,9	10,1	10,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	6,1	6,2	6,3	6,9	7,3
Afryka Północna Northern Africa	12,5	11,8	11,1	12,8	12,9
Kraje arabskie Arab States	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6

Źródło: dane MOP.
 Source: ILO data.

Najniższa stopa bezrobocia występowała w krajach Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (3,2%), Azji Wschodniej (4,6%) oraz w Europie Wschodniej (5,3%), najwyższa natomiast – w Afryce Północnej (12,9%), oraz w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (10,0%). W krajach rozwiniętych, stopa bezrobocia w 2021 r. wyniosła 5,5% w Stanach Zjednoczonych, 3,5% w Niemczech oraz 2,8% w Japonii.

Wykres 57. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle średniej dla krajów OECD
 Chart 57. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries average

Źródło: dane OECD.
 Source: OECD data.

2. Rynek pracy Unii Europejskiej⁵⁶

2. Labour market in the European Union

W 2021 r. sytuacja na rynku pracy Unii Europejskiej nadal ulegała poprawie: następował wzrost liczby pracujących i zmniejszenie się liczby bezrobotnych. Stopy bezrobocia, w tym bezrobocia młodocianych oraz bezrobocia długotrwałego również uległy obniżeniu. Współczynnik aktywności zawodowej dla kategorii wieku 15–64 lata wzrósł o 0,9 p. proc. wobec 2020 r. Jednakże, liczba pracujących nie osiągnęła poziomu z roku 2019 (sprzed pandemii Covid-19). Dodatkowo, liczba bezrobotnych była wyższa niż w 2019 r.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Zgodnie z danymi z badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (Labour Force Survey, LFS), liczba ludności w wieku 15–74 lata w 2021 r. wyniosła w 27 krajach Unii Europejskiej 331,8 mln osób i była niższa o 1,1 mln niż w 2020 r. Największa liczba osób w tym wieku występowała w Niemczech (62,1 mln), we Francji (48,0 mln), we Włoszech (44,4 mln), w Hiszpanii (35,8 mln) oraz w Polsce (27,6 mln).

Liczba ludności w wieku produkcyjnym (15–64 lata) spadła w UE o 1,9 mln. Zjawisko spadku liczby osób w wieku produkcyjnym związane było z procesem starzenia się społeczeństw europejskich.

⁵⁶ Dane sprzed 2021 r. są w trakcie przeliczania zgodnie z wymogami Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej Eurostatu https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_labour_force_survey_-_correction_for_breaks_in_time_series&stable=0&redirect=no / Data before 2021 are being recalculated according to the Regulation of EU Parliament and Council 2019/1700 as of 10 October 2019. Detailed information available at Eurostat website. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_labour_force_survey_-_correction_for_breaks_in_time_series&stable=0&redirect=no.

Aktywni zawodowo

Active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w UE w 2021 r. wyniosła 207,8 mln i była wyższa o 2,6 mln w porównaniu z 2020 r. Współczynnik aktywności zawodowej kształtował się w UE na poziomie 73,6%.

Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej wystąpił w kategorii wieku 25–49 lat (86,3%). Współczynnik zawodowy w największym stopniu wzrósł w 2021 r. w grupie osób w wieku 15–19 lat (o 1,1 p. proc.).

Tablica 21. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE
Table 21. Activity rate and employment rate in EU countries

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej (wiek 15–64) Activity rate (age 15–64)					Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15–64) Employment rate (age 15–64)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w %					in%				
UE ^a EU	72,7	73,1	73,4	72,7	73,6	66,7	67,7	68,4	67,5	68,4
Strefa euro ^b Euro area	73,1	73,4	73,6	72,7	73,7	66,4	67,3	68,0	66,9	67,9
Austria Austria	76,4	76,8	77,1	76,6	77,2	72,2	73,0	73,6	72,4	72,4
Belgia Belgium	68,0	68,6	69,0	68,6	69,7	63,1	64,5	65,3	64,7	65,3
Bułgaria Bulgaria	71,3	71,5	73,2	72,2	72,0	66,9	67,7	70,1	68,5	68,1
Chorwacja Croatia	66,4	66,3	66,5	67,1	68,7	58,9	60,6	62,1	62,0	63,4
Cypr Cyprus	73,9	75,0	76,0	75,8	76,7	65,6	68,6	70,5	69,9	70,8
Czechy Czechia	75,9	76,6	76,7	76,4	76,6	73,6	74,8	75,1	74,4	74,4
Dania Denmark	77,9	78,2	79,1	79,0	79,6	73,2	74,1	75,0	74,4	75,5
Estonia Estonia	78,4	78,7	78,4	78,8	79,1	73,7	74,4	74,8	73,2	74,0
Finlandia Finland	76,7	77,9	78,3	78,3	78,8	70,0	72,1	72,9	72,1	72,7
Francja France	71,5	71,9	71,7	71,0	73,0	64,7	65,3	65,6	65,3	67,2
Grecja Greece	68,3	68,2	68,4	67,4	67,3	53,5	54,9	56,5	56,3	57,2
Hiszpania Spain	73,9	73,7	73,8	72,2	73,7	61,1	62,4	63,3	60,9	62,7
Holandia Netherlands	79,7	80,3	80,9	80,9	83,7	75,8	77,2	78,2	77,8	80,1
Irlandia Ireland	72,7	72,9	73,3	71,9	74,6	67,7	68,6	69,5	67,7	69,8
Litwa Lithuania	75,9	77,3	78,0	78,5	78,2	70,4	72,4	73,0	71,6	72,4
Luksemburg Luxembourg	70,2	71,1	72,0	72,2	73,2	66,3	67,1	67,9	67,2	69,4
Łotwa Latvia	77,0	77,7	77,3	78,2	75,8	70,1	71,8	72,3	71,6	69,9
Malta Malta	72,2	74,7	75,9	77,1	77,8	69,2	71,9	73,1	73,7	75,0
Niemcy Germany	78,2	78,6	79,2	78,5	78,7	75,2	75,9	76,7	75,4	75,8
Polska Poland	69,6	70,1	70,6	71,0	72,8	66,1	67,4	68,2	68,7	70,3
Portugalia Portugal	74,7	75,1	75,5	74,3	75,2	67,8	69,7	70,5	69,0	70,1
Rumunia Romania	67,3	67,8	68,6	69,2	65,6	63,9	64,8	65,8	65,6	61,9
Słowacja Slovakia	72,1	72,4	72,7	72,4	74,6	66,2	67,6	68,4	67,5	69,4
Słowenia Slovenia	74,2	75,0	75,2	74,6	75,0	69,3	71,1	71,8	70,9	71,4
Szwecja Sweden	82,5	82,7	82,9	82,5	82,9	76,9	77,4	77,1	75,5	75,4
Węgry Hungary	71,2	71,9	72,6	72,8	76,2	68,2	69,2	70,1	69,7	73,1
Włochy Italy	65,4	65,6	65,7	64,1	64,5	58,0	58,5	59,0	58,1	58,2

^a Dla każdego roku agregat UE obejmuje 27 państw. ^b Dla każdego roku agregat UE obejmuje 19 państw.

Źródło: dane Eurostatu.

^a For each year, the EU aggregate includes 27 countries. ^b For each year, the EU aggregate includes 19 countries.

Source: Eurostat data.

Pracujący

Persons employed

W 2021 r. liczba pracujących w 27 krajach Unii Europejskiej wyniosła 193,0 mln (o 2,9 mln więcej niż w 2020 r.). Liczba zatrudnionych wyniosła 166,5 mln i była o 2,2 mln wyższa w porównaniu do roku poprzedzającego.

Tablica 22. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE
Table 22. Employment and unemployment in EU countries

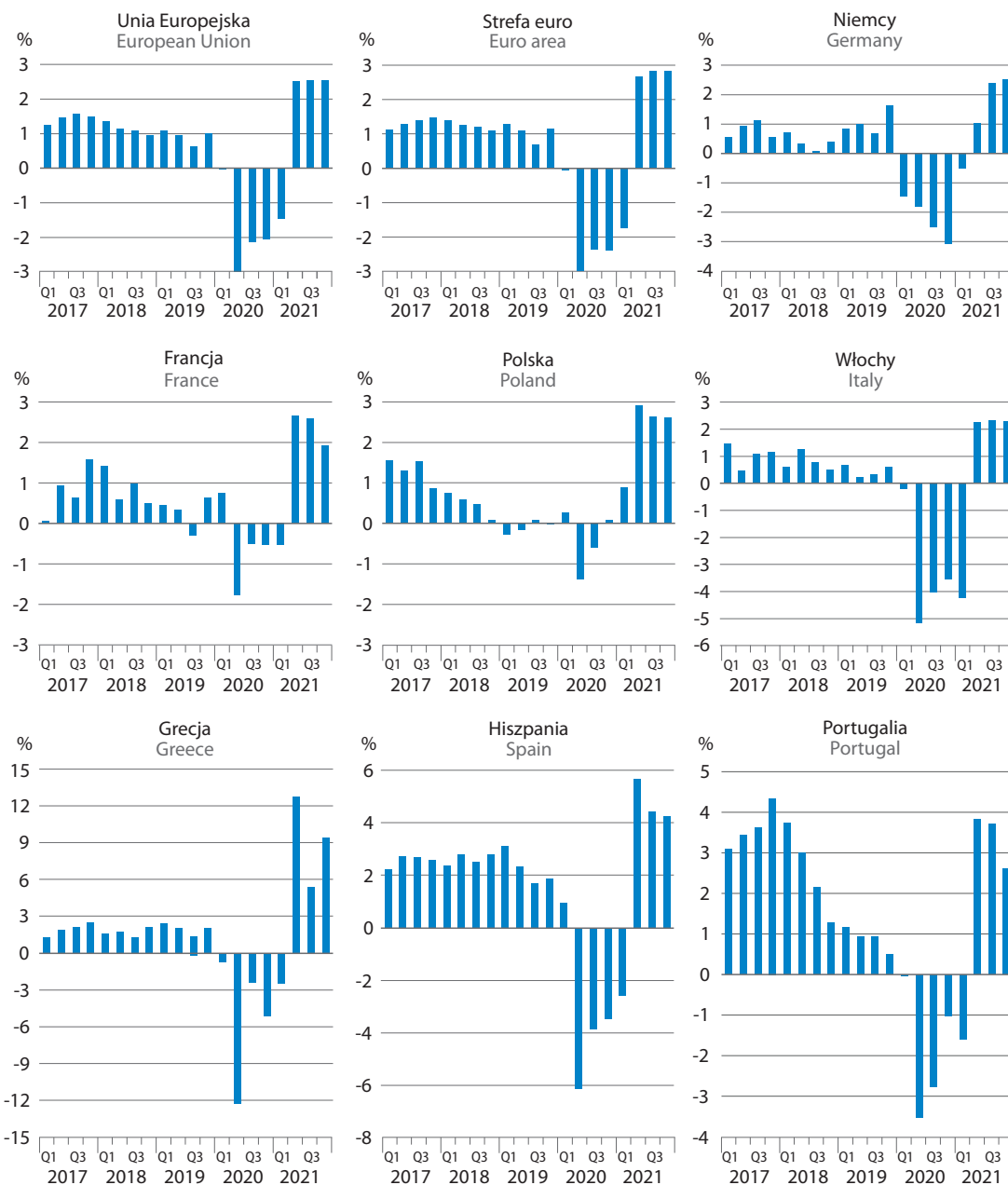
Kraje Countries	Liczba pracujących (wiek 15–64) Number of employed persons (age 15–64)					Liczba bezrobotnych (wiek 15–74) Number of unemployed (age 15–74)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w mln in million					w tys. in thousand				
UE EU	189,7	191,8	193,6	190,1	193,0	17 444	15 643	14 503	15 182	14 953
Strefa euro Euro area	144,5	146,3	147,9	144,8	147,2	14 770	13 398	12 449	12 841	12 616
Austria Austria	4,2	4,2	4,3	4,2	4,2	267	237	220	272	284
Belgia Belgium	4,6	4,7	4,8	4,7	4,8	357	305	278	291	324
Bułgaria Bulgaria	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	240	206	176	201	171
Chorwacja Croatia	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6	205	152	119	135	138
Cypr Cyprus	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	47	37	32	34	35
Czechy Czechia	5,1	5,1	5,2	5,1	5,1	155	121	109	137	150
Dania Denmark	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	173	153	152	170	154
Estonia Estonia	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	40	38	31	48	43
Finlandia Finland	2,4	2,4	2,5	2,4	2,5	233	202	184	209	212
Francja France	26,7	26,9	27,0	26,8	27,3	2 807	2 701	2 519	2 381	2 365
Grecja Greece	3,7	3,7	3,8	3,6	3,8	1 043	935	847	791	678
Hiszpania Spain	18,6	19,1	19,6	19,0	19,5	3 917	3 479	3 248	3 531	3 430
Holandia Netherlands	8,5	8,7	8,9	8,8	9,0	547	459	423	466	408
Irlandia Ireland	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	158	138	121	139	158
Litwa Lithuania	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	103	90	92	126	105
Luksemburg Luxembourg	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	16	17	17	21	17
Łotwa Latvia	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	86	73	62	79	71
Malta Malta	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	9	9	10	12	10
Niemcy Germany	39,9	40,1	40,5	39,6	40,2	1 510	1 368	1 280	1 555	1 536
Polska Poland	15,9	16,0	15,9	15,9	16,2	843	659	558	537	580
Portugalia Portugal	4,5	4,6	4,6	4,5	4,6	462	366	339	351	339
Rumunia Romania	7,6	7,6	7,7	7,6	7,7	500	429	400	497	459
Słowacja Slovakia	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	229	184	161	186	188
Słowenia Slovenia	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	67	52	45	51	48
Szwecja Sweden	4,8	4,9	4,9	4,8	4,9	365	351	380	467	489
Węgry Hungary	4,5	4,5	4,6	4,5	4,5	192	172	159	198	196
Włochy Italy	22,2	22,3	22,4	21,7	21,8	2 873	2 709	2 540	2 301	2 367

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Liczba bezrobotnych wyniosła ok. 15,0 mln osób (spadek o 1,5% w skali roku i stanowiła 4,5% ludności w wieku 15–74 lata (wobec 4,6% w 2020 r.).

Wykres 58. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE
(w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 58. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries
(compared to the same quarter of the previous year)

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

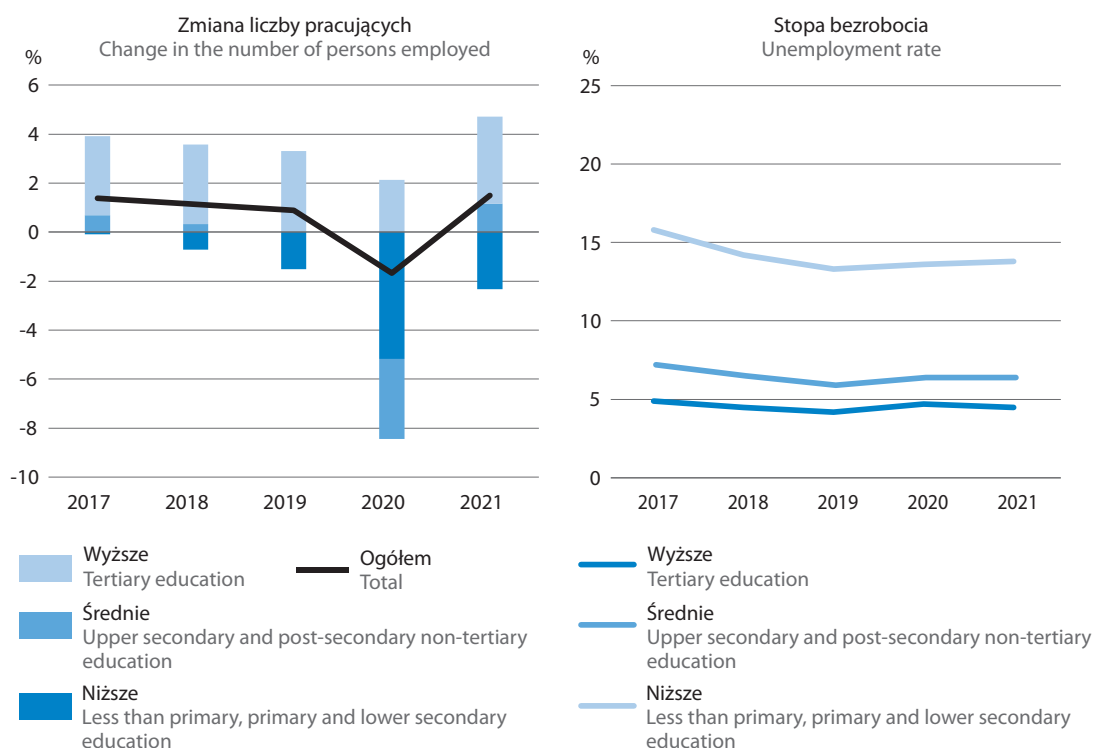
Osoby nisko- i średniowyzkwalifikowane na rynku pracy UE

People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market

Osoby niskowyzkwalifikowane, tj. posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe, znajdują się na ogół w trudniejszej sytuacji na rynku pracy w porównaniu z pozostałymi grupami wykształcenia. Przeciętny poziom wskaźnika zatrudnienia w tej grupie jest zazwyczaj niższy, natomiast stopy bezrobocia – wyższy. Taka tendencja miała miejsce również w UE.

W UE 27 wskaźnik zatrudnienia wśród osób w wieku 20–64 lata, legitymujących się niższym poziomem wykształcenia (gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe) kształtował się w 2021 r. na poziomie 54,9%. Wśród osób z wykształceniem średnim (ponadgimnazjalnym oraz policealnym) wynosił on 72,8%, natomiast u osób z wykształceniem wyższym – 85,0%.

Wykres 59. Pracujący i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia
Chart 59. Employed and unemployment rate according to the level of education

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Zmiany w formach zatrudnienia w UE 27 (telepraca) Changes in employment forms in the EU 27 (teleworking)

Rozwój społeczeństwa informatycznego oraz pandemia COVID doprowadziły do dynamicznego zwiększenia się liczby zadań wykonywanych w ramach telepracy, pracy on-line oraz pracy zdalnej. Udział osób w wieku 15–64 lata, pracujących w domu wzrósł z 5,4% w 2019 r. (okres przed pandemią Covid-19) do 13,4% w 2021 r. Liczba pracujących w wieku 15–64 lata, wykonujących zwykle pracę w domu, wzrosła w skali roku z o 1,4 p. proc), zaś liczba zatrudnionych na zasadzie telepracy w tej samej kategorii wiekowej zwiększyła się z 7,8% do 9,6 (1,8 p. proc.).

Najwyższy udział pracujących zdalnie w wieku 18–64 lata obserwowano w kategorii gospodarstw domowych „osób samotnych z dzieckiem” (28,7%) oraz „samotnych osób dorosłych” (26,6%).

Źródło: dane Eurostatu z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności
Source: Eurostat LFS data.

Tablica 23. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem)
Table 23. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU country (in comparison to the total of persons employed)

Kraje Countries	Pracujący (wiek 15–64) Persons employed (age 15–64)					Zatrudnieni (wiek 15–64) Employees (age 15–64)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w %					in %				
UE EU	5,1	5,2	5,4	12,0	13,4	6,9	7,2	7,9	7,8	9,6
Strefa euro Euro area	5,7	5,8	6,0	13,8	15,0	6,8	7,2	7,9	7,7	10,1
Austria Austria	9,5	10,0	9,9	18,1	15,9	10,1	10,0	10,4	9,8	11,1
Belgia Belgium	6,9	6,6	6,9	17,2	26,2	13,7	13,6	15,2	14,2	11,9
Bulgaria Bulgaria	0,3	0,3	0,5	1,2	2,8	0,4	0,4	0,5	1,6	3,3
Chorwacja Croatia	1,4	1,4	1,9	3,1	4,6	3,6	4,1	3,8	7,6	8,3
Cypr Cyprus	1,2	1,2	1,3	4,5	6,7	1,1	0,8	1,2	3,0	6,3
Czechy Czechia	3,9	4,0	4,6	7,2	7,2	2,9	3,1	3,3	4,0	6,5
Dania Denmark	8,8	7,8	7,8	17,0	18,1	20,4	19,0	20,3	17,7	17,5
Estonia Estonia	5,7	7,4	6,6	12,2	14,9	9,2	10,8	11,8	9,8	10,3
Finlandia Finland	12,3	13,3	14,1	25,1	24,8	15,5	16,3	16,8	13,3	14,1
Francja France	6,7	6,6	7,0	15,7	17,0	11,5	12,0	13,6	11,8	15,5
Grecja Greece	2,3	2,0	1,9	7,0	6,7	2,7	2,8	2,9	2,7	8,5
Hiszpania Spain	4,3	4,3	4,8	10,9	9,5	1,3	1,5	1,7	2,8	4,4
Holandia Netherlands	13,7	14,0	14,1	17,8	22,5	21,8	22,4	23,7	23,1	29,6
Irlandia Ireland	5,0	6,5	7,0	21,5	32,0	9,4	11,1	11,3	9,2	6,7
Litwa Lithuania	2,6	2,5	2,4	5,4	9,1	1,6	1,3	1,3	2,3	4,8
Luksemburg Luxembourg	12,7	11,0	11,6	23,1	28,1	20,2	18,9	20,5	24,0	16,6
Łotwa Latvia	2,1	2,9	3,0	4,5	11,0	0,9	1,5	1,4	1,1	2,5
Malta Malta	4,4	5,8	6,1	14,8	14,9	2,7	3,5	5,1	11,5	15,4
Niemcy Germany	4,8	5,0	5,2	13,6	17,0	4,9	5,6	6,4	6,7	7,2
Polska Poland	4,5	4,6	4,6	8,9	6,9	6,0	6,2	6,6	6,8	6,5
Portugalia Portugal	5,9	6,1	6,5	13,9	14,5	7,5	7,8	8,3	8,1	10,8
Rumunia Romania	0,4	0,4	0,8	2,5	2,4	0,2	0,3	0,6	0,7	4,4
Słowacja Slovakia	3,5	3,6	3,7	5,7	6,6	3,7	4,1	4,5	4,7	7,1
Słowenia Slovenia	7,2	6,9	6,8	7,4	10,6	9,8	9,5	9,5	11,4	11,5
Szwecja Sweden	5,0	5,3	5,9	.	27,0	25,6	27,7	29,8	.	17,9
Węgry Hungary	2,5	2,3	1,2	3,6	4,5	3,2	3,0	2,9	7,0	8,1
Włochy Italy	3,5	3,6	3,6	12,2	8,3	0,7	0,8	0,6	1,0	5,7

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Osoby w wieku 15–64, wykonujące zwykle pracę zdalną, stanowiły w UE 27 13,4% pracujących (wobec 12,0% w roku poprzedzającym).

Tablica 24. Osoby w wieku 15–24 lata pracujące w domu zwykle lub czasem według statusu zatrudnienia w UE 27

Table 24. Employed persons at the age group 15–24 working from home usually or sometimes by status in employment in EU 27

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w % ogólnej liczby pracujących w UE 27 in % of the total EU 27 employment				
Pracujący zwykle pracujący w domu Persons employed usually working home	1,7	1,8	2,1	6,0	7,4
Zatrudnieni zwykle pracujący w domu Employees usually working home	1,1	1,2	1,4	5,5	6,8
Pracujący czasem pracujący w domu Persons employed sometimes working home	2,8	2,9	3,0	3,8	5,3
Zatrudnieni czasem pracujący w domu Employees sometimes working	2,5	2,5	2,7	3,5	5,0

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Liczba osób w wieku 15–24 lata pracujących zwykle w domu wzrosła w skali roku o 1,4 p. proc. (zatrudnionych o 1,3 p. proc.). Zwiększył się także odsetek osób pracujących czasem w domu (o 1,5 p. proc.) oraz zatrudnionych wykonujących czasem pracę w domu (o 1,5 p. proc.).

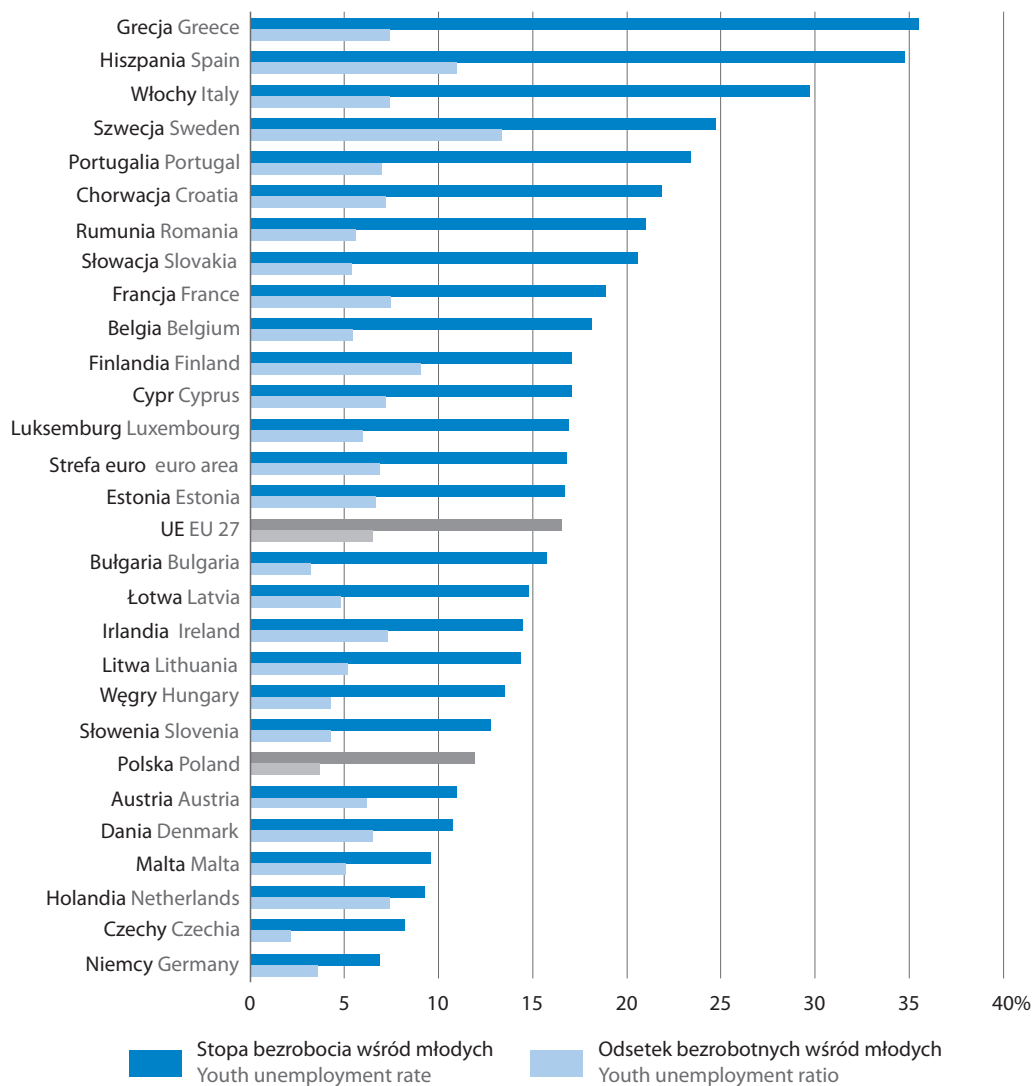
Bezrobotni Unemployed

Liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) w UE 27 w 2021 r. wyniosła 15,0 mln i była niższa o 229 tys. osób niż w roku poprzedzającym. Stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 7,0% i była niższa o 0,1 p. proc. wobec 2020 r.

Stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15–24 lata w 2021 r. obniżyła się w UE 27 do 16,6% (mniej o 0,2 p. proc. niż przed rokiem).

Przy omawianiu skali bezrobocia wśród osób młodych należy mieć na względzie, że stopa bezrobocia odzwierciedla odsetek bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo. Część osób młodych natomiast nie podejmuje pracy ze względu na naukę, tj. są to osoby bierne zawodowo. Z tego powodu, poza stopą bezrobocia, Eurostat publikuje dane na temat udziału młodych bezrobotnych w pełnej populacji w wieku 15–24 lata (aktywnych i biernych zawodowo), czyli tzw. odsetek bezrobotnej młodzieży (ang. Youth unemployment ratio). Najwyższy udział bezrobotnych wśród całej populacji młodych osób w wieku 15–24 lata w 2021 r. występował w Szwecji (13,4%), Hiszpanii (11,0%), Finlandii (9,1%) oraz we Francji (7,5%), zaś najniższy – w Czechach (2,2%) i Bułgarii (3,2%) wobec 6,5% w UE 27 oraz 6,9% w strefie euro.

Wykres 60. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE
Chart 60. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Tablica 25. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób
Table 25. Total unemployment rate and young unemployment rate

Kraje Countries	Stopa bezrobocia (15–74 lata) Unemployment rate (15–74 years)					Stopa bezrobocia wśród młodych osób (15–24 lata) Young unemployment rate (15–24 years)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in%									
UE EU	8,2	7,3	6,7	7,1	7,0	18,0	16,1	15,1	16,8	16,6
Strefa euro Euro area	9,1	8,2	7,6	7,9	7,7	18,8	16,9	15,7	17,4	16,8
Austria Austria	5,5	4,9	4,5	5,4	6,2	9,8	9,4	8,5	10,5	11,0
Belgia Belgium	7,1	6,0	5,4	5,6	6,3	19,3	15,8	14,2	15,3	18,2
Bułgaria Bulgaria	6,2	5,2	4,2	5,1	5,3	12,9	12,7	8,9	14,2	15,8
Chorwacja Croatia	11,2	8,5	6,6	7,5	7,6	27,4	23,7	16,6	21,1	21,9
Cypr Cyprus	11,1	8,4	7,1	7,6	7,5	24,7	20,2	16,6	18,2	17,1
Czechy Czechia	2,9	2,2	2,0	2,6	2,8	7,9	6,7	5,6	8,0	8,2
Dania Denmark	5,8	5,1	5,0	5,6	5,1	12,4	10,5	10,1	11,6	10,8
Estonia Estonia	5,8	5,4	4,5	7,0	6,2	12,2	12,1	11,7	18,5	16,7
Finlandia Finland	8,6	7,4	6,7	7,8	7,7	20,1	17,0	17,2	21,4	17,1
Francja France	9,4	9,0	8,4	8,0	7,9	22,1	20,8	19,5	20,2	18,9
Grecja Greece	21,5	19,3	17,3	16,3	14,7	43,6	39,9	35,2	35,0	35,5
Hiszpania Spain	17,2	15,3	14,1	15,5	14,8	38,6	34,3	32,5	38,3	34,8
Holandia Netherlands	4,9	3,8	3,4	3,8	4,2	8,9	7,2	6,7	9,1	9,3
Irlandia Ireland	6,7	5,8	5,0	5,7	6,2	14,4	13,8	12,5	15,3	14,5
Litwa Lithuania	7,1	6,2	6,3	8,5	7,1	13,3	11,1	11,9	19,6	14,3
Luksemburg Luxembourg	5,5	5,6	5,6	6,8	5,3	15,4	14,2	17,0	23,2	16,9
Łotwa Latvia	8,7	7,4	6,3	8,1	7,6	17,0	12,2	12,4	14,9	14,8
Malta Malta	4,0	3,7	3,6	4,4	3,5	10,6	9,1	9,3	10,9	9,6
Niemcy Germany	3,8	3,4	3,1	3,9	3,6	6,8	6,2	5,8	7,1	6,9
Polska Poland	5,5	4,9	4,5	5,4	6,2	14,8	11,7	9,9	10,8	11,9
Portugalia Portugal	9,0	7,1	6,5	6,9	6,6	23,9	20,3	18,3	22,6	23,4
Rumunia Romania	4,9	4,2	3,9	5,0	5,6	18,3	16,2	16,8	17,3	21,0
Słowacja Slovakia	8,1	6,5	5,8	6,7	6,8	18,9	14,9	16,1	19,3	20,6
Słowenia Slovenia	6,6	5,1	4,5	5,0	4,8	11,2	8,8	8,1	14,2	12,8
Szwecja Sweden	6,7	6,4	6,8	8,3	8,8	17,9	17,4	20,1	23,9	24,7
Węgry Hungary	4,2	3,7	3,4	4,3	4,1	10,7	10,2	11,4	12,8	13,5
Włochy Italy	11,2	10,6	10,0	9,2	9,5	34,7	32,2	29,2	29,4	29,7

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

W 2021 r. stopa bezrobocia trwającego 12 miesięcy i więcej (tzw. długotrwałego, ang. long-term unemployment) spadła w krajach UE27 o 0,3 p. proc. w skali roku i wyniosła 2,8%, przy czym najwyższa wystąpiła w Grecji (9,2%) oraz Hiszpanii (6,2%), zaś najniższa – w Holandii i Czechach (po 0,8%) oraz w Polsce (0,9%).

W 2021 r. około 10,8% ludności w wieku 15–24 (5,0 mln) stanowiły w UE osoby, które ani nie uczyły się, ani nie pracowały (wskaźnik NEET). Najwyższy współczynnik występował we Włoszech (19,8%), Rumunii (18,0%), Bułgarii (14,0%) oraz na Cyprze (12,8%). Najniższy wskaźnik NEET zaobserwowano w Holandii i Szwecji (po 5,1%), Czechach (6,5%) oraz Słowenii (6,6%).

Bierni zawodowo Economically inactive

W 2021 r. w krajach UE odnotowano 74,4 mln osób biernych zawodowo (w wieku 15–64 lata), tj. o 3,9% mniej niż w 2020 r. Udział biernych zawodowo wśród populacji w tym przedziale wieku wyniósł 26,4% i był niższy o 0,9 p. proc. niż w roku poprzedzającym. Krajami o najwyższym odsetku osób biernych zawodowo były Włochy (35,5%), Rumunia (34,4%), Grecja (32,7%) i Chorwacja (31,3%). Najmniejsza relacja biernych zawodowo wobec ludności występowała w Holandii (16,3%), Szwecji (17,1%), Danii (20,4%) i Estonii (20,9%).

Tablica 26. Przyczyny bierności zawodowej według płci w 2021 r. w UE
Table 26. Reasons for economic inactivity by sex in 2021 in EU

Wyszczególnienie Specification	Kobiety Females	Mężczyźni Males
	w %	in%
Nauka, uzupełnienie kwalifikacji In education or training	16,9	21,4
Choroba lub niepełnosprawność Own illness or disability	14,5	18,3
Opieka nad dziećmi lub niepełnosprawnymi dorosłymi Care of children or adults with disabilities	17,8	2,4
Pozostałe przyczyny rodzinne Other family reasons	6,1	1,7
Oczekiwanie na przywrócenie do pracy Awaiting recall to work (on lay-off)	4,5	6,2
Przekonanie, że na rynku nie ma dostępnej pracy Think no work is available	12,2	14,8
Pozostałe przyczyny osobiste Other personal reasons	4,1	4,0
Inne powody Other reasons	23,6	30,7

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Potentially unused labour resources

Analiza niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy stanowi uzupełnienie analizy bezrobocia. Poza bezrobotnymi, do grona niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy zalicza się tzw. niepełnozatrudnionych oraz potencjalnie aktywnych zawodowo.

Niepełnozatrudnieni to osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy, które chciałyby pracować dłużej, ale nie mają takiej możliwości. Liczba niepełnozatrudnionych w UE w 2021 r. wyniosła 6,2 mln, zaś ich udział w populacji aktywnych zawodowo 2,8%.

Potencjalnie aktywni zawodowo to osoby poszukujące pracy, ale niegotowe do jej podjęcia oraz nieposzukujące pracy, ale gotowe do jej podjęcia. Ze względu na przyjętą definicję, osoby te znajdują się w populacji biernych zawodowo. Potencjalnie aktywni zawodowo w 2021 r. w krajach UE stanowili populację 9,9 mln osób.

Tablica 27. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE
Table 27. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w mln in million				
Razem Total	15,9	14,7	13,7	15,0	15,9
Potencjalnie aktywni zawodowo Potential economically active population	4,7	4,5	4,3	5,2	4,5
Poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Persons seeking work but not immediately available	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
Nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia Persons available to work but not seeking	3,8	3,6	3,4	4,3	3,7
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	3,3	3,1	2,9	2,9	2,8
Bezrobotni Unemployed	7,9	7,1	6,5	6,9	6,7

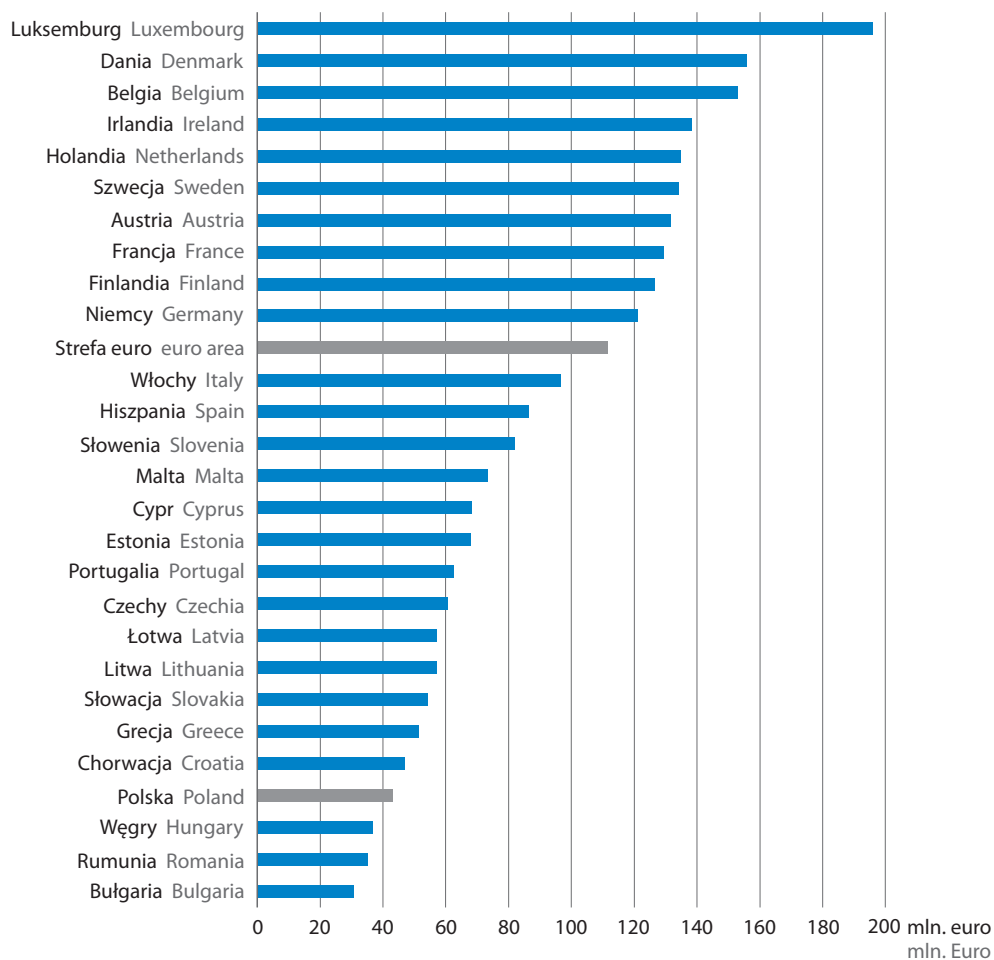
Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy

Nominal compensation per employee and work productivity

Zgodnie z danymi Eurostatu, roczne koszty związane z zatrudnieniem w UE 27 w 2021 r. kształtowały się na poziomie 38,6 tys. euro na zatrudnionego. Najwyższe występowały w Luksemburgu (75,6 tys. euro), Danii (60,1 tys. euro), Belgii (59,0 tys. euro), Irlandii (54,2 tys. euro) zaś najniższe w Bułgarii (11,9 tys. euro), Rumunii (13,6 tys. euro), na Węgrzech (14,2 tys. euro) oraz w Polsce (16,6 tys. euro).

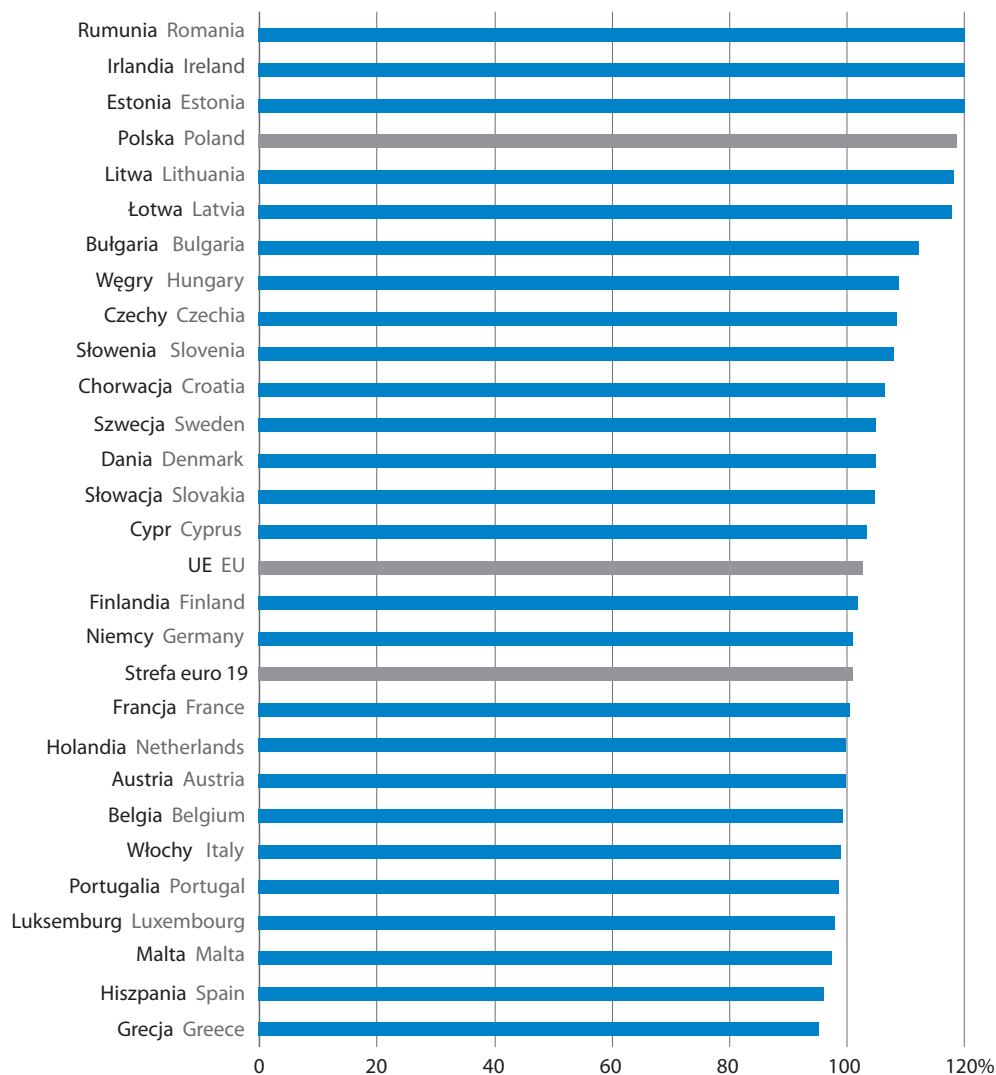
Wykres 61. Koszty związane z zatrudnieniem w krajach UE w 2021 r. (jako udział procentowy w UE 27)
Chart 61. Nominal compensation per employee in EU countries in 2021 (as percentage of EU 27)

Źródło: Eurostat.
 Source: Eurostat data.

Wydajność pracy jest liczona jako PKB przypadający na jednego pracującego. Zgodnie z danymi Eurostatu, realna wydajność pracy liczona na osobę pracującą wobec 2015 roku wyniosła w UE w 2021 r. 102,6% (wzrost o 4,9 p. proc wobec roku poprzedzającego). Najwyższy poziom wydajności wobec 2015 r. wystąpił w Rumunii (137,3%), Irlandii (131,9%), Estonii (121,3%) oraz w Polsce (118,7%), zaś najniższy w Grecji (95,3%), w Hiszpanii (96,1%) oraz na Malcie (97,6%).

Wykres 62. Wzrost realnej wydajności pracy na jednego pracującego w krajach UE w 2021 r. w relacji do 2015 r.
 Chart 62. The growth of the real labour productivity per person employed in 2021 in relation to 2015

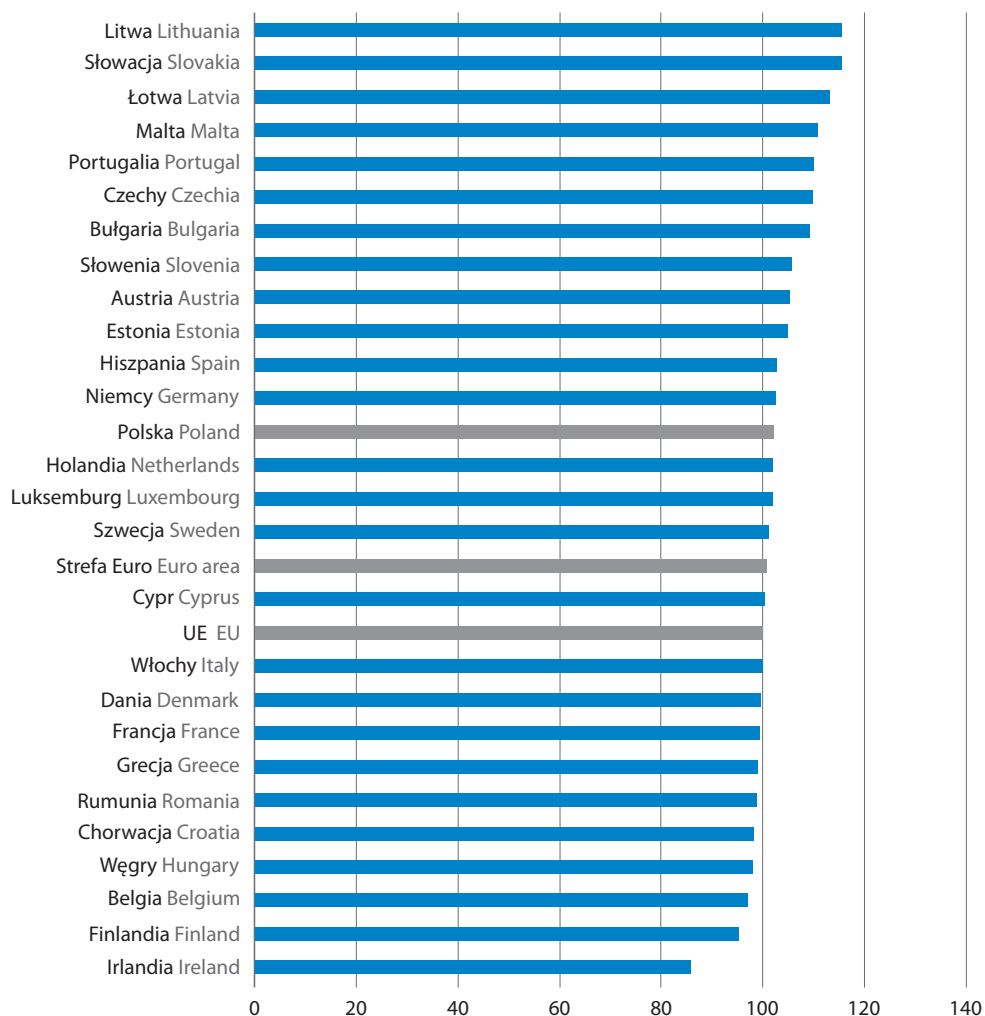
Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Wskaźnik „jednostkowe koszty pracy” (real unit labour cost) to stosunek kosztów związanych z zatrudnieniem, przypadających na jednego zatrudnionego, do wydajności pracy. Wskaźnik ten stanowi relację między wartością kosztów pracy, czyli całkowitego wynagrodzenia w gotówce lub w naturze, płatnego przez pracodawcę zatrudnionemu w zamian za pracę (włącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne płaconymi przez pracodawców), a wartością, jaką pracownik wytwarza. Tempo wzrostu tego wskaźnika ma odzwierciedlić dynamikę udziału czynnika produkcyjnego, jakim jest praca w wytworzonej wartości produkcji.

W 2021 r. realne jednostkowe koszty pracy spadły w UE wobec 2015 r. o 0,1% (wzrost o 0,7% w strefie euro). Największe wzrosty tych kosztów miały miejsce na Litwie i na Słowacji (po 15,5%), na Łotwie (o 13,1%) i na Malcie (o 10,6%). Największy spadek odnotowano w Irlandii (o 14,3%), Finlandii (o 4,9%) oraz w Belgii (3,1%).

Wykres 63. Realne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w 2021 r. w relacji do 2015 r.
Chart 63. Real unit labour costs in EU countries in 2021 in relation to 2015

Źródło: dane KE (Ameco).
 Source: KE (Ameco) data.

Nierówności dochodowe⁵⁷

Income inequality

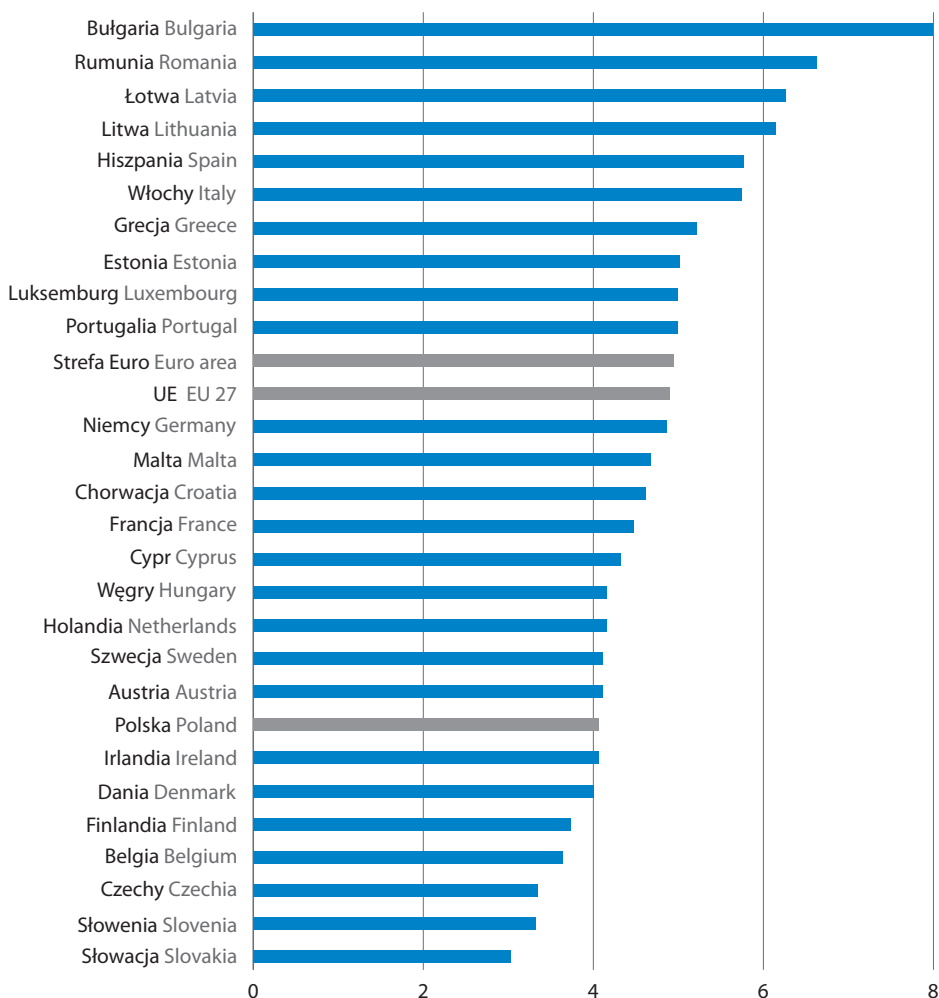
Istnieje wiele metod mierzenia nierówności dochodowych w gospodarce. Często nierówności dochodowe mierzone są za pomocą wskaźnika nierówności rozkładu dochodów S80/S20 lub współczynnika Giniego. Obie wielkości są obliczane dla krajów UE na podstawie jednolitego badania EU-SILC. Dane oparte na tej samej metodologii w całej Unii Europejskiej umożliwiają uzyskanie informacji na temat nierówności według jednolitego podejścia, w porównywalnych warunkach, co pozwala na zbadanie relacji pomiędzy gospodarkami poszczególnych krajów. Z uwagi na metodologię badania EU-SILC, dane są jednak dostępne z ponad rocznym opóźnieniem.

⁵⁷ Źródło definicji: badanie EU-SILC, według Eurostat. Z uwagi na metodologię, dane dostępne z 2 letnim opóźnieniem.

Wskaźnik S80/S20 to stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższy kwintyl) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów (najniższy kwintyl). Wyższy wskaźnik nierówności rozkładu dochodów S80/S20 oznacza wyższy poziom nierówności dochodowych, a niższy – mniejszą nierówność. Wskaźnik dochodów S80/S20 na poziomie 1,0 oznacza równe dochody na osobę dla wszystkich gospodarstw domowych.

Wskaźnik S80/S20 dla UE 27 w 2020 r. wyniósł 4,9% i był o 0,1 p. proc. wyższy, niż w 2019 r.

Wykres 64. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 w 2020 roku według grup krajów
Chart 64. S80/S20 income quintile share ratio in 2020 by selected countries

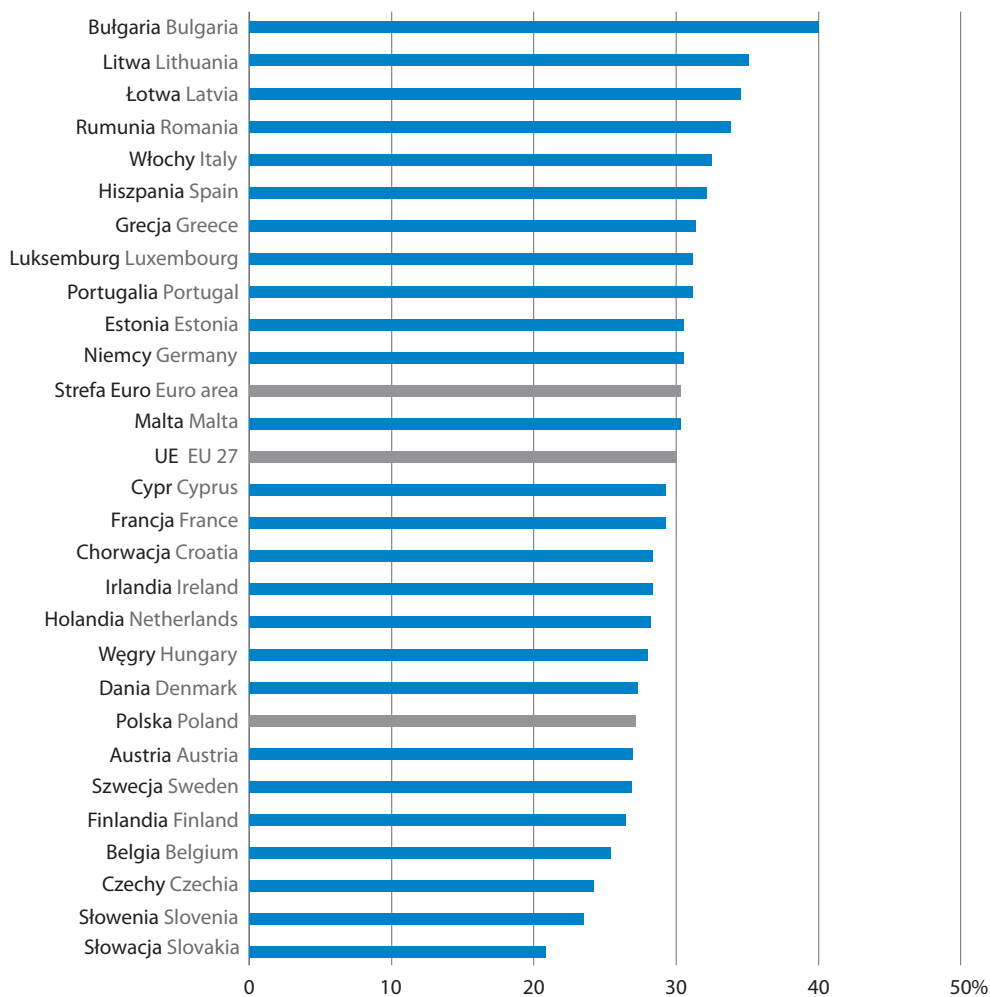
Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Do zbadania poziomu nierówności dochodowych często wykorzystywaną miarą jest współczynnik Giniego. Jest to miara nierówności rozkładu dochodów, która przybiera wielkość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie⁵⁸.

⁵⁸ Źródło definicji: badanie EU-SILC, według Eurostat. Z uwagi na metodologię, dane dostępne z 2-letnim opóźnieniem.

W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł dla UE 27 4,9%. Najwyższy poziom wystąpił w Bułgarii (8,0%), w Rumunii (6,6%) oraz na Łotwie (6,3%). Najniższy wskaźnik był wykazywany w 2020 r. na Słowacji (3,0%), Słowenii oraz Czechach (po 3,3%) oraz w Belgii (3,7%).

Wykres 65. Wskaźnik Giniego w 2020 roku dla wybranych krajów
Chart 65. Gini coefficient in 2020 for selected countries

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym poziomem współczynnika Giniego w krajach UE w 2020 r. wyniosła 19,1 p. proc. Krajami cechującymi się największymi nierównościami dochodowymi w Unii Europejskiej w 2020 r. były: jeden z najmniej zamożnych krajów UE – Bułgaria (40,0%), kraje bałtyckie: Litwa (35,1%) i Łotwa (34,5%), Rumunia (33,8%), kraje Europy Południowej: Włochy (32,5%), Hiszpania (32,1%) oraz Grecja (31,4%). Najmniejsze dysproporcje dochodowe występowały w 2020 r. w krajach Europy Środkowej: Słowacji (20,9%), Słowenii (23,5%) oraz Czechach (24,2%).

3. Rynek pracy w Polsce⁵⁹

3. Labour market in Poland

Sytuacja na rynku pracy w 2021 r. nieznacznie poprawiła się w porównaniu z poprzednim rokiem. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 0,3% wyższe niż przed rokiem (wobec spadku o 1,1% w 2020 r.), a stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia wyniosła 5,4% i była o 0,9 p. proc. niższa niż w końcu grudnia 2020 r.⁶⁰. Jednocześnie wzrosła stopa bezrobocia zgodnie z BAEL o 0,2 p. proc. do poziomu 3,4%, a wskaźnik zatrudnienia wyniósł 55,8 (wzrost o 2,2 p. proc.). Podniesiona została płaca minimalna do 2 800 zł oraz nastąpił wzrost wynagrodzeń w ujęciu nominalnym i realnym, zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sferze budżetowej. W sektorze przedsiębiorstw wzrost nominalny wyniósł 8,8%, a wzrost realny 3,4%. W strefie budżetowej było to odpowiednio 6,7% i 1,4%. Saldo miejsc pracy (różnica pomiędzy nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy) wyniosło 331,3 tys., wobec 140,6 tys. w roku poprzedzającym.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Największym wyzwaniem dla polskiego rynku pracy są trendy demograficzne, zmieniające na niekorzyść strukturę populacji i prowadzące do starzenia się zasobów pracy.

Rok 2021 był kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce, w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się ludności. Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) w 2021 r. (stan w dniu 31 XII) wyniosła 22,5 mln osób wobec 22,8 mln osób w roku poprzedzającym⁶¹. Po osiągnięciu maksimum w 2010 r., liczba ta zmniejszała się w latach 2011–2020, przy czym skala spadku w każdym kolejnym roku była coraz większa. Udział tej grupy wieku w populacji w 2021 r. wyniósł 59,2%, wobec 59,5% w 2020 r. i 64,4% w 2010 r., w tym w wieku mobilnym (18–44 lata) było to 36,6%, a w wieku niemobilnym (45–59/64 lata) było to 22,6%.

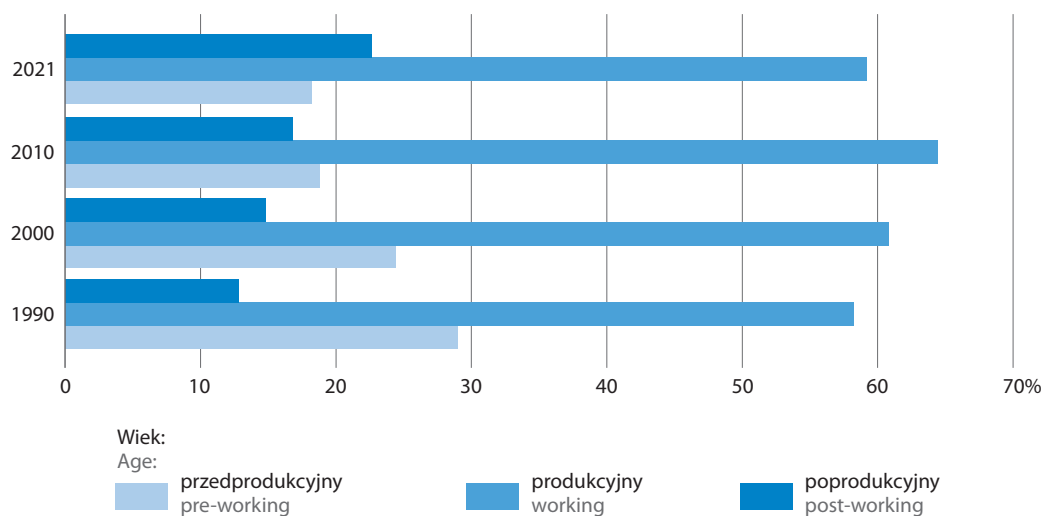
Ludność w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) w 2020 r. liczyła 8,6 mln osób (0,1 mln więcej niż w 2020 r.), a jej udział wyniósł 22,6% całej populacji. Udział ten nieustannie rósł od 1990 r., kiedy to stanowił 12,9%.

⁵⁹ Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL zostały wprowadzone zmiany, wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych, więcej informacji na ten temat dostępnych jest w uwagach metodologicznych na stronie GUS: Informacja Głównego Urzędu Statystycznego na temat zmian wprowadzanych od 2021 r. w BAEL.

⁶⁰ Jeśli nie zaznaczono inaczej, w rozdziale podano dane średnioroczne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

⁶¹ GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, (2022), Warszawa.

Wykres 66. Zmiana w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku
 Chart 66. Change in the population structure by economic age groups

Migracje 2020⁶² Migration 2020

Zgodnie z szacunkami GUS, w końcu 2020 r. za granicą przebywało czasowo, tj. powyżej 3 miesięcy, 2 239 tys. Polaków, tj. o 176 tys. mniej (7,3%) niż w 2019 r. Był to spadek większy niż w poprzednim roku. Dodatkowo szacuje się, że ponad 80% emigrantów czasowych przebywa za granicą powyżej 2 miesięcy. Wśród osób, których wyjazd za granicę został zgłoszony w jednostkach ewidencji ludności gmin najliczniej reprezentowana była grupa w wieku 30–39 lat. Rok 2020 był trzecim z kolei rokiem, w którym nastąpiło zmniejszenie zasobu imigracyjnego Polaków w innych krajach, głównie w Wielkiej Brytanii. Liczba Polaków przebywających czasowo w Wielkiej Brytanii zmniejszyła się o ok. 164 tys. (24,2%). Spadek ten był znacznie większy niż w 2019 r., kiedy szacowano go na 17 tys. (2,4%). Spośród krajów UE najwięcej emigrantów z Polski na koniec 2020 r. przebywało w Niemczech (706 tys.), Holandii (135 tys.), Irlandii (114 tys.).⁶³

Aktywni zawodowo Economically active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w wieku 15–89 lat, według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2021 r. wyniosła 17,2 mln osób. Osoby aktywne zawodowo stanowiły 57,3% ludności w wieku 15–89 lat.

Współczynnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 79,4%. Współczynnik aktywności zawodowej wśród osób młodych w przedziale 15–24 lata wyniósł 31,0%, a w grupie osób 55–59/64 lata odnotowano 69,2%.

⁶² W chwili opracowania dokumentu dostępne były dane za 2020 r.

⁶³ GUS, Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2020, (2021), Warszawa.

Tablica 28. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku
 Table 28. Economic activity rate by selected age groups

Wiek Age	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %									
15–89	54,3	54,5	54,9	55	55,3	55,7	55,7	55,6	55,4	57,8
15–24	33,2	33	33,5	32,6	34,2	43,5	35	35,2	31,6	31,0
20–64	70,1	70,6	71,4	71,8	72,6	73,6	74,2	74,8	75,1	78,0
65–89	3,8	3,9	4,3	4,4	4,7	5,3	5,3	5,4	5,7	6,2

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pracujący Employed persons

Liczba osób pracujących (w wieku 15–89 lat), według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2021 r. wyniosła 16,7 mln. Osoby pracujące stanowiły 55,8% ludności w wieku 15–89 lat.

Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 18–59/64 wyniósł 76,6%. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia w 2021 r. wystąpił w grupie wieku 35–44 lata, gdzie wyniósł 87,0%, natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w grupie osób w wieku 60/65 lat i więcej na poziomie 9,0%.

W 2021 r. wyraźnie zaznacza się wpływ pandemii COVID-19 na pracujących. W I kwartale wśród osób które posiadały pracę, ale jej nie wykonywały w badanym tygodniu, 235 tys. wskazało, że miało to bezpośredni związek z pandemią COVID-19. W ramach tej zbiorowości 80 tys. stanowiły osoby, które jako przyczynę niewykonywania pracy w badanym tygodniu podały chorobę własną. Równie liczną grupę 80 tys. stanowiły osoby, które wskazały na przerwę w działalności zakładu pracy bezpośrednio związaną z pandemią.

Wpływ pandemii COVID-19 widoczny był również w danych odnoszących się do miejsca wykonywania pracy. W I kwartale 2021 r. liczba osób wykonujących swoją pracę w domu, zwykle lub czasami, wyniosła 3 224 tys., co stanowiło 19,6% wszystkich pracujących. Wśród tej zbiorowości 2 003 tys. osób (tj. 62,1%) pracowało w domu z powodu sytuacji związanej z pandemią COVID-19. W I kwartale 2021 r. w formie pracy zdalnej (nie jest tu uwzględniane miejsce wykonywania pracy) swoje obowiązki zawodowe wykonywało 2 422 tys. osób (co stanowiło 14,7% wszystkich pracujących), spośród których 89,7% pracowało w tej formie z powodu pandemii COVID-19.

W ciągu roku sytuacja zmieniała się i w 4 kw. już tylko 77 tys. osób, które posiadały pracę, ale jej nie wykonywały w danym tygodniu wykazało, że miało to bezpośredni związek z pandemią COVID-19. Liczba osób wykonujących swoją pracę w domu, zwykle lub czasami, wyniosła 2 206 tys., co stanowiło 13,1% wszystkich pracujących. Wśród tej zbiorowości 755 tys. osób (tj. 34,2%) pracowało w domu z powodu sytuacji związanej z pandemią COVID-19.

W 4 kwartale 2021 r. w formie pracy zdalnej (nie jest tu uwzględniane miejsce wykonywania pracy) swoje obowiązki zawodowe wykonywało 1 139 tys. osób (co stanowiło 6,8% wszystkich pracujących), spośród których 69,2% pracowało w tej formie z powodu pandemii COVID-19.

Tablica 29. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku
Table 29. Employment rate by selected age groups

Wiek Age	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %									
15–89	48,7	48,7	49,9	50,8	51,8	52,9	53,5	53,8	53,6	55,8
15–24	24,3	23,9	25,5	25,8	28,1	29,4	30,8	31,7	28,2	27,4
20–64	62,9	63,1	65,0	66,4	68,2	70,0	71,4	72,3	72,7	75,4
65–89	3,6	3,7	4,2	4,3	4,6	5,2	5,2	5,4	5,6	6,2

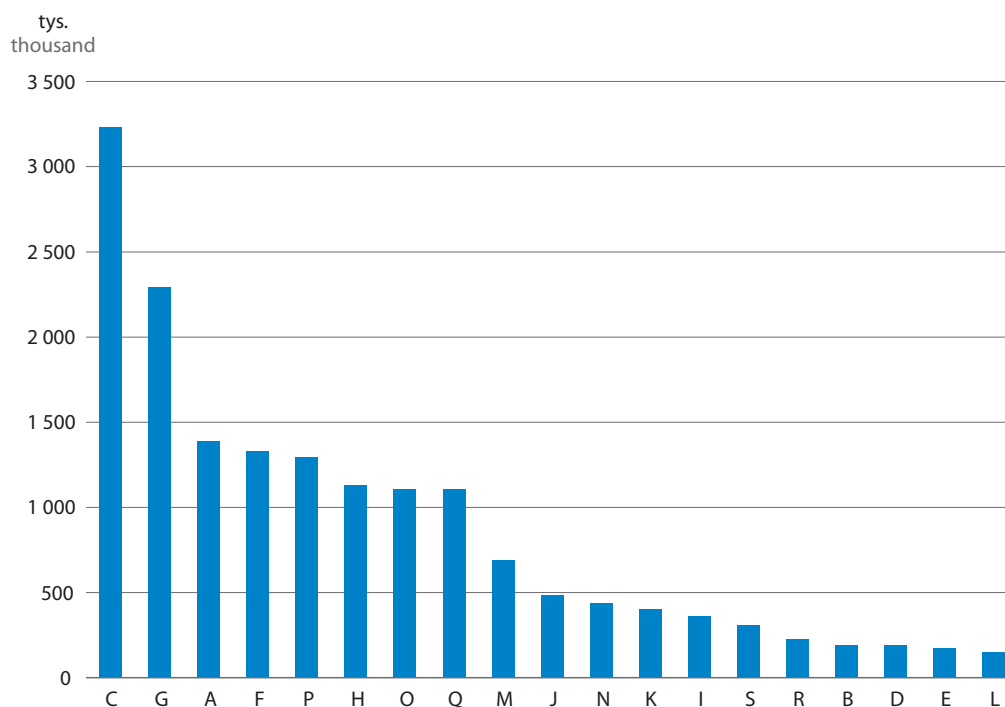
Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

Pracujący według sektorów ekonomicznych⁶⁴ i sekcji PKD

Employed persons by economic sectors and NACE sections

Największą liczbą osób pracujących w 2021 r. cechował się sektor usług (10,0 mln). Liczba ta stanowiła 59,9% ogółu pracujących. Liczba pracujących w przemyśle w 2021 r. wyniosła 5,1 mln, zaś w rolnictwie 1,4 mln.

Wykres 67. Liczba pracujących ogółem w 2021 r. według sekcji PKD
Chart 67. Total number of employed persons in 2021 by NACE sections

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

⁶⁴ Sektory ekonomiczne PKD w niniejszym podrozdziale to 3 grupy sekcji gospodarki PKD, czyli sektor rolniczy, przemysłowy i usługowy. Por. GUS, Aktywność ekonomiczna ludności IV kwartał 2012, (2013), Warszawa, s. 20.

W podziale według sekcji PKD, w 2021 r. najwięcej osób pracujących było w sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe – 3,2 mln osób, w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 2,3 mln, w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo – 1,4 mln, w sekcji P – Edukacja – 1,3 mln oraz w sekcji F – Budownictwo – 1,3 mln osób.

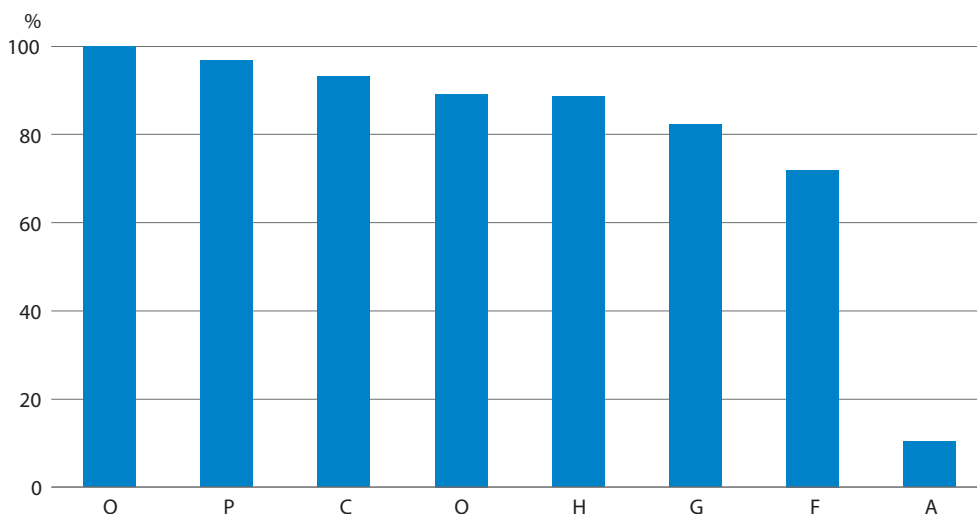
Pracujący według statusu zatrudnienia

Employed persons by employment status

Liczba pracowników najemnych (w wieku 15–89 lat) w Polsce w 2021 r. wyniosła 13,4 mln. Stanowili oni 80,2% populacji osób pracujących. W sektorze publicznym w 2021 r. zatrudnionych było 4 073 tys. pracowników najemnych, tj. 30,5% ogółu, zaś w sektorze prywatnym 9 298 tys., tj. 69,5%. Biorąc pod uwagę sekcje PKD, najwyższy odsetek pracowników najemnych wśród pracujących ogółem występował w Administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (sekcja O) – 100%, Górnictwie i wydobywaniu (sekcja B) – 99% oraz w Dostawie wody; gospodarowaniu ściekami (sekcja E) – 98,3%.

Wykres 68. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2021 r. w największych sekcjach PKD

Chart 68. Share of employees among total number of employed persons in 2021 by the greatest NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

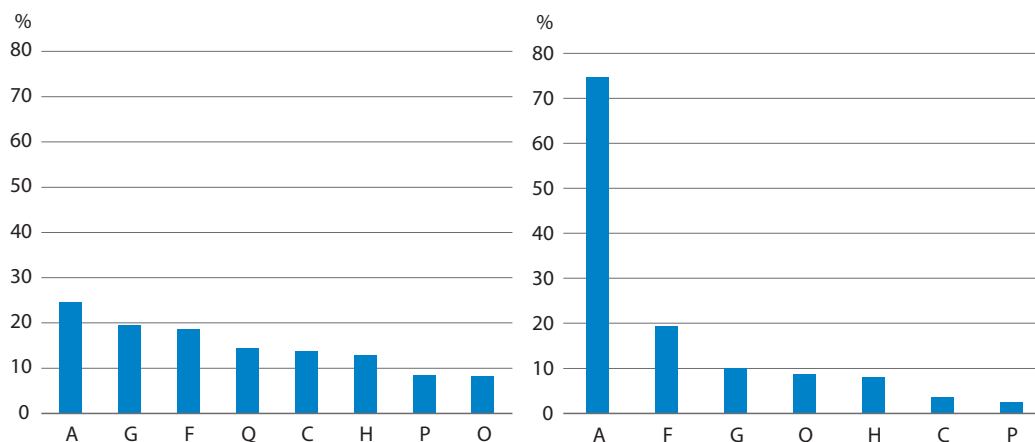
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony

Temporary employees

Liczba pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony w 2021 r. wyniosła 2,0 mln osób. Udział zatrudnionych na czas określony w 2021 r. stanowił 15,1% liczby pracowników najemnych ogółem. Według podziału na sekcje PKD, największy odsetek pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony wśród pracowników najemnych występował w 2021 r. w Administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N), Pozostałej działalności usługowej (sekcja S) oraz w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A).

Wykres 69. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2021 r. w największych sekcjach PKD

Chart 69. Share of temporary employees and self-employed in 2021 by the greatest NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin

Self-employed persons and contributing family workers

Liczba pracujących na własny rachunek, niezatrudniających pracowników najemnych, wyniosła 2 411 tys. w 2021 r. i stanowiła 14,5% liczby pracujących ogółem.

Biorąc pod uwagę sekcje PKD, najwyższy odsetek pracujących na własny rachunek wśród pracujących ogółem występował w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A) – 74,7%, w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – 28,4% oraz w Pozostałej działalności usługowej (sekcja S) – 27,7%. Pracodawcy, tj. pracujący na własny rachunek, zatrudniający pracowników najemnych, stanowili populację 671 tys., tj. 4,0% ogółu pracujących.

Liczba pomagających bezpłatnie członków rodzin w 2021 r. wyniosła 204 tys. i stanowiła 1,2% ogółu pracujących.

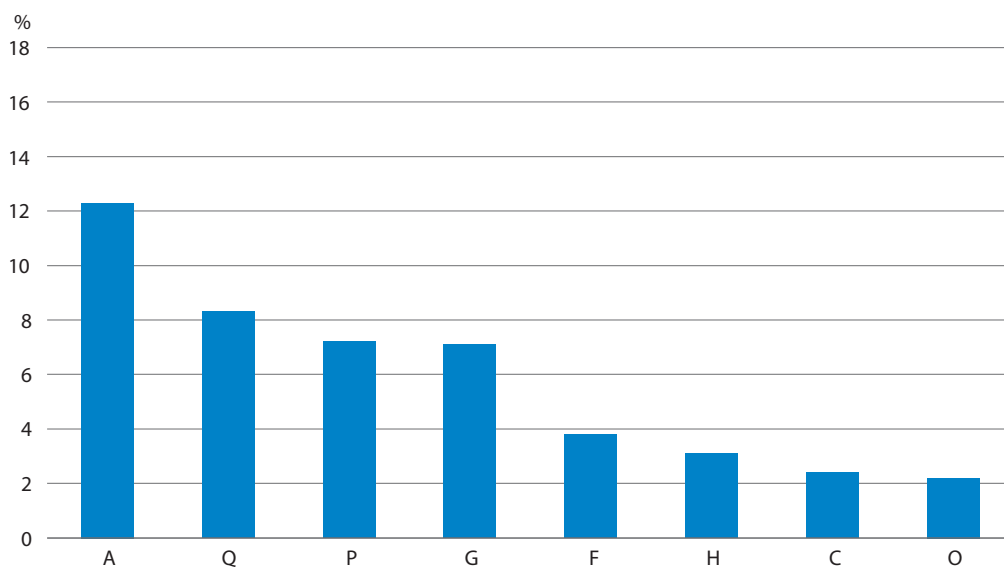
Pracujący według wymiaru czasu pracy

Employed persons by working time

Liczba pracujących (w wieku 15–89 lat) w niepełnym wymiarze czasu pracy w 2021 r. wyniosła 1 027 tys. osób i stanowiła 6,2% liczby pracujących ogółem. Według sekcji PKD, najwyższy udział pracujących w niepełnym wymiarze wśród pracujących ogółem występował w sekcji S – Pozostała działalność usługowa (14,8%), w sekcji I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (14,4%) oraz sekcji R – Kultura, rozrywka i rekreacja (13,8%).

Wykres 70. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2021 r. w największych sekcjach PKD

Chart 70. Share of part-time employed persons among employed persons in 2021 by the greatest NACE sections

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

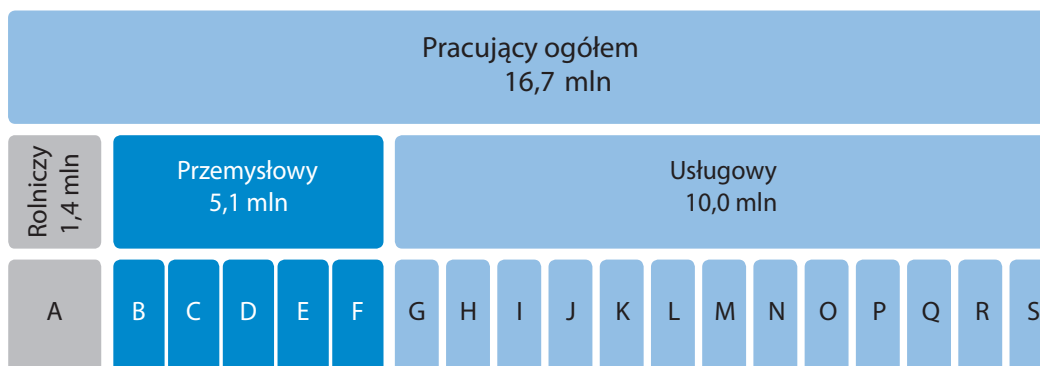
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Struktura populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2021 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy⁶⁵

Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2021 by economic sectors, NACE sections, employment status and working time

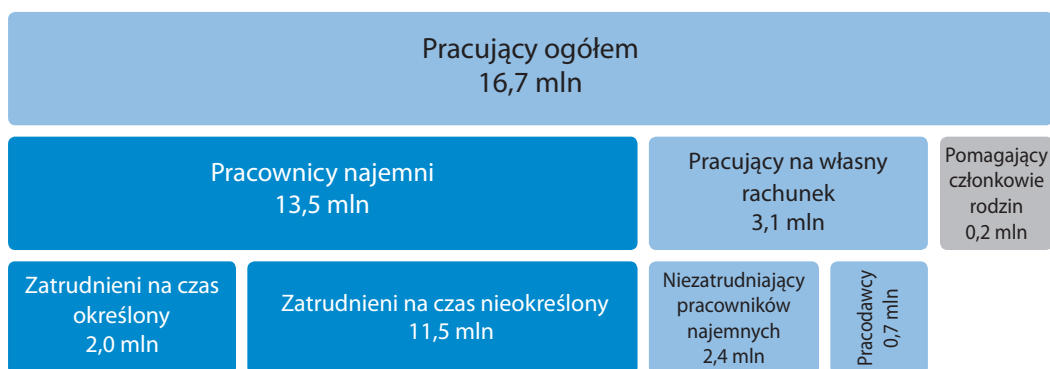
Wykres 71. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD

Chart 71. Employed persons by economic sectors and NACE sections

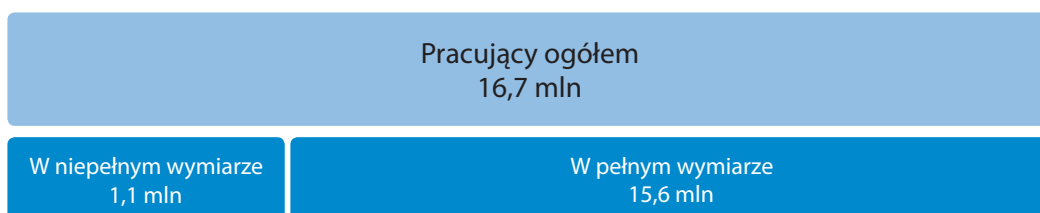
Wykres 72. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia

Chart 72. Employed persons by employment status

Wykres 73. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy

Chart 73. Employed persons by working time

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

⁶⁵ W niektórych pozycjach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników badania.

On some positions the data, when summed up, may give a different Total than the figure in the column “Total”. This due to the rounding-off done after generalizing the results of the survey.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2021 r.*Work permits for foreigners in 2021*

Dane, zbierane w ramach statystyki publicznej w badaniu Zezwolenia na pracę cudzoziemców w RP pokazują, że w latach 2016–2019 obserwowano w Polsce systematyczny wzrost liczby wydawanych zezwoleń, w 2020 r. nastąpił spadek o 8,6% w stosunku do poprzedniego roku, natomiast w 2021 roku wydano 504,2 tys. zezwoleń na pracę, co stanowiło wzrost o 24,0% w stosunku do roku 2020.

Według obywatelstwa, najwięcej zezwoleń wydano obywatelom Ukrainy, których dominujący udział wśród cudzoziemców podejmujących pracę w Polsce utrzymuje się od 2013 r. Wzrastał dynamicznie udział obywateli innych państw, np. Białorusi czy Uzbekistanu.

Tablica 30. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwaTable 30. *Work permits for foreigners by country of citizenship*

Kraj obywatelstwa Country of citizenship	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem Total	235,6	328,8	444,7	406,5	504,2
Ukraina Ukraine	192,5	238,3	330,5	295,3	325,2
Białoruś Belarus	10,5	19,2	27,1	27,3	34,8
Indie India	3,9	8,4	8,1	8,2	15,3
Uzbekistan Uzbekistan	1,4	2,6	6,3	5,9	15,0
Filipiny Philippine	0,7	2,1	6,3	7,4	13,3
Nepal Nepal	7,1	19,9	9,2	5,7	10,9
Gruzja Georgia	0,4	2,8	7,4	8,2	9,3
Mołdawia Moldova	3,8	6,0	8,3	7,6	8,0
Bangladesz Bangladesh	2,4	8,3	7,0	3,8	7,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

W 2021 r. wydano w Polsce o 97,7 tys. więcej zezwoleń na pracę cudzoziemców niż w 2020 r., a ich liczba zwiększyła się o 268,6 tys. w porównaniu z 2017 r. Obserwowany jednoroczny spadek liczby wydanych zezwoleń w 2020 r. był częściowo związany z pandemią COVID-19. W Polsce przeważały wydawane zezwolenia na pracę na podstawie umowy zlecenia (51,9% ogólnej liczby zezwoleń).

Najczęściej zezwolenia na pracę przyznawane były obywatelom Ukrainy i stanowiły one 64,5% ogólnej liczby wydanych zezwoleń, na drugim miejscu byli obywatele Białorusi (6,9%), a na kolejnych obywatele Uzbekistanu i Indii (po 3,0% udziału w ogólnej liczbie zezwoleń) oraz Filipin (2,6%).

Najwięcej zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydano w 2021 r. dla podmiotów działających w ramach sekcji PKD: przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 23,4% w ogólnej liczbie zezwoleń, budownictwo (sekcja F) – 21,9% oraz administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N) – 21,2%⁶⁶.

⁶⁶ GUS, Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w Polsce w 2021 r., (2022), Warszawa.

Tablica 31. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2021 r. według wybranych sekcji PKD
 Table 31. Work permits for foreigners issued in 2021 by selected NACE sections

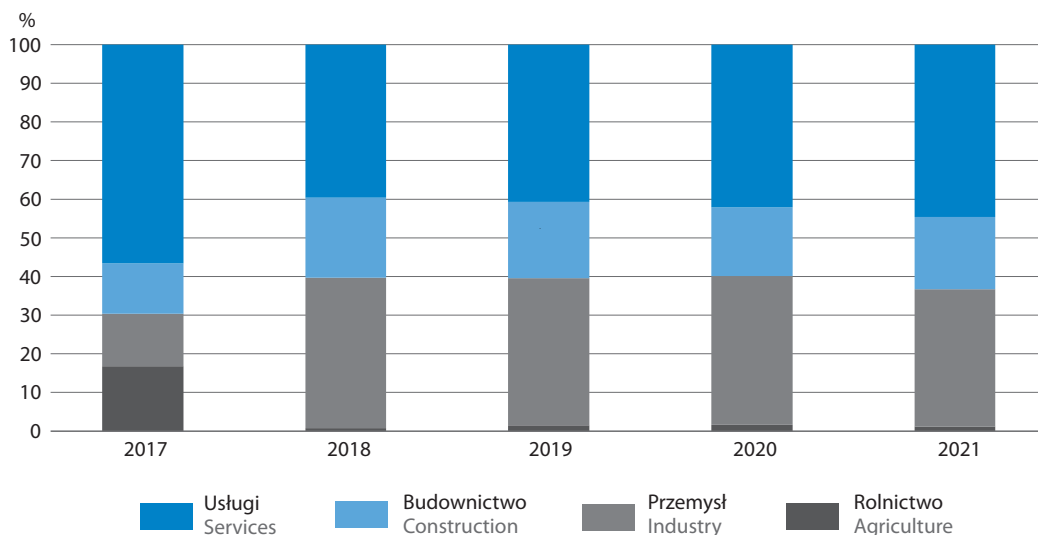
Sekcja PKD NACE section	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	118,1
Budownictwo Construction	110,2
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities	107,1
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	105,4
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and gastronomy	15,8
Handel hurtowy i detaliczny Wholesale and retail trade	13,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

W 2021 r. pracodawcy zarejestrowali w powiatowych urzędach pracy 1 979,9 tys. oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, czyli o 24,1% więcej niż w 2020 r. Większość, bo 1 635,1 tys. (82,6%) oświadczeń dotyczyła obywateli Ukrainy, a ich udział w strukturze wszystkich oświadczeń zmniejszył się o 0,7 p. proc. w stosunku do 2020 r.

Wykres 74. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi

Chart 74. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labour offices

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Popyt na pracę

The demand for labour

Wyniki badania GUS dotyczące popytu na pracę⁶⁷ wskazywały, że w 2021 r. nadal, jak już od 2010 r., liczba nowo utworzonych miejsc pracy przeważała nad liczbą miejsc zlikwidowanych. Jednocześnie zwiększyła się różnica pomiędzy tymi dwiema wielkościami (saldo miejsc pracy), która wyniosła 331,3 tys. w 2021 r., podczas gdy w poprzednim roku było to 140,6 tys. W 2021 r. na jedno zlikwidowane miejsce pracy powstały 2,3 nowe miejsca pracy.

W 2021 r. liczba nowo utworzonych miejsc pracy wyniosła 582,7 tys., co oznaczało wzrost o 23,9% wobec poprzedniego roku. Znacząca większość, bo 91,7% nowych miejsc pracy powstało w sektorze prywatnym, a 8,3% w sektorze publicznym.

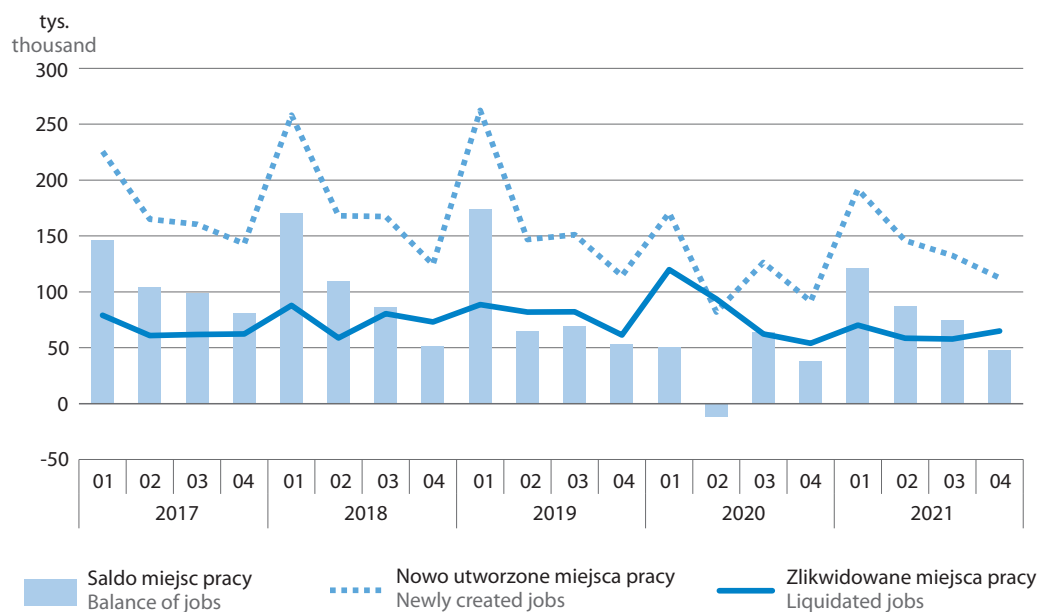
Najwięcej nowych miejsc pracy zostało utworzonych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (42,3% ogółu nowych miejsc pracy), a najmniej w jednostkach liczących powyżej 49 pracujących (28,9%). We wszystkich sekcjach PKD liczba nowo utworzonych miejsc pracy była wyższa niż w 2020 r. Nowe miejsca pracy tworzone przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 108,1 tys. (18,6%), handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 105,5 tys. (tj. 18,1,1% ogółu nowo utworzonych miejsc pracy) oraz budownictwa (sekcja F) – 76,2 tys. (13,1%).

Zlikwidowano 251,4 tys. miejsc pracy (spadek o 23,8% w stosunku do 2020 r.), przede wszystkim w sektorze prywatnym (92,6%). Likwidacja miejsc pracy dotyczyła w 44,5% najmniejszych jednostek, o liczbie pracujących do 9 osób. Najwięcej miejsc pracy zlikwidowano w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 52,1 tys. (20,7%), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 45,7 tys. (18,2%) i budownictwa (sekcja F) – 37,8 tys. (15,0%).

We wszystkich sekcjach PKD odnotowano wzrosty liczby nowo utworzonych miejsc pracy w porównaniu z rokiem poprzednim oraz spadki liczby zlikwidowanych miejsc pracy.

⁶⁷ GUS, US Bydgoszcz, Popyt na pracę w 2021 r., (2022), Warszawa, Bydgoszcz.

Wykres 75. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy
Chart 75. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Bezrobotni Unemployed persons

Liczba osób bezrobotnych, zgodnie z Badaniem Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2021 r. w Polsce wyniosła 579,5 tys. Stopa bezrobocia była równa 3,4%. Stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wyniosła 12,0%. Najniższa stopa bezrobocia występowała w 2021 r. wśród osób w wieku 45 i więcej lat (2,3%), a także w wieku 35–44 lata (2,7%). W 2021 r. w Polsce skala bezrobocia długotrwałego, tj. osób poszukujących pracy 13 miesięcy i dłużej wyniosła 0,6%. Udział długotrwanie bezrobotnych wśród bezrobotnych ogółem wyniósł 8,4%.

Tablica 32. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku
Table 32. Unemployment rate by selected groups of age

Wiek Age	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	w % in %									
15–89	10,4	10,6	9,2	7,7	6,3	5,0	3,9	3,3	3,2	3,4
15–24	26,8	27,6	24,1	20,9	17,8	15,0	11,8	9,9	11,0	12,0
20–64	10,2	10,5	9,1	7,6	6,2	4,9	3,9	3,3	3,2	3,4
65–89	2,6	2,7	2,4	2,3	2,1

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Bezrobocie rejestrowane⁶⁸

Registered unemployment

Oprócz bezrobocia mierzonego w ramach metodologii BAEL w Polsce pozyskuje się także informacje na temat bezrobocia rejestrowanego. Dane te są opracowywane w ramach statystyki publicznej ze sprawozdawczości Powiatowych Urzędów Pracy⁶⁹. W końcu 2021 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 895,2 tys. (o 151,2 tys. mniej niż rok wcześniej), co przekładało się na stopę bezrobocia równą 5,4%, tj. o 0,9 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Bierni zawodowo

Economically inactive population

Zgodnie z definicją stosowaną w statystyce publicznej od 2021 r. bierni zawodowo, tzn. pozostający poza siłą roboczą są to wszystkie osoby w wieku 15–74 lat, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne tzn. osoby, które w badanym tygodniu: nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały; nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie w aktywny sposób lub poszukiwały pracy aktywnie, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym; nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ już ją znalazły i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż trzy miesiące; do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Liczba biernych zawodowo w wieku 15–74 lat w Polsce w 2021 r. wyniosła średniorocznie 12 608 tys. osób.

Od 2021 r. przyczyny bierności zawodowej są określane dla populacji osób w wieku 15–74 lata,⁷⁰ która liczyła 10 423 tys. Zdecydowaną jej większość w 2021 r. stanowili emeryci (50,5%). Natomiast w przypadku osób biernych zawodowo w wieku produkcyjnym (populacja 4 278 tys. osób) najczęstszą przyczyną bierności była nauka i podnoszenie kwalifikacji (29,3%).

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Total labour force slack

W okresie, gdy największym problemem polskiego rynku pracy było wysokie bezrobocie, istnienie pozostałych kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy nie było traktowane jako pierwszoplanowe. Obecnie, w obliczu starzenia się zasobów pracy w Polsce, uwagę przyciągają rezerwy niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy i ich aktywizacja⁷¹.

Zgodnie z metodologią przyjętą przez Eurostat za MOP, do zbiorowości niewykorzystanych zasobów pracy, poza bezrobotnymi, zalicza się:

- grupę niepełnozatrudnionych (pracujący w niepełnym wymiarze czasu, którzy chcieliby pracować więcej godzin tygodniowo i są na to gotowi);
- grupę biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia;
- grupę biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia.

W 2021 r. suma niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wraz z osobami bezrobotnymi wyniosła 1 004 tys. osób (spadek o 7,5% w stosunku do 2020 r.), a jej relacja do osób aktywnych zawodowo stanowiła 6,2%. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba osób w poszczególnych kategoriach niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wykazywała trend spadkowy w ciągu ostatnich 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia

⁶⁸ GUS, Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2021 r., (2022), Warszawa.

⁶⁹ Definicja bezrobotnego zarejestrowanego znajduje się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dane prezentowane są według stanu na koniec okresu.

⁷⁰ GUS, Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne), (2021), Warszawa.

⁷¹ GUS, Wybrane aspekty rynku pracy w 2018 r., (2019), Warszawa.

i biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia. Liczba kobiet w kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wynosiła 504 tys., co stanowiło 50,2% tej wielkości ogółem (spadek o 0,8 p. proc. w stosunku do 2020 r.).

Tablica 33. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)^a
Table 33. Total labour force slack (population aged 15–74 years)

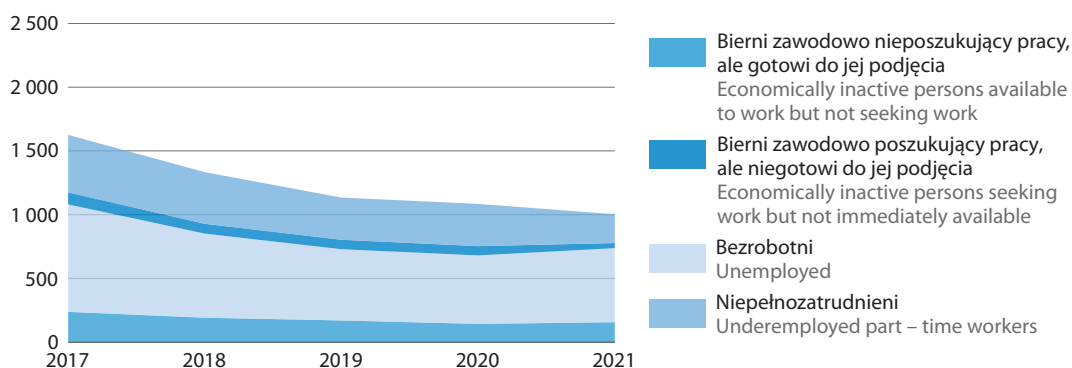
Wyszczególnienie Specification	2017		2018		2019		2020		2021	
	w tys. in thousand									
	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	238	155	192	115	171	106	144	90	157	89
Bezrobotni Unemployed persons	843	379	659	296	558	274	537	249	580	264
Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Economically inactive persons seeking a job but not immediately available	94	52	77	44	74	43	72	37	40	24
Bierni zawodowo nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia Economically inactive persons available to work but not seeking	451	233	405	204	331	168	332	174	227	127

^a Dane przeliczone zgodnie z nową metodologią obowiązującą od I kwartału 2021 r.

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wykres 76. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)
Chart 76. Total labour force slack (population aged 15–74 years)

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie

Average monthly wages and salaries

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2021 r. wyniosło 5 663 zł i było wyższe o 8,4% niż w 2020 r., tj. rosnęło w wyższym tempie niż w poprzednim roku (6,2%). W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 5 890 zł i było wyższe o 8,8%. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie występowało w sekcji informacja i komunikacja (sekcja J) – 9 851 zł. W następnej kolejności najwyższe wynagrodzenia odnotowano w górnictwie i wydobywaniu (sekcja B), gdzie wyniosło 9 053 zł oraz w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) – 8 833 zł. Najniższe przeciętne wynagrodzenia występowały w zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) – 3 594 zł, w administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) – 4 453 zł oraz w budownictwie (sekcja F) – 4 636 zł.

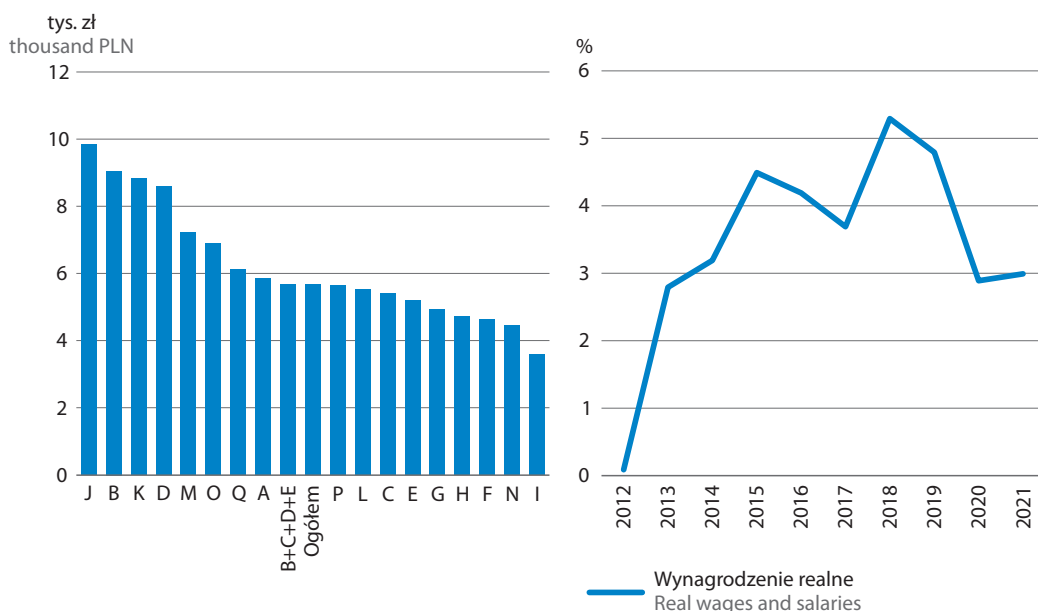
Tablica 34. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna
Table 34. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej (w zł) Average monthly wages and salaries in national economy (in PLN)	4 272	4 590	4 920	5 226	5 663
Płaca minimalna (w zł) Minimum wage (in PLN)	2 000	2 100	2 250	2 600	2 800
Udział płacy minimalnej w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu (w %) Share of minimum wage in average monthly wages and salaries (in %)	46,8	45,8	45,8	50,3	49,4

Źródło: GUS, Biuletyn Statystyczny, dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: Statistics Poland: Statistical bulletin, Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Wykres 77. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2021 r. oraz poziom wynagrodzenia realnego w latach 2012–2021

Chart 77. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2021 and level of real wages and salaries in 2012–2021

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

Płaca minimalna w 2021 r. wynosiła 2 800 zł i była wyższa o 7,7% niż rok wcześniej. Płaca minimalna stanowiła 49,4% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, co oznaczało poziom o 0,9 p. proc. niższy niż w 2020 r. W okresie od 2017 r. wynagrodzenie minimalne wzrosło o 40,0% (z poziomu 2 000 zł).

W sektorze przedsiębiorstw w 2021 r. wynagrodzenia w ujęciu realnym wzrosły o 3,4% w porównaniu z poprzednim rokiem. W sferze budżetowej wynagrodzenia realne wzrosły o 1,4%. Jednocześnie wynagrodzenia realne w służbie cywilnej wzrosły o 2,6%.

4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce

4. Income situation of households in Poland

W 2021 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce nieznacznie się poprawiła mimo pandemii COVID-19, która miała znaczący wpływ na poziom i strukturę wydatków⁷². Gospodarstwa domowe osiągały zarówno wyższe dochody, jak i realizowały wyższe wydatki. Dynamika poprawy sytuacji dochodowej była na podobnym poziomie jak w roku poprzednim. Odnotowano niewielki spadek zasięgu ubóstwa skrajnego z ok. 5,0% osób w 2020 r. do ok. 4,0% w 2021 r. oraz nieco większy spadek ubóstwa ustawowego z ok. 9,0% do niecałych 7,0%.

Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych

Available income of households

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2021 r. wyniósł 2 062 zł. Jego wartość realna zwiększyła się o 2,2%, natomiast w 2020 r. był to wzrost o 2,0%.

Wartość realna dochodów rosła we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny występował wśród gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek. Kształtował się na poziomie 2 487 zł i był realnie wyższy o 5,6% niż w 2020 r. Jednocześnie dochód w tej grupie gospodarstw domowych był o 20,6% wyższy od średniego dochodu w gospodarstwach ogółem. W gospodarstwach domowych pracowników dochód wyniósł 2 048 zł i w cenach realnych zwiększył się o 0,6%. W grupie gospodarstw domowych emerytów dochód wyniósł 2 096 zł i był realnie wyższy o 3,0% niż w poprzednim roku. Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na osobę w 2020 r. dysponowały gospodarstwa domowe rencistów (1 638 zł), gdzie wzrósł on realnie o 2,7%, i był o 20,6% niższy od poziomu średniego.

⁷² GUS, Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, (2022), Warszawa.

Tablica 35. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
 Table 35. Average monthly available income per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 598	1 693	1 819	1 919	2 062
Pracownicy Employees	1 608	1 703	1 832	1 934	2 048
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 919	2 012	2 174	2 238	2 487
Emeryci Retirees	1 630	1 733	1 864	1 941	2 096
Renciści Pensioners	1 296	1 355	1 498	1 522	1 638
Rolnicy Farmers	1 576	1 579	1 667	1 854	2 008
Realny, rok poprzedni=100 In real terms, previous year=100					
Ogółem Total	106,3	104,3	105,0	102,0	102,2
Pracownicy Employees	105,6	104,2	105,2	102,3	100,6
Pracujący na własny rachunek Self-employed	105,1	103,2	105,6	99,9	105,6
Emeryci Retirees	101,6	104,4	104,8	100,2	103,0
Renciści Pensioners	108,9	102,7	107,8	97,4	102,7
Rolnicy Farmers	134,0	98,5	103,5	107,7	102,5

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki gospodarstw domowych Expenditures of households

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę, na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych, w 2021 r. wyniosły 1 316 zł i były realnie wyższe o 3,5% od wydatków w 2020 r. We wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych wystąpił w 2021 r. ich realny wzrost w stosunku do 2020 r. od 4,3% w grupie emerytów do 6,1% w grupie rolników. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w 2021 r. wyniósł 63,8% i był wyższy o 0,8 p. proc. niż w roku poprzednim. W latach 2017–2020 udział ten również zmniejszał się (w 2017 r. wynosił 73,6%). Według podziału na grupy społeczno-ekonomiczne, najwyższy odsetek wydatków w dochodzie zaobserwowano wśród osób z gospodarstw domowych rencistów, gdzie wyniósł on 79,7%. Najniższy odsetek wydatków w dochodzie wystąpił wśród gospodarstw domowych rolników (46,9%).

Tablica 36. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 36. Average monthly expenditures per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 176	1 187	1 252	1 210	1 316
Pracownicy Employees	1 168	1 170	1 236	1 186	1 290
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 368	1 400	1 472	1 412	1 490
Emeryci Retirees	1 296	1 297	1 364	1 336	1 459
Renciści Pensioners	1 132	1 141	1 222	1 200	1 306
Rolnicy Farmers	868	872	914	840	942
Udział wydatków w dochodzie w % Share of expenditures in income in %					
Ogółem Total	73,6	70,1	68,8	63,0	63,8
Pracownicy Employees	72,6	68,7	67,4	61,3	63,0
Pracujący na własny rachunek Self-employed	71,3	69,6	67,7	63,1	59,9
Emeryci Retirees	79,5	74,8	73,2	68,8	69,6
Renciści Pensioners	87,4	84,2	81,6	78,8	79,7
Rolnicy Farmers	55,1	55,2	54,8	45,3	46,9

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2021 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 26,4% i był niższy niż w roku poprzednim o 1,3 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,0% (w 2020 r. było to 18,8%).

Rozdział 3

Chapter 3

Finanse publiczne

Public finances

1. Sytuacja finansów publicznych na świecie

1. Situation of public finance across the world

Procesy fiskalne

Fiscal processes

Sytuacja finansów publicznych na świecie w 2021 r. kształtowała się w warunkach odbicia gospodarczego, w efekcie czego możliwa była umiarkowana konsolidacja fiskalna przy utrzymaniu się jednak wysokich deficytów sektora publicznego. W grupie krajów rozwiniętych deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 7,3% PKB, co oznaczało spadek o 3,2 p. proc. PKB w relacji do roku poprzedniego. W 2021 r. w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się także dokonano konsolidacji fiskalnej, co uzewnętrzniło się spadkiem deficytu do 5,3% PKB, czyli o 3,7 p. proc.

Tablica 37. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych

Table 37. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2017	2018	2019	2020	2022	2017	2018	2019	2020	2021
	w % PKB in % of GDP									
Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	-2,4	-2,5	-3,0	-10,5	-7,3	103,2	102,7	103,8	123,2	119,8
USA	-4,6	-5,4	-5,7	-14,5	-10,2	106,2	107,5	108,8	134,2	132,6
Japonia Japan	-3,1	-2,5	-3,0	-9,0	-7,6	231,4	232,5	236,1	259,0	263,1
Unia Europejska European Union	-0,8	-0,4	-0,5	-6,9	-5,1	83,2	81,1	78,8	91,8	90,3
Strefa euro Euro area	-0,9	-0,4	-0,6	-7,2	-5,5	87,5	85,5	83,5	97,3	96,0
Niemcy Germany	1,3	1,9	1,5	-4,3	-3,7	64,7	61,3	58,9	68,7	70,2
W. Brytania United Kingdom	-2,4	-2,2	-2,2	-12,8	-8,0	85,1	84,5	83,9	102,6	95,3

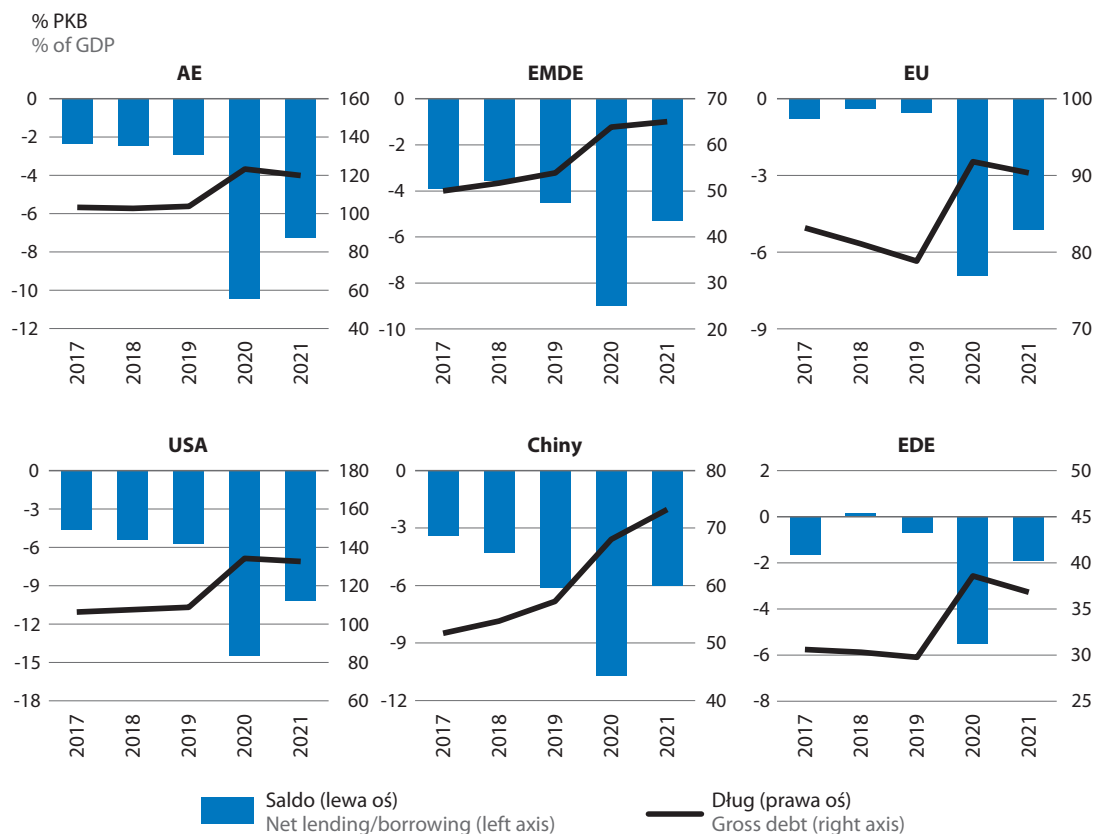
Tablica 37. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (dok.)
 Table 37. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing economies	-3,9	-3,5	-4,5	-9,0	-5,3	50,0	51,7	53,9	63,9	65,1
w tym: of which:										
Wschodząca i rozwijająca się Europa Emerging and developing Europe	-1,7	0,1	-0,7	-5,5	-1,9	30,6	30,3	29,7	38,6	36,8
Turcja Turkey	-2,2	-3,7	-4,7	-5,1	-3,5	28,0	30,2	32,7	39,5	41,6
Wschodząca i rozwijająca się Azja Emerging and developing Asia	-3,6	-4,2	-5,7	-10,2	-6,5	52,3	53,9	56,8	67,7	71,8
Chiny China	-3,4	-4,3	-6,1	-10,7	-6,0	51,7	53,8	57,2	68,1	73,3
Indie India	-6,2	-6,4	-7,5	-12,8	-10,4	69,7	70,4	75,1	90,1	86,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-5,4	-5,0	-4,1	-8,7	-4,5	60,8	67,1	68,1	77,4	72,0
Brazylia Brazil	-7,8	-7,0	-5,9	-13,3	-4,4	83,6	85,6	87,9	98,7	93,0
Meksyk Mexico	-1,1	-2,2	-2,3	-4,4	-3,8	54,0	53,6	53,3	60,3	57,6
Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of Independent States	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosja Russia	-1,5	2,9	1,9	-4,0	0,7	14,3	13,6	13,7	19,2	17,0
Bliski Wschód, Afryka Północna i Pakistan Middle East and North Africa and Pakistan	-5,0	-2,0	-3,0	-7,6	-3,2	44,4	42,7	46,2	55,2	53,0
Egipt Egypt	-3,0	-2,3	-3,1	-9,1	-7,0	98,1	97,8	97,4	115,2	112,3
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-4,4	-3,5	-3,9	-6,4	-5,3	44,7	47,2	50,0	57,4	56,9
Republika Południowej Afryki South Africa	-4,0	-3,7	-4,7	-9,7	-6,4	48,6	51,6	56,3	69,4	69,1

Źródło: dane MFW (WEO).
 Source: data of the IMF (WEO).

W 2021 r. dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych wyniósł 119,8% ich PKB. Zgodnie z obliczeniami MFW, nastąpił spadek tej relacji o 3,4 p. proc. (wobec wzrostu o 19,4 p. proc. w roku poprzednim). W gospodarkach wschodzących i rozwijających się relacja zadłużenia do PKB wzrosła, osiągając na koniec 2021 r. poziom 65,1%. Przyrost długu do PKB w tej grupie krajów wyniósł 1,2 p. proc. w porównaniu z 10,0 p. proc. w 2020 r.

Wykres 78. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych
Chart 78. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Źródło: dane MFW (WEO).
 Source: data of the IMF (WEO).

Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego

Multi-faceted measurement of public sector balance

Na zmiany salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalnego) wpływ ma szereg czynników. Kształtowanie się tego salda wynika m.in. z długookresowych i bieżących procesów fiskalnych oraz uwarunkowań makroekonomicznych. W poniższym podrozdziale został przedstawiony wykorzystywany w dalszej analizie system miar sald, który charakteryzuje sytuację fiskalną z różnych punktów widzenia. Uwzględnia on następujące pojęcia:

- saldo skorygowane cyklicznie, które uzyskiwane jest po wyłączeniu wpływu wahań cyklicznych gospodarki na stan finansów publicznych;
- saldo strukturalne, które jest zbliżoną kategorią do salda skorygowanego cyklicznie, jednak dodatkowo z wyłączeniem wpływu czynników jednorazowych lub występujących przejściowo;
- saldo pierwotne uzyskiwane jest poprzez wyłączenie kosztów obsługi długu z wydatków publicznych.

Szacunki za 2021 r. dla gospodarek rozwiniętych wskazują na znaczne zacieśnienie salda nominalnego sektora instytucji rządowych i samorządowych (o 3,2 p. proc.). Pozostałe miary również wskazywały na konsolidację: saldo skorygowane cyklicznie o 1,8 p. proc., saldo strukturalne o 1,4 p. proc., zaś pierwotne o 3,0 p. proc.

W krajach rozwijających się i wschodzących odnotowano zacieśnienie salda nominalnego o 3,7 p. proc., podobnie jak dla deficytu pierwotnego. Z głównych gospodarek wschodzących i rozwijających się deficyt skorygowany cyklicznie i deficyt strukturalny uległy poprawie w większości państw. Saldo pierwotne w krajach rozwijających się i wschodzących uległo poprawie także o 3,7 p. proc.

Tablica 38. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald

Table 38. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Saldo GG Net lending/borrowing		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2021	zmiana ^b change ^b	2021	zmiana ^b change ^b	2021	zmiana ^b change ^b	2021	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	-7,3	3,2	-6,0	1,8	-5,7	1,4	-6,2	3,0
w tym: of which:								
USA	-7,3	3,2	-6,0	1,8	-5,7	1,4	-6,2	3,0
Japonia Japan	-10,2	4,3	-8,0	2,3	-8,0	2,3	-8,5	3,8
Unia Europejska European Union	-7,6	1,3	-6,9	1,2	-6,9	1,2	-7,0	1,3
Strefa euro Euro area	-5,1	1,8	-3,9	1,8
Niemcy Germany	-5,5	1,7	-6,0	1,8	-4,0	0,6	-4,2	1,7
W. Brytania United Kingdom	-3,7	0,6	-2,6	0,5	-2,6	0,5	-3,3	0,6
Gospodarki wschodzące i rozwija- jące się Emerging market and developing economies	-5,3	3,7	-5,1	2,6	.	.	-3,5	3,7
w tym: of which:								
Wschodząca i rozwijająca się Europa Emerging and developing Europe	-1,9	3,6	-2,1	2,7	.	.	-0,9	3,5
Turcja Turkey	-3,5	1,6	-4,2	-0,4	-3,3	0,1	-1,8	1,4
Wschodząca i rozwijająca się Azja Emerging and developing Asia	-6,5	3,7	-5,8	2,6	.	.	-4,9	3,7
Chiny China	-6,0	4,7	-5,4	3,6	-5,4	3,6	-5,1	4,7
Indie India	-10,4	2,4	-8,8	-0,1	-8,8	-0,1	-5,2	2,4
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-4,5	4,2	-4,1	2,7	.	.	-1,0	4,4
Brazylia Brazil	-4,4	8,9	-4,0	7,7	-4,0	7,7	0,8	9,9
Meksyk Mexico	-3,8	0,6	-2,7	0,4	-2,2	-0,1	-	.

^a Salda prezentowane są jako % PKB, z wyjątkiem sald po korekcie cyklicznej, które są mierzone jako % PKB potencjalnego. ^b Zmiana oznacza różnicę pomiędzy rokiem analizowanym a rokiem poprzednim. ^c Wskaźnik obliczony w oparciu o PKB sprzed letniej rewizji bazy WEO.

^a Balances are showed as a % of GDP, except balances after cyclical adjustment, which are measured as a % of potential GDP. ^b Change means the difference between analyzed and previous year. ^c The indicator was calculated on the basis of GDP prior to summer revision of WEO database.

Tablica 38. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald (dok.)

Table 38. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures (cont.)

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Saldo GG Net lending/bor- rowing		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2021	zmiana ^b change ^b	2021	zmiana ^b change ^b	2021	zmiana ^b change ^b	2021	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of Independent States	-	-	-	-
Rosja Russia	0,7	4,7	0,4	4,8	0,4	4,8	0,9	4,7
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asia	-3,2	4,4	-8,4	0,0	.	.	-2,0	4,6
Egipt Egypt	-7,0	2,0	-7,5	-0,5	-7,5	-0,5	1,2	0,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-5,3	1,1	-2,4	1,3
Republika Południowej Afryki South Africa	-6,4	3,3	-3,9	0,9	-3,9	0,9	-2,2	3,4

^a Salda prezentowane są jako % PKB, z wyjątkiem sald po korekcie cyklicznej, które są mierzone jako % PKB potencjalnego. ^b Zmiana oznacza różnicę pomiędzy rokiem analizowanym a rokiem poprzednim. ^c Wskaźnik obliczony w oparciu o PKB sprzed letniej rewizji bazy WEO.

Źródło: dane MFW (WEO i Fiscal Monitor, April 2021).

^a Balances are shown as a % of GDP, except balances after cyclical adjustment, which are measured as a % of potential GDP. ^b Change means the difference between analyzed and previous year. ^c The indicator was calculated on the basis of GDP prior to summer revision of WEO database.

Source: data of the IMF (WEO and Fiscal Monitor, April 2021).

2. Polityka fiskalna w krajach Unii Europejskiej

2. Fiscal policy in European Union countries

Kształtowanie się salda i długu krajów UE

Evolution of net lending/borrowing and debt of EU countries

W Unii Europejskiej nastąpiło znaczne pogorszenie wyniku sektora instytucji rządowych i samorządowych⁷³. Deficyt spadł do 4,7% PKB z 6,8% PKB. Większość państw Unii (poza Danią i Luksemburgiem) odnotowały deficyt, który dla Polski wyniósł 1,9% wobec 6,9% PKB w 2020 r. Zadłużenie sektora w UE spadło o 1,9 p. proc. i wyniosło 88,1%, zaś w Polsce zmiana wyniosła 3,3 p. proc. do poziomu 53,8%. W 2020 r. wartości referencyjne z Traktatu z Maastricht dla długu sektora instytucji rządowych i samorządowych zostały zawieszane na czas trwania pandemii SARS-COVID-19⁷⁴, co zostało następnie podtrzymane w 2021 r.⁷⁵ i przedłużone do 2023 r.⁷⁶

⁷³ W tej części analizowana jest miara salda sektora instytucji rządowych i samorządowych, z uwzględnieniem reguł rachunkowości przyjętych do Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP).

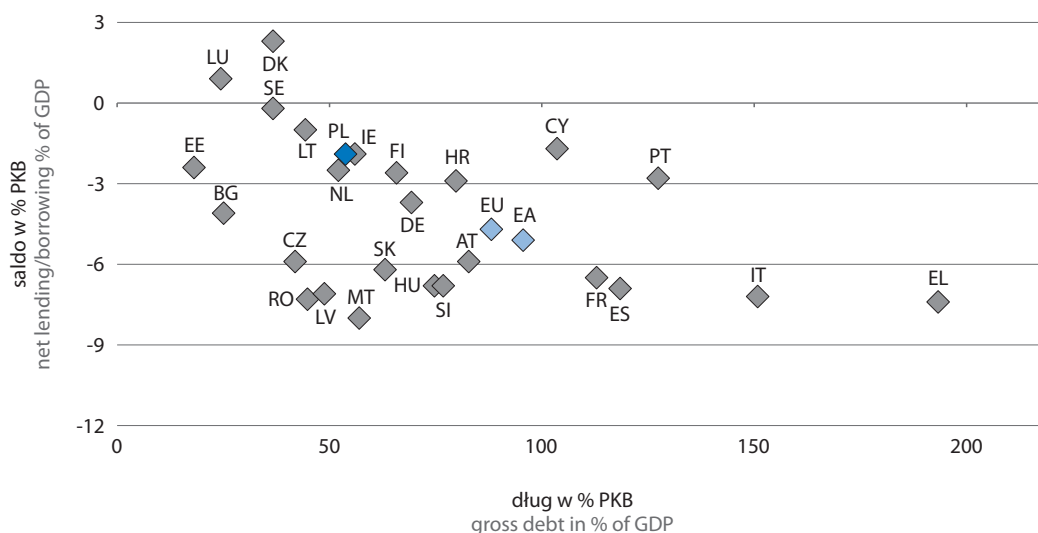
⁷⁴ Komisja Europejska, COM(2020)123: Communication From The Commission To The Council on the activation of the general escape clause of the Stability and Growth Pact, Marzec 2020; Parlament Europejski, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, PE 649.351 – March 2020.

⁷⁵ Parlament Europejski, Parliamentary questions, Stability and Growth Pact (maintaining the escape clause), Question for written answer E-002808/2021 to the Commission Rule 138, 14 June 2021.

⁷⁶ Euronews, What is the EU's Stability and Growth Pact and why is it important?, 18/01/2022.

Wykres 79. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2021 r.

Chart 79. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2021

Źródło: dane Eurostatu, Kwiecień/Maj 2021.
Source: data of the Eurostat, April/May 2021.

Tablica 39. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej

Table 39. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w % PKB in % of GDP									
Unia Europejska European Union	-0,8	-0,4	-0,6	-6,8	-4,7	81,6	79,6	77,5	90,0	88,1
Strefa euro Euro area	-0,9	-0,4	-0,7	-7,1	-5,1	87,9	85,8	83,8	97,2	95,6
Austria Austria	-0,8	0,2	0,6	-8,0	-5,9	78,5	74,1	70,6	83,3	82,8
Belgia Belgium	-0,7	-0,9	-2,0	-9,0	-5,5	102,0	99,8	97,7	112,8	108,2
Bułgaria Bulgaria	1,6	1,7	2,1	-4,0	-4,1	25,1	22,1	20,0	24,7	25,1
Chorwacja Croatia	0,8	0,0	0,2	-7,3	-2,9	76,7	73,3	71,1	87,3	79,8
Cypr Cyprus	1,9	-3,6	1,3	-5,8	-1,7	92,9	98,4	91,1	115,0	103,6
Czechy Czechia	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,9	34,2	32,1	30,1	37,7	41,9
Dania Denmark	1,8	0,8	4,1	-0,2	2,3	35,9	34,0	33,6	42,1	36,7
Estonia Estonia	-0,5	-0,6	0,1	-5,6	-2,4	9,1	8,2	8,6	19,0	18,1
Finlandia Finland	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5	-2,6	61,2	59,8	59,6	69,0	65,8
Francja France	-3,0	-2,3	-3,1	-8,9	-6,5	98,1	97,8	97,4	114,6	112,9

Tablica 39. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (dok.)

Table 39. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union (cont.)

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w % PKB					in % of GDP				
Grecja Greece	0,6	0,9	1,1	-10,2	-7,4	179,5	186,4	180,7	206,3	193,3
Hiszpania Spain	-3,1	-2,6	-3,1	-10,3	-6,9	101,9	100,5	98,3	120,0	118,4
Holandia Netherlands	1,3	1,4	1,7	-3,7	-2,5	56,9	52,4	48,5	54,3	52,1
Irlandia Ireland	-0,3	0,1	0,5	-5,1	-1,9	67,8	63,1	57,2	58,4	56,0
Litwa Lithuania	0,4	0,5	0,5	-7,3	-1,0	39,1	33,7	35,9	46,6	44,3
Luksemburg Luxembourg	1,4	3,0	2,3	-3,4	0,9	21,8	20,8	22,3	24,8	24,4
Łotwa Latvia	-0,8	-0,8	-0,6	-4,5	-7,3	39,0	37,1	36,7	43,3	44,8
Malta Malta	3,3	2,1	0,6	-9,5	-8,0	47,7	43,7	40,7	53,4	57,0
Niemcy Germany	1,3	1,9	1,5	-4,3	-3,7	64,6	61,2	58,9	68,7	69,3
Polska Poland	-1,5	-0,2	-0,7	-6,9	-1,9	50,6	48,8	45,6	57,1	53,8
Portugalia Portugal	-3,0	-0,3	0,1	-5,8	-2,8	126,1	121,5	116,6	135,2	127,4
Rumunia Romania	-2,6	-2,8	-4,3	-9,3	-7,1	35,1	34,7	35,3	47,2	48,8
Słowacja Slovakia	-1,0	-1,0	-1,3	-5,5	-6,2	51,6	49,6	48,1	59,7	63,1
Słowenia Slovenia	-0,1	0,7	0,4	-7,8	-5,2	74,2	70,3	65,6	79,8	74,7
Szwecja Sweden	1,4	0,8	0,6	-2,7	-0,2	40,7	38,9	34,9	39,6	36,7
Węgry Hungary	-8,2	-5,6	-5,7	-4,3	-3,0	85,1	86,2	88,1	89,0	89,3
Włochy Italy	-2,5	-2,1	-2,1	-7,8	-6,8	72,1	69,1	65,5	79,6	76,8

Źródło: dane Eurostatu.

Source: data of the Eurostat.

Deficyt strukturalny⁷⁷ całej Unii Europejskiej wyniósł 5,3% PKB potencjalnego⁷⁸, co jest pogorszeniem tej wielkości o 1,7 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. W Polsce kategoria ta ukształtowała się na poziomie 2,9 PKB potencjalnego, co jest poprawą o 3,3 p. proc. W 2021 r. jedynie Luksemburg i Szwecja osiągnęły nadwyżkę strukturalną. W Unii ogółem deficyt pierwotny wyniósł 3,9% PKB, zaś dla Polski 1,5% PKB. W 2021 r. jedynie Dania, Luksemburg i Szwecja odnotowały nadwyżkę pierwotną.

⁷⁷ Definicje użytych poniżej miar sald są zbliżone do tych używanych przez MFW i opisane są poniżej w części dotyczącej polityki fiskalne w UE. Szczegółowe informacje zawarte zostały we wcześniejszych edycjach publikacji, w tym: GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2019 r. na tle procesów w gospodarce światowej, (2020), Warszawa, s. 180–181.

⁷⁸ Wskaźniki sald, z których wyłączony został wpływ cyklu koniunkturalnego, są podawane jako % PKB potencjalnego.

Tablica 40. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2021 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)
 Table 40. Consolidation effort in European Union in 2021 (measured by balance level and its change)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2021	zmiana change	2021	zmiana change	2021	zmiana change	2021	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
Unia Europejska European Union	-4,7	2,1	-5,2	-1,5	-5,3	-1,7	-3,9	-1,7
Strefa euro Euro area	-5,1	2,0	-5,7	-1,9	-5,7	-2,1	-4,3	-2,1
Austria Austria	-5,9	6,1	-4,2	0,8	-4,2	0,8	-3,1	0,6
Belgia Belgium	-5,5	5,2	-7,0	-1,3	-6,9	-1,1	-5,3	-1,5
Bułgaria Bulgaria	-4,1	-0,1	-3,1	-0,2	-3,1	-0,2	-2,5	-0,1
Chorwacja Croatia	-2,9	4,4	-3,5	1,2	-3,5	1,2	-1,8	0,9
Cypr Cyprus	-1,7	4,1	-4,7	-0,3	-4,8	-0,4	-2,8	-0,5
Czechy Czechia	-5,9	-0,1	-5,7	-1,9	-5,7	-1,9	-5,0	-1,9
Dania Denmark	2,3	2,5	0,4	-1,9	-2,0	-4,8	2,8	-1,7
Estonia Estonia	-2,4	3,2	-2,7	0,4	-3,7	-0,6	-2,6	0,4
Finlandia Finland	-2,6	2,9	-2,8	0,5	-2,8	0,5	-2,3	0,4
Francja France	-6,5	2,4	-6,8	-2,1	-6,7	-2,1	-5,6	-2,2
Grecja Greece	-7,4	2,8	-7,4	-2,9	-7,9	-2,8	-4,9	-3,4
Hiszpania Spain	-6,9	3,4	-4,7	1,0	-4,7	-0,2	-2,5	0,9
Holandia Netherlands	-2,5	1,2	-4,5	-2,6	-4,4	-2,5	-4,0	-2,8
Irlandia Ireland	-1,9	3,2	-4,7	-2,3	-4,7	-2,3	-4,0	-2,6
Litwa Lithuania	-1,0	6,3	-4,0	2,7	-4,0	2,8	-3,6	2,5
Luksemburg Luxembourg	0,9	4,3	0,6	2,1	0,6	2,1	0,8	2,1
Łotwa Latvia	-7,3	-2,8	-8,6	-5,6	-8,6	-5,5	-7,9	-5,5
Malta Malta	-8,0	1,5	-9,1	-2,2	-9,1	-2,2	-8,0	-2,4
Niemcy Germany	-3,7	0,6	-5,0	-2,9	-5,0	-2,9	-4,5	-3,0
Polska Poland	-1,9	5,0	-2,7	3,2	-2,9	3,3	-1,5	3,1
Portugalia Portugal	-2,8	3,0	-2,7	-0,1	-3,0	-1,1	-0,1	-0,4
Rumunia Romania	-7,1	2,2	-7,1	0,4	-7,1	0,4	-5,5	0,6
Słowacja Slovakia	-6,2	-0,7	-6,5	-2,4	-6,5	-2,4	-5,3	-2,4
Słowenia Slovenia	-5,2	2,6	-7,6	-1,1	-7,6	-1,2	-6,2	-1,3
Szwecja Sweden	-0,2	2,5	0,2	0,7	0,2	0,7	0,3	0,5
Węgry Hungary	-3,0	1,0	-6,8	-1,0	-6,8	-1,0	-4,5	-1,1
Włochy Italy	-7,2	2,4	-7,6	-2,7	-8,0	-3,0	-4,2	-2,8

Źródło: dane KE (Eurostatu i Ameco).

Source: data of the EC (Eurostat and Ameco).

Instrumentarium pomiaru sytuacji fiskalnej w UE

Instrumentalities for measuring fiscal positions in the EU

W ramach polityki gospodarczej Unii Europejskiej w zakresie finansów publicznych stosowane jest szereg wielkości. W niniejszym opracowaniu, w analizie dotyczącej procesów sektora finansów publicznych krajów UE punktem wyjścia jest pojęcie:

- saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z regułami EDP: wielkość salda sektora publicznego liczona zgodnie z ESA, dodatkowo skorygowana o efekty operacji na instrumentach zarządzania długiem publicznym np. swapów, forward rates agreement (FRA) itp. oraz po wyłączeniu wpływów czynników jednorazowych i przejściowych.

W celu analizy wpływu bieżącej sytuacji gospodarczej na politykę fiskalną na bazie salda sektora definiuje się dodatkowe salda:

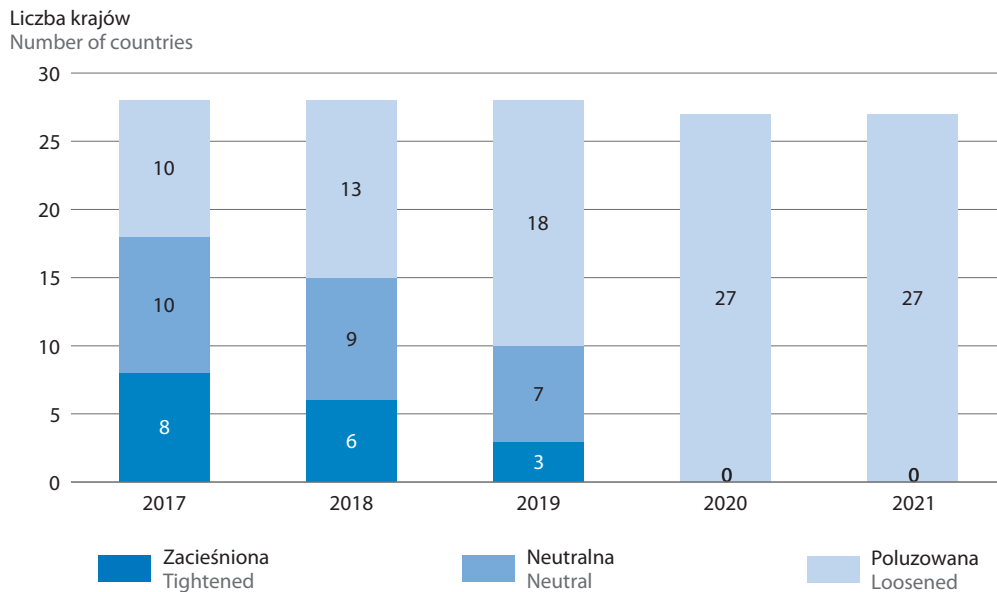
- saldo skorygowane cyklicznie (CAB – cyclically adjusted balance): saldo hipotetycznie występujące w sytuacji osiągnięcia przez daną gospodarkę poziomu PKB potencjalnego w danym roku. Jest to część salda sektora wynikająca z prowadzenia przez rząd dyskrecyjnej polityki fiskalnej;
- saldo strukturalne (SB – structural balance): saldo skorygowane cyklicznie po wyłączeniu wpływów czynników jednorazowych i przejściowych.

W oparciu o powyższe kategorie oblicza się saldo będące efektem bieżącej polityki fiskalnej:

- saldo pierwotne (PB – primary balance): saldo bez uwzględniania w wydatkach kosztów obsługi długu publicznego;
- strukturalne saldo pierwotne (SPB – structural primary balance): wartość przedstawiająca saldo skorygowane cyklicznie po wyłączeniu kosztów obsługi długu publicznego oraz po wyeliminowaniu czynników jednorazowych i przejściowych zgodnie z Procedurą Nadmiernego Deficytu (EDP).

Na podstawie skumulowanego salda strukturalnego pierwotnego (SPB) analizowane mogą być procesy fiskalne w reakcji na zmianę sytuacji makroekonomicznej. Saldo skumulowane to suma rocznych zmian sald strukturalnych pierwotnych, zatem liczone jest poprzez dodawanie do siebie kolejnych zmian rocznych sald przy założeniu pewnego roku startowego, za który przyjęto rok rozpoczynający analizowany w publikacji okres, czyli rok 2017.

Wykres 80. Pozycja fiskalna krajów członkowskich
 Chart 80. Fiscal stance of the Member States

* Po 2019 r. z wyłączeniem Wielkiej Brytanii.

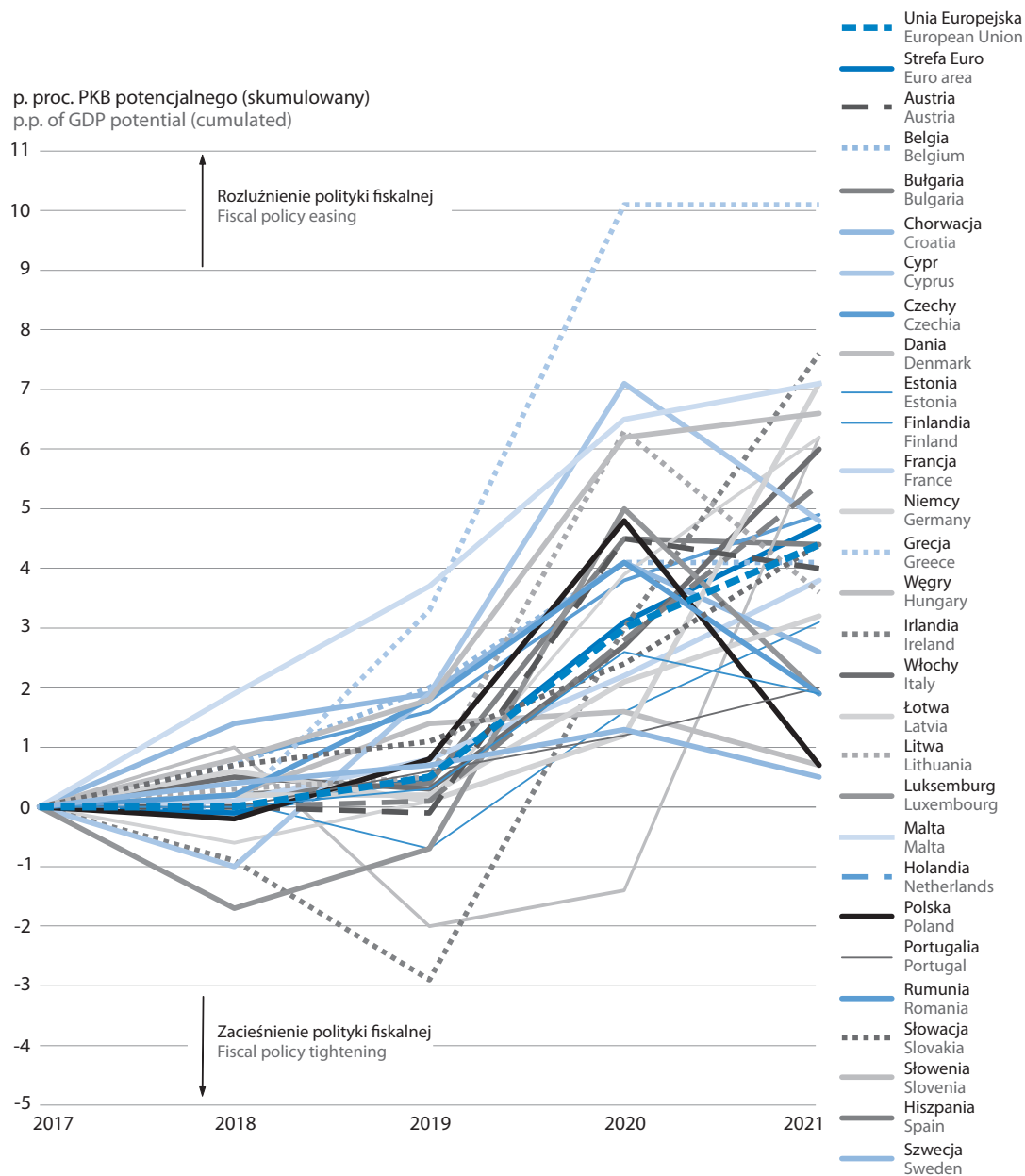
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych AMECO, KE, Ameco – List of Variables.

* After 2019 excluding United Kingdom.

Source: Own study based on AMECO data, EC, Ameco – List of Variables.

Pod względem zmiany rocznej wartości SPB, w 2021 r. utrzymała się tendencja do luzowania fiskalnego, aczkolwiek jego dynamika dla części krajów się obniżyła.

Wykres 81. Skumulowana zmiana w strukturalnym saldzie pierwotnym
 Chart 81. Cumulated change in structural primary balance

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych AMECO, KE, Ameco – List of Variables.
 Source: own study based on AMECO data, EC, Ameco – List of Variables.

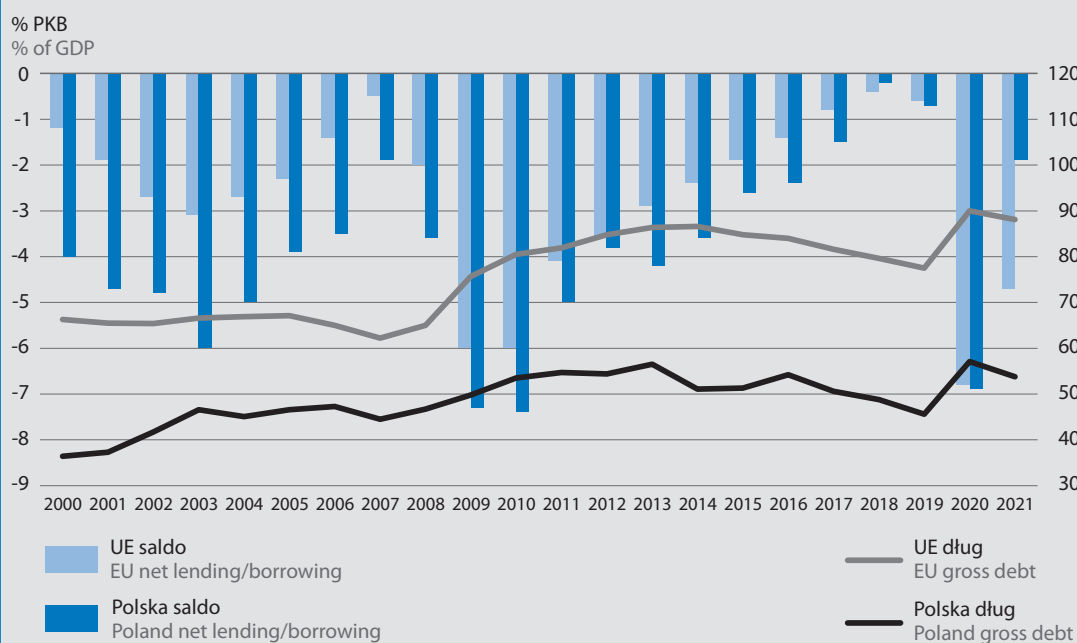
Porównanie sytuacji fiskalnej w czasie kryzysów gospodarczych w latach 2008–2009 oraz 2020–2021

Comparison of fiscal positions during the economic crises 2008–2009 and 2020–2021

W wyniku obecnego kryzysu gospodarczego w Unii Europejskiej oraz w Polsce odnotowano znaczne pogorszenie się stanu finansów publicznych mierzonych wskaźnikami salda oraz długu sektora instytucji rządowych i samorządowych porównywalne z 2009 r. Należy zaznaczyć, że zmiany w obszarze deficytu oraz długu są bardziej gwałtowne podczas kryzysu pandemicznego w pierwszym roku, ale efekty jego wystąpienia okazały się bardziej krótkotrwałe, gdyż w kolejnym roku parametry te poprawiły się.

Wykres 82. Nadwyżka/deficyt (saldo) (lewa oś) i dług (prawa oś) sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (UE), strefie euro i w Polsce w latach 2000–2021

Chart 82. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) (left axis) and gross debt (right axis) in the European Union (UE), euro area, and Poland in the years 2000–2021

Semestr Europejski

European Semester

Na mocy pakietu rozporządzeń i dyrektywy, czyli tzw. „Sześciopaku”⁷⁹, wprowadzony został w roku 2011 Semestr Europejski⁸⁰, czyli cykl wielostronnego nadzoru polityk gospodarczych, w tym oceny ex ante procedur budżetowych na poziomie krajowym. Podczas pierwszej (2011/2012) i drugiej (2012/2013) rundy nie wprowadzono wiążących zaleceń dla polityk budżetowych. W listopadzie 2013 r. KE po raz pierwszy dokonała oceny budżetów oraz sytuacji fiskalnej strefy euro w oparciu o procedury tzw. „Dwupaku”⁸¹

⁷⁹ Por. Parlament Europejski, Przegląd Sześciopaku I Dwupaku, <http://www.europarl.europa.eu/eprs/eprs-aag-542182-review-six-pack-two-pack-pl.pdf>; NBP, Reforma zarządzania gospodarczego w UE – analiza rozwiązań przyjętych w ramach tzw. 6-paku, (2011), Warszawa, s. 4–6, 8–9.

⁸⁰ Rada Europejska/Rada Unii Europejskiej, Podstawowe zasady i dokumenty, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-semester/european-semester-key-rules-and-documents/>

⁸¹ Tj. pakietu dwóch rozporządzeń, por. Parlament Europejski, Przegląd sześciopaku i dwupaku (europa.eu), Posiedzenie plenarne – 5/12/2014.

oraz Paktu Fiskalnego. W 2021 r. trwała dziesiąta runda, zaś pod koniec roku rozpoczęto jedenastą rundę, na okres lat 2021/2022. Wcześniej jednak w ramach Semestru Europejskiego na początku 2021 r. Rada Europejska przyjęła opublikowane pod koniec 2020 r. dokumenty, w tym: Roczną Analizę Wzrostu Gospodarczego oraz Mechanizm ostrzegania w zakresie zakłóceń równowagi makroekonomicznej. W kwietniu 2021 r. kraje członkowskie przedstawiły m.in. Programy Stabilności i Konwergencji i Krajowe Programy Reform, zaś pod koniec 2021 r. kraje strefy euro objęte Procedurą EDP przyjęły Programy Partnerstwa Gospodarczego.

Tablica 41. Przebieg Semestru Europejskiego – wybrane zagadnienia

Table 41. The course of the European Semester – selected issues

Miesiąc Month	Komisja Europejska European Commission		Rada Europejska European Council	Kraje członkowskie Member countries	Parlament Europejski European Parliament
XI	Publikacja AGS ^a	i AMR ^b , opinia dot. wstępnych planów budżetowych dla krajów strefy euro	Omówienie opinii dla wstępnych planów budżetowych strefy euro		
XII				Uchwalenie budżetów	
I			Przyjęcie wniosków z AGS i AMR oraz ustalenie obszarów priorytetowych		Debata i rezolucja dotycząca AGS
II	Dwustronne spotkania z państwami członkowskimi				
III	Publikacja pogłębionych przeglądów ze wskazaniem potencjalnych ryzyk dla krajów		Przyjęcie priorytetów na bazie AGS	Przedstawienie Programów Stabilności i Konwergencji oraz KPR ^c	
IV	Dwustronne spotkania z państwami członkowskimi				
V	Rekomendacje dla krajów w zakresie polityki budżetowej, gospodarczej i społecznej				
VI	Dyskusje o rekomendacjach dla krajów członkowskich				
VII			Przyjęcie ostatecznych rekomendacji dla krajów		
VIII					
IX				Prezentacja planów budżetowych oraz PPG ^d (kraje strefy euro objęte EDP)	Debata i rezolucja nad ES ^e i rekomendacjami
X	Dwustronne spotkania z państwami członkowskimi				

^a Roczna Analiza Wzrostu Gospodarczego (Annual Growth Survey). ^b Mechanizm ostrzegania w zakresie zakłóceń równowagi makroekonomicznej (Alert Mechanism Report). ^c Krajowe Programy Reform (National Reform Programmes). ^d Programy Partnerstwa Gospodarczego (Economic Partnership Programmes). ^e Semestr Europejski (European Semester).

Źródło: opracowanie własne na podstawie KE, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg

Source: own elaboration based on EC.

Reakcja instytucji europejskich na kryzys pandemiczny

Reaction of european union institutions to the pandemic crisis

Uruchomienie funduszy unijnych

Mobilisation of EU funds

W 2021 r. kontynuowany był wprowadzony 2020 r. największy w historii Unii Europejskiej pakiet programów jako środek przeciwdziałania skutkom wpływu pandemii na gospodarkę⁸². Tymczasowy instrument odbudowy gospodarczej nazwany NextGenerationEU miał w 2021 r. łączną wartość 806,9 mld euro. Jego najważniejszym elementem był Europejski Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Z budżetem 723,8 mld euro służył łagodzeniu skutków pandemii COVID-19 w wymiarze gospodarczym i społecznym, kładąc nacisk na zrównoważony rozwój poprzez transformację cyfrową i klimatyczną⁸³. Instrument miał zapewnić 385,8 mld euro w postaci pożyczek oraz 338,0 mld euro udostępnionych w formie dotacji dla państw członkowskich. Z NextGenerationEU zostało przeznaczone 50,6 mld euro na nową inicjatywę REACT-EU, która pomoże w ekologicznej i cyfrowej odbudowie gospodarki i zwiększeniu jej odporności. Fundusze zostaną udostępnione Europejskiemu Funduszowi Rozwoju Regionalnego (EFRR)⁸⁴, Europejskiemu Funduszowi Społecznemu (EFS)⁸⁵ oraz Europejskiemu Funduszowi Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD)⁸⁶. Oprócz tego środki NextGenerationEU przeznaczone miały zostać na już działające europejskie programy takie jak Horyzont Europa (5,4 mld euro), InvestEU (6,1 mld euro), Rozwój obszarów wiejskich (8,1 mld euro), Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) (10,9 mld euro) oraz RescEU (2,0 mld euro).

Tablica 42. Środki udostępnione w ramach NextGenerationEU
Table 42. Funds made available under NextGenerationEU

Instrument	Kwota (w miliardach euro) Amount (in billions of EUR)	
	2020	2021
Ogółem	750,0	806,9
Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)	672,5	723,8
z tego:		
pożyczki	360,0	385,8
dotacje	312,5	338,0
ReactEU	47,5	50,6
Horyzont Europa	5,0	5,4
InvestEU	5,6	6,1
Rozwój obszarów wiejskich	7,5	8,1
Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST)	10,0	10,9
RescEU	1,9	2,0

Źródło: Komisja Europejska, Plan odbudowy dla Europy, https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl
Source: European Commission, Recovery Plan for Europe, https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl.

⁸² Komisja Europejska, Plan odbudowy dla Europy, https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl

⁸³ PE/RUE, Rozporządzenie 2021/241 ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Dz.U. UE.L.2021.57.17.

⁸⁴ Fundusz korygujący dysproporcje między regionami UE w celu wzmocnienia spójności gospodarczej i społecznej.

⁸⁵ Główny europejski instrument wspierania miejsc pracy i sprawiedliwych możliwości zatrudnienia dla wszystkich obywateli UE.

⁸⁶ Fundusz wspiera działania krajów członkowskich mające na celu zapewnienie żywności i/lub podstawowej pomocy materialnej najbardziej potrzebującym.

3. Finanse publiczne w Polsce

3. Public finance in Poland

Opis stanu finansów publicznych w Polsce podzielony został na trzy części. Pierwszy podrozdział Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i unijna ESA) prezentuje wyniki zarówno sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych (ESA) w ujęciu EDP, jak i sektora finansów publicznych według metodyki krajowej. W drugim podrozdziale Metodyka krajowa sektora finansów publicznych opisana jest metodyka krajowa oraz polski system ram fiskalnych. W tegorocznej edycji publikacji ponownie uwzględniono również wybrane działania antykryzysowe w sferze finansów publicznych. W podrozdziale trzecim Sektor finansów publicznych opisano kształtowanie się głównych komponentów sektora finansów publicznych według metodyki krajowej, w tym: budżetu państwa i budżetu środków europejskich, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy celowych. W tej części ujęto również procesy związane z zarządzaniem długim publicznym. W podrozdziale tym wielkości zostały podane zgodnie z metodyką krajową.

Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i unijna ESA) Results for the public sector (domestic and eu's esa methodology)

W podrozdziale tym zestawione zostały wyniki dla salda i zadłużenia sektora publicznego zgodne z dwoma miarami – krajową i europejską (ESA). Do 2020 r. sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej powinno zawierać omówienie wyniku całego sektora finansów publicznych według metodyki krajowej. Na skutek zmiany w ustawie o finansach publicznych⁸⁷ zniesiono obowiązek opracowania zestawienia dochodów i wydatków sektora finansów publicznych, zatem dane te za 2021 r. pozostają niedostępne.

Tablica 43. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce

Table 43. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2017	2018	2019	2020	2021
SFP PFS	w mld zł in billion PLN	-13,9	3,7	1,3	29,4	x
	% PKB % of GDP	-0,7	0,2	0,1	-1,3	x
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	-29,6	-5,2	-16,9	161,7	-49,0
	% PKB % of GDP	-1,5	-0,2	-0,7	-6,9	-1,9

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Zadłużenie sektora publicznego w 2021 r. wzrosło w wartości nominalnej oraz spadło w relacji do PKB według obu metodyk. Państwowy dług publiczny wyniósł 1 148,6 mld zł, co stanowiło 43,8% PKB. Wartość długu sektora instytucji rządowych i samorządowych była o 261,9 mld zł wyższa niż wielkość liczona w oparciu o metodykę krajową i wyniosła 1 410,5 mld zł i osiągnęła 53,8% PKB.

⁸⁷ Na mocy ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 1535) zmieniony został art. 182 ust. 3 pkt 1 ustawy o finansach publicznych.

Tablica 44. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP w Polsce

Table 44. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2017	2018	2019	2020	2021
PDP SPD	w mld zł in billion PLN	961,8	984,3	990,9	1 111,8	1 148,6
	% PKB % of GDP	48,5	46,5	43,8	47,5	43,8
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	1 007,2	1 035,7	1 045,9	1 336,6	1 410,5
	% PKB % of GDP	50,6	48,8	45,6	57,1	53,8

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Metodyka krajowa sektora finansów publicznych

Domestic methodology of the public finance sector

Poniżej zaprezentowana zostanie metodyka krajowa oraz ramy fiskalne na niej oparte. Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. reguluje funkcjonowanie sektora finansów publicznych. Definiuje ona m.in. zakres sektora, jego jednostki, zasady klasyfikacji dochodów, przychodów, wydatków i rozchodów, a także państwowy dług publiczny; określa zasady gospodarki finansowej, budżetu państwa, budżetu środków europejskich oraz pozostałych podmiotów sektora finansów publicznych.

Główne reguły fiskalne w Polsce

The main fiscal rules in Poland

Istotne miejsce w dyskusji nad zapobieganiem powstawania nadmiernego deficytu i zadłużenia zajmuje zagadnienie reguł fiskalnych. Zapisane są one w ustawie o finansach publicznych oraz Konstytucji RP i opierają się na metodologii krajowej. Jednocześnie mają one wdrażać zasady unijne w ramach polskiego systemu finansów publicznych. Główne reguły fiskalne dla całego sektora finansów publicznych to:

- reguła konstytucyjna, ustalająca limit państwowego długu publicznego, zakazując zaciągania pożyczek, udzielania gwarancji i poręczeń finansowych, które skutkowałyby przekroczeniem przez państwowy dług publiczny 3/5 wartości rocznego PKB;
- stabilizująca reguła wydatkowa⁸⁸, zgodnie z którą kwota wydatków sektora finansów publicznych powinna być nie wyższa niż suma wydatków z ubiegłego roku, skorygowana o szereg elementów, w tym inflację, średniookresową dynamikę PKB oraz prognozowane finansowe skutki działań dyskrejonalnych⁸⁹.

⁸⁸ Reguła została wykorzystana pomocniczo w 2013 r. do tworzenia budżetu na 2014 r., jednak formalnie była stosowana w 2014 r. przy pracach nad ustawą budżetową na rok 2015.

⁸⁹ Por. też MF, Stabilizująca reguła wydatkowa, (2013), Warszawa.

Stabilizująca reguła wydatkowa

Stabilizing expenditure rule

$$WYD_n = WYD_{n-1}^* \cdot E_{n-1}(CCIP) \cdot [WPKB_n + K_n] + E_n(\Delta DD_n)$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

WYD_n – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok n ;

WYD_{n-1}^* – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok $n-1$, poddana korekcie z wykorzystaniem zaktualizowanych prognoz średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych;

$E_{n-1}(CCIP)$ – cel inflacyjny NBP⁹⁰;

$WPKB_n$ – średnia dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych za 8 lat (6 lat wykonanych i 2 lata prognozowane);

K_n – wielkość korekty kwoty wydatków na rok n , wynikająca z mechanizmu korygującego, wyrażona w p. proc.;

$E_n(\Delta DD_n)$ – prognozowana wartość całości działań dyskrejonalnych w zakresie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne planowanych na rok n ;

n – rok, na który jest obliczana kwota wydatków.

Źródło: opracowanie na podstawie MF, Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej, (2014), Warszawa, s. 23–24; Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych.

Source: own elaboration based on the MF, Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej, (2014), Warsaw, p. 23–24; Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych.

- progi ostrożnościowe 43% i 48% powiązane ze stabilizującą regułą wydatkową;
- procedury ostrożnościowe i sanacyjne uruchamiane po przekroczeniu progów ostrożnościowych relacji państwowego długu publicznego do PKB na poziomie 55% oraz 60%.

Ponadto dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ramach podsektora samorządowego wyróżnia się dwa, zmodyfikowane w 2018 r., wskaźniki:

- zasadę, według której planowane wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż planowane dochody bieżące, powiększone o nadwyżkę budżetową z lat poprzedzających i tzw. wolne środki;
- indywidualny wskaźnik zadłużenia⁹¹, który określa limit wartości spłaty zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi. Relacja zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi do dochodów ogółem budżetu nie może przekroczyć średniej arytmetycznej trzyletnich dochodów bieżących i dochodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonej o wydatki bieżące;

⁹⁰ W pierwotnym wariantcie reguły w jej skład wchodził wskaźnik CPI, jednak ustawy z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych zastąpiono do celem inflacyjnym NBP.

⁹¹ Określany również jako indywidualny limit spłaty zadłużenia lub jako indywidualny limit spłaty zobowiązań.

Indywidualny wskaźnik zadłużenia

Individual debt ratio

- Obowiązujący sposób obliczania indywidualnego wskaźnika zadłużenia w rozliczeniu:

$$\frac{R + O}{Db} = \frac{1}{7} \sum_{i=1}^7 \frac{Dbei - Wbei}{Dbi}$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

R – planowaną na rok budżetowy łączną kwotę z tytułu spłaty rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2, oraz wykupów papierów wartościowych, z wyłączeniem kwot spłat kredytów i pożyczek oraz wykupów papierów wartościowych odpowiednio zaciągniętych lub emitowanych na cel, o którym mowa w art. 89 ust. 1 pkt 1, i zobowiązań określonych w art. 91 ust. 3 pkt 1;

O – planowane na rok budżetowy wydatki bieżące na obsługę długu, w tym odsetki od zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2, odsetki i dyskonto od papierów wartościowych oraz spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji;

Db – planowane na rok, na który ustalana jest relacja, dochody bieżące budżetu pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące;

Dbei – dochody bieżące w roku poprzedzającym o i–lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki o charakterze bieżącym na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2;

Dbi – dochody bieżące w roku poprzedzającym o i–lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące;

Wbei – wydatki bieżące w roku poprzedzającym o i–lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o wydatki bieżące z tytułu spłaty rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2, wydatki bieżące na obsługę długu oraz wydatki bieżące na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2.

Źródło: opracowanie własne na podst. Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (przed zmianami i po zmianach w 2018 r.), Ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw.

Source: own study based on the Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (before and after amendment in 2018), Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw.

Tarcza antykryzysowa

Anti-crisis shield

Pojęcie Tarczy Antykryzysowej

Anti-crisis Shield Concept

W 2021 r. kontynuowano wprowadzanie regulacji antykryzysowych w postaci Tarcz i ich aktualizacji. Każda z edycji Tarczy zawierała szczegółowe rozwiązania w zakresie szeregu instrumentów mających za zadanie ochrony miejsc pracy oraz utrzymanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw.

Tablica 45. Instrumenty wprowadzone poszczególnymi ustawami (Tarcze Antykrzysowe)
 Table 45. Instruments implemented with subsequent legislations (Anti-crisis shields)

Tarcza i data wprowadzenia	Wybrane wprowadzone instrumenty
Tarcza 7.0 ⁹² 19.01.2021 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników <ul style="list-style-type: none"> • 2000 zł do wynagrodzenia jednego pracownika, z uwzględnieniem wymiaru czasu pracy. Można je otrzymać na łączny okres 3 miesięcy kalendarzowych, które przypadają od miesiąca złożenia wniosku. Jest przekazywane w miesięcznych transzach; • rozszerzono grupę przedsiębiorców, którzy od 1 lutego 2021 roku mogą skorzystać z dofinansowania wynagrodzeń pracowników; • Ponowne świadczenie postojowe <ul style="list-style-type: none"> • dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, które już wcześniej skorzystały ze świadczenia postojowego i spełnią warunki, żeby je ponownie otrzymać; • Zwolnienie z obowiązku opłacania składek ZUS <ul style="list-style-type: none"> • prawo do zwolnienia z opłacania składek może przysługiwać za jeden miesiąc lub za dwa miesiące; Przysługuje przedsiębiorcom, którzy spełniają odpowiednie warunki; • zwolnienie obejmuje składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Solidarnościowy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych;
Tarcza 8.0 ⁹³ 26.02.2021 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników <ul style="list-style-type: none"> • tak jak w Tarczy 7.0. Do liczby miesięcy objętych wsparciem Tarczy branżowej wlicza się dofinansowanie otrzymane już w ramach Tarczy 7.0; • dofinansowanie wynagrodzenia tych samych pracowników nie może przekroczyć łącznie 3 miesięcy; • Kolejne świadczenie postojowe <ul style="list-style-type: none"> • trzykrotne świadczenie: Liczba możliwych do wykorzystania świadczeń postojowych w ramach Tarczy 8.0 jest obniżana o liczbę wykorzystanych świadczeń postojowych z Tarczy 7.0; • Dotacja na koszty bieżącej działalności gospodarczej: <ul style="list-style-type: none"> • dotacja jest przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców. Dotacja może być udzielona do wysokości 5 000 zł, i może być przyznana aż trzykrotnie, jeśli spełnione są warunki; • przyznanie dotacji w Tarczy 8.0 jest niezależne od dotacji przyznawanych na podstawie Tarczy 6.0. Jeżeli jednak przedsiębiorca skorzystał z dotacji na podstawie Tarczy 7.0, to liczba dotacji, o które może wystąpić w Tarczy 8.0 zostanie pomniejszona o jeden; • Zwolnienie z obowiązku opłacania składek ZUS tak jak w Tarczy 7.0.
Aktualizacja ⁹⁴ z dnia 22.03.2021 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Przy wykazaniu 40% spadku przychodów odnotowanych w odpowiednim okresie rozliczenia sklepiki szkolne otrzymają pomoc w postaci: <ul style="list-style-type: none"> • zwolnienia z opłacania składek na ZUS; • dofinansowania do wynagrodzeń pracowników; • świadczeń postojowych; • małych dotacji do 5 tys. zł; • Termin na realizację vouchera turystycznego przedłużony o dwa lata (licząc od dnia, w którym miało się odbyć wydarzenie turystyczne). • Przesunięcie o 8 miesięcy terminu rozpoczęcia przez organizatorów turystyki zwrotu wypłat do Turystycznego Funduszy Zwrotów. Spłata pierwszej raty będzie przedłużona do końca grudnia 2021 r. • Możliwość umorzeń w całości lub w części należności, odraczania terminów spłaty przyznanych środków, rozkładania spłaty należności na raty z tytułu np. nienależnie otrzymanych środków w ramach form wsparcia udzielanych przez powiatowe urzędy pracy w ramach tarcz antykrzysowych.
Tarcza 9.0 ⁹⁵ 16.04.2021 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzenie i przedłużenie zasad Tarczy 8.0. • Zmiany na liście typów przedsiębiorstw (kodów PKD), które uprawniają do wsparcia.
Aktualizacja z dnia 20.12.2021 ⁹⁶	<ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzenie listy typów przedsiębiorstw (kodów PKD), które uprawniają do świadczeń postojowych (np. dodano „Działalność usługowa wspomagająca transport lotniczy”). • Dla przedsiębiorstw prowadzących działalność rozrywkową lub rekreacyjną: <ul style="list-style-type: none"> • możliwość otrzymania świadczenia postojowego maksymalnie 6 razy; • przy wykazaniu spadku przychodu o co najmniej 40% w stosunku do odpowiedniego okresu: <ul style="list-style-type: none"> • jednokrotne dotacje na pokrycie kosztów bieżących, • zwolnienie z opłacania składek ZUS za grudzień 2021 r.

Źródło: biznes.gov.pl.

Source: biznes.gov.pl.

⁹² Dz. U. z dn. 19 stycznia 2021 r. poz. 152.

⁹³ Dz. U. z dn. 26 lutego 2021 r. poz. 371.

⁹⁴ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/pomoc-dla-sklepikow-szkolnych-wpisana-do-wykazu-prac-legislacyjnych-rady-ministrow>

⁹⁵ Dz. U. z dn. 16 kwietnia 2021 r. poz. 713.

⁹⁶ Dz. U. z dn. 20 grudnia 2021 r. poz. 2371.

W 2021 r. funkcjonowały wprowadzone w 2020 r. instrumenty antykrzysowe, ponadto w tymże roku wprowadzono kolejne rozwiązania.

Tablica 46. Instrumenty wprowadzone w 2020 r. na lata 2020–2022
Table 46. Instruments introduced in 2020 for years 2020–2022

Nazwa instrumentu Instrument name	Okres obowiązywania Duration	Podmiot udzielający pomocy Entity granting the aid	Budżet (mln PLN) Budget (millions PLN)
Odszkodowanie dla Poczty Polskiej S.A.	13.03.2020–31.05.2020	MAP	215,9
Pomoc w formie gwarancji kredytowych	03.04.2020–30.06.2022	BGK	100 000,0 ⁹⁷
Dopłaty do oprocentowania kredytów	10.04.2020–30.06.2021	Banki	527,0
Pomoc publiczna udzielana w uproszczonej formie wsparcia zwrotnego ze środków instrumentów inżynierii finansowej podlegających ponownemu wykorzystaniu w celu wspierania polskiej gospodarki	11.04.2020–30.06.2022	Pośrednicy finansowi	2 000,0
Ulgi w płatnościach z tytułu najmu/dzierżawy/użytkowania	23.04.2020–31.12.2020	Starostowie i prezydenci miast na prawach powiatu	450,0
Ulgi w należnościach cywilnoprawnych oraz w płatnościach z tytułu najmu/dzierżawy/użytkowania	23.04.2020–31.12.2020	Organy wykonawcze JST	350,0
Zwolnienie z obowiązku opłacenia nieopłaconych należności z tytułu składek ZUS	23.04.2020–31.12.2020	ZUS	9 500,0
Zwolnienie z podatku od nieruchomości oraz przedłużenie terminu płatności rat podatku od nieruchomości	23.04.2020–31.12.2021	Wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast	388 3
Dotacje dla instytucji kultury	23.04.2020–31.12.2021	MKiDN	60,0
Pożyczki umarżalne na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla mikroprzedsiębiorców	23.04.2020–30.06.2022	Starostowie	1 220,0
Dopłaty do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych oraz szkolenia związane z COVID-19	23.04.2020–30.06.2022	PFRON	3 500,0
Dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników i składek na ubezpieczenia społeczne dla MŚP	23.04.2020–30.06.2022	Starostowie	7 900,0
Dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorców będących osobami fizycznymi niezatrudniającymi pracowników	23.04.2020–30.06.2022	Starostowie	1 600,0
Dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników i składek na ubezpieczenia społeczne dla organizacji pozarządowych i organizacji pożytku publicznego	23.04.2020–30.06.2022	Starostowie	78,0
Dotacje lub pomoc zwrotna w ramach programów operacyjnych na lata 2014–2020	24.04.2020–30.06.2022	Pośrednicy finansowi	3 000,0
Tarcza finansowa dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	27.04.2020–31.12.2021	PFR	75 000,0
Finansowanie płynnościowe (Tarcza dla dużych przedsiębiorstw)	25.05.2020–30.06.2022	PFR	10 000,0
Finansowanie preferencyjne i finansowanie preferencyjne 2.0 (Tarcza dla dużych przedsiębiorstw)	29.05.2020–30.06.2022	PFR	7 500,0
Tarcza finansowa dla dużych przedsiębiorstw – inwestycje kapitałowe	11.06.2020–30.06.2022	PFR	7 500,0

⁹⁷ Por. Komisja Europejska, State Aid SA.56876 (2020/N) – Poland COVID-19: Liquidity guarantee fund, Bruksela 2020, s. 2.

Tablica 46. Instrumenty wprowadzone w 2020 r. na lata 2020–2022 (dok.)
 Table 46. Instruments introduced in 2020 for years 2020–2022 (cont.)

Nazwa instrumentu Instrument name	Okres obowiązywania Duration	Podmiot udzielający pomocy Entity granting the aid	Budżet (mln PLN) Budget (millions PLN)
Pomoc na działalność badawczo-rozwojową związaną z wystąpieniem pandemii COVID-19, pomoc inwestycyjna na infrastrukturę służącą do testowania i przygotowania do masowej produkcji produktów służących zwalczaniu pandemii COVID-19 oraz pomoc inwestycyjna na produkcję produktów służących zwalczaniu pandemii COVID-19, udzielana w ramach programów operacyjnych na lata 2014–2020	18.06.2020–30.06.2022	Institucje wdrażające lub beneficjenci	2 000,0
Pomoc w formie pożyczki na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności dla organizacji pozarządowych i organizacji pożytku publicznego oraz dofinansowania do wynagrodzeń pracowników kościelnych osób prawnych	24.06.2020–30.06.2022	Powiatowe urzędy pracy	427,8
Polskie środki antykryzysowe – COVID-19 – Gwarancje faktoringu	23.07.2020–30.06.2022	BGK	11 500,0
Pomniejszenie opłaty z tytułu użytkowania wieczystego	28.07.2020–30.06.2021	Organy stanowiące JST, starostowie, prezydenci miast na prawach powiatu	305,0
Niepobieranie czynszu najmu i dzierżawy oraz opłaty za użytkowanie	28.07.2020–30.06.2021	Organy stanowiące JST, starostowie, prezydenci miast na prawach powiatu	240,0
Pożyczki dla tour-operatorów (tarcza turystyczna) – „środek pierwszy”	21.09.2020–31.12.2020	UFG	851,9
Program pomocowy dla polskich lotnisk	28.09.2020–31.12.2020	MI	142,2
Pomoc publiczna udzielana w formie gwarancji finansowanych z funduszy UE	27.10.2020–30.06.2022	Pośrednicy finansowi	3 500,0
Pomoc publiczna udzielane w formie pożyczek finansowanych z instrumentów inżynierii finansowej podlegających ponownemu wykorzystaniu w celu wspierania polskiej gospodarki	27.10.2020–30.06.2022	Pośrednicy finansowi	500,0
Pomoc publiczna udzielana przez Lasy Państwowe	29.10.2020–31.03.2021	Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych	60,0
Odroczenia i rozłożenia na raty podatku udzielane na podstawie Ordynacji podatkowej	13.11.2020–30.06.2022	Krajowe i gminne organy podatkowe	1 200,0
Pomniejszenie opłaty z tytułu użytkowania wieczystego i opłaty przekształceniowej za 2021 r.	11.12.2020–30.06.2021	Organy stanowiące JST, starostowie, prezydenci miast na prawach powiatu, AMW, KOWR	Środki przeznaczone w ramach innych instrumentów
Paneuropejski Fundusz Gwarancyjny (Pan-European Guarantee Fund in response to Covid-19)	14.12.2020–31.12.2021	Europejski Bank Inwestycyjny	20 000,0
Tarcza Finansowa dla MŚP 2.0 (subwencje zwrotne dla mikroprzedsiębiorców z określonych branż)	23.12.2020–31.12.2021	PFR	13 000,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie UOKiK⁹⁸.

Source: own study based on the Office of Competition and Consumer Protection.

⁹⁸ UOKiK, Lista instrumentów pomocowych związanych z COVID-19 (stan na 15 lutego 2022 r.), (2022) Warszawa.

Tablica 47. Instrumenty wprowadzone w 2021 r. na lata 2021–2022
Table 47. Instruments introduced in 2021 for years 2021–2022

Nazwa instrumentu Instrument name	Okres obowiązywania Duration	Podmiot udzielający pomocy Entity granting the aid	Budżet (mln PLN) Budget (millions PLN)
Polskie środki antykryzysowe – COVID-19 – ubezpieczenia należności handlowych	01.01.2021–31.12.2021	MRPiT/ubezpieczyciele	3 670,0
Zmiana programu SA.58102(2020/N) w zakresie środka pierwszego: dotowane oprocentowanie pożyczek dla to-operatorów („środek czwarty”)	01.01.2021–31.12.2021	UFG	22,0
Dodatkowe świadczenia postojowe oraz zwolnienie z obowiązku opłacania należnych składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne, na Fundusz Pracy, Fundusz Solidarnościowy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych lub Fundusz Emerytur Pomostowych – „środki 2 oraz 3”	01.01.2021–30.06.2022	ZUS	2 680,0
Jednorazowe dodatkowe świadczenie postojowe oraz zwolnienie z obowiązku opłacania składek za listopad 2020 (branżowe) – „środki 1 oraz 2”	20.01.2021–30.06.2022	ZUS	2 210,0
Dotacja na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców ze środków Funduszu Pracy (branżowe)	20.01.2021–30.06.2022	Powiatowe urzędy pracy na prawach powiatu	865,0
Świadczenie na rzecz ochrony miejsc pracy (dotacja) ze środków FGŚP (branżowe)	20.01.2021–30.06.2022	Wojewódzkie urzędy pracy	5,5
Zwolnienie z obowiązku opłacania składek za grudzień albo grudzień i styczeń (branżowe)	01.02.2021–31.12.2021	ZUS	1 900,0
Dotacja na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców ze środków Funduszu Pracy (branżowe)	01.02.2021–30.06.2022	Powiatowe urzędy pracy	1 400,0
Jednokrotne lub dwukrotne ponowne świadczenie postojowe	01.02.2021–30.06.2022	ZUS	964,0
Świadczenie na rzecz ochrony miejsc pracy (dotacja) ze środków FGŚP (branżowe)	01.02.2021–30.06.2022	Wojewódzkie urzędy pracy	777,0
Możliwość otrzymania świadczenia postojowego maksymalnie 5 razy	28.02.2021–30.06.2022	ZUS	2 720,0
Zwolnienie z obowiązku opłacania składek maksymalnie za okres grudzień–kwiecień (branżowe)	28.02.2021–31.12.2021	ZUS	2940,0
Dotacja na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców ze środków Funduszu Pracy, udzielana maksymalnie 5-krotnie (branżowe)	28.02.2021–30.06.2022	Powiatowe urzędy pracy	4 030,0
Świadczenie na rzecz ochrony miejsc pracy (dotacja) ze środków FGŚP udzielane maksymalnie 3 lub 6-krotnie (branżowe)	28.02.2021–30.06.2022	Wojewódzkie urzędy pracy	8 510,0
Gwarancje leasingowe połączone z Paneuropejskim Funduszem Gwarancyjnym w odpowiedzi na COVID-19	06.05.2021–30.06.2022	BGK	1 350,0
Pożyczki preferencyjne 2.0 (Tarcza dla dużych przedsiębiorstw)	17.06.2021–30.06.2022	PFR	Środki przeznaczone w 2020 r.
Umorzenie pożyczek preferencyjnych 2.0 (Tarcza dla dużych przedsiębiorstw)	17.06.2021–31.12.2021	PFR	Środki przeznaczone w 2020 r.
Pomoc dla przewoźników wykonujących przewozy autobusowe w czasie pandemii COVID-19 („Support to bus operators”)	24.06.2021–30.06.2022	Marszałkowie Województw	638,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie UOKiK.

Source: own study based on the Office of Competition and Consumer Protection.

Sektor finansów publicznych

Public finance sector

Do 2020 r. sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej powinno zawierać omówienie wyniku całego sektora finansów publicznych, a nie jedynie budżetu państwa. W 2021 r. zniesiono ten obowiązek, zatem dane te za 2021 r. pozostają niedostępne.

Tablica 48. Sektor finansów publicznych^a
Table 48. Public finance sector^a

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	w mld zł	in billion PLN		w % PKB	in % GDP	
Dochody Revenue	924,9	1 028,9	x	40,7	44,3	x
Wydatki Expenditure	923,7	1 058,3	x	40,6	45,5	x
Wynik Result	1,3	-29,4	x	0,1	-1,2	x

^a Dane dla sektora finansów publicznych podano w ujęciu skonsolidowanym, tzn. po wyeliminowaniu transferów wewnątrz sektora finansów publicznych.

Źródło: dane MF.

^a Data for the public finance sector are presented on a consolidated basis, i.e. after elimination of transfers within the public finance sector. Source: data of the Ministry of Finance.

Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa

Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy

Wybuch pandemii COVID-19 w połowie marca 2021 r. spowodował w gospodarce światowej silny, negatywny szok podaży-popytowy, który wpłynął w istotny sposób na przebieg procesów makroekonomicznych także w Polsce. Sytuacja wywołana COVID-19 wymusiła aktualizację podstawowych parametrów budżetowych i makroekonomicznych.

W ustawie budżetowej na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 190) ustalono łączną kwotę podatkowych i niepodatkowych dochodów budżetu państwa w wysokości 404,4 mld zł, łączną kwotę wydatków budżetu państwa w wysokości 486,7 mld zł. i deficyt budżetu państwa na kwotę nie większą niż 82,3 mld zł.

Ustawa z dnia 1 października 2021 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2021 (Dz.U. 2021 poz. 1900) zakładała deficyt 40,5 mld zł – przy dochodach na kwotę 482,9 mld zł i wydatkach w wysokości 523,5 mld zł. Zmieniono także makroekonomiczne założenia ustawy.

W relacji do założeń znowelizowanej ustawy budżetowej uwarunkowania makroekonomiczne polityki fiskalnej w Polsce w 2021 r. były korzystniejsze. Wzrost realnego PKB wyniósł 5,9%, wobec prognozowanego wzrostu o 4,0%. Istotnie wyższe od zakładanego było spożycie w ujęciu realnym, mające duży wpływ na wysokość dochodów z podatku od towarów i usług (VAT), będącego największym źródłem dochodów budżetu państwa. W 2021 r. kategoria ta zwiększyła się o 6,0%, wobec zakładanego wzrostu o 4,4%. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) wyniósł 105,1, czyli był wyższy 0,8 p. proc. niż zakładany w nowelizacji ustawy⁹⁹.

⁹⁹ Podane wartości planowane odnoszą się do ustawy budżetowej znowelizowanej dn. 28 października 2021 r. W pierwotnej ustawie budżetowej zakładano m.in. średnioroczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych o 1,8%.

Tablica 49. Uwarunkowania makroekonomiczne znowelizowanej ustawy budżetowej w 2021 r.
 Table 49. Macroeconomic conditions of the amended budget act in 2021

Wyszczególnienie Specification		Prognoza pierwotna Primary forecast	Prognoza znowelizowana Amended forecast	Wykonanie Execution
Realny wzrost PKB Real GDP growth	w % in %	4,0	4,0	5,9
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Price index of consumer goods and services	w % in %	1,8	4,3	5,1
Spożycie w ujęciu realnym Consumption in real terms	w % in %	4,4	4,4	6,0
Zmiana przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej* Change in average employment in the national economy*	w % in %	-0,7	-0,7	0,3
Zmiana przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej Change in average gross remuneration in the national economy	w zł in zł	3,4	3,4	8,4
Stopa bezrobocia Unemployment Rate	w % in %	7,5	7,5	5,4
Kurs walutowy (średni w roku): EUR/PLN Exchange rate (average in a year): EUR/PLN	w zł in PLN	4,45	4,45	4,57

* Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło: dane MF, GUS, NBP.

* Without businesses employing not more than 9 workers.

Source: data of Ministry of Finance, Statistics Poland, National Bank of Poland.

Budżet państwa State budget

W 2021 r. dochody budżetu państwa wyniosły 494,8 mld zł i były wyższe o 11,9 mld zł od prognozy zawartej w znowelizowanej ustawie budżetowej. Wydatki budżetu państwa zostały zrealizowane w wysokości 521,2 mld zł, czyli w kwocie niższej o 2,3 mld zł od planu ustawowego. Wynik budżetu państwa ukształtował się na poziomie minus 26,4 mld zł – deficyt ten był niższy o 14,1 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości przyjętej w nowelizacji ustawy.

Tablica 50. Budżet państwa
Table 50. State budget

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2019	2020	2021	
		w mld zł in billion PLN			2020=100
Dochody Revenue	a b	387,7 400,5	398,7 419,8	482,9 494,8	x 117,9
Wydatki Expenditure	a b	416,2 414,3	508,0 504,8	523,5 521,2*	x 103,2
Wynik Result	a b	-28,5 -13,7	-109,3 -85,0	40,5 26,4	x -31,1

* w tym: 7,6 mld zł wydatków, które nie wygasły z upływem 2021 r., na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2407).

* including: PLN 7.6 billion of expenditure that did not expire at the end of 2021, pursuant to the Regulation of the Council of Ministers of December 21, 2021 on state budget expenditure that in 2021 will not expire at the end of the budget year (Journal of Laws of item 2407).

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dochody Revenue

Wartość dochodów w 2021 r. wyniosła 494,8 mld zł i w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 7,9%. Największą część dochodów, tj. 87,3% stanowiły dochody podatkowe w kwocie 432,2 mld zł. Głównym źródłem dochodów budżetu państwa był podatek od towarów i usług (VAT) – dochody z tego tytułu w 2021 r. wyniosły 215,7 mld zł i stanowiły 43,6% ogółu dochodów. Drugim co do wielkości źródłem dochodów budżetu państwa był podatek akcyzowy w kwocie 75,8 mld zł, którego udział w strukturze dochodów wyniósł 15,3%. Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) oraz podatek od osób fizycznych (PIT), stanowiły łącznie 25,5% ogółu dochodów budżetu państwa i wyniosły w 2021 r. odpowiednio 52,4 mld zł i 73,6 mld zł.

Tablica 51. Dochody budżetu państwa^a
Table 51. Revenue of the state budget^a

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2019	2020	2021	
		w mld zł in billion PLN		2020=100	
Dochody ogółem	a	387,7	398,7	482,9	x
Total revenue	b	400,5	419,8	494,8	117,9
Dochody podatkowe i niepodatkowe	a	385,5	396,3	480,4	x
Tax and non-tax revenue	b	398,7	417,7	492,7	118,0
Dochody podatkowe	a	359,7	349,7	424,8	x
Tax revenue	b	367,3	370,3	432,2	116,7
Podatki pośrednie	a	254,7	240,7	293,0	x
Indirect taxes	b	255,6	258,7	294,6	113,9
Podatek od towarów i usług (VAT)	a	179,6	170,0	214,5	x
Value added tax (VAT)	b	180,9	184,6	215,7	116,8
Podatek akcyzowy	a	73,0	68,4	75,5	x
Excise tax	b	72,4	71,8	75,8	105,6
Podatek od gier	a	2,1	2,3	3,0	x
Game tax	b	2,3	2,3	3,1	130,4
Podatek dochodowy (CIT)	a	34,8	38,5	49,5	x
Corporate income tax (CIT)	b	40,0	41,3	52,4	126,9
Podatek dochodowy (PIT)	a	64,3	64,1	71,3	x
Personal income tax (PIT)	b	65,4	63,8	73,6	115,4
Podatek od wydobycia niektórych kopalin	a	1,4	1,7	3,4	x
Tax on mining some minerals	b	1,5	1,7	3,7	217,6
Podatek od niektórych instytucji finansowych	a	4,6	4,7	5,2	x
Tax from some financial institutions	b	4,7	4,8	5,3	110,4
Dochody niepodatkowe	a	25,8	46,6	55,6	x
Non-tax revenues	b	31,4	47,4	60,5	127,6
Dywidendy i wpłaty z zysku	a	2,8	0,5	1,8	x
Dividends and payments from profit	b	3,5	0,5	1,8	360,0
Cło	a	4,2	4,7	5,6	x
Duty	b	4,4	4,6	6,4	139,1
Wpłaty JST	a	2,6	2,9	3,2	x
Local government units payments	b	2,6	2,9	3,2	106,9
Wpłaty z zysku NBP	a	0,0	7,4	8,9	x
Payments from NBP profit	b	0,0	7,4	8,9	106,9
Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi	a	2,2	2,3	2,6	x
Funds from the European Union and other sources not refundable	b	1,9	2,1	2,2	104,8

^a Zestawienie obejmuje najważniejsze kategorie dochodowe. Pełne zestawienie i analiza dochodów budżetu państwa znajdują się w: Rada Ministrów, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r., Omówienie, (2022), Warszawa i dokumenty uzupełniające¹⁰⁰.

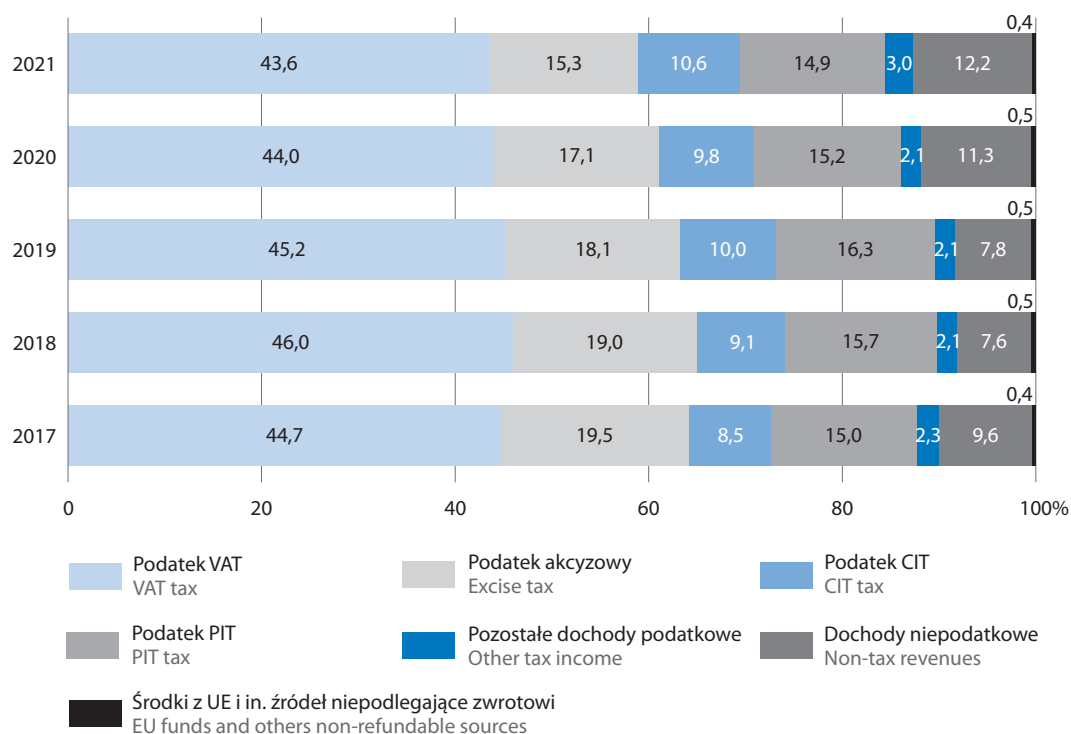
Źródło: dane MF.

^a The list includes the most important income categories. A complete list and analysis of the state budget revenues can be found in: Council of Ministers, Report on the implementation of the state budget for the period from 1 January to 31 December 2021, Overview, (2022), Warsaw, and additional documents.

Source: data of the Ministry of Finance.

¹⁰⁰ Sprawozdanie roczne za 2021 rok – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl).

Wykres 83. Struktura dochodów budżetu państwa
Chart 83. Structure of state budget income

Źródło: dane MF.
Source: data of the Ministry of Finance.

Wydatki Expenditure

Wartość wydatków budżetu państwa w 2021 r. wyniosła 521,2 mld zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 5,7%. Największa część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (55,7%), które wyniosły 290,8 mld zł.

Innymi kategoriami wydatkowymi były wydatki bieżące jednostek budżetowych w wysokości 92,4 mld zł (5,2% całości wydatków) oraz wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa, które wyniosły 25,9 mld zł (5,0%). Wydatki majątkowe poniesione zostały w wysokości 42,0 mld zł (5,2%), natomiast wielkość wydatków na współfinansowanie projektów z udziałem środków UE wyniosła 8,8 mld zł, czyli 1,6%.

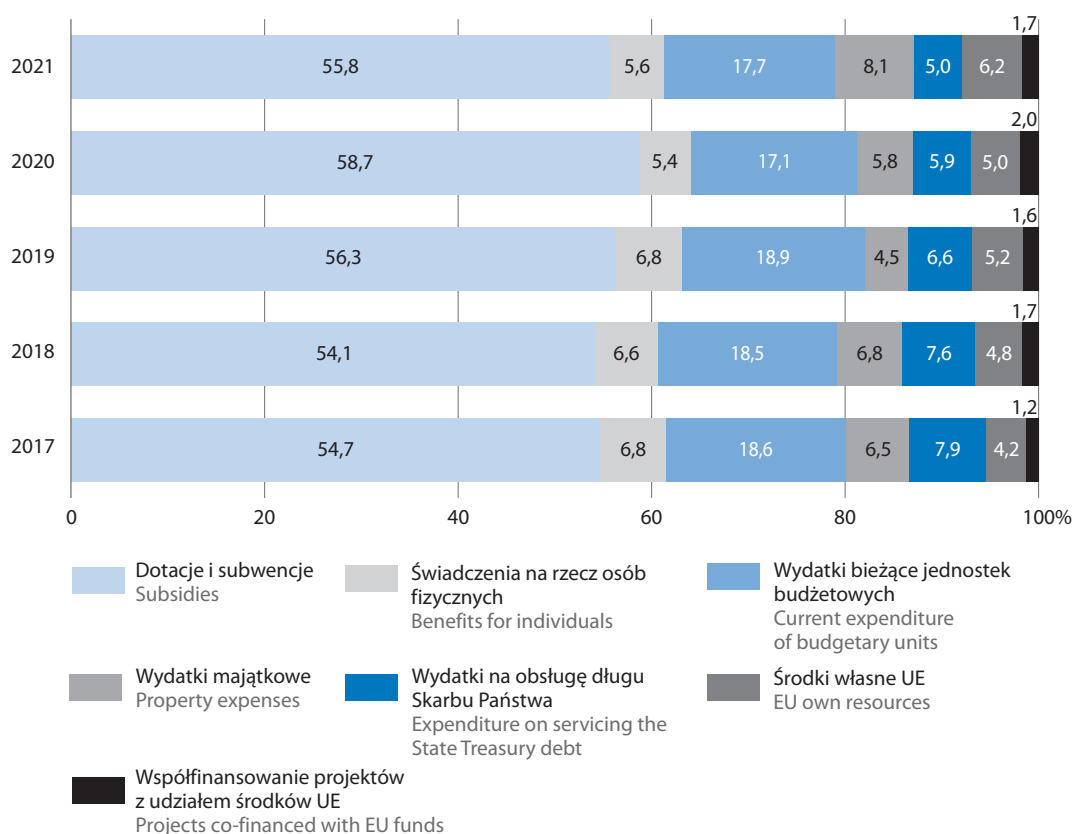
Tablica 52. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Table 52. Expenditure of the state budget according to economic groups

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2019	2020	2021	
		w mld zł in billion PLN			2020 =100
Ogółem	a	416,2	508,0	523,5	x
Total	b	414,3	493,1	521,2	105,7
Dotacje i subwencje	a	222,6	291,4	291,8	x
Grants and subventions	b	233,3	289,6	290,8	100,4
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	a	28,5	26,7	29,1	x
Benefits for individual persons	b	28,4	26,4	28,9	109,5
Wydatki bieżące jednostek budżetowych	a	81,4	88,9	93,1	x
Current expenditure of budgetary units	b	78,2	84,6	92,4	109,2
Wydatki majątkowe	a	21,8	33,7	42,2	x
Property expenditure	b	18,6	28,8	42,0	144,8
Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa	a	29,2	29,4	25,9	x
Expenditures for servicing the debt of the Treasury	b	27,3	29,3	25,9	88,4
Środki własne Unii Europejskiej	a	22,2	26,0	32,2	x
Own funds of the European Union	b	21,7	24,8	32,2	129,8
Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej	a	10,5	11,9	9,2	x
Projects co-financed with the European Union funds	b	6,7	9,6	8,8	91,7

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 84. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Chart 84. Structure of the state budget expenditures by economic groups

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Budżet środków europejskich

The budget of European Union funds

Zgodnie z art. 117 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych budżet środków europejskich jest rocznym planem dochodów i podlegających refundacji wydatków, przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich w ramach funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rybackiego, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, wspólnej polityki rolnej, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Instrumentu „Łącząc Europę”. Środki te pochodzą z: 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014–2020, Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014–2020, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, Mechanizmu Finansowego EOG 2009–2014, Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, Mechanizmu Finansowego EOG III Perspektywa Finansowa, Norweskiego Mechanizmu Finansowego III Perspektywa Finansowa, Wspólnej Polityki Rolnej.

Dochody budżetu środków europejskich w 2021 r. zostały zrealizowane w wysokości 73,6 mld zł, wydatki wyniosły 72,9 mld zł, zaś budżet środków europejskich zamknął się nadwyżką na poziomie 0,7 mld zł.

Tablica 53. Budżet środków europejskich
Table 53. The budget of European Union funds

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2019	2020	2021	
		w mld zł in billion PLN		2020=100	
Dochody Revenue	a	69,7	72,9	80,5	x
	b	73,4	79,0	73,6	93,2
Wydatki Expenditure	a	85,3	89,9	87,3	x
	b	70,9	80,8	72,9	90,2
Wynik Result	a	-15,6	-17,0	-6,9	x
	b	2,6	-1,8	0,7	x

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Finanse państwowych funduszy celowych

Finances of state appropriated funds

Przychody państwowych funduszy celowych¹⁰¹ pochodziły głównie ze składek na ubezpieczenie społeczne oraz z dotacji budżetu państwa. Przychody FUS w 2021 r. wyniosły 384,9 mld zł, z czego 56,5 mld zł stanowiły dotacje z budżetu państwa. Łączne koszty ukształtowały się na poziomie 374,5 mld zł. Głównym kierunkiem wydatków FUS były wypłaty emerytur i rent oraz pozostałych świadczeń, tj. zasiłków chorobowych, macierzyńskich, pogrzebowych, itd.

¹⁰¹ Państwowy fundusz celowy jest to wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz lub inny wskazany organ (art. 29 ustawy o finansach publicznych). Państwowe fundusze celowe nie posiadają osobowości prawnej. Przychody funduszy, równoległe do ich przychodów własnych, obejmują dotacje z budżetu państwa, zaś koszty mogą być ponoszone tylko do wysokości posiadanych środków finansowych, do których zalicza się bieżące przychody wraz z dotacjami z budżetu państwa oraz pozostałości środków z okresów poprzednich.

Tablica 54. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych
Table 54 Revenues and costs of state appropriated funds

Wyszczególnienie Specification		2019	2020	2021
		w mld zł in billion PLN		
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) revenues (along with subsidies from the state budget)				
b – dotacja z budżetu państwa grant from the state budget				
c – koszty costs				
Państwowe fundusze celowe ogółem ^a Total state targeted funds ^a	a	304,3	420,1	384,9
	b	58,7	58,8	56,5
	c	308,0	377,6	374,5
Fundusze związane z ubezpieczeniami społecznymi Funds related to social insurance	a	268,7	314,0	297,7
	b	57,4	52,7	54,6
	c	270,1	300,5	308,0
w tym: of which:				
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund	a	246,2	290,8	274,1
	b	38,9	33,5	34,9
	c	246,6	277,3	284,5
Fundusz Emerytalno-Rentowy Pension Fund	a	21,5	21,3	21,3
	b	18,5	18,4	18,4
	c	21,7	21,2	21,2
Fundusze związane z zadaniami socjalnymi państwa Funds related to social tasks of the state	a	21,9	88,3	55,6
	b	0,7	0,7	1,9
	c	23,6	67,1	54,6
w tym: of which:				
Fundusz Pracy Labour Fund	a	14,7	35,8	13,1
	b	–	–	–
	c	6,4	30,0	13,6
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych State Fund for the Rehabilitation of the Disabled	a	5,8	6,1	7,1
	b	0,7	0,7	0,7
	c	5,4	5,9	6,1
Fundusze związane z prywatyzacją Funds related to privatization	a	0,3	0,2	6,1
	b	–	0,0	0,0
	c	1,5	1,1	2,3
Fundusze związane z bezpieczeństwem i obronnością kraju Funds related to security and defense of the country	a	3,5	5,8	10,6
	b	–	0,0	0,0
	c	1,7	3,3	1,9
Fundusze związane z nauką, kulturą i kulturą fizyczną Funds related to science, culture and physical education	a	1,1	1,1	1,4
	b	–	0,0	0,0
	c	1,2	1,1	1,1
Pozostałe Others	a	8,9	10,6	13,6
	b	0,5	5,4	0,0
	c	10,0	4,5	6,6

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych

Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons

W 2021 r. budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych osiągnęły łącznie przychody w wysokości 30,7 mld zł, zaś koszty to 30,1 mld zł. Największy udział w tych kategoriach miały państwowe osoby prawne – odpowiednio 16,0 mld zł i 16,1 mld zł. Wynik finansowy brutto był dodatni, w wysokości 0,5 mld zł, na co wpłynęła przede wszystkim nadwyżka agencji wykonawczych (0,7 mld zł) i deficyt państwowych osób prawnych (-0,2 mld zł).

Tablica 55. Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych na 2021 r.

Table 55. Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons for 2021

Wyszczególnienie Specification	Przychody wykonane Revenues executed	Dotacja z budżetu Grant from the budget	Koszty wykonane Costs executed	Wynik finansowy brutto planowany Gross financial result planned	Wynik finansowy brutto zrealizowany Gross financial result realized
	w mld zł in billion PLN				
Ogółem Total	30,7	8,8	30,1	-3,9	0,5
Agencje wykonawcze Executive agencies	13,3	6,8	12,6	0,1	0,7
Instytucje gospodarki budżetowej Institutions of the budget economy	1,4	0,4	1,4	-0,0 ^a	0,0 ^b
Państwowe osoby prawne State legal entities	15,9	1,6	16,1	-4,0	-0,2

^a Wynik finansowy brutto planowany: -5 168 tys. zł. ^b Wynik finansowy brutto zrealizowany: -16 542 tys. zł.

Źródło: dane MF.

^a Gross financial result planned: -5 168 thous. PLN. ^b Gross financial result realized: -16 542 thous. PLN.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Budgets of local government units

Dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) ukształtowały się w 2021 r. na poziomie 333,4 mld zł, a wydatki zostały zrealizowane w wysokości 315,9 mld zł. W efekcie, w jednostkach samorządu terytorialnego ogółem odnotowano nadwyżkę na poziomie 17,4 mld zł wobec 5,7 mld zł w roku poprzednim. W stosunku do 2020 r. dochody JST wzrosły o 9,3%, wydatki zaś o 5,6%.

Tablica 56. Budżety jednostek samorządu terytorialnego
Table 56. Budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2019	2020	2021	
		w mld zł in bn PLN			2020=100
Dochody	a	281,3	303,7	324,6	x
Revenue	b	278,5	304,9	333,4	109,3
Wydatki	a	299,7	324,9	344,0	x
Expenditure	b	280,2	299,2	315,9	105,6
w tym majątkowe	a	60,3	59,6	66,6	x
including property	b	51,1	48,8	51,8	106,1
Wynik	a	-18,4	-21,2	-19,4	x
Result	b	-1,7	5,7	17,4	x

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Państwowy dług publiczny

State public debt

Na koniec 2021 r. państwowy dług publiczny (PDP)¹⁰² wyniósł 1 111,3 mld zł (wzrost o 12,2%), co stanowiło 47,8% PKB. Zmiana wielkości państwowego długu publicznego wynikała ze wzrostu zadłużenia we wszystkich podsektorach.

¹⁰² Państwowy dług publiczny jest to nominalna wartość zobowiązań jednostek sektora finansów publicznych po wyeliminowaniu wzajemnych zobowiązań między tymi jednostkami (art. 72 oraz 73 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych).

Tablica 57. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta
(stan w dniu 31 grudnia)

Table 57. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion
(as of December 31)

Wyszczególnienie Specification a – 2021 b – 2020 c – 2019	Kryterium miejsca emisji Emission site criterion		Kryterium rezydenta Resident criterion		
	w mld zł in billion PLN	w % in %	w mld zł in billion PLN	w % in %	
Państwowy dług publiczny State public debt	a	1 148,6	100,0	1 148,6	100,0
	b	1 111,8	100,0	1 111,8	100,0
	c	990,9	100,0	990,9	100,0
Dług krajowy Domestic debt	a	859,1	74,8	758,7	66,1
	b	823,5	74,1	716,6	64,4
	c	716,2,2	72,3	580,9	58,6
w tym: of which:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	783,6	68,2	683,2	59,5
	b	749,1	67,4	642,1	57,8
	c	645,1	65,1	509,8	51,4
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	65,4	5,7	65,4	5,7
	b	65,8	5,9	65,8	5,9
	c	62,4	6,3	62,4	6,3
Dług zagraniczny Foreign debt	a	289,5	25,2	389,9	33,9
	b	288,3	25,9	395,2	35,6
	c	274,8	27,7	410,1	41,4
w tym: of which:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	170,1	14,8	270,5	23,5
	b	198,3	17,8	305,3	27,5
	c	193,7	19,5	329,0	33,2
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	119,4	10,4	119,4	10,4
	b	90,0	8,1	90,0	8,1
	c	81,0	8,2	81,0	8,2

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dług Skarbu Państwa State Treasury debt

Dług Skarbu Państwa stanowił największą składową państwowego długu publicznego, a jego poziom w 2021 r. wyniósł 1 138,0 mld zł. Dominującą część długu Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiło zadłużenie krajowe, które na koniec analizowanego okresu wyniosło 872,7 mld zł. Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji na koniec 2021 r. wyniosło 265,4 mld zł. Głównym instrumentem zaciągania zagranicznego długu Skarbu Państwa pozostawały wyemitowane za granicę skarbowe papiery wartościowe, których wartość na koniec 2021 r. wyniosła 170,1 mld zł.

Tablica 58. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów

Table 58. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments

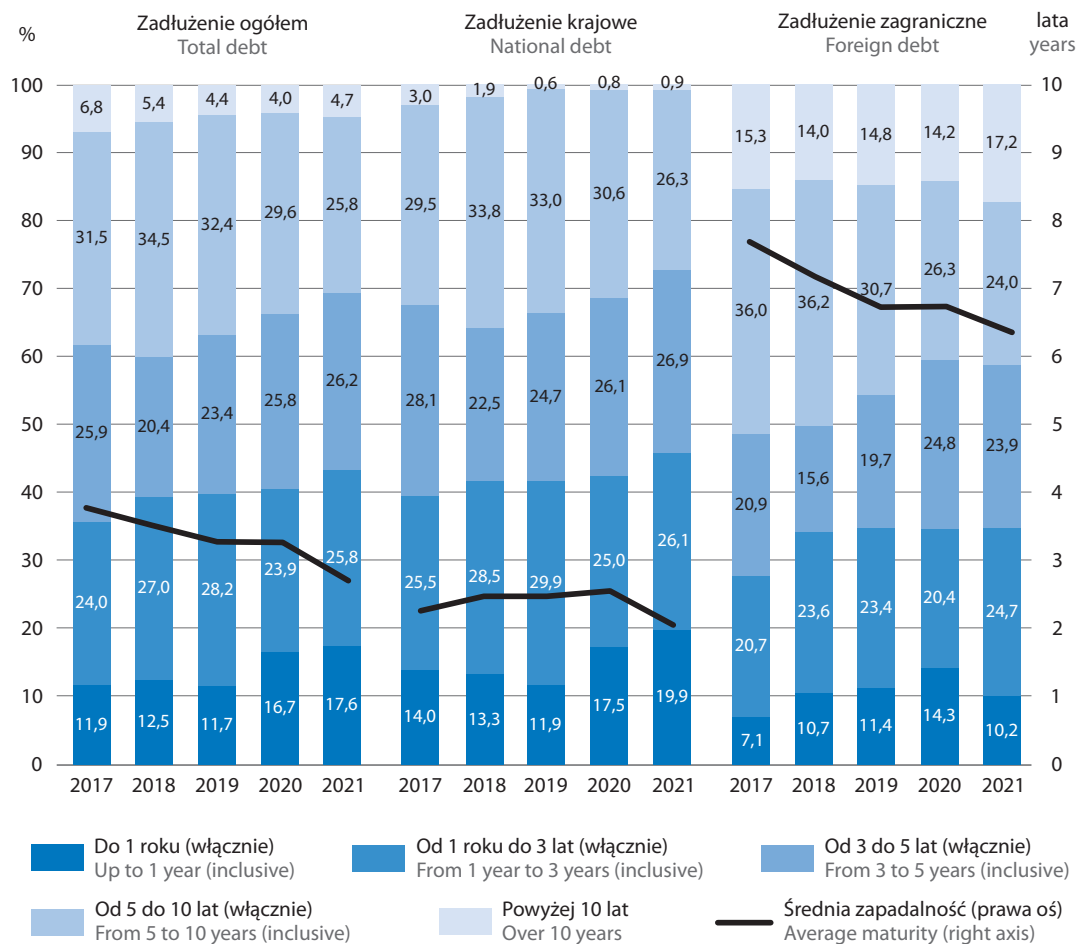
Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	
	w mld zł	in billion PLN		2020=100
Dług Skarbu Państwa State Treasury debt	973,3	1 097,5	1 138,0	103,7
Zadłużenie krajowe Domestic debt	716,5	831,5	872,7	105,0
Bony skarbowe Treasury bills	–	10,9	–	–
Obligacje Bonds	673,6	770,1	813,6	105,7
Pozostałe Others	42,8	50,5	59,1	117,0
Zadłużenie zagraniczne Foreign debt	256,9	266,0	265,4	99,7
SPW wyemitowane za granicą State Treasury securities issued abroad	193,7	198,3	170,1	85,8
Kredyty otrzymane Credits received	63,2	67,7	95,2	140,6
w tym z EBI includins with the EIB	38,7	34,5	33,2	103,9

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Średnia zapadalność w 2021 r. dla całego długu Skarbu Państwa spadła do poziomu 4,63 lat z 4,97 lat w 2020 r.

Wykres 85. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa
Chart 85. Structure and average maturity of the State Treasury debt

Uwaga: według kryterium miejsca emisji oraz faktycznych terminów wykupu.

Źródło: dane MF.

Note: according to the criterion of the place of issue and the actual maturity dates.

Source: data of the Ministry of Finance.

Rozdział 4

Chapter 4

Rynki finansowe

Financial markets

1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych

1. Situation on global financial markets

Stopniowe odchodzenie od restrykcji związanych z pandemią COVID-19, przyczyniało się do poprawy nastrojów inwestorów, co przekładało się na światową gospodarkę oraz rynki finansowe w 2021 r. Poza rynkiem azjatyckim (giełda w Hong Kongu) na rynkach finansowych przeważał optymizm. W trakcie roku sytuacja zaczęła się zmieniać, wraz z napływem informacji wskazujących na ograniczenia podażowe oraz coraz wyraźniejsze wzrosty dynamiki cen, szczególnie na rynku surowców. Generalnie rynki finansowe pozostawały jednak w trendzie wzrostowym.

Rynki finansowe

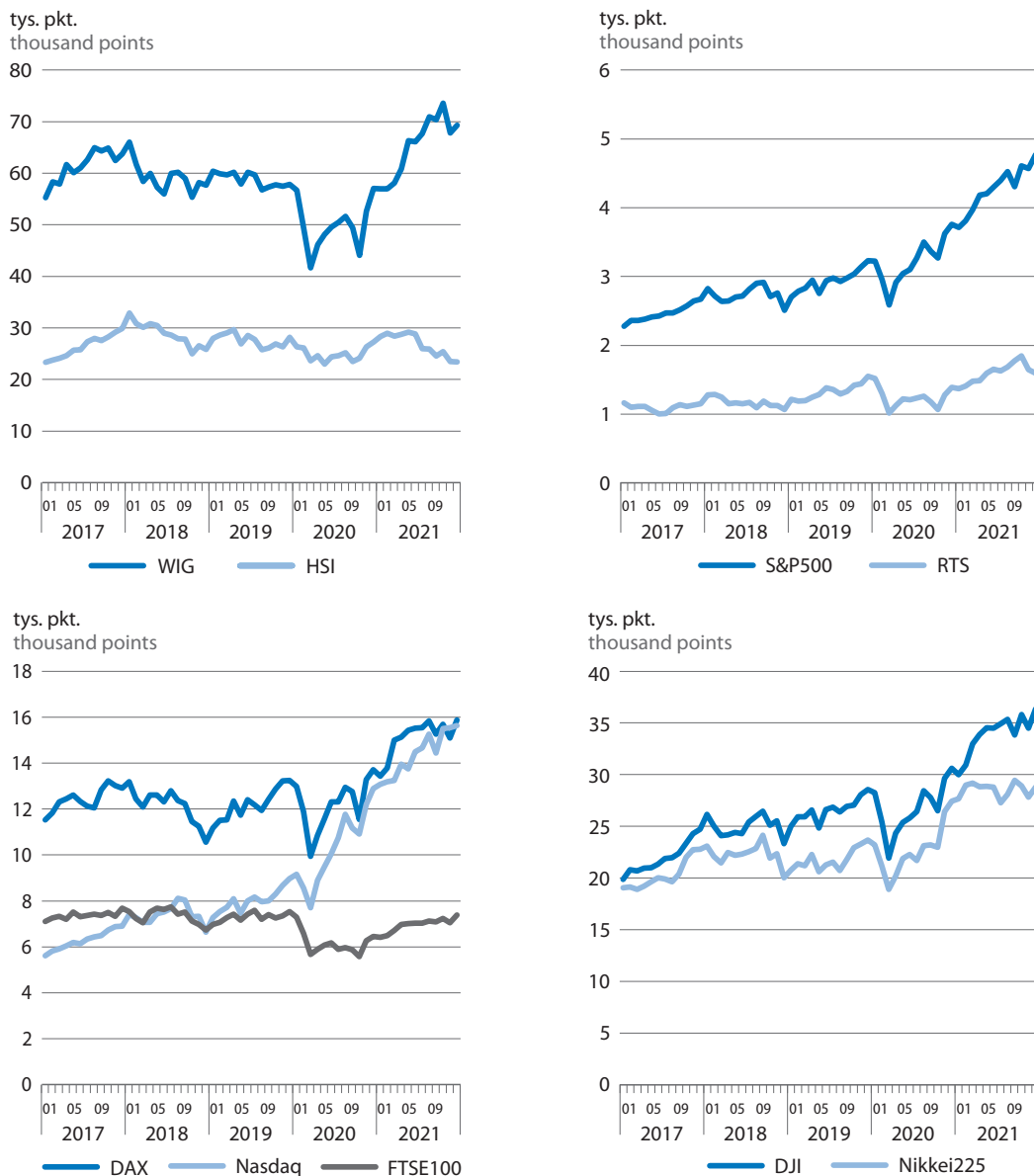
Financial markets

Aktywna polityka banków centralnych oraz rządów w poszczególnych krajach sprzyjała indeksom giełdowym w 2021 r. Ceny akcji na rynkach światowych znajdowały się generalnie w trendzie wzrostowym. Poza nielicznymi wyjątkami obserwowano silne, dwucyfrowe dynamiki wzrostów indeksów giełdowych. Ceny akcji rosły zarówno w gospodarkach rozwiniętych i wschodzących. Wyjątek stanowił azjatycki rynek giełdowy, gdzie wysoki stopień restrykcyjności (z uwagi na pandemię) był utrzymywany dłużej niż w innych regionach świata.

W 2021 r. amerykański indeks Nasdaq Composite kontynuował silny trend wzrostowy z poprzednich lat, jego wartość wzrosła o 21,4% (43,6% w 2020 r.). W analogiczny sposób zachowywały się również indeksy: S&P 500 wzrost o 26,9% (16,3% w 2020 r.) oraz Dow Jones, który wzrósł o 18,7% (7,2% w 2020 r.). Równie wysokie wzrosty wystąpiły w przypadku najważniejszych indeksów europejskich. Niemiecki DAX, po nieco słabszym 2020 r. (wzrost o 3,6%), w 2021 r. wzrósł o 15,8%. Straty z 2020 r. odrobił brytyjski FTSE 100, indeks 100 największych spółek giełdowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Londynie, w 2021 r. wzrósł on o 14,3% (spadek o 14,3% w 2020 r.). Wyraźne wzrosty wartości indeksu w porównaniu z rokiem wcześniejszym wystąpiły również w przypadku rosyjskiego indeksu RTS – wzrost o 15,0% (spadek o 10,4% w 2020 r.) oraz polskiego WIG – wzrost o 21,5% (spadek o 1,4% w 2020 r.).

W przypadku rynków azjatyckich występowała zróżnicowana sytuacja, co było spowodowane głównie stanem sytuacji epidemiologicznej. Wartość indeksu HSI, akcji spółek notowanych na giełdzie w Hongkongu, spadła kolejny rok, tym razem o 14,1% (wobec spadku o 3,4% w 2020 r.). Bardziej optymistyczna sytuacja wystąpiła w przypadku japońskiego indeksu Nikkei 225, który odnotował wzrost notowań o 4,9% (16,0% w 2020 r.).

Wykres 86. Wybrane indeksy giełd
Chart 86. Selected exchange indexes

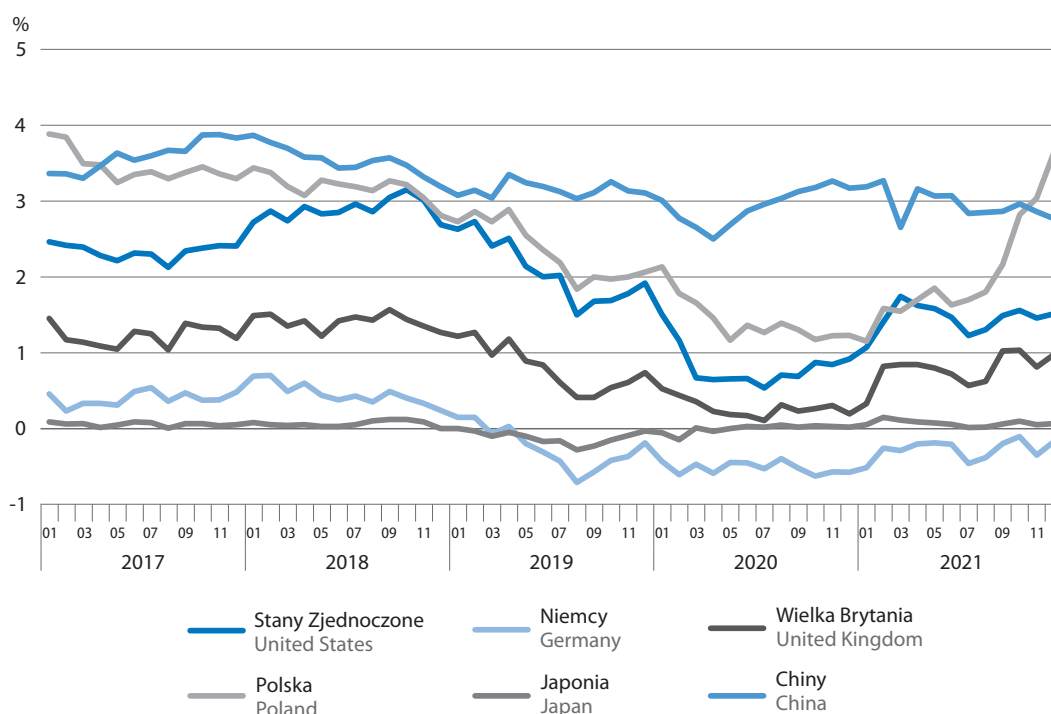

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
 Source: own study based on stock exchange data.

Informacje dotyczące sytuacji epidemiologicznej, napływające dane z gospodarki oraz decyzje podejmowane w ramach polityki fiskalnej i pieniężnej przyczyniały się do zmienności rentowności na rynku obligacji skarbowych. Generalnie, w 2021 r. nastąpiły wzrosty średnich rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w porównaniu z 2020 r. W Stanach Zjednoczonych średnia rentowność obligacji skarbowych 10-letnich rosła w I kwartale 2021 r. do poziomu 1,74%, najwyższego od grudnia 2019 r. Od kwietnia do sierpnia 2021 r. rentowność systematycznie spadała. W kolejnych miesiącach średnia rentowność 10-letnich amerykańskich obligacji skarbowych nieznacznie wzrosła i ustabilizowała się na poziomie powyżej 1,5%. W grudniu 2021 r. rentowności obligacji 10-letnich w Stanach Zjednoczonych, były wyższe niż w grudniu 2020 r. o 0,5 p. proc., a w W. Brytanii o 0,8 p. proc.

Kolejny rok, w całym 2021 r., utrzymywały się ujemne rentowności w przypadku 10-letnich obligacji skarbowych w Niemczech. Średnie rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w Japonii, które powróciły w 2020 r. do dodatnich wartości, były dodatnie, ale nadal zbliżone do zera. Zmienna sytuacja występowała w Chinach, gdzie średnia rentowność 10-letnich spadła w marcu do poziomu 2,67%, w II kwartale utrzymywała się powyżej 3,00%, natomiast w III i IV kwartale, poniżej 3,00%. Średni poziom rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w 2021 r. wynosił: w Stanach Zjednoczonych 1,45% (0,82% w 2020 r.), w Niemczech -0,28% -0,52% w 2020 r.), Wielkiej Brytanii 0,78% (0,28% w 2020 r.) oraz w Japonii 0,07% (0,00% w 2020 r.). W Chinach rentowność obligacji skarbowych spadła i była na poziomie 2,99%, przy 2,96% w 2020 r.

Wykres 87. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych
Chart 87. 10 year government bonds yield

Uwaga: dane na koniec miesiąca.

Źródło: dane MF oraz www.investing.com/rates-bonds/

Note: data at the end of the month.

Source: Polish Ministry of Finance data and www.investing.com/rates-bonds/

Sytuacja na rynkach walutowych zależała zarówno od sytuacji epidemicznej jak i działań banków centralnych. Sytuacja makroekonomiczna i zapowiedzi zmiany w podejściu do prowadzenia polityki pieniężnej przez Fed (wygaszania skupu netto aktywów) oraz oczekiwania szybszego wzrostu stóp procentowych w Stanach Zjednoczonych niż w strefie euro, sprzyjały umocnieniu dolara wobec euro.

W okresie od stycznia do stycznia do marca 2021 r., dolar umacniał się wobec euro (z 1,21 do 1,17), przez kolejne miesiące, do maja dolar ponownie się osłabiał, do poziomu 1,22 w maju. Od tego momentu dolar systematycznie umacniał się wobec euro, do poziomu 1,12 na koniec 2021 r., co oznacza, że dolar umocnił się wobec euro o 7,3% w porównaniu z końcem 2020 r.

Polityka monetarna

Monetary policy

W przypadku największych gospodarek na świecie jak i gospodarek rozwijających się, banki centralne kontynuowały prowadzenie ekspansywnej polityki pieniężnej w 2021 r. Jednak w trakcie roku sytuacja ulegała zmianie. Stopniowy wzrost dynamiki inflacji, poprawa sytuacji gospodarczej oraz prowadzenie przez większość rządów programów fiskalnych stymulujących gospodarkę, wpłynęły na zmianę nastawienia w polityce pieniężnej niektórych banków. Niektóre banki centralne zaczęły wprowadzać zmiany w programach skupu aktywów, sygnalizowały możliwość ich zakończenia lub stopniowego wygaszania. Pojawiły się również pierwsze od dłuższego czasu podwyżki podstawowych stóp procentowych.

Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) utrzymywała swój docelowy przedział dla stopy fed funds na poziomie 0,00%–0,25%. Fed informował, że poziom stóp procentowych nie będzie zmiany do osiągnięcia stanu pełnego zatrudnienia oraz inflacji zmierzającej do przekroczenia 2% przez pewien czas. Prowadzone były również operacje skupu aktywów finansowych na dużą skalę. Fed deklarował kontynuowanie skupu obligacji skarbowych (co najmniej 80 mld USD miesięcznie) oraz papierów wartościowych zabezpieczonych hipotekami – MBS (co najmniej 40 mld USD miesięcznie). Zgodnie z planami Fed, zakończenie skupu aktywów miało nastąpić przed decyzjami o podwyżkach stóp procentowych.

Europejski Bank Centralny (EBC) utrzymał ujemną stopę depozytową, Ponadto, kontynuował program skupu aktywów (więcej na temat polityki EBC w części 4.2).

Bank Anglii (BoE) na posiedzeniu kończącym się 15 grudnia 2021 r. podwyższył podstawową stopę procentową z 0,15% do 0,25%. Ponadto BoE utrzymał skup obligacji rządowych Wielkiej Brytanii, finansowanych z emisji rezerw banku centralnego, na poziomie 875 miliardów funtów oraz kontynuował program skupu obligacji korporacyjnych o ratingu inwestycyjnym, na poziomie 20 mld funtów miesięcznie. Łączna, docelowa wartość skupu aktywów została pozostawiona na poziomie 895 mld funtów.

Szwajcarski Bank Narodowy (SNB) utrzymywał w 2021 r. podstawową stopę procentową SNB i oprocentowanie depozytów a vista w SNB na poziomie –0,75%¹⁰³. Przez cały 2021 r. SNB prowadził ekspansywną politykę pieniężną. W komunikatach banku centralnego podkreślano gotowość do interwencji na rynku walutowym w celu przeciwdziałania presji wzrostowej franka szwajcarskiego.

Bank centralny Japonii (BoJ) podejmował działania mające na celu zapewnienie płynnego finansowania przedsiębiorstw i utrzymania stabilności na rynkach finansowych, co miało zapobiec pogorszeniu nastrojów przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. BoJ w 2021 r. pozostawił stopy procentowe na poziomie –0,1%. W grudniu 2021 r. w celu przygotowania się na nowe mutacje wirusa COVID-19, BoJ dokonał zmian w Specjalnym Programie Wspierania Finansowania (ang. Special Funds-Supplying Operations to Facilitate Financing). Zgodnie z programem sfinalizowano zgodnie z harmonogramem dodatkowe zakupy obligacji korporacyjnych oraz wydłużono o sześć miesięcy Operacje Zasilania Funduszy Specjalnych (ang. Special Funds-Supplying Operations to Facilitate Financing)¹⁰⁴.

Z kolei Ludowy Bank Chin (PBOC) prowadził w 2021 r. luźną politykę pieniężną. PBOC starał się podtrzymać sytuację płynnościową w sektorze finansowym. W 2021 r. podjął decyzję o obniżce stopy rezerwy obowiązkowej o 0,5 p. proc. (odpowiednio w lipcu i grudniu). PBOC obniżył oprocentowanie kredytów banku centralnego przeznaczanych na rozwój obszarów wiejskich oraz mikro i małe przedsiębiorstwa (MSB) o 0,25 punktów procentowych w grudniu 2021 r. W grudniu 2021 r. zapowiedziano obniżenie oprocentowania Średnioterminowego Instrumentu Pożyczkowego (ang. Medium-term Lending Facility, MLF) i 7-dniowych operacji otwartego rynku spadną o 10 p.b. w styczniu 2022 r. Na początku 2021 r. PBC podjął decyzje o uruchamianiu dodatkowych kredytów o wartości 200 mld RMB dla banków w regionach, gdzie występuje wolniejszy wzrost podaży kredytów. Dodatkowe pożyczki o wartości 300 mld RMB bank centralny uruchamiał we wrześniu 2021 r. w celu zachęcenia banków do zwiększenia finansowania przedsiębiorstw. Z kolei w listopadzie 2021 r. PBC podjął decyzję o uruchomieniu 200 mld RMB na finansowanie projektów m.in. na wsparcie przejścia na rozwój niskoemisyjny¹⁰⁵.

¹⁰³ SNB. Monetary policy assessment of 16 December 2021.

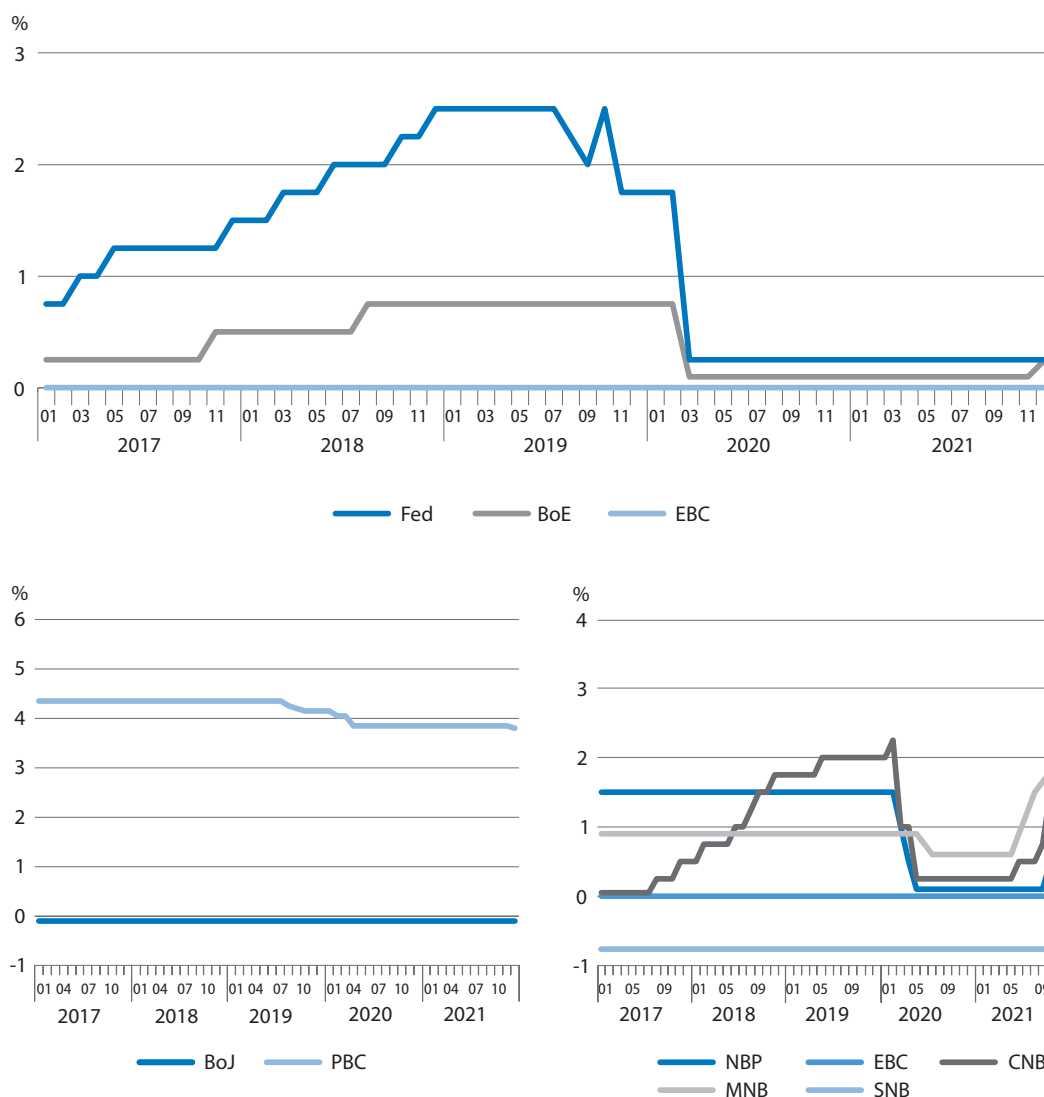
¹⁰⁴ BoJ, Summary of Opinions at the Monetary Policy Meeting on December 16 and 17, 2021.

¹⁰⁵ PBOC, China Monetary Policy Report Q4 2021, February 11, 2022.

Okres luźnej polityki pieniężnej zakończyły również banki centralne z EU: Narodowy Bank Czeski (CNB) i Narodowy Bank Węgier (MNB). W okresie od czerwca do grudnia 2021 r., na każdym posiedzeniu węgierskiej Rady Polityki Pieniężnej podejmowano decyzję o podwyżkach stóp procentowych. Ostatecznie podstawowa stopa procentowa wzrosła z 0,6% do 2,4%. Z kolei CNB w tym samym okresie, co węgierski bank centralny, podniósł podstawową stopę procentową z 0,25% do 3,75%. Podstawowe stopy procentowe w 2021 r. podnosiły również m.in. banki centralne w Rosji (z 4,25% do 8,5%) oraz w Brazylii (z 2,0% do 9,25%).

Wykres 88. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych

Chart 88. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, PBC – Ludowy Bank Chin, NBP – Narodowy Bank Polski, CNB – Narodowy Bank Czeski, MNB – Węgierski Bank Narodowy, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

Źródło: dane Fed, EBC, NBP, MNB, CNB, BoJ, BoE, PBC.

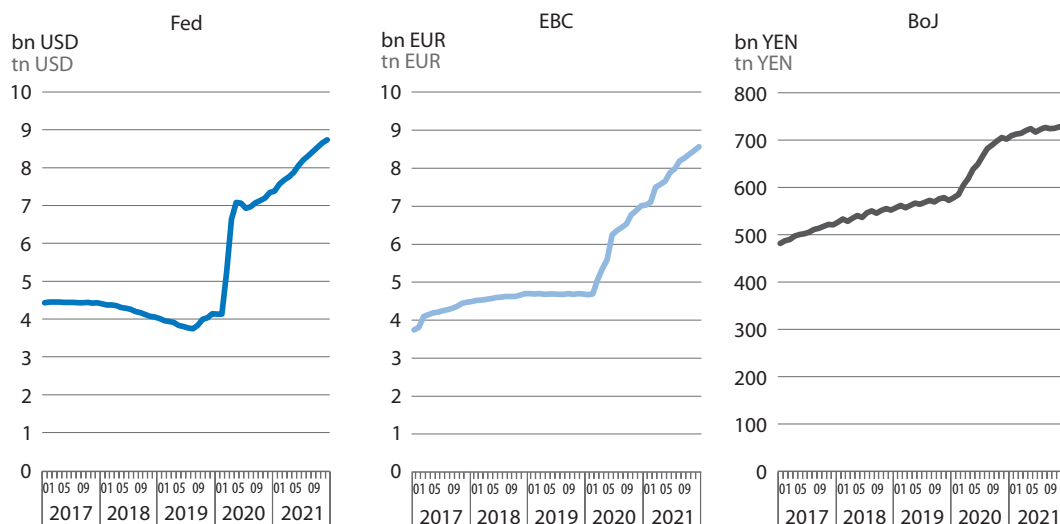
Note: Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, PBC – People's Bank of China, NBP – National Bank of Poland, CNB – Czech National Bank, MNB – Hungarian National Bank, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: dane Fed, EBC, NBP, MNB, CNB, BoJ, BoE, PBC.

Banki centralne stopniowo zmieniały swoje nastawienie do możliwości kontynuowania stosowania niekonwencjonalnych instrumentów. Skupy aktywów przez banki centralne były kontynuowane, ale operacje te wpływały na ich bilanse w mniejszym stopniu niż w roku wcześniejszym. W przypadku Fed, suma aktywów wzrosła o 19,0% (76,7% w 2020 r.), do 8,7 bln USD), w przypadku EBC był to wzrost o 22,3% (49,5% w 2020 r.), do 8,6 bln EUR, natomiast BoJ o 3,0% (22,6% w 2020 r.), do 723,8 bln JPY.

Wykres 89. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)

Chart 89. Central banks assets (data at the end of the month)

Źródło: Dane EBC, Fed, BoJ.
Source: ECB, Fed and BoJ data.

2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej

2. The situation on the financial markets of the European Union

Rynki finansowe

Financial markets

Kontynuacja luźnej polityki pieniężnej EBC sprzyjała utrzymywaniu niskich rentowności długoterminowych obligacji skarbowych w krajach strefy euro. Korzystna koniunktura gospodarcza w połączeniu z wyraźniejszym wzrostem dynamiki inflacji, wpłynęły na oczekiwania zaostrzenia polityki pieniężnej przez banki centralne w drugiej części 2021 r. Zmiana retoryki w postaci zapowiedzi ograniczenia akomodacji monetarnej, wzrost oczekiwań inflacyjnych oraz rozpoczęcie cyklu podwyżek stóp procentowych przez niektóre banki centralne, przyczyniło się do wyraźniejszych wzrostów rentowności długookresowych obligacji skarbowych (szczególnie w IV kwartale 2021 r.) w większości gospodarek. W grudniu 2021 r. rentowności obligacji 10-letnich w Niemczech były wyższe niż w grudniu 2020 r. o 0,4 p. proc. Jeszcze wyraźniej rosły rentowności długoterminowych obligacji w gospodarkach Europy Środkowo-Wschodniej, szczególnie w Czechach i na Węgrzech, gdzie miał miejsce cykl podwyżek stóp procentowych.

W okresie całego 2021 r. stopy zwrotów w gospodarkach rozwiniętych osiągały swoje historyczne maksymalne wartości. W większości przypadków, indeksy giełd wzrosły w porównaniu z poprzednim rokiem powyżej 10%. W największych gospodarkach indeksy giełdowe wzrosły odpowiednio: DAX 30 w Niemczech 15,8%, CAC 40 we Francji o 28,9%, FTSE 100 w Wielkiej Brytanii o 14,3%. Najwyższe stopy zwrotu w 2021 r. wystąpiły w Estonii, gdzie OMXT Index wzrósł o 48,9%, Bułgarii – wzrost SOFIX Index o 42,2% oraz Słowenii – wzrost SBITOP Index o 39,8%. Wyjątkiem na tym tle była Malta, gdzie MSE Index spadł o 4,5%.

Tablica 59. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich
 Table 59. Rates of return of major European stock exchanges

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w %		in %		
Austria Austria – ATX Index	30,6	-19,7	16,1	-12,8	38,9
Belgia Belgium – BEL 20 Index	10,3	-18,5	22,0	-8,5	19,0
Bułgaria Bulgaria – SOFIX Index	15,5	-12,3	-4,4	-21,2	42,0
Chorwacja Croatia – CROBEX Index	-7,6	-5,1	15,4	-13,8	19,6
Cypr Cyprus – CSE Index	4,7	-3,9	-2,6	-13,0	21,3
Czechy Czechia – PX 50 Index	17,0	-8,5	13,1	-7,9	38,8
Dania Denmark – OMXC 20 Index	15,9	-13,0	27,4	29,0	27,2
Estonia Estonia – OMXT Index	15,5	-6,4	10,0	5,0	48,9
Finlandia Finland – OMXH Index	6,4	-8,0	13,4	10,1	18,3
Francja France – CAC 40 Index	9,3	-11,0	26,4	-7,1	28,9
Grecja Greece – ASE Index	24,7	-23,6	49,5	-11,7	10,4
Hiszpania Spain – IBEX 35 Index	7,4	-15,0	11,8	-15,5	7,9
Holandia Netherlands – AEX Index	12,7	-10,4	23,9	3,3	27,8
Irlandia Ireland – ISEQ Index	8,0	-22,1	31,1	2,7	14,5
Litwa Lithuania – OMXV Index	17,0	-5,6	15,5	14,7	18,3
Luksemburg Luxembourg – LuxX Index	-1,8	-19,6	4,7	-2,4	23,5
Łotwa Latvia – OMXR Index	35,9	-6,7	10,7	9,67	12,1
Malta Malta – MSE Index	-2,6	0,1	4,4	-12,4	-4,5
Niemcy Germany – DAX 30 Index	12,5	-18,3	25,5	3,5	15,8
Polska Poland – WIG Index	23,2	-9,5	0,2	-1,4	21,5
Portugalia Portugal – PSI 20 Index	15,2	-12,2	10,2	-6,1	13,7
Rumunia Romania – BET Index	9,4	-4,8	35,1	-1,7	33,2
Słowacja Slovakia – SAX Index	2,2	2,1	5,6	-1,7	15,1
Słowenia Slovenia – SBITOP Index	12,4	-0,2	15,0	-2,7	39,8
Szwecja Sweden – OMXS 30 Index	3,9	-10,7	25,8	5,8	29,1
W. Brytania United Kingdom – FTSE 100 Index	7,6	-12,5	12,1	-14,3	14,3
Węgry Hungary – BUX Index	23,0	-0,6	17,7	-8,6	20,6
Włochy Italy – FTSEMIB Index	13,6	-16,1	28,3	-5,4	23,0

Źródło: dane giełd, dane EBC.

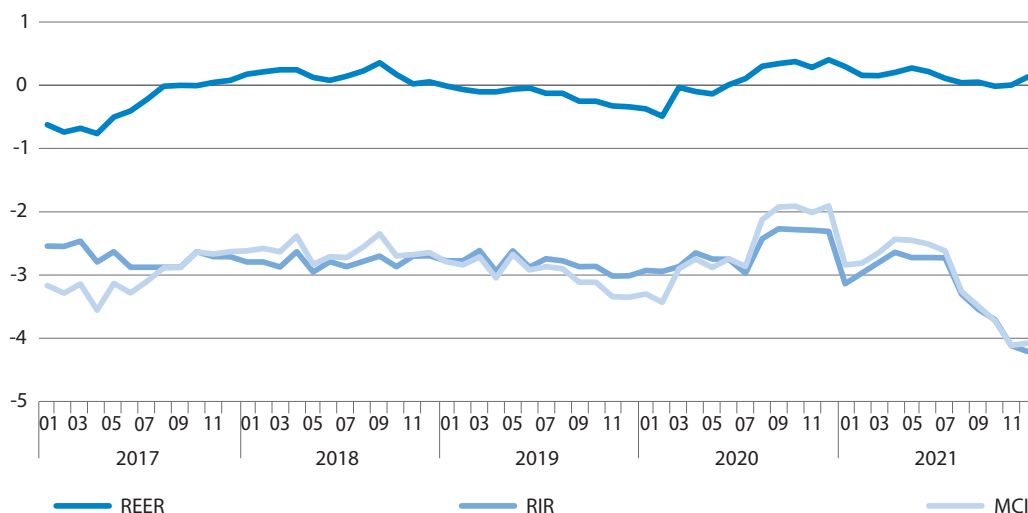
Source: stock exchange data, ECB data.

Polityka monetarna EBC

ECB Monetary policy

Europejski Bank Centralny (EBC) utrzymywał w 2021 r. stopę depozytową na poziomie $-0,5\%$. W marcu 2021 r. EBC ogłosił przyspieszenie zakupów w ramach programu PEPP (ang. Pandemic Emergency Purchase Programme), co miało na celu utrzymania łagodnych warunków monetarnych oraz ograniczenie presji na wzrost rentowności obligacji. Przypomnijmy, że w grudniu 2020 r. podjęto decyzję o zwiększeniu wartości pandemicznego programu skupu aktywów (PEPP) z 1 350 mld EUR do 1 850 mld EUR, z jednoczesnym jego wydłużeniem, przynajmniej do marca 2022 r. (wcześniejsze do czerwca 2021 r.). Ponadto EBC prowadził program TLTRO oraz program skupu aktywów (APP) o wartości 20 mld EUR miesięcznie (bez określenia daty jego zakończenia). Po modyfikacji strategii polityki pieniężnej przez Fed w sierpniu 2020 r., w 2021 r. zmiany w strategii polityki pieniężnej przeprowadził również EBC. Dotyczyły one przede wszystkim definicji stabilności cen i jej interpretacji. Cel inflacyjny na poziomie 2% przestał być traktowany jako górne ograniczenie dla inflacji. W nowym podejściu, cel inflacyjny zdefiniowany został w sposób symetryczny, czyli zarówno ujemne jak i dodatnie odchylenia inflacji od celu są przez EBC niepożądane. Jednocześnie EBC podkreślił, że w przypadku wystąpienia dużych szoków, w okresie przejściowym, inflacja może być „umiarkowanie powyżej celu.”¹⁰⁶ EBC wysunął również postulat uwzględnienia we wskaźniku inflacji HICP szacunku kosztów zamieszkiwania mieszkań przez ich właścicieli (ang. costs related to owner-occupied housing). Wykorzystywane w okresie pandemii instrumenty niestandardowe, zostały oficjalnie włączone do instrumentarium EBC. Wskazane zostały jednocześnie sytuacje, w których mogą one znaleźć zastosowanie. W celu analizy ryzyk dla stabilności cen, zmiany strategii uwzględniają zintegrowaną analizę ekonomiczną i monetarno-finansową. EBC zobowiązało się również brać pod uwagę w polityce pieniężnej zagadnienia zmian klimatycznych oraz wpływ na procesy makroekonomiczne przechodzenie do gospodarki niskoemisyjnej.

Wykres 90. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe
Chart 90. Monetary conditions index for the euro area and its components

Źródło: dane KE.
Source: EC data.

¹⁰⁶ EBC (2021), An Overview of the ECB's Monetary Policy Strategy.

3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce

3. The situation on the financial market in Poland

Aktywa rynku finansowego

Financial market assets

W polskim systemie finansowym w 2021 r. kontynuowany był wzrost wartości aktywów. Wartość aktywów systemu finansowego w Polsce na koniec 2021 r. wynosiła 3 320,4 mld zł, odnotowując wzrost o 9,5% w relacji do roku poprzedniego (przy 13,4% wzroście w 2020 r.).

Aktywa banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych w 2021 r. wyniosły łącznie 2 572,4 mld zł, co oznacza wzrost o 222,3 mld zł (9,5%) w porównaniu z rokiem wcześniejszym¹⁰⁷. Udział banków w aktywach sektora finansowego nie uległ zmianie w 2021 r. i wyniósł 77,5%.

Tablica 60. Aktywa instytucji finansowych w Polsce
Table 60. Assets of financial institutions in Poland

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
	w mld zł		in billion PLN		
Ogółem Total	2 480,6	2 568,6	2 676,0	3 033,5	3 320,4
Banki komercyjne i spółdzielcze oraz oddziały instytucji kredytowych Commercial and cooperative banks and branches of credit institutions	1 777,0	1 893,7	2 000,5	2 350,1	2 572,4
Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Cooperative Savings and Credit Unions	10,3	9,6	9,3	9,6	10,1
Sektor ubezpieczeniowy Insurance sector	196,9	192,6	194,0	204,7	201,6
Fundusze inwestycyjne i towarzystwa funduszy inwestycyjnych Investment funds and Investment Fund Companies	316,4	315,2	317,2	320,3	348,1
Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds	180,0	157,5	155,0	148,8	188,2

Źródło: dane GUS i KNF.

Source: Statistics Poland and PFSA data.

Wartość aktywów funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2021 r. wzrosła w porównaniu z końcem 2020 r. i wyniosła 348,1 mld zł (wzrost o 8,7% wobec 2020 r.). Wartość aktywów zakładów ubezpieczeń w 2021 r. spadła o 3,1 mld zł, tj. o 1,5% i wyniosła 201,6 mld zł (wobec wzrostu o 5,5% w roku poprzednim)¹⁰⁸. Aktywa netto otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych na koniec 2021 r. wyceniono na 188,2 mld zł, tj. o 26,5% więcej niż rok wcześniej (wobec spadku o 4,0% w roku poprzednim)¹⁰⁹. Wartość aktywów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych wzrosła o 0,5 mld zł, tj. o 5,2% (wobec wzrostu w roku poprzednim o 3,2%)¹¹⁰.

¹⁰⁷ KNF, Informacja na temat sytuacji sektora bankowego w 2021, (2022).

¹⁰⁸ Dane KNF oraz informacja sygnałowa GUS, Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń w 2021 r., (2022).

¹⁰⁹ GUS, Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2021 r., (2022).

¹¹⁰ KNF, Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w IV kwartale 2021 r., (2022).

Polityka monetarna

Monetary policy

Zgodnie z Załoženiami polityki pieniężnej na 2021 r., Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2021 r. kontynuowała rozpoczętą w 2004 r. politykę pieniężną, której celem było utrzymanie inflacji na poziomie 2,5%, z symetrycznym przedziałem odchyień o szerokości ± 1 punktu procentowego w średnim okresie¹¹¹. RPP trzykrotnie podejmowała decyzję o podwyższeniu stóp procentowych NBP: 6 października¹¹², 3 listopada¹¹³ i 8 grudnia¹¹⁴. Rada podwyższyła łącznie stopę referencyjną o 1,65 p. proc. (z 0,1% do 1,75%), stopę lombardową o 1,75 p. proc. (z 0,5% do 2,25%), stopę redyskontową weksli o 1,69 p. proc. (z 0,11% do 1,80%) oraz stopę depozytową o 1,25 p. proc. (z 0,0% do 1,25%).

Za decyzją o serii podwyżek stóp procentowych przemawiał wzrost dynamiki inflacji oraz wyższe prognozy inflacji na najbliższe kwartały w Polsce. W komunikatach po posiedzeniu RPP argumentowano, że: „przy oczekiwanej kontynuacji ożywienia krajowej aktywności gospodarczej oraz korzystnej sytuacji na rynku pracy tworzyłoby to ryzyko utrwalenia się podwyższonej inflacji w horyzoncie oddziaływania polityki pieniężnej”¹¹⁵. RPP oprócz zmian podstawowych stóp procentowych, na październikowym posiedzeniu podjęła decyzję o podwyższeniu podstawowej stopy rezerwy obowiązkowej z 0,5% do 2,0%. Ponadto, NBP wycofał się z oferowania bankom kredytu wekslowego, którego oprocentowanie wyznaczała stopa dyskontowa weksli. Instrument ten był dostępny do 18 października 2021 r.¹¹⁶ Strukturalne operacje otwartego rynku, których przeprowadzanie rozpoczęto w okresie pandemii (od marca 2020 r.)¹¹⁷, były kontynuowane do listopada 2021 r. (w październiku i listopadzie w ograniczonej skali). Skup obligacji skarbowych oraz dłużnych papierów wartościowych gwarantowanych przez Skarb Państwa na rynku wtórnym został zakończony w grudniu 2021 r. Łączna wartość operacji strukturalnych w 2021 r. wyniosła 36,9 mld zł (107,1 mld zł w 2020 r.)¹¹⁸. W 2021 r. NBP nie przeprowadzał transakcji walutowych typu swap oraz nie przeprowadzał zakupu lub sprzedaży walut obcych na złote.

W 2021 r. działania NBP wpływały na wzrost płynności sektora bankowego. W efekcie prowadzonej polityki, wartość środków jakimi dysponował sektor bankowy (środki przekraczające wymagany poziom rezerwy obowiązkowej) wyniosła w grudniu 2021 r. średnio 253,9 mld zł, co oznacza wzrost w porównaniu z analogicznym okresem 2020 r. o 70,1 mld zł. Wpływ na to miały przede wszystkim skup walut obcych, głównie od Ministerstwa Finansów (wzrost środków w dyspozycji sektora bankowego o 59,2 mld zł) oraz operacje otwartego rynku (średni stan środków w grudniu 2021 r. był wyższy niż rok wcześniej o 38,7 mld zł). W kierunku ograniczenia nadpłynności sektora bankowego przyczynił się wzrost wartości pieniądza gotówkowego w obiegu (spadek środków w dyspozycji sektora bankowego o 34,9 mld zł) oraz podwyższenie stopy rezerw obowiązkowych (spadek środków w dyspozycji sektora bankowego o 27,9 mld zł). Wzrost nadpłynności sektora bankowego, przyczynił się do wyraźnego wzrostu w 2021 r. średniego salda krótkoterminowych operacji NBP obejmujących podstawowe i dostrajające operacje otwartego rynku oraz operacje depozytowo-kredytowe. Saldo to, w okresie od grudnia 2020 r. do grudnia 2021 r., wzrosło o 59,8% i wyniosło 248,8 mld zł.

Podwyższenie podstawowej stopy rezerwy obowiązkowej z poziomu 0,50% do 2,00%, począwszy od rezerwy obowiązkowej utrzymywanej od dnia 30 listopada 2021 r. było głównym czynnikiem wzrostu rezerwy obowiązkowa ogółem (w porównaniu z 2020 r.) o 27,9 mld zł (wzrost o 381,7%).

¹¹¹ NBP. Założenia polityki pieniężnej na rok 2021, (2020).

¹¹² NBP. Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 6 października 2021 r., (2021).

¹¹³ NBP. Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 3 listopada 2021 r., (2021).

¹¹⁴ NBP. Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 8 grudnia 2021 r., (2021).

¹¹⁵ NBP. Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 8 grudnia 2021 r., (2021).

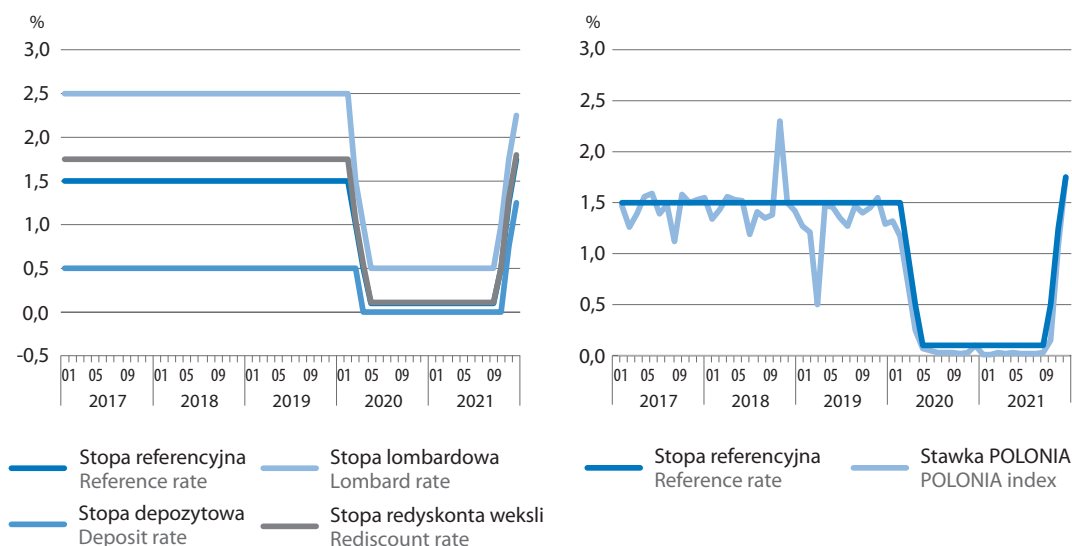
¹¹⁶ Kredyt wekslowy ten został wprowadzony z dniem 10 kwietnia 2020 r. Był to jeden z instrumentów umożliwiających bankom pozyskanie dodatkowej płynności, w celu refinansowania kredytów udzielonych przedsiębiorstwom sektora niefinansowego.

¹¹⁷ NBP. Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 17 marca 2020 r., (2020).

¹¹⁸ NBP. Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2021, (2022).

W ramach podstawowych operacji otwartego rynku przeprowadzono 52 operacje absorbujące nadwyżki środków. Średni, dzienny poziom wyemitowanych w 2021 r. przez NBP bonów pieniężnych wyniósł 205,5 mld zł (133,5 mld zł w 2020 r.), co oznacza wzrost o 72,0 mld zł (9,6%) w porównaniu z 2020 r.¹¹⁹ Ponadto, od grudnia 2021 r., NBP wznowił przeprowadzanie dostrajających operacji otwartego rynku. Średni dzienny poziom operacji dostrajających wyniósł 394 mln zł i był niższy niż w 2020 r. o 842 mln zł.

Wykres 91. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych
Chart 91. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates

Źródło: dane NBP.

Source: NBP data.

Stawka POLONIA w 2021 r., podobnie jak w poprzednich latach, stanowiła cel operacyjny polityki pieniężnej w Polsce. Jej wartość kształtowała się w pobliżu stopy referencyjnej NBP. Średnia dzienna wartość odchylenia w ujęciu absolutnym stawki POLONIA od stopy referencyjnej NBP wyniosła w 2021 r. 16 p.b. (17 p.b. w 2020 r.).¹²⁰

Kursy walut

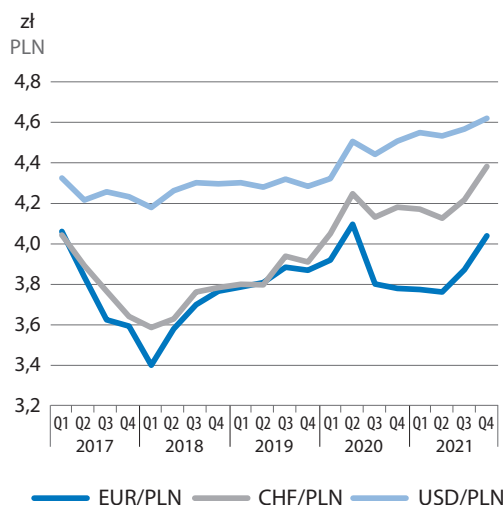
Exchange rates

W 2021 r. średnioroczny kurs złotego w porównaniu z rokiem wcześniejszym był słabszy w relacji do euro, dolara amerykańskiego i franka szwajcarskiego. W głównej mierze był to efekt utrzymującej się, międzynarodowej niepewności związanej z przebiegiem i skutkami pandemii COVID-19. W 2021 r. wyraźniejsze osłabienie wystąpiło w przypadku średniego kursu złotego wobec euro, wzrósł on w porównaniu z poprzednim rokiem o 2,8% (średnio w roku 4,57 zł wobec 4,44 zł w 2020 r.). Z kolei średni kurs złotego do franka szwajcarskiego wzrósł średnio w 2021 r. w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,7% do 4,23 zł. Polska waluta umocniła się w relacji do dolara, średni kurs dolara w 2021 r. obniżył się w porównaniu z 2020 r. o 0,9% do 3,86 zł.

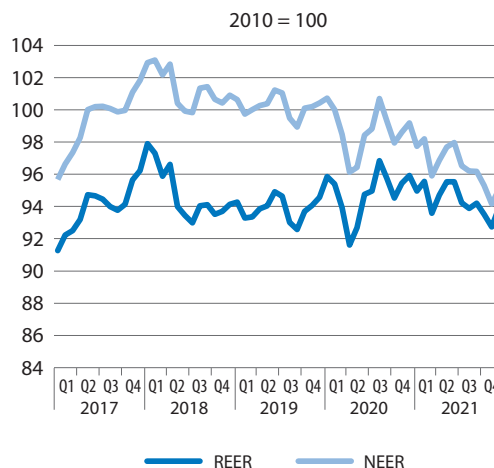
¹¹⁹ NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2021, (2022), Warszawa, s. 20.

¹²⁰ NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2021, (2020), s. 22.

Wykres 92. Kursy średnioważone walut obcych
Chart 92. The weighted average of foreign exchange rates

Nominalny i realny efektywny kurs złotego
Nominal and real effective exchange rates for Polish zloty

Źródło: dane NBP i Komisja Europejska.
Source: NBP data and European Commission.

Zarówno średni realny, jak i nominalny efektywny kurs złotego (odpowiednio REER i NEER)¹²¹ był niższy w 2020 r. w porównaniu z rokiem wcześniejszym, co świadczy o nieznacznym pogorszeniu siły nabywczej złotego. Realny średni efektywny kurs złotego (REER) w przeliczeniu dla 42 krajów obniżył się z 94,81 w 2020 r. do 94,37 w 2021 r. Z kolei nominalny średni efektywny kurs złotego (NEER) w 2021 r. w przeliczeniu dla 42 krajów spadł z 98,73 w 2020 r. do 96,48 w 2021 r.

4. Sektor bankowy w Polsce

4. The banking sector in Poland

Charakterystyka polskiego sektora bankowego

Characteristics of the Polish banking sector

W końcu 2021 r. liczba podmiotów działających w polskim sektorze bankowym była niższa niż rok wcześniej o 18. Liczba krajowych banków komercyjnych nie zmieniła się, a liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o 19 banków. Jednocześnie, o 1 zwiększyła się liczba oddziałów instytucji kredytowych. Zmiany liczby podmiotów sektora bankowego wynikały z procesów konsolidacyjnych i organizacyjnych. W 2021 r. działalność operacyjną rozpoczęły dwa nowe banki komercyjne, jeden w formie spółki akcyjnej z większościowym udziałem kapitału zagranicznego oraz jeden oddział instytucji kredytowej. Z drugiej strony, jeden bank komercyjny z przeważającym udziałem kapitału polskiego zakończył działalność w wyniku przymusowej restrukturyzacji¹²² i przejęcia przez inny bank komercyjny także z przeważającym udziałem kapitału polskiego.

¹²¹ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/price-and-cost-competitiveness/price-and-cost-competitiveness-data-section_pl

¹²² Na podstawie ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 842, z późn. zm.). Więcej informacji na temat przymusowej restrukturyzacji banków jest dostępne na stronie: <https://www.bfg.pl/przymusowa-restrukturyzacja/>

Tablica 61. Charakterystyka strukturalna sektora bankowego w Polsce
Table 61. Structural characteristics of the banking sector in Poland

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Banki komercyjne ^a Commercial banks ^a	35	32	30	30	30
Banki spółdzielcze Cooperative banks	553	549	538	530	511
Oddziały instytucji kredytowych Branches of credit institutions	28	31	32	36	37 ^b
Liczba placówek Number of banking offices	13 430	13 269	13 008	11 757	10 787
Zatrudnienie Employment	164 390	162 565	156 887	149 003	143 048
Udział aktywów banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego, w % Share of assets of banks controlled by domestic investors in assets of the banking sector, in %	54,5	53,0	53,7	56,4	57,3

^a Banki mające siedzibę w Polsce i działające w formie prawnej spółki akcyjnej lub banku państwowego. ^b W tym jeden oddział banku zagranicznego, w związku z zakończeniem z dniem 31.12.2020 r. okresu przejściowego dla podmiotów ze Zjednoczonego Królestwa. Źródło: dane KNF¹²³.

^a Domestically incorporated banks operating in the legal form of the joint stock company or the state bank. ^b Of which one branch of foreign bank, due to the end of the transitional period for entities from the United Kingdom on December 31, 2020.

Source: data of the PFSA.

Równoległe ze zmniejszeniem liczby banków, kontynuowany był spadek zatrudnienia w sektorze w 2021 r. o 6,0 tys. etatów (o 4,0%) oraz liczby placówek obsługi klientów o 1,0 tys. (o 8,3%). Jednocześnie o 8,9% wzrosła liczba aktywnych klientów bankowości internetowej osiągając poziom 23,5 mln, z czego 21,1 mln klientów indywidualnych i 2,4 mln klientów z sektora MŚP¹²⁴. Ograniczenie liczby placówek, przy jednoczesnym zwiększeniu obsługi klientów za pomocą elektronicznych kanałów dostępu umożliwiło redukcję kosztów wynajmowania powierzchni komercyjnych bez utraty przychodów.

W 2021 r. struktura sektora bankowego pod względem pochodzenia kapitału nie uległa znaczącej zmianie. Wzrost udziału banków należących do inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego wyniósł 0,9 p. proc. do 57,3%. Na koniec 2021 r. pod kontrolą inwestorów krajowych znajdowało się 13 banków komercyjnych (o 1 mniej) oraz wszystkie banki spółdzielcze. Inwestorzy zagraniczni pochodzący głównie z Hiszpanii, Niemiec, Francji, Holandii oraz Stanów Zjednoczonych kontrolowali 17 krajowych banków komercyjnych (o 1 więcej) oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych.

Adekwatność kapitałowa

Capital adequacy

W 2021 r. doszło do obniżenia współczynników kapitałowych sektora bankowego. Co wynikało – dla banków komercyjnych – ze zmniejszenia funduszy własnych, przy jednoczesnym zwiększeniu łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. W przypadku banków spółdzielczych fundusze własne wzrosły, jednak w mniejszym stopniu niż łączna kwota ekspozycji na ryzyko, co również skutkowało obniżeniem wskaźników.

¹²³ We wszystkich przypadkach oznacza dane miesięczne – ostatnia aktualizacja z dnia 1 czerwca 2022 r.

¹²⁴ ZBP, Raport NetB@nk za 4 kwartał 2021, (2022), Warszawa.

Podobnie jak w 2020 r., KNF zidentyfikowała jako inne instytucje o znaczeniu systemowym dziesięć banków komercyjnych, które musiały spełniać dodatkowe wymogi, w formie bufora kapitałowego w wysokości 0,1% – 1,0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko¹²⁵.

Na koniec 2021 r. w przypadku 1 banku komercyjnego (o 1 mniej niż rok wcześniej) fundusze własne nie pozwalały na spełnienie minimalnych wymagań regulacyjnych^{126,127}.

Przeprowadzone przez NBP testy warunków skrajnych wykazały odporność krajowych banków komercyjnych na wpływ negatywnych szoków makroekonomicznych i rynkowych oraz hipotetycznego wariantu kosztów ryzyka prawnego walutowych kredytów mieszkaniowych (z pojedynczymi wyjątkami, o łącznym udziale 7,5% w aktywach sektora, które nie spełniłyby norm kapitałowych)¹²⁸.

Tablica 62. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko
Table 62. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021	zmiana r/r change y/y
Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) (w %) Total capital ratio (TCR) (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	18,96	19,05	19,35	20,67	19,44	-1,23 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	19,08	19,14	19,46	20,78	19,50	-1,28 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	17,11	17,62	17,71	18,93	18,55	-0,38 p. p.
Współczynnik kapitału Tier I (w %) T1 Capital ratio (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	17,21	17,13	17,29	18,47	17,46	-1,01 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	17,29	17,16	17,31	18,48	17,43	-1,06 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	16,17	16,77	16,93	18,30	18,00	-0,30 p. p.
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I (CET1) (w %) CET1 Capital ratio (CET1) (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	17,21	17,13	17,28	18,47	17,46	-1,01 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	17,29	17,16	17,31	18,48	17,43	-1,06 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	16,10	16,72	16,90	18,29	18,00	-0,29 p. p.

¹²⁵ Lista tych banków jest dostępna na stronie internetowej <https://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/insrtrumen-ty.aspx>. Ponadto, na stronie <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P231121.pdf> znajduje się lista 30 banków o globalnym znaczeniu systemowym za 2021 r., spośród których piętnaście było większościami lub 100% udziałowcami krajowych banków komercyjnych i oddziałów instytucji kredytowych.

¹²⁶ UKNF, Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 stycznia 2022 r. – prezentacja, (2022), Warszawa, s. 32.

¹²⁷ Wyliczonych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE L 176 z 27.6.2013, s. 1, z późn. zm.).

¹²⁸ NBP, Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2022 r., (2022), Warszawa, s. 48–54.

Tablica 62. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko (dok.)
 Table 62. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021	zmiana r/r change y/y
Fundusze własne (w mld zł) Own funds (in PLN bn)						
Sektor bankowy Banking sector	197,6	203,7	213,0	231,0	220,3	-4,7%
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	186,2	191,6	200,6	218,0	207,0	-5,0%
Banki spółdzielcze Cooperative banks	11,4	12,0	12,4	13,1	13,2	1,3%
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko (w mld zł) Total risk exposure amount (in PLN bn)						
Sektor bankowy Banking sector	1 042,5	1 069,2	1 101,1	1 117,9	1 133,1	1,4%
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	975,7	1 001,0	1 031,1	1 048,9	1 061,8	1,2%
Banki spółdzielcze Cooperative banks	66,8	68,3	70,0	69,0	71,3	3,4%

Źródło: dane KNF.
Source: data of the PFSA.

Depozyty Deposits

Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych na koniec 2021 r. wyniosły łącznie 1 728,8 mld zł¹²⁹, i były o 11,2% wyższe niż rok wcześniej. Depozyty sektora niefinansowego wyniosły 1 549,4 mld zł (wzrost o 8,0%) i stanowiły 89,6% depozytów tych dwóch sektorów (92,3% w 2020 r.). Wartość depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnęła wartość 179,4 mld zł, co oznaczało 49,2% wzrostu w porównaniu z rokiem poprzednim.

W porównaniu do stanu z końca 2020 r. odnotowano wzrost łącznej wartości depozytów bieżących sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych o 17,1% oraz spadek depozytów terminowych tych dwóch sektorów o 10,3%. W rezultacie, udział depozytów terminowych w łącznej kwocie depozytów tych dwóch sektorów zmniejszył się w skali roku o 4,2 p. proc. (do 17,6%)¹³⁰. Na strukturę terminową depozytów decydujący wpływ miała prawie zerowa różnica pomiędzy oprocentowaniem depozytów terminowych i bieżących w bankach, powodująca zmniejszenie atrakcyjności lokat terminowych¹³¹.

W strukturze walutowej depozytów sektora niefinansowego przeważały depozyty w polskim złotym, których udział na koniec grudnia 2021 r. wyniósł 85,7% (o 1,0 p. proc. mniej niż rok wcześniej). Depozyty utrzymywane w euro stanowiły 9,4% depozytów ogółem tego sektora (wobec 8,2% rok wcześniej), a depozyty w innych walutach obcych 5,0% (mniej o 0,2 p. proc.).

¹²⁹ Bez depozytów zablokowanych, których wartość na koniec 2021 r. dla tych dwóch sektorów łącznie wyniosła 3,8 mld zł (o 8,4% więcej niż rok wcześniej), z czego 98,1% należało do sektora niefinansowego.

¹³⁰ Wyliczenia własne na podstawie danych NBP dla sektora bankowego bez oddziałów zagranicznych. Obliczenia prezentowane w tym akapicie uwzględniają depozyty zablokowane.

¹³¹ https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/pieniezna_i_bankowa/oprocentowanie.html

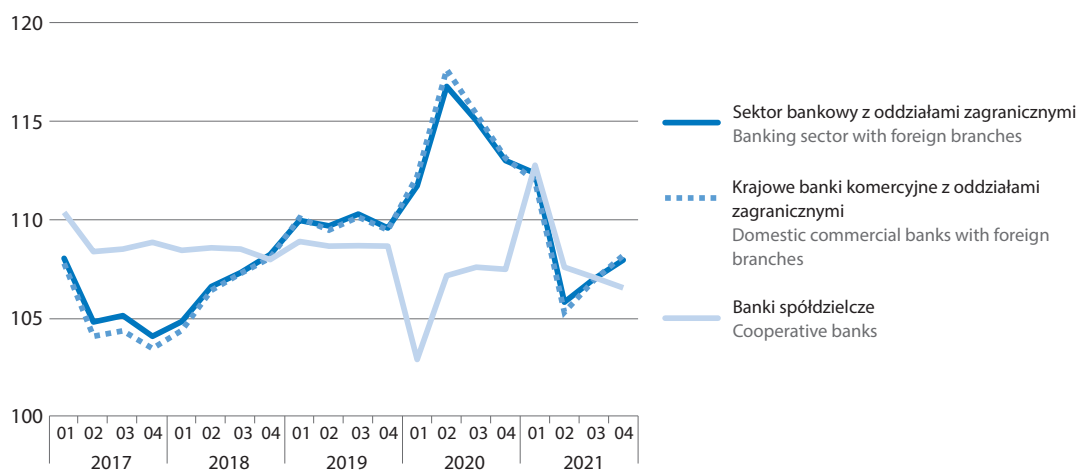
Przeważająca część depozytów sektora niefinansowego utrzymywana była w krajowych bankach komercyjnych, w których ulokowanych było 89,4% wszystkich tych depozytów (o 0,2 p. proc. więcej w relacji do 2020 r.). Natomiast, na rachunkach w bankach spółdzielczych znajdowało się 9,1% (o 0,1 p. proc. mniej r/r) depozytów sektora niefinansowego.

Analogicznie jak w latach poprzednich, w strukturze właścicielskiej depozytów sektora niefinansowego dominowały depozyty należące do gospodarstw domowych, które stanowiły 70,2%, czyli o 0,8 p. proc. mniej r/r. Ich wartość wyniosła 1 087,8 mld zł i była o 6,8% wyższa niż w końcu 2020 r.

Depozyty przedsiębiorstw stanowiły 27,7% depozytów sektora niefinansowego (o 0,8 p. proc. więcej r/r), a ich wartość zwiększyła się do 429,9 mld zł (o 11,1%). Na wzrost depozytów przedsiębiorstw wpływ miały m. in. wypłaty dofinansowania z rządowych programów antykryzysowych¹³².

Wykres 93. Dynamika depozytów sektora niefinansowego

Chart 93. Dynamics of non-financial sector deposits

Uwaga: stan na koniec kwartału bez depozytów zablokowanych (analogiczny okres poprzedniego roku=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter without blocked deposits (corresponding period of the previous year=100).

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W końcu 2021 r. roczna dynamika wzrostu wartości depozytów sektora niefinansowego w sektorze bankowym z oddziałami zagranicznymi oraz w krajowych bankach komercyjnych z oddziałami zagranicznymi zmniejszyła się odpowiednio o 5,0 p. proc. i 4,9 p. proc. Natomiast, w bankach spółdzielczych tempo wzrostu depozytów sektora niefinansowego obniżyło się o 0,9 p. proc. Odmienne, na tle całego sektora bankowego, zachowanie dynamiki depozytów w bankach spółdzielczych w I kwartale 2021 r. było spowodowane efektem bazy.

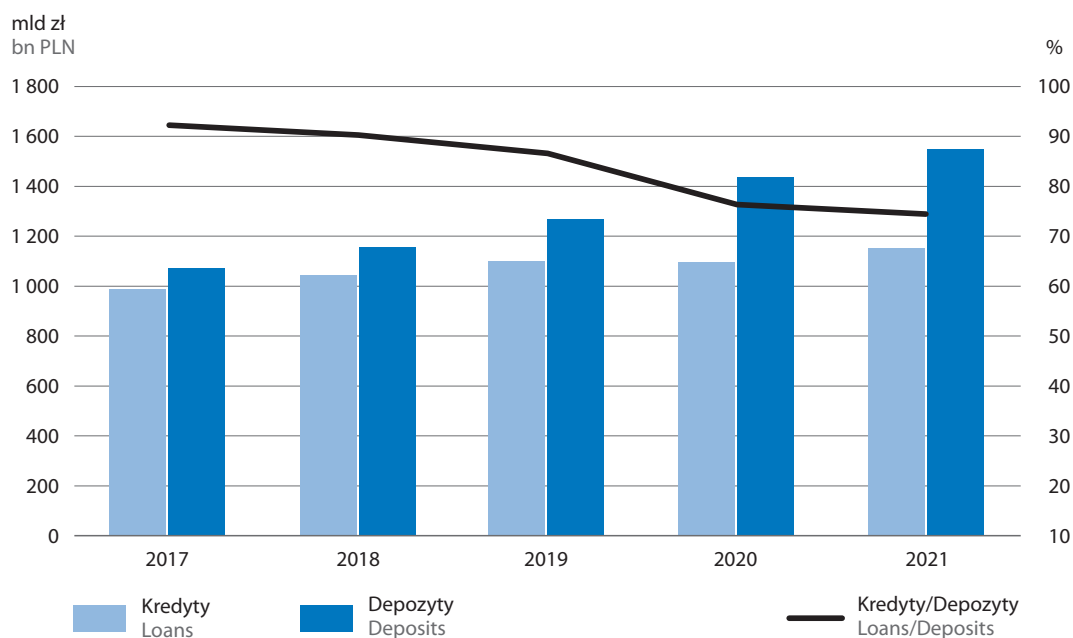
W 2021 r. proces szybszego przyrostu depozytów niż kredytów sektora niefinansowego był kontynuowany, co skutkowało obniżeniem poziomu relacji kredytów do depozytów tego sektora o 2,0 p. proc. (w 2020 r. spadek tego wskaźnika wyniósł 10,2 p. proc.).¹³³

¹³² Takich jak, Tarcza Finansowa PFR i Tarcza Antykryzysowa.

¹³³ Obliczenia własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Wykres 94. Wartość kredytów i depozytów sektora niefinansowego (lewa oś) i współczynnik kredyty/depozyty (prawa oś)

Chart 94. Value of loans and deposits of non-financial sector (left axis) and coefficient loans/deposits (right axis)

Uwaga: kredyty wg wartości bilansowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: loans at the carrying amount.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Kredyty Loans

W końcu 2021 r. wartość kredytów brutto sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych wynosiła 1 291,4 mld zł¹³⁴, notując wzrost o 4,4% w stosunku do roku poprzedniego. W strukturze tych kredytów 92,7% stanowiły kredyty sektora niefinansowego, których wartość zwiększyła się do 1 197,5 mld zł, tj. o 4,8%. Wartość kredytów sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszyła się o 0,1% i wyniosła 94,0 mld zł.

Wartość kredytów dla gospodarstw domowych w końcu 2021 r. wyniosła 803,1 mld zł, a dla przedsiębiorstw 386,0 mld zł. Wzrostem wartości kredytów w obszarze sektora niefinansowego charakteryzowały się wszystkie podsektory: przedsiębiorstwa (o 5,0%), gospodarstwa domowe (o 4,7%) oraz instytucje niekomercyjne (o 4,6%).

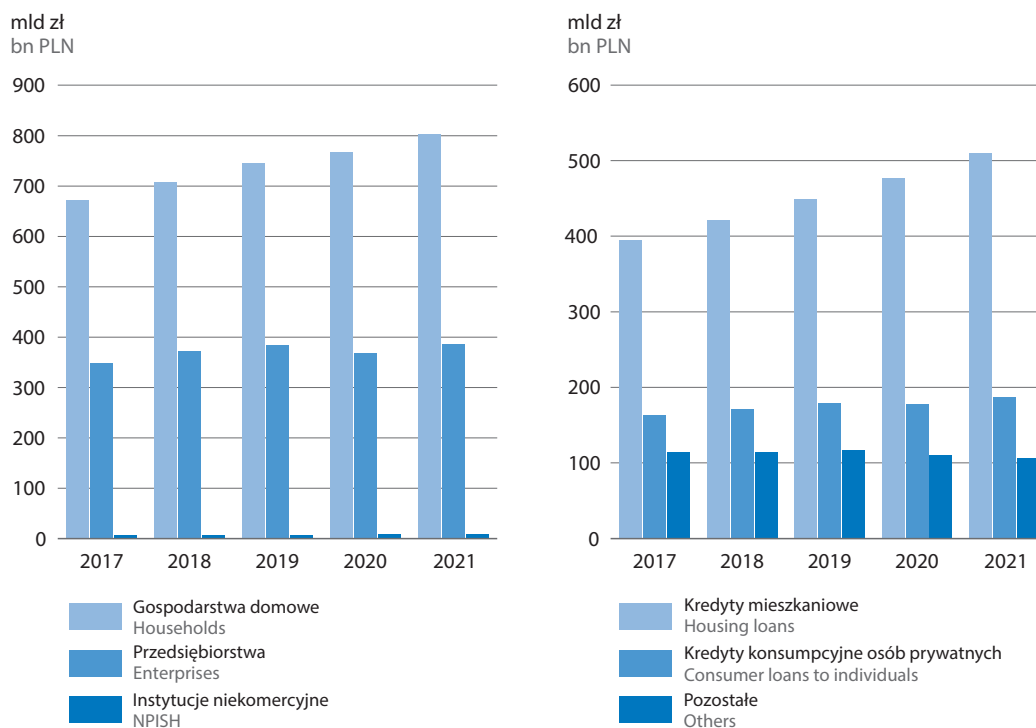
Na wzrost wartości kredytów dla gospodarstw domowych w 2021 r. wpłynęło głównie zwiększenie wartości kredytów mieszkaniowych (o 6,7%) oraz kredytów konsumpcyjnych (o 4,5%). W przypadku kredytów

¹³⁴ Podawane w tym rozdziale wartości i dynamiki kredytów dotyczą wartości bilansowej brutto kredytów zaliczanych do portfela B, który od 2018 r. nie obejmuje instrumentów dłużnych. Ponadto, nie są uwzględnione zmiany kursów walut obcych, w szczególności zmiana kursu złotego w stosunku do franka szwajcarskiego (CHF/PLN), który wg tabeli NBP z 31.12.2021 r. był o 4,3% wyższy niż rok wcześniej. Wartość bilansowa kredytów zaliczanych do portfela A sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszyła się z 13,2 mld zł na koniec 2020 r. do 9,3 mld zł na koniec 2021 r., tj. o 29,9%. Natomiast wartość bilansowa instrumentów dłużnych tych dwóch sektorów łącznie zmniejszyła się z 462,3 mld zł do 436,9 mld zł (o 5,5%).

mieszaniowych w złotych odnotowano zwiększenie ich wartości o 12,8%, natomiast wartość mieszkaniowych kredytów walutowych ogółem obniżyła się o 11,5% (spadek wartości kredytów w CHF wyniósł 15,0% i 5,7% w EUR, a w pozostałych walutach nastąpił wzrost o 20,5%). W rezultacie, na koniec 2021 r. udział kredytów walutowych w kredytach mieszkaniowych gospodarstw domowych wyniósł 20,8% (wobec 25,0% rok wcześniej)¹³⁵.

Wykres 95. Wartość kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)

Chart 95. Non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)

Uwaga: stan na koniec roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the year.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Wartość kredytów konsumpcyjnych ogółem w 2021 r. zwiększyła się do 186,6 mld zł (o 4,5%). Wzrost wartości kredytów konsumpcyjnych w relacji do roku poprzedniego odnotowano dla wszystkich kategorii tych kredytów: w kartach kredytowych o 9,8%, ratalnych samochodowych o 0,2%, ratalnych pozostałych o 2,5% oraz pozostałych kredytów konsumpcyjnych¹³⁶ o 7,6%.

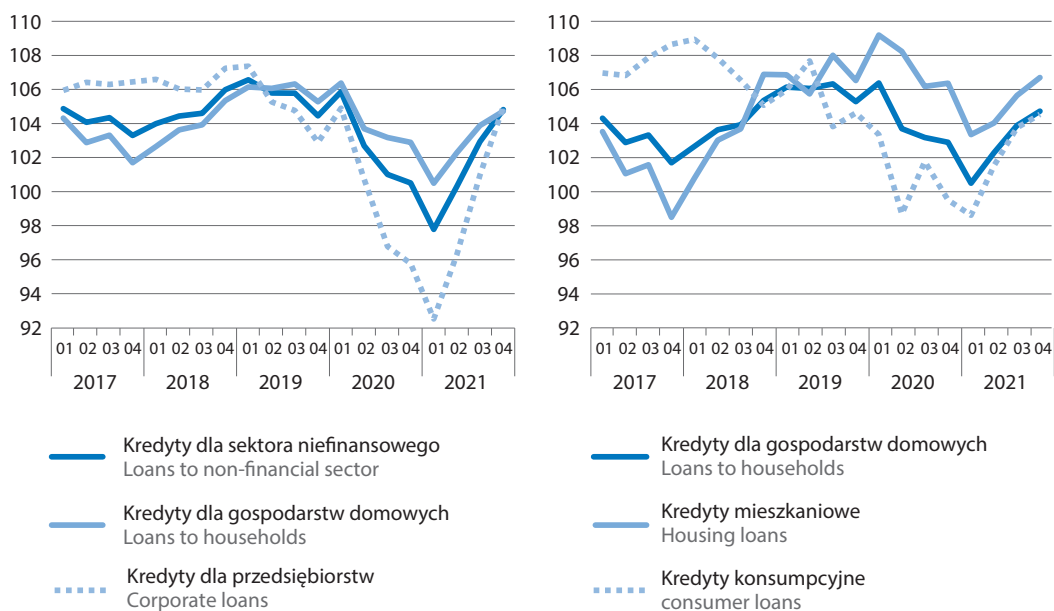
W końcu 2021 r. w obszarze kredytów dla przedsiębiorstw ogółem odnotowano wzrost wartości kredytów dużych przedsiębiorstw o 15,9% do 196,7 mld zł, przy jednoczesnym spadku wartości kredytów udzielonych MŚP o 4,3% do 189,3 mld zł. Spowodowało to zwiększenie udziału kredytów udzielonych dużym przedsiębiorstwom w wartości bilansowej brutto kredytów dla przedsiębiorstw ogółem do 51,0% (o 4,8 p. proc. więcej niż rok wcześniej).

¹³⁵ Więcej danych statystycznych dotyczących rynku kredytów mieszkaniowych w 2021 r. dostępne jest w: ZBP, Raport AM-RON-SARfin nr 4/2021, (2022), Warszawa.

¹³⁶ Kategoria ta obejmuje kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo oraz kredyty w rachunku bieżącym niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Odmienne niż w 2020 r., gdy w strukturze kredytów dla przedsiębiorstw ogółem największy udział miały kredyty inwestycyjne, w 2021 r. dominowały kredyty operacyjne (38,4%, o 3,7 p. proc. więcej niż rok wcześniej). Wartość tych kredytów na koniec 2021 r. wyniosła 148,4 mld zł i była wyższa o 16,3% w porównaniu do 2020 r. Wartość kredytów inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem zwiększyła się w 2021 r. o 1,9% do 141,6 mld zł, a ich udział w strukturze kredytów dla przedsiębiorstw stanowił 36,7% (o 1,1 p. proc. mniej). Kredyty przedsiębiorstw przeznaczone na nieruchomości obniżyły się o 7,2% do 67,3 mld zł, a ich udział w kredytach dla przedsiębiorstw ogółem wyniósł 17,4%, tj. o 2,3 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Wykres 96. Dynamika kredytów sektora niefinansowego
Chart 96. Dynamics of non-financial sector loans

Uwaga: stan na koniec kwartału (analogiczny okres roku poprzedniego=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter (corresponding period of the previous year=100).

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W IV kwartale 2021 r. roczna dynamika wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego była o 4,3 p. proc. wyższa niż rok wcześniej. W przypadku gospodarstw domowych roczne tempo wzrostu kredytów zwiększyło się o 1,8 p. proc., przy wzroście dynamiki kredytów mieszkaniowych o 0,3 p. proc. i konsumpcyjnych o 5,0 p. proc. Natomiast dynamika wartości kredytów dla przedsiębiorstw, po osiągnięciu minimum w I kwartale roku, ukształtowała się w końcu roku na poziomie 105,0 pkt (wobec 95,8 pkt rok wcześniej).

Kredyty zagrożone

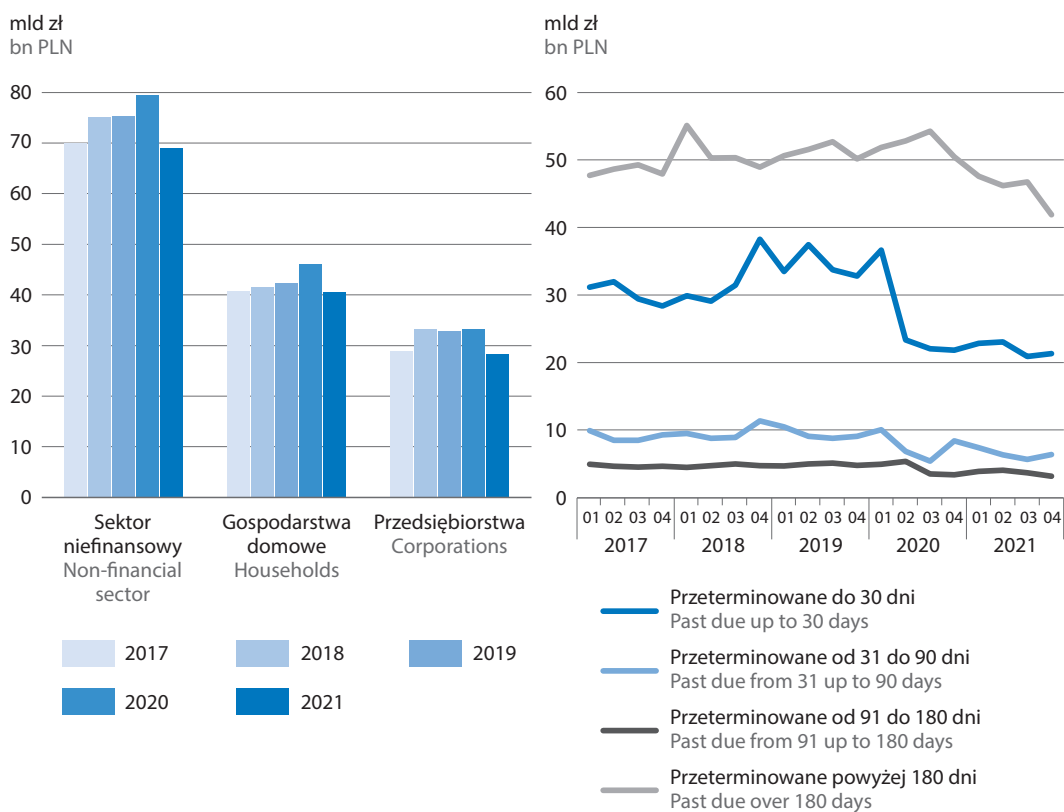
Non-performing loans

W 2021 r. wartość kredytów zagrożonych¹³⁷ w sektorze bankowym zmniejszyła się o 12,9% w porównaniu z 2020 r. i wyniosła 70,2 mld zł. Kredyty zagrożone sektora niefinansowego stanowiły 98,4% kredytów zagrożonych ogółem, a ich wartość ukształtowała się na poziomie 69,1 mld zł, tj. o 13,0% mniej niż rok wcześniej.

¹³⁷ Należności ze stwierdzoną utratą wartości, tzw. faza 3.

Kredyty zagrożone sektora niefinansowego w końcu 2021 r. stanowiły 5,8% portfela kredytowego tego sektora, tj. 1,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej. W strukturze kredytów zagrożonych sektora niefinansowego przeważały kredyty gospodarstw domowych (58,8%). Wartość tych kredytów na koniec 2021 r. wyniosła 40,6 mld zł i zmniejszyła się o 5,5 mld zł (o 11,9%) w porównaniu do stanu o rok wcześniej.

Wykres 97. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów (lewy) oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie (prawy)
 Chart 97. Value of non-performing loans in selected sectors (left) and overdue loans of non-financial sector by past due (right)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
 Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

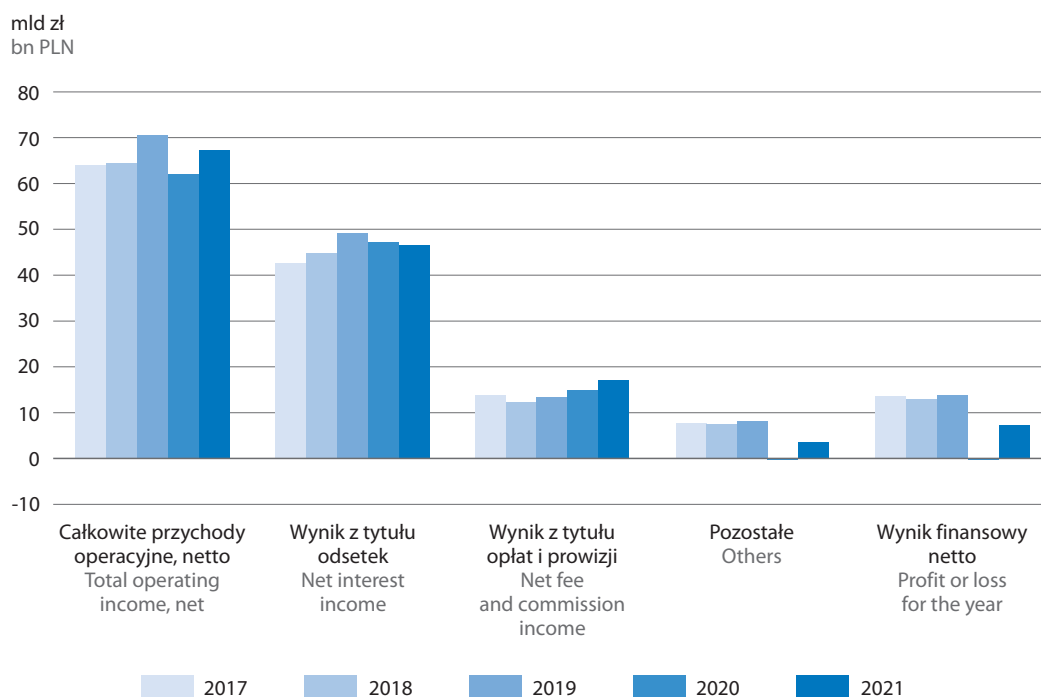
Wartość kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego zmniejszyła się o 13,5% (12,8 mld zł) do kwoty 72,7 mld zł. W strukturze tych kredytów na koniec 2021 r. dominowała grupa kredytów przeterminowanych powyżej 180 dni, o wartości 41,9 mld zł (spadek o 17,0% r/r), a ich udział wyniósł 57,6% (60,1% w 2020 r.). Drugą największą pod względem wartości grupą kredytów przeterminowanych były kredyty, których opóźnienie w spłacie było nie dłuższe niż 30 dni. Wartość tej kategorii kredytów wyniosła 21,3 mld zł (o 2,4% mniej) i stanowiły one 29,3% całości kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego na koniec 2021 r., przy 26,0% rok wcześniej.

Wyniki finansowe i rentowność

Financial results and profitability

Wynik finansowy netto sektora bankowego w 2021 r. wyniósł 7,4 mld zł, w porównaniu do minus 0,3 mld zł w 2020 r. Na skalę wzrostu wyniku finansowego netto złożyły się ponad 2-krotnie wyższe niż w 2020 r. zyski netto banków wykazujących dodatni wynik finansowy i wyższe tylko o ok. 6% straty netto poniesione przez 36 banków¹³⁸. Zasadniczy wpływ kształtowania się wyniku finansowego netto miało zwiększenie całkowitych przychodów operacyjnych netto o 5,4 mld zł (o 8,6%), na co złożyły się wyższe wyniki z tytułu opłat i prowizji o 2,3 mld zł (o 15,5%) oraz z tytułu pozostałych przychodów o 3,6 mld zł¹³⁹, przy jednoczesnym spadku wyniku z tytułu odsetek o 0,5 mld zł (o 1,1%).

Wykres 98. Wyniki finansowe sektora bankowego
Chart 98. Financial results of the Polish banking sector

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Koszty administracyjne w 2021 r. były wyższe o 2,2% i wyniosły 35,5 mld zł, w tym 51,7% tych kosztów stanowiły koszty pracownicze, tj. 18,3 mld zł (więcej o 5,1%). Pozostałe koszty administracyjne zmniejszyły się o 0,8% do 17,1 mld zł, głównie w wyniku niższych składek z tytułu wpłat na BFG (o 30,0%), przy wzroście kosztów informatycznych (o 8,1%), usług obcych (o 6,2%) oraz z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych (o 4,3%)¹⁴⁰.

¹³⁸ 20 komercyjnych (w tym 11 oddziałów instytucji kredytowych) oraz 16 spółdzielczych.

¹³⁹ W tym wyższe o 0,5 mld zł (58,5%) przychody z tytułu dywidend.

¹⁴⁰ W 2021 r. 16 banków komercyjnych i 8 oddziałów instytucji kredytowych zapłaciło łącznie 4,7 mld zł (o 0,2 mld zł więcej niż w 2020 r.) podatku bankowego. KNF, Sprawozdanie z Działalności Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego w 2021 r., (2022), Warszawa, s. 28.

Innym znaczącym czynnikiem poprawiającym w 2021 r. wynik finansowy netto sektora bankowego o 4,8 mld zł był wzrost wyniku z rezerw i odpisów. Koszty odpisów z tytułu utraty wartości aktywów zmniejszyły się o 6,2 mld zł (46,2%), natomiast saldo rezerw (głównie na pokrycie ryzyka prawnego związanego z walutowymi kredytami hipotecznymi) zwiększyło się o 1,3 mld zł (o 24,2%).

W wyniku większej skali wzrostu wyniku finansowego netto niż wzrostu wartości aktywów (o 9,5%) oraz zmniejszenia wartości kapitałów własnych (o 8,5%), wskaźnik rentowności aktywów (ROA¹⁴¹) sektora bankowego osiągnął wartość 0,30% (-0,01% rok wcześniej), a wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE¹⁴²) osiągnął 3,51% (-0,15% rok wcześniej). Dla krajowych banków komercyjnych z oddziałami zagranicznymi wskaźniki ROA i ROE wyniosły odpowiednio 0,34% i 3,85% (wobec -0,03% i -0,32%). W przypadku banków spółdzielczych, w których wynik finansowy netto zwiększył się o 53,3%, aktywa o 10,7% i kapitały własne o 3,5%, wskaźnik ROA wyniósł 0,41%, a ROE 5,36% (odpowiednio o 0,11 p. proc. i 1,73 p. proc. więcej niż w 2020 r.).

5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce

5. Insurance sector in Poland

Sytuacja sektora ubezpieczeń

The situation of the insurance sector

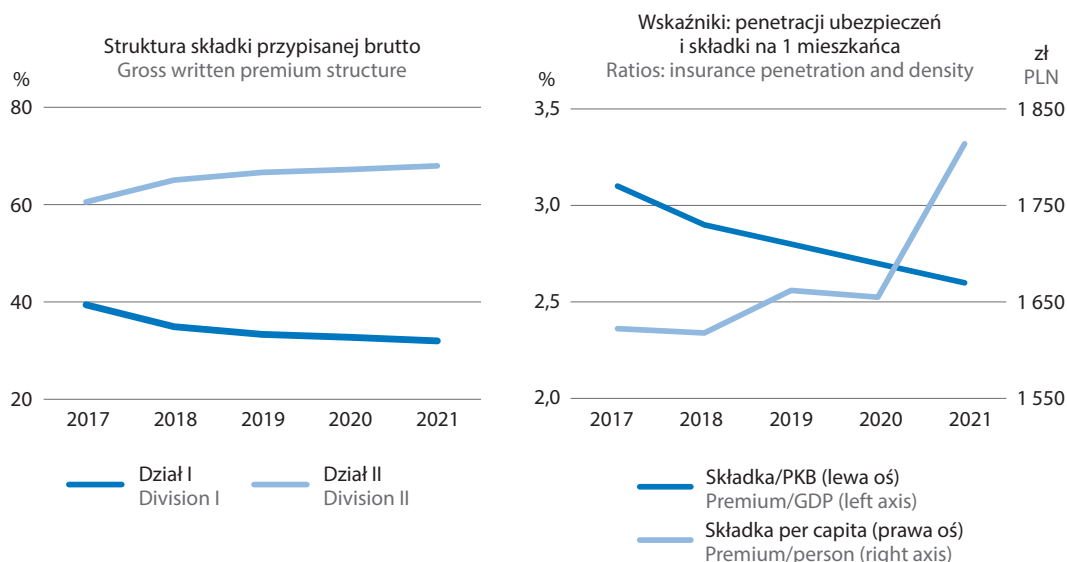
Działalność ubezpieczeniową w Polsce na koniec 2021 r. prowadziło 55 krajowych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji. Wśród nich było 25 zakładów ubezpieczeń na życie oraz 30 zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych, w tym 1 zakład reasekuracji. Ze względu na przynależność do kategorii ustalonej na podstawie przeważającego (ponad 50%) udziału w kapitale zakładowym, w końcu grudnia 2021 r. w grupie towarzystw prowadzących działalność w ubezpieczeniach na życie, siedemnaście posiadało większościowy udział kapitału zagranicznego, natomiast w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych taki udział wykazało szesnaście towarzystw. Ze względu na formę prawną w której działają, w towarzystwach zorganizowanych w formie spółek akcyjnych dominował kapitał zagraniczny, TUW-y miały przewagę kapitału polskich udziałowców. W 2021 r. wartość kapitału podstawowego ubezpieczycieli na życie wyniosła 3 013,8 mln zł, w tym inwestorzy zagraniczni partycypowali w kwocie 1 849,6 mln zł, co stanowiło 61,4% udziału w kapitale podstawowym. W dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość kapitału podstawowego wyniosła 3 139,8 mln zł, z czego 2 033,8 mln zł stanowił kapitał zagraniczny. Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym tego działu wyniósł 64,8%.

Relacja wartości składki przypisanej brutto (ogółem z ubezpieczeń działu I i działu II) do PKB w 2021 r. w Polsce wyniosła 2,6% i zmniejszyła się o 0,1 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku; z tego na ubezpieczenia na życie przypadało 0,8%, a na pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe 1,8%. Składka ubezpieczeniowa ogółem na 1 mieszkańca (per capita) zwiększyła się o 9,6% i osiągnęła poziom 1 814 zł na osobę. Składka ta w dziale I wyniosła 580 zł na osobę (541 zł w 2020 r.), a w dziale II wzrosła do 1 234 zł na osobę (1 114 zł w 2020 r.).

¹⁴¹ Liczony, jako relacja wyniku finansowego netto do średniego stanu aktywów z końca 2021 i 2020 roku.

¹⁴² Liczony, jako relacja wyniku finansowego netto do średniego stanu kapitałów własnych z końca 2021 i 2020 roku.

Wykres 99. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń
Chart 99. Main indices of insurance sector

Źródło: dane KNF oraz opracowanie własne GUS.
Source: data of PFSA and Statistics Poland.

Struktura ubezpieczeń według działów

Insurance structure by divisions

Zmiany na rynku ubezpieczeniowym w warunkach globalizacji rynków finansowych odzwierciedla stopień koncentracji rynku określany współczynnikiem koncentracji CR_x, będący udziałem w rynku kolejnych x ubezpieczycieli. I tak CR₅, czyli udział pięciu największych towarzystw ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto działu I zwiększył się z 63,9% w 2017 r. do 67,1% w 2021 r., a w dziale II zmniejszył się odpowiednio z 70,7% do 70,5%.

Tablica 63. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń
Table 63. Main data of insurance sector

Wyszczególnienie Specification	Dział I Division I					Dział II Division II				
	2017	2018	2018	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	w mld zł in billion PLN									
Składka przypisana brutto Gross written premium	24,6	21,7	21,3	20,8	22,1	37,8	40,5	42,6	42,7	47,1
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto Gross claims paid	20,4	21,5	18,6	17,4	18,4	19,5	20,2	22,5	22,2	22,9
Wynik finansowy netto Financial net result	2,3	2,4	2,6	2,2	1,6	3,5	4,2	4,6	3,9	4,1
Wynik techniczny ^a Technical financial result	3,0	3,1	3,3	3,0	2,1	2,1	2,9	2,9	3,1	3,0

^a Wynik uzyskany przez zakład ubezpieczeń z podstawowej działalności ubezpieczeniowej. Stanowi różnicę pomiędzy przychodami ze składek a wypłaconymi świadczeniami i odszkodowaniami oraz zmianami stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na pokrycie przyszłych świadczeń.

Źródło: dane KNF.

^a The result obtained by the insurance company from its basic insurance activity. It is the difference between the premium income and the benefits and claims paid as well as changes in technical provisions to cover future benefits.

Source: data of the Polish Financial Supervision Authority.

W 2021 r. składka przypisana brutto ogółem wyniosła ponad 69,2 mld zł (więcej o 9,1% niż w 2020 r.), z czego 32,0% stanowiła składka działu I, a 68,0% działu II. Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto ogółem wyniosły 41,3 mld zł i zwiększyły się o 4,2% w stosunku do poprzedniego roku, z czego 44,7% stanowiły świadczenia działu I, a 55,3% odszkodowania działu II.

Wynik finansowy netto (zysk netto) zakładów ubezpieczeń ogółem w 2021 r. był mniej korzystny niż przed rokiem. Wpłynął na to gorszy wynik uzyskany przez zakłady ubezpieczeń na życie (dział I). Wynik finansowy netto ogółem wyniósł 5,7 mld zł i był niższy o 7,1% niż w 2020 r. Wynik netto zmniejszył się w dziale ubezpieczeń na życie o 25,9% do wysokości 1,6 mld zł, a w dziale II wynik ten zwiększył się o 3,4% do wartości 4,1 mld zł. Zyski netto wygoszparowało 47 towarzystw, z tego 20 w dziale I, 27 w dziale II, a stratę poniosło 8 zakładów ubezpieczeń, z tego 5 w dziale I oraz 3 w dziale II.

Wynik techniczny ogółem wyniósł 5,1 mld zł i był niższy o 16,0% niż w 2020 r. W dziale I odnotowano spadek wyniku technicznego o 28,0% w porównaniu z rokiem ubiegłym do wysokości 2,1 mld zł. W dziale II wypracowany został zysk techniczny w wysokości 3,0 mld zł (mniej o 4,6% niż w 2020 r.). Zysk techniczny osiągnęło 48 ubezpieczycieli, z tego 21 w dziale I oraz 27 w dziale II. Stratę techniczną wykazało 7 towarzystw (4 w dziale I oraz 3 w dziale II).

6. Rynek kapitałowy w Polsce

6. Capital market in Poland

Rynek główny

Main market

W 2021 r. Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) cechowała się ogólnym wzrostem kursów oraz stabilizacją notowań po szczególnie zmiennym 2020 r. Wartość rynkowa spółek notowanych na Głównym Rynku GPW na koniec 2021 r. osiągnęła poziom 1 312,7 mld zł i była wyższa o 22,8% od wartości z końca 2020 r. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 701,2 mld zł, co oznacza wzrost o 30,1% w relacji do roku poprzedniego. Wartość giełdowa spółek zagranicznych wyniosła 611,6 mld zł i była wyższa o 15,4% od wartości odnotowanej na koniec 2020 r.

W 2021 r. na Głównym Rynku GPW notowanych było 430 spółek (wobec 433 spółek w 2020 r.), w tym 47 spółek zagranicznych (49 na koniec 2020 r.). Oznacza to piąty rok z rzędu ze spadkiem liczby notowanych podmiotów (liczba notowanych spółek na koniec 2016 r. wyniosła 487 i była najwyższa w historii). W 2021 r. odbyło się 16 debiutów, wobec 7 w roku poprzednim, liczba wykluczeń spółek z obrotu wyniosła 19 (24 w 2020 r.). Średni poziom stopy wypłaconej dywidendy, dla wszystkich notowanych spółek, w 2021 r. wyniósł 1,5% i był niższy od wartości z roku poprzedniego o 2,1 p. proc.

Tablica 64. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce (Główny Rynek GPW)
 Table 64. Characteristics of capital market in Poland (WSE Main Market)

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba notowanych spółek ^a Number of all listed companies ^a					
Spółki Companies	482	465	449	433	430
w tym zagraniczne of which foreign	50	51	48	49	47
Liczba debiutów New listings	15	7	7	7	16
Liczba wycofań Delistings	20	25	22	24	19
Kapitalizacja (w mld zł) Capitalisation (in billion PLN)					
Kapitalizacja spółek Market capitalisation	1 379,9	1 165,1	1 103,8	1 068,7	1 312,7
Spółki krajowe Domestic companies	671,0	615,5	550,2	538,8	701,2
Spółki zagraniczne Foreign companies	708,9	549,6	553,6	529,9	611,6
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	2,3	2,5	2,9	3,6	1,5

^a Zmiany liczby spółek wiążą się z wycofaniem, debiutami oraz fuzjami i przejęciami występującymi na rynku kapitałowym.

Źródło: GPW, Rocznik Giełdowy 2021, (2022), Warszawa.

^a Changes in number of companies regarding delisting's, new listings, fusions and acquisitions on the capital market.

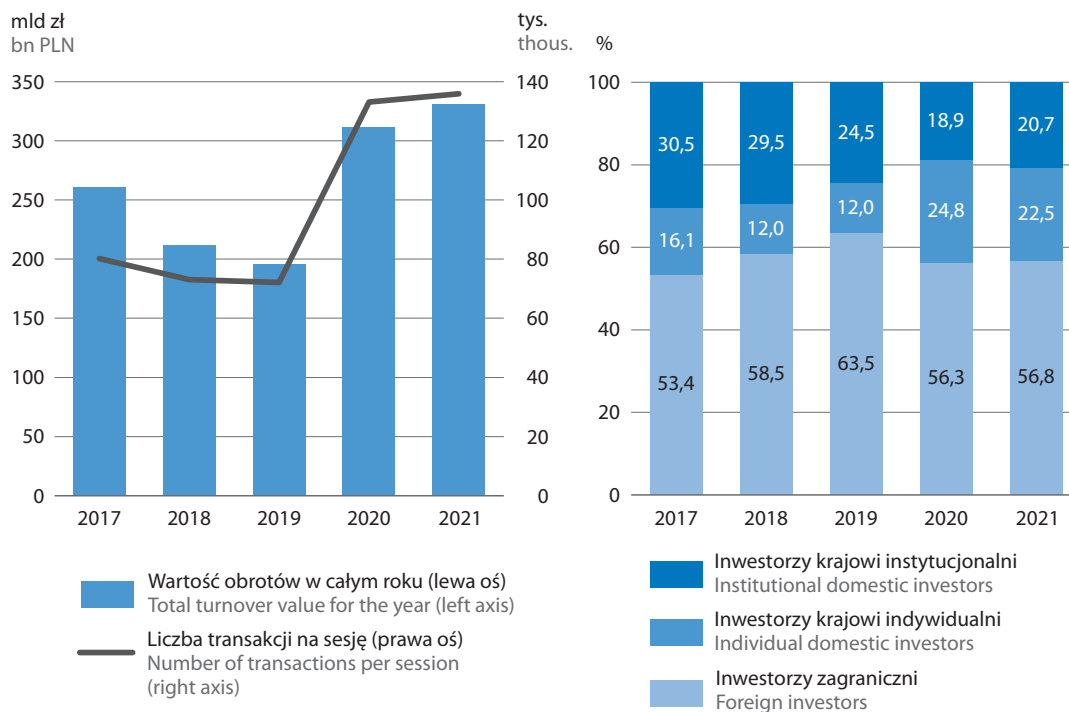
Source: WSE, WSE Yearbook 2021, (2022), Warsaw.

Wartość obrotów na Głównym Rynku GPW w 2021 r. wyniosła 331,0 mld zł, co oznacza wzrost o 6,4% w relacji do 2020 r. Średnie obroty w trakcie sesji wyniosły 1 318,7 mln zł i były wyższe o 6,8% niż w roku poprzednim (tj. o 84,1 mln zł). Liczba transakcji przypadających na jedną sesję giełdową w 2021 r. dla wszystkich spółek wyniosła 135,9 tys. (wzrost o 2,0% w relacji do roku poprzedniego). Średnia wartość pojedynczej transakcji dokonywanej na Głównym Rynku kształtowała się na poziomie 9,7 tys. zł i była wyższa o 0,4 tys. zł wobec roku poprzedniego.

W 2021 r. największy udział w obrotach akcjami na Głównym Rynku GPW, podobnie jak w latach poprzednich, należał do inwestorów zagranicznych. Wyniósł on 56,8% i był wyższy o 0,5 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Udział krajowych instytucji finansowych w obrotach akcjami zwiększył się o 1,8 p. proc. do 20,7%, natomiast udział inwestorów indywidualnych spadł o 2,2 p. proc. do poziomu 22,5%.

Poziom indeksu WIG, obejmującego wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, w ciągu roku wzrósł z 57 025,8 pkt na koniec 2020 r. do 69 296,3 pkt na koniec 2021 r. (wzrost o 21,5%). Najniższy poziom indeksu WIG dla danych dziennych odnotowano w marcu 2021 r., kiedy indeks osiągnął poziom 56 448,7 pkt, poziom ten był wyższy od najniższego odnotowanego w 2020 r. (37 164,0 pkt). Najwyższy poziom indeksu WIG wystąpił w listopadzie 2021 r. (74 813,2 pkt) i był wyższy od najwyższego poziomu indeksu WIG w 2020 r. (59 275,0 pkt).

Wykres 100. Obroty i transakcje na GPW (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych (prawy)
Chart 100. Turnover and transactions on the WSE (left) and investor share in exchange trading (right)

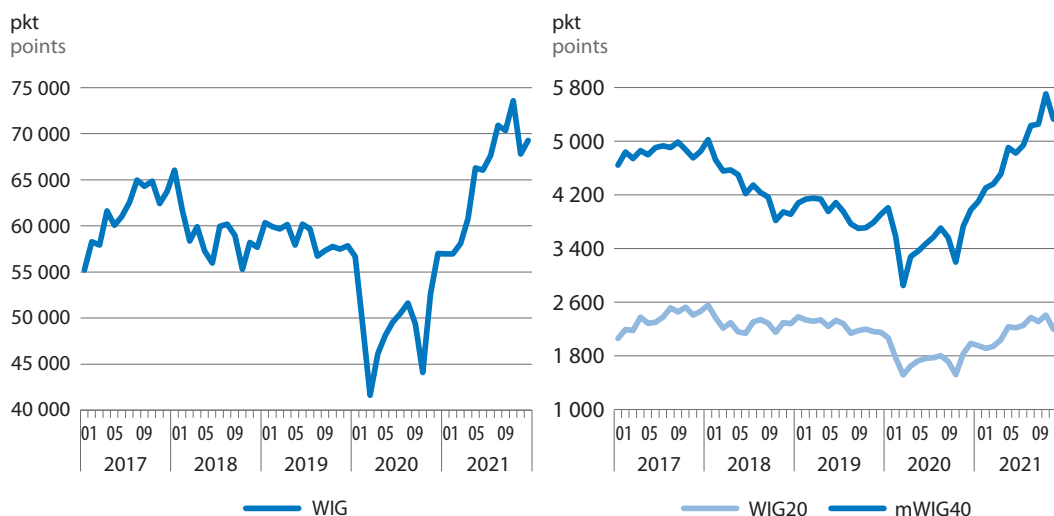

Źródło: GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2017–2021, www.gpw.pl
 Source: WSE, Investor share in exchange trading – aggregated data 2017–2021, www.gpw.pl

Stopy zwrotu na GPW w Warszawie w 2021 r. były zróżnicowane w zależności od rodzaju indeksu. Stopa zwrotu¹⁴³ z indeksu WIG w 2021 r. była dodatnia i kształtowała się na poziomie 21,5%, przy –1,4% w 2020 r. Indeks WIG20 miał dodatnią stopę zwrotu na poziomie 14,3% (wobec –7,7% w 2020 r.). Indeks mWIG40 wzrósł o 33,1% przy wzroście o 1,8% w 2020 r., a indeks sWIG80 odnotował wzrost o 24,6% w 2021 r., przy wzroście o 33,6% w roku poprzednim.

¹⁴³ Stopa zwrotu dla danego indeksu na koniec danego okresu wobec analogicznego dnia roku poprzedniego.

Wykres 101. Wybrane indeksy na GPW (na koniec miesiąca)
 Chart 101. Selected indices on the WSE (at the end of the month)

Źródło: www.gpw.pl
 Source: www.gpw.pl

W 2021 r. uwidoczniły się znaczące różnice pomiędzy stopami zwrotu poszczególnych głównych sub-indeksów sektorowych GPW. Najwyższe stopy zwrotu odnotowały: WIG-odzież: 83,8%, WIG-Banki: 81,3%, WIG-motoryzacja: 69,0%. Spadki w 2021 r. odnotowały dwa indeksy: WIG-GAMES: -22,8% oraz WIG-górnictwo: -19,3%.

Rynek NewConnect

NewConnect

W 2021 r. na rynku NewConnect (NC) notowanych było 380 spółek (wobec 373 w 2020 r.), w tym 4 spółki zagraniczne (5 takich spółek w 2020 r.). W 2021 r. odbyły się 32 debiuty (14 w 2020 r.). Liczba wykluczonych spółek z rynku NC wyniosła 25 (wobec 16 w 2020 r.).

Na koniec 2021 r. kapitalizacja rynku NewConnect wynosiła 19,2 mld zł i spadła w porównaniu do roku poprzedniego o 2,9%. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 19,0 mld zł i była wyższa o 1,6%. Kapitalizacja spółek zagranicznych wyniosła 0,2 mld zł i była niższa o 80,4% w od wartości na koniec 2020 r.

Stopa dywidendy wypłacanej przez spółki notowane na rynku NewConnect w 2021 r. wzrosła do 0,7% (z 0,4% w 2020 r.).

Wartość obrotów na rynku NC w 2021 r. wyniosła 6,1 mld zł i była znacząco niższa (spadek o 60,0%) niż w 2020 r. Odnotowano również spadek liczby transakcji przypadających na jedną sesję, których poziom wyniósł 12,2 tys. (spadek o 38,9% w stosunku do 2020 r.). Średnia wartość transakcji zawartej na rynku NC w 2021 r. wyniosła 2,0 tys. zł, wobec 3,0 tys. zł w roku poprzednim.

Tablica 65. Charakterystyka rynku NewConnect
Table 65. Characteristics of NewConnect market

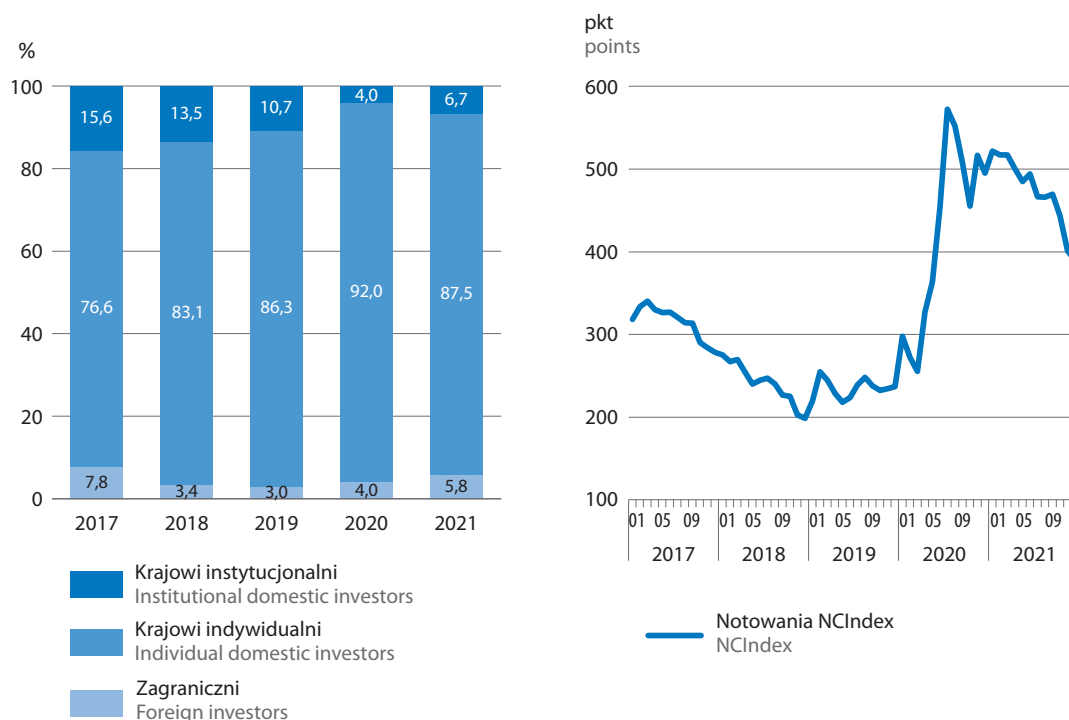
Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba notowanych spółek Number of all listed companies					
Spółki Companies	406	408	387	375	373
w tym zagraniczne of which foreign companies	8	7	6	6	5
Kapitalizacja (w mln zł) Capitalisation (in million PLN)					
Kapitalizacja spółek Capitalisation of companies	9 799	9 617	7 386	9 705	19 760
Spółki krajowe Domestic companies	9 476	9 409	7 151	9 095	18 669
Spółki zagraniczne Foreign companies	323	208	235	610	1 091
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	0,8	0,7	0,7	0,6	0,4

Źródło: GPW, Rocznik Giełdowy 2020, (2021), Warszawa.

Source: WSE, WSE Yearbook 2020, (2021), Warsaw.

Analogicznie jak w roku poprzednim, w obrotach akcjami na rynku NC w 2021 r. przeważali inwestorzy indywidualni, których udział spadł do 87,5% z 91,6% w 2020 r. Udział krajowych inwestorów instytucjonalnych wzrósł z poziomu 4,3% w 2020 r. do 6,7% na koniec 2021 r. Udział inwestorów zagranicznych w obrotach na rynku NC odnotował wzrost i wyniósł 5,8% (wobec 4,2% w 2020 r.).

Wykres 102. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect (lewy) oraz notowania NCIndex (prawy)
 Chart 102. Investor share in trading on NewConnect market (left) and NCIndex (right)

Źródło: GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2017–2021, www.gpw.pl oraz GPW, Rocznik Giełdowy 2021, (2022), Warszawa.

Source: WSE, Investor share in exchange trading – aggregated data 2017–2021, www.gpw.pl and WSE, WSE Yearbook 2021, (2022), Warsaw.

NCIndex na koniec 2021 r. osiągnął poziom 389,7 pkt, wobec 495,1 pkt w roku poprzednim. Stopa zwrotu z indeksu była ujemna i wyniosła –21,3% (wobec wzrostu o 108,9% w 2020 r.). Najniższy poziom indeksu dla danych dziennych odnotowano w grudniu 2021 r., kiedy to indeks osiągnął poziom 364,4 pkt, poziom ten był wyższy od najniższego odnotowanego w 2020 r. (245,1 pkt). Najwyższy poziom indeksu wystąpił w lutym 2021 r., wyniósł on 542,7 pkt i był niższy od najwyższego poziomu indeksu NCIndex w 2020 r. (625,8 pkt).

Rynek obligacji Catalyst

Catalyst bonds market

W 2021 r. liczba emitentów, których obligacje były notowane na rynku Catalyst, uległa zwiększeniu względem roku poprzedniego i wyniosła 129 (128 w 2020 r.). Liczba notowanych serii obligacji również odnotowała wzrost – z 515 w 2020 r. do 547 na koniec 2021 r.

W ramach notowań ciągłych odnotowano istotnie mniejszą liczbę transakcji przypadającą na jedną sesję, było to 254 transakcji, wobec 323 w 2020 r. Średnia wartość transakcji zawieranych na rynku wzrosła natomiast o 41,6% do poziomu 46,5 tys. zł, wobec 32,8 tys. zł w 2020 r.

Wartość obrotów obligacjami w notowaniach ciągłych na rynku Catalyst wzrosła o 11,1% (przy spadku o 1,6% w 2020 r.) i wyniosła 3,0 mld zł. Średnie obroty przypadające na jedną sesję wyniosły 11,8 mln zł i były wyższe w relacji do roku poprzedniego o 11,6%.

Tablica 66. Charakterystyka rynku Catalyst
Table 66. Characteristics of Catalyst market

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba emitentów Number of issuers	158	145	145	128	129
Liczba notowanych obligacji Number of listed bonds	558	521	562	515	547
Obroty (w mln zł) Turnover (in million PLN)					
Wartość obrotów Total turnover value	2 365	2 150	2 743	2 674	2 963
Transakcje Transactions					
Liczba transakcji na sesję Number of transactions per session	324	353	325	323	254
Średnia wartość transakcji (w tys. zł) Average value of transaction (in thous. zł)	29,2	24,7	34,0	32,8	46,5

Źródło: GPW, Rocznik Giełdowy 2021, (2022), Warszawa.
Source: WSE, WSE Yearbook 2021, (2022), Warsaw.

7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego

7. Specialized financial market segments

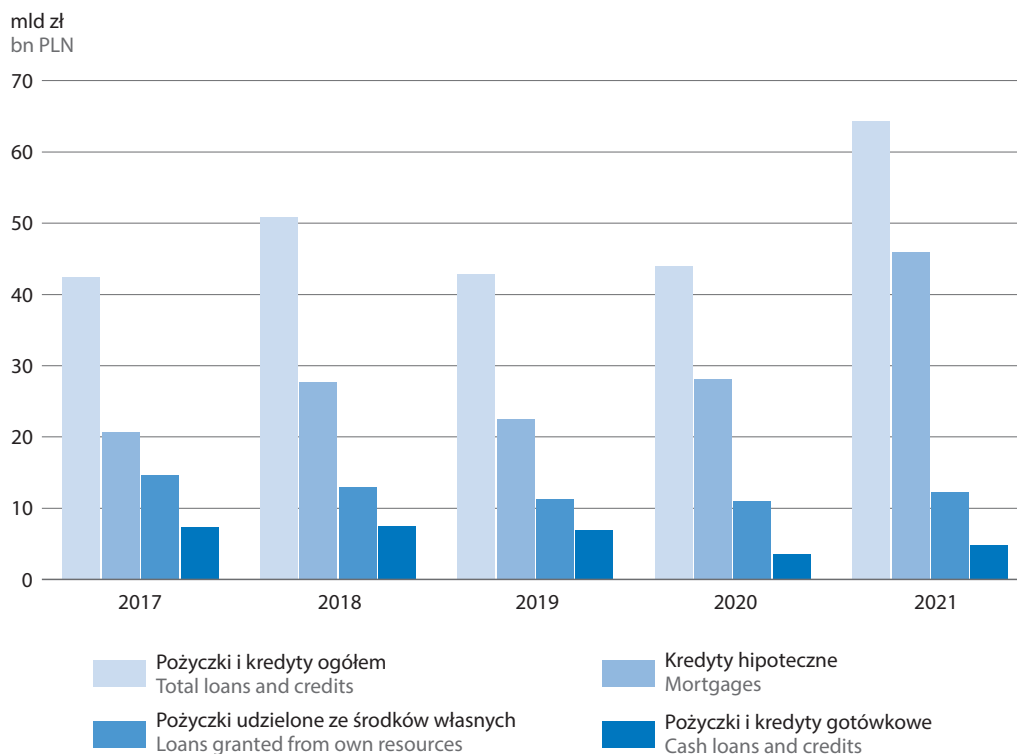
Główny Urząd Statystyczny bada i analizuje szereg ważnych dla gospodarki i społeczeństwa segmentów rynku finansowego nieobjętych nadzorem finansowym. W podrozdziale przedstawiono działalność podmiotów w zakresie następujących rynków: pośrednictwa kredytowego, (podmiotów współpracujących z bankami, podmiotów udzielających pożyczek ze środków własnych), działalności faktoringowej, działalności leasingowej oraz windykacyjnej.

Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego

Characteristics of credit intermediation entities

W 2021 r. przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego i udzielające pożyczek ze środków własnych uczestniczyły w zawarciu 3 980 tys. umów na kredyty i pożyczki. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek ogółem wyniosła 64,3 mld zł, przy czym wartość kredytów hipotecznych stanowiła ponad połowę (71,3%). W strukturze wartości udzielonych kredytów i pożyczek przeważały te udzielone osobom fizycznym, a ich udział stanowił 88,6%.

Wykres 103. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju
 Chart 103. Value of loans and borrowings by type

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych

Characteristics of factoring entities

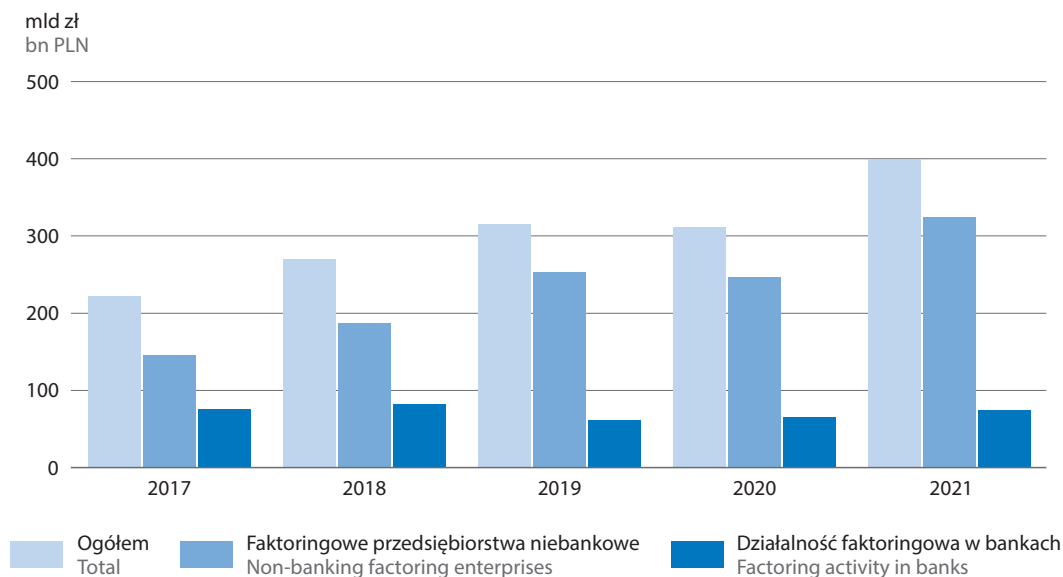
Badane przedsiębiorstwa faktoringowe w 2021 r. wykupiły 21 710 tys. faktur. W faktoringu krajowym liczba faktur wyniosła 20 433 tys. (94,1% ogólnej liczby wykupionych faktur), a w faktoringu zagranicznym 1 277 tys. (czyli 5,9%). W faktoringu krajowym największy udział miał faktoring z regresem (52,7%), faktoring bez regresu (35,4%) i faktoring odwrotny (8,5%).

Faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe w 2021 r. wykupiły 19 338 tys. faktur (89,1% faktur ogółem), a banki komercyjne, które zajmowały się faktoringiem obok statutowej działalności bankowej, wykupiły 2 372 tys. faktur (10,9% faktur ogółem).

Wartość wykupionych wierzytelności przez przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością faktoringową w 2021 r. wyniosła 400,0 mld zł, w tym w faktoringu krajowym 334,2 mld zł (83,6% ogólnej wartości wykupionych wierzytelności), a w faktoringu zagranicznym 65,6 mld zł (16,4%). W faktoringu krajowym największy udział miał faktoring bez regresu (51,7%), faktoring z regresem (24,7%) i faktoring odwrotny (20,1%).

W 2021 r. faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe wykupiły wierzytelności na kwotę 325,0 mld zł, a banki wykupiły wierzytelności o wartości 75,0 mld zł.

Wykres 104. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych
 Chart 104. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

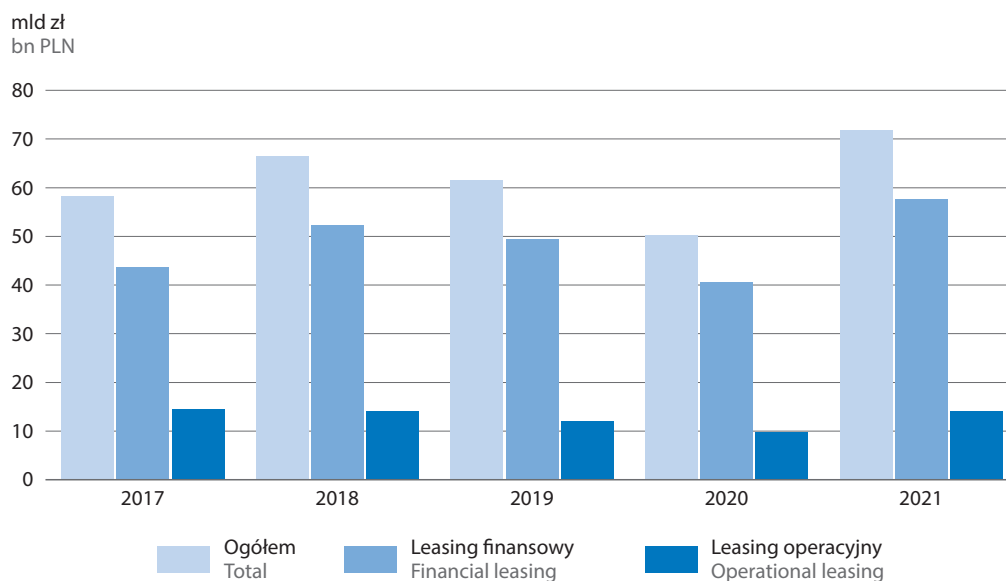
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych

Characteristics of leasing entities

W 2021 r. przedsiębiorstwa leasingowe przekazały w leasing 782 tys. środków (przedmiotów) o wartości 71,7 mld zł. Najwięcej, bo aż 386 tys. oddano w leasing środków transportu drogowego, a wartość tych środków wyniosła 50,6 mld zł. Na drugim miejscu, co do liczby środków oddanych w leasing były maszyny i urządzenia przemysłowe, których w leasing oddano 178 tys., a których wartość wyniosła 17,8 mld zł. Na trzecim miejscu były komputery i sprzęt biurowy (169 tys.), których wartość osiągnęła poziom 0,9 mld zł.

Pod względem rodzaju leasingu i jego wartości w 2021 r. umowy leasingu finansowego stanowiły 80,5%, leasingu operacyjnego 19,5%. W strukturze leasingu finansowego w 2021 r. przeważał leasing środków transportu drogowego, którego udział wyniósł 70,0% oraz leasing maszyn i urządzeń przemysłowych – 25,1%. Podobna sytuacja była w strukturze wartości leasingu operacyjnego, w 73,5% był to leasing środków transportu drogowego, a 24,0% leasing maszyn i urządzeń przemysłowych.

Wykres 105. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasingu
 Chart 105. Value of new leases by type of lease

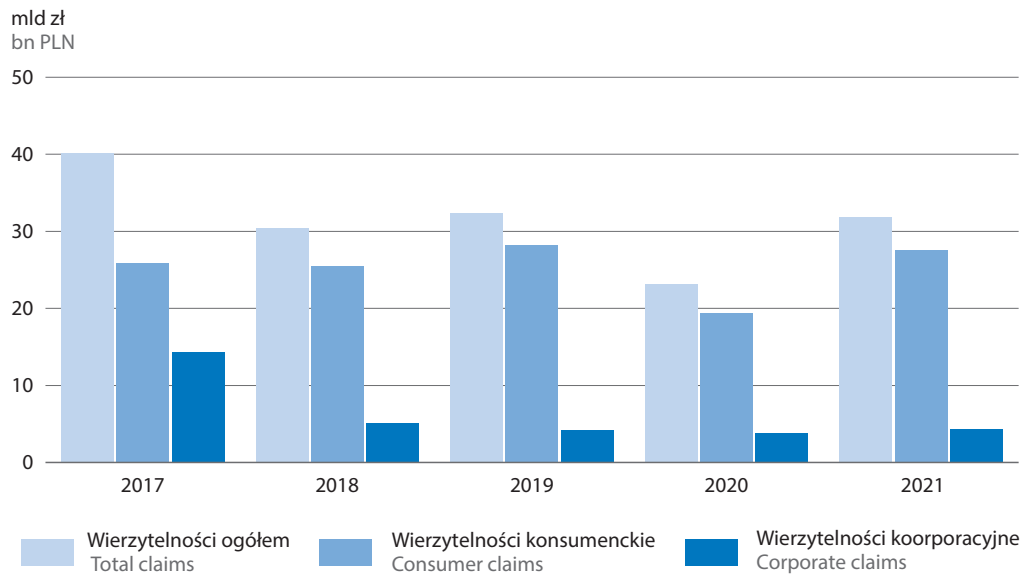
Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych

Characteristics of debt collection companies

Przedsiębiorstwa windykacyjne w 2021 r. przyjęły do obsługi 7 704 tys. wierzytelności o wartości nominalnej 31,9 mld zł, w których 86,6% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne 13,4%. Średnia wartość przyjętych do obsługi wierzytelności wyniosła 4 141 zł, przy 4 275 zł w 2020 r. Przedsiębiorstwa windykacyjne według stanu na koniec 2021 r. obsługiwały 17 045 tys. spraw czynnych wierzytelności (bez funduszy inwestycyjnych) o wartości nominalnej 123,2 mld zł, w tym 82,7% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne – 17,3%.

Wykres 106. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi
Chart 106. Value of claims accepted for service

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Badanie specjalizacji regionalnych w świetle rachunku KLEMS Research on regional specialization in the light KLEMS accounting

Wstęp Introduction

Poniżej zaprezentowano ostatnie wyniki badań nad możliwością badania specjalizacji regionalnych (na poziomie województw) w świetle rachunku produktywności gospodarki KLEMS¹⁴⁴. Prezentację wyników poprzedzono wprowadzeniem metodologicznym¹⁴⁵. Rachunek produktywności KLEMS zrealizowano w sposób zgodny z podstawami neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego. Zaletą ujęcia ściśle neoklasycznego jest jego przejrzystość oraz ustalona międzynarodowa metodyka i praktyka zastosowania, szczególnie w analizach dotyczących dłuższego horyzontu czasowego. Do wad zwykle zalicza się bardzo duże zapotrzebowanie na wysokiej jakości statystyczne dane wejściowe do rachunku.

Taka dekompozycja czerpie swoją podstawową inspirację z teorii dekompozycji Roberta Solowa¹⁴⁶, której statystyczne fundamenty metodologiczne zostały opracowane przez Dale'a Jorgensona¹⁴⁷ i współpracowników w postaci rachunku produktywności gospodarki KLEMS¹⁴⁸. Jego nazwa wskazuje na czynniki, do których ten rachunek produktywności się odwołuje. Są to tzw. „czynniki pierwotne¹⁴⁹”, czyli „kapitał” oraz „praca” i czynniki „wtórne”, które są składowymi „zużycia pośredniego”, czyli „energia”, „materiały”, obejmujące zarówno surowce jak i półprodukty oraz „usługi”, rozumiane jako wkłady pozyskiwane przez przedsiębiorstwa z zewnątrz. Jest to zatem dekompozycja czynnikowa, gdyż jej podstawowym celem jest ustalenie wkładów poszczególnych czynników do wzrostu gospodarczego.

Rezygnując z wyznaczania kontrybucji jakości pracy oraz z wydzielenia kapitału ICT, a także dzięki ograniczeniu się do podziału na sekcje i grupy sekcji, zamiast podziału na działy i grupy działów, okazało się możliwe zrealizowanie dekompozycji czynnikowej dla poszczególnych województw. Ponadto w tej wersji rachunku produktywności zrealizowano go nie tylko dla agregatów¹⁵⁰, ale również w ujęciu na osobę zaangażowaną

¹⁴⁴ Na podstawie: Kotlewski D. (2022), Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości wzrostu gospodarczego w badaniu specjalizacji regionalnych, *Ekonomista*, 2, s. 105–128 oraz Kotlewski D. & Błażej M. (2020b), Sustainability of the Convergence between Polish and EU Developed Economies in the Light of KLEMS Growth Accounting, *Bank i Kredyt*, 51(2), s. 121–142.

¹⁴⁵ Zwięzłe streszczenie na podstawie: Kotlewski D. & Błażej M. (2020a), KLEMS Growth Accounting Implemented in Poland, *Statistics in Transition*, 21(1), 95–122 oraz Kotlewski D. (2020), Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki, Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS, Warszawa 2020.

¹⁴⁶ Solow, R. M. (1956), A Contribution to the Theory of Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70, No. 1, s. 65–70 oraz Solow, R. M. (1957), Technical Change and the Aggregate Production Function, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 39, No. 3, s. 312–320.

¹⁴⁷ Jorgenson, D. W., Gollop, F. M., Fraumeni, B. M. (1987), *Productivity and US Economic Growth*, Cambridge MA: Harvard University Press; Jorgenson, D. W., Griliches, Z. (1967), The explanation of Productivity Change, *Review of Economic Studies*, 34, 249–283 oraz Jorgenson, D. W., Ho, M. S., Stiroh, K. J. (2005), *Productivity, Volume 3: Information Technology and the American Growth Resurgence*, Cambridge MA, London: MIT Press.

¹⁴⁸ Oprócz rachunku KLEMS (którego nazwa pochodzi od symboli literowych tradycyjnie używanych w zapisie formalnym dla wielkości ekonomicznych lub od pierwszych liter słów w języku angielskim, tj. K – Capital, L – Labour, E – Energy, M – Materials, S – Services) istnieje druga metodologia bazująca na tych samych podstawach (dekompozycja Solowa) realizowana przez OECD, która przyjmuje pewne założenia upraszczające, umożliwiające włączenie do analizy większej liczby krajów.

¹⁴⁹ Według: C. R. Hulten (2009), *Growth Accounting*, NBER Working Paper Series 15341. Inni autorzy często uważają tylko pracę za czynnik pierwotny. W każdym razie komponenty zużycia pośredniego są wtórne w stosunku do dwóch „podstawowych” czynników produkcji, tj. pracy i kapitału w tym sensie, że zostały powołane do życia dzięki nakładom pracy i kapitału.

¹⁵⁰ Agregaty powstają przez sumowanie wielkości jednostkowych za pomocą różnych metod statystycznych. Agregaty są wynikiem procesu agregacji, czyli łączenia wielkości mikroekonomicznych w celu uzyskania wielkości gospodarczych na poziomie mezoekonomicznym, a szczególnie na poziomie makroekonomicznym.

w proces produkcyjny, czyli na zatrudnionego albo na pracującego. Jednocześnie trwają prace badawcze nad pełnym rachunkiem produktywności KLEMS na poziomie województw.

W efekcie zrealizowanej pracy metodologicznej w Departamencie Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS wyniki rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki Polskiej zostały opublikowane na stronie internetowej GUS¹⁵¹ i od tego momentu są regularnie aktualizowane, w miarę dostępności danych wejściowych do rachunku. Również ww. dekompozycja na poziomie województw została opublikowana¹⁵² – prace nad jej aktualizacją zostały już zrealizowane (za okres 2001–2020).

Metodologia Methodology

W warunkach polskich, podobnie jak dla zdecydowanej większości krajów¹⁵³ obecnych na platformie EU KLEMS wykonano dekompozycję przyrostu wartości dodanej brutto (WDB) według następującego wzoru podstawowego:

$$\Delta \ln V_{jt} = \bar{w}_{jt}^K \Delta \ln K_{jt} + \bar{w}_{jt}^L \Delta \ln L_{jt} + \Delta \ln A_{jt}^V \quad (1)$$

gdzie: V – WDB, K – wartość usług kapitału¹⁵⁴, L – wartość usług pracy, zaś A^V – to wieloczynnikowa produktywność gospodarki (*Multifactor Productivity* – MFP) obliczana rezydualnie. Wyrażenie związane z MFP odpowiada, co do istoty, tzw. „reszcie Solowa” z pierwotnej wersji neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego (w indeksie górnym wskazano, że chodzi o MFP wyliczane z WDB). Symbole w indeksie dolnym wskazują na sektory gospodarki j (według przyjętego w danej wersji rachunku KLEMS podziału¹⁵⁵) oraz na okresy roczne t . Udziały w obliczane są jako średnie międzyokresowe pomiędzy okresem poprzednim a bieżącym. Są to udziały danego czynnika w podziale zagregowanego dochodu identyfikowanego w tym rachunku z WDB, a w indeksie górnym wskazano do jakiego czynnika dany udział się odnosi.

Wzór powyższy podobnie jak dekompozycja Solowa jest zawsze spełniony, ponieważ ostatnie wyrażenie jest obliczane rezydualnie, jako różnica pomiędzy pozostałymi. Wyrażenia związane z kapitałem K oraz pracą L są dalej dekomponowane na kapitał ICT i kapitał non-ICT oraz na godziny przepracowane i tzw. kompozycję pracy¹⁵⁶. Wszystkie główne zmienne we wzorze (1) są obliczane w drodze agregacji z zastosowaniem procedury Törnqvista:

$$\Delta \ln F_{jt} = \sum_i \bar{v}_{ijt}^F \Delta \ln F_{it} \quad (2)$$

gdzie: F – odpowiednio V , K lub L z wzoru (1). Udziały v – to średniookresowe udziały podobnie jak wyżej opisane udziały w , a w indeksie górnym oznaczono czynnik, do którego się odnosi dany udział. W indeksie dolnym symbol i oznacza kolejny element z najniższego poziomu agregacji sumowany do agregacji j .

¹⁵¹ <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>

¹⁵² <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/statystyka-dla-polityki-spojnosci/statystyka-dla-polityki-spojnosci-2016-2018/badania/ekonomia/>, Identyfikacja źródeł zróżnicowania regionalnego Polski przy wykorzystaniu metod dekompozycji wzrostu i różnic Produktu Krajowego Brutto (PKB) oraz Wartości Dodanej Brutto (WDB) per capita, załącznik B.

¹⁵³ W poprzedniej edycji (2016) były to tylko: Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Belgia, Holandia, Austria, Szwecja i Finlandia. Obecnie są to wszystkie kraje UE według stanu z 2018 r. (z Wielką Brytanią) oraz Stany Zjednoczone. Dla dużej części krajów jednak dane na platformie EU KLEMS są niekompletne, co uniemożliwia przeprowadzenie rachunku produktywności w oparciu o te dane.

¹⁵⁴ W starszych wersjach rachunków wzrostu gospodarczego zwykle chodziło o nakłady kapitału (zasób kapitału), podobnie z czynnikiem praca – nakłady pracy (zasób pracy) zostały zastąpione jej usługami. Wkłady usług czynników nieco odbiegają pod względem wartości od wkładów zasobów czynników. Ma to poważne konsekwencje metodologiczne (szczegóły w podanych wyżej opracowaniach), ale nie ma decydującego znaczenia dla prezentowanych wyników.

¹⁵⁵ W EU KLEMS tych sektorów jest 34.

¹⁵⁶ Rozwinięcie zarysowanej tu metodyki można znaleźć na stronie internetowej GUS poświęconej rachunkowi KLEMS, a bardziej szczegółowo w podanych wyżej źródłach.

W warunkach polskich możliwe okazało się wydzielenie kapitału ICT z dostępnych agregacji danych, dzięki przyjęciu pewnych założeń. Zmiana kompozycji pracy jest interpretowana jako zmiana jakości pracy w sensie jej produktywności ekonomicznej i stanowi podstawowy element, który odróżnia rachunek produktywności KLEMS od tradycyjnej dekompozycji Solowa, w której jakość pracy była zawarta w TFP¹⁵⁷. Stosowanie wyrażen logarytmicznych w rachunku KLEMS zapewnia pełną zgodność matematyczną wzoru (1) z pierwotnie multiplikatywną postacią funkcji produkcji, czyli funkcji Cobba-Douglasa. W związku z tym, że przyrosty są w większości przypadków dodatnie oraz niewielkie (kilkuprocentowe) przybliżenie logarytmiczne nie wpływa istotnie na otrzymane wyniki. Rachunek produktywności KLEMS wykonuje się nie tylko na poziomie całej gospodarki, ale także na poziomie odpowiednio dobranych grup sekcji, sekcji, grup działów i działów, co umożliwia sektorową obserwację gospodarki. Przy realizacji rachunku produktywności w postaci dekompozycji czynnikowej na poziomie województw zrezygnowano jednak z wyrażen logarytmicznych.

Porównania pomiędzy krajami i regionami krajów

Comparison between countries and their regions

Cechą rachunku produktywności KLEMS jest to, że dekompozycje wykonuje się na poziomie sektorów (sekcji i działów PKD). Dzięki temu można prześledzić źródła wzrostu gospodarczego oraz porównać między sobą kraje i regiony pod tym względem (przy czym dla krajów porównania te są łatwiejsze ze względu na dostępność danych). Analizy można zaprezentować dla krajów, dla których wykonywany jest rachunek KLEMS, a w jego ramach dekompozycja WDB¹⁵⁸.

Skumulowane dane dotyczące przyrostu WDB wskazują, że w okresie objętym analizą (dostępne w cytowanej publikacji okresy 2005–2015 i 2010–2015) Czechy, a szczególnie Słowacja i Polska rozwijały się szybciej od pozostałych krajów europejskich prowadzących rachunek KLEMS. Dekompozycja wzrostu pozwala badać jego strukturę z punktu widzenia wkładów czynnikowych do tego wzrostu, a zatem przybliżać wiedzę o przyczynach istniejącego stanu rzeczy. Pożądane jest wykonanie takiej dekompozycji nie tylko według krajów, ale także według regionów tych krajów, które już wykonują rachunek produktywności KLEMS na poziomie agregatu całej gospodarki i sektorów działalności – oczywiście ze względu na dostępność danych statystycznych według regionów rozumianych jako jednostki administracyjne, czyli np. w Polsce według województw.

Ww. idea regionalnego rachunku KLEMS opiera się na spostrzeżeniu, że rachunkowość wzrostu gospodarczego jest odporna na wszystkie problemy związane z teoriami handlu¹⁵⁹. Nie przeszkadzają jej żadne nieciągłości między różnymi krajami ani stopień integracji prowincji danego kraju. Dekompozycja wskazuje wprost na konkurencyjność danej gospodarki. Wkład czynnika praca w postaci godzin przepracowanych można bowiem wiązać z kategorią wzrostu zasobowego (jakość pracy, czyli kompozycję pracy, z kapitałem ludzkim), wkład kapitału z kategorią wzrostu inwestycyjnego (kapitał ICT w dużym stopniu z inwestycjami w high-tech), a wkład MFP z kategorią wzrostu innowacyjnego (TFP obejmuje także ww. kapitał ludzki, a także jakość kapitału, która jest w wielu przypadkach większa dla sektora ICT). W takiej sytuacji jasne jest, że w świetle powyższego dana gospodarka jest tym bardziej konkurencyjna, im większa jest produktywność MFP lub TFP (z uwzględnieniem ww. kapitału ludzkiego oraz lepszych transz kapitału fizycznego). Przy porównywalnych poziomach wzrostu dla indywidualnych krajów „lepszy” jest ten wzrost, w którym udział względny wkładów MFP lub TFP jest większy – taka gospodarka jest mniej narażona na efekty zubażające związane z czynnikiem „praca” oraz na ryzyko osłabienia inwestycji związane w skrajnych przypadkach nawet z możliwością ucieczki kapitału. Sytuacja USA, Holandii, Austrii i Niemiec jest ogólnie lepsza od sytuacji Włoch i Hiszpanii, dla grupy zaś uwzględnionych krajów wyszehradzkich – lepsza dla Słowacji i Polski niż dla Czech, z uwagi na większe wkłady MFP¹⁶⁰. Można zatem domniemywać, że dotyczy to także regionów wewnątrz poszczególnych krajów.

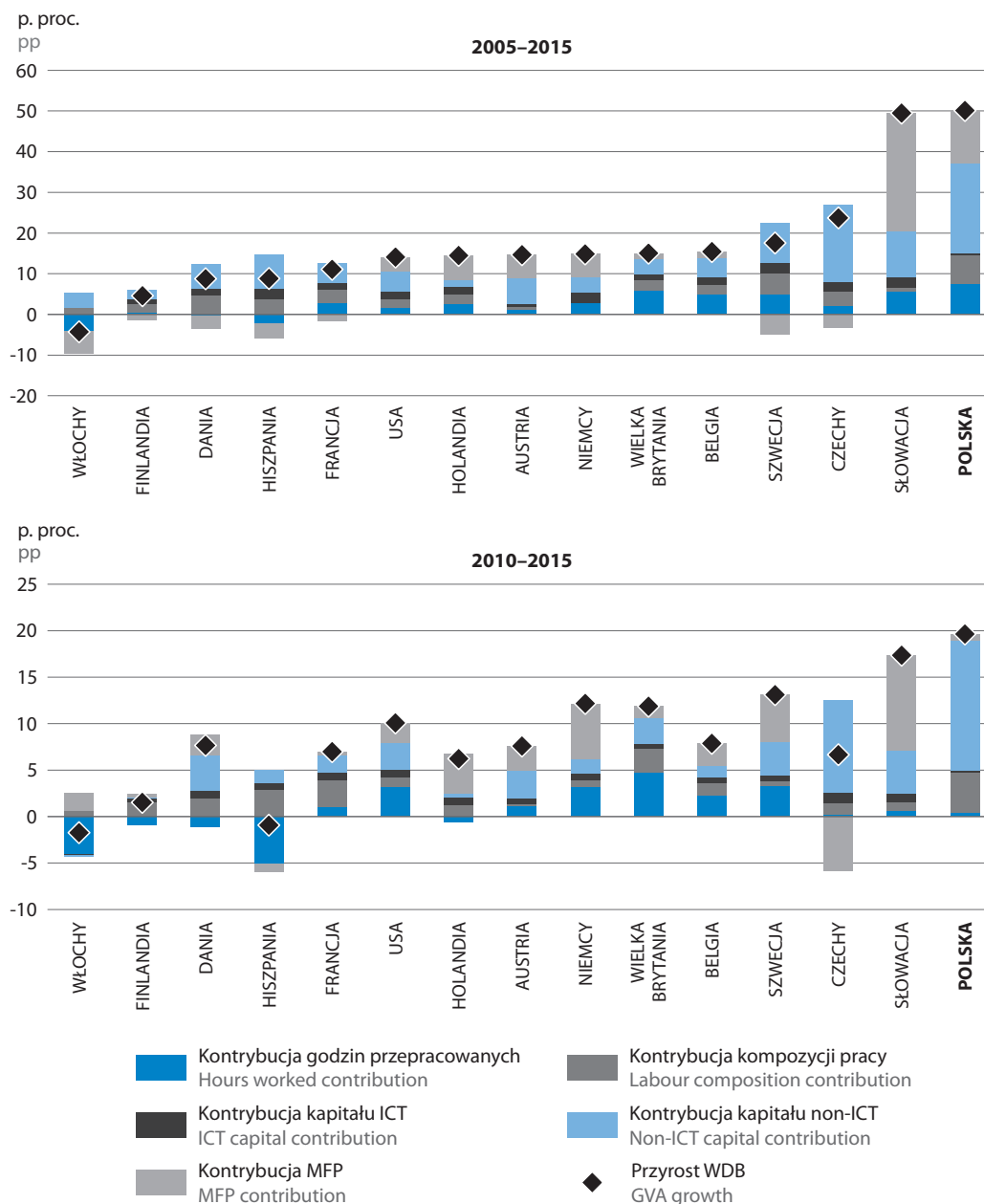
¹⁵⁷ Można przyjąć, że MFP z rachunku KLEMS jest pewnym nowszym wariantem TFP (Total Factor Productivity).

¹⁵⁸ Nie dla wszystkich krajów na platformie EU KLEMS jest wykonywana dekompozycja wzrostu gospodarczego, w postaci dekompozycji przyrostu WDB, będącej najistotniejszą częścią rachunku produktywności KLEMS.

¹⁵⁹ Kotlewski D. (2022), Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości ... op. cit.

¹⁶⁰ W rachunku KLEMS jak ww. stosuje się wariant produktywności MFP.

Wykres 107. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB dla wybranych krajów EU KLEMS i Polski
 Chart 107. Decomposition of compound GVA growth for selected EU KLEMS countries and Poland

Uwaga: dla okresu 2005–2015 ułożono poszczególne kraje od lewej do prawej wg rosnącego skumulowanego względnego przyrostu WDB; dla okresu 2010–2015 zachowano kolejność krajów z okresu 2005–2015; dla Włoch, Szwecji i Czech dane skumulowane zostały obliczone do 2014 r., z powodu braku danych za 2015 r.

Źródło: Kotlewski, Błażej (2020b). Wspomniani autorzy sporządzili wykresy na podstawie danych EU KLEMS: <http://www.euklems.net/> oraz GUS, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>.

Note: For the period of 2005–2015 the order of the countries from the left to the right is according to the increasing compound relative gross value added growth level; for the period of 2010–2015 the order of the period of 2005–2015 has been maintained; for Italy, Sweden and the Czech Republic data have been calculated until 2014 because of missing data for 2015.

Source: Kotlewski, Błażej (2020b). Wspomniani autorzy sporządzili wykresy na podstawie danych EU KLEMS: <http://www.euklems.net/> oraz GUS, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>.

Jednak aby lepiej poznać istotę tego zagadnienia, analizę taką można przeprowadzić także dla sektorów w określonym kraju. W tym celu uszeregowano wybrane sektory (sekcje PKD) od lewej do prawej pod względem tempa przyrostu WDB. W tej analizie pominięto sekcję A (rolnictwo), gdyż wykorzystywanie rachunków produktywności jest dla niej kontrowersyjne i w związku z tym niepraktykowane¹⁶¹. Pominięto także sekcje, które w rachunku KLEMS nie należą do tzw. gospodarki rynkowej, tj. sekcje: L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne), P (edukacja), Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna)¹⁶², gdyż ze względu na bezpośrednie finansowanie z budżetu państwa tych działalności ich analiza w ramach metodologii skierowanej fundamentalnie na badanie gospodarki rynkowej nie daje miarodajnych wyników oraz sekcje T i U z uwagi na ich znikome znaczenie w gospodarce narodowej. Zachowano jednak sekcje PKD 2007 dotyczące działalności skomercjalizowanych, które pozostają pod silną kontrolą publiczną lub które są silnie wspierane z budżetu państwa. Widać, że im szybsze jest tempo wzrostu gospodarczego w danej sekcji PKD, tym generalnie większy jest udział MFP w tym wzroście. Wyróżnia się przy tym przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), które w okresie 2005–2015 rozwijało się najszybciej. W tym okresie widać także, że korzystnie wyróżnia się działalność związana z informacją i komunikacją (sekcja J), co nie stanowi zaskoczenia. Ale widać także, że w okresie 2010–2015 sekcja J wysunęła się na prowadzenie spośród wszystkich działalności PKD wyróżnionych na poziomie sekcji. W świetle powyższego wydaje się, że przeprowadzenie tego rodzaju badań na poziomie regionalnym, czyli np. województw pozwoliłoby ustalić sektorową dystrybucję specjalizacji regionalnych – specjalizacji, które należałyby uznać za inteligentne w tym sensie, że przyczyniają się do przyspieszenia tempa wzrostu regionów¹⁶³.

Inteligentne specjalizacje zwykle się rozumie jako „Zdolności systemu ekonomicznego (np. regionu) do tworzenia nowych specjalizacji w drodze procesu odkrywania nowych obszarów możliwości oraz za pomocą lokalnej koncentracji i aglomeracji zasobów i kompetencji w tych obszarach. Te zdolności mają na celu zainicjowanie zmian strukturalnych w regionach w formie dywersyfikacji, transformacji, modernizacji lub zmian radykalnych polegających na powstawaniu nowych rynków aktywności gospodarczej, a w efekcie podniesienie konkurencyjności regionów”¹⁶⁴. Tutaj rozumie się jednak inteligentne specjalizacje regionalne inaczej. Przyjmuje się dla nich roboczą definicję, że są to już funkcjonujące, a nie nowe potencjalne specjalizacje dające ww. przewagę ekonomiczną. Chodzi zatem o robocze ograniczenie badania do rzeczywistości już powołanej do życia, dzięki czemu zwiększają się możliwości empirycznego i ilościowego zbadania tego zagadnienia. Mniej zatem badamy nieznaną przyszłość, a bardziej zastanawiamy rzeczywistość i jej dynamikę. Pomimo tego ograniczenia podejście to nie jest bez znaczenia dla badania procesów rozwojowych, gdyż szeroko rozumiane sektory w rozumieniu np. sekcji lub działów PKD mogą przez analogię być rozwijane innowacyjnie w określonych dziedzinach z wykorzystaniem już istniejących i stwierdzonych przewag sektorowych regionów. Jednocześnie takie rozumienie inteligentnych specjalizacji regionalnych należy uznać za bliższe „właściwym” inteligentnym specjalizacjom regionalnym, tj. rozumianym według zacytowanej wyżej definicji niż ich rozumienie po prostu jako dziedziny, w których region się wyspecjalizował. Te ostatnie obejmują bowiem także działalności schyłkowe, które czasem zawzięcie się broni oraz inne działalności niekoniecznie wysoko konkurencyjne i silnie wzrostowe, które upowszechniły się w danym regionie z różnych powodów, np. historycznych.

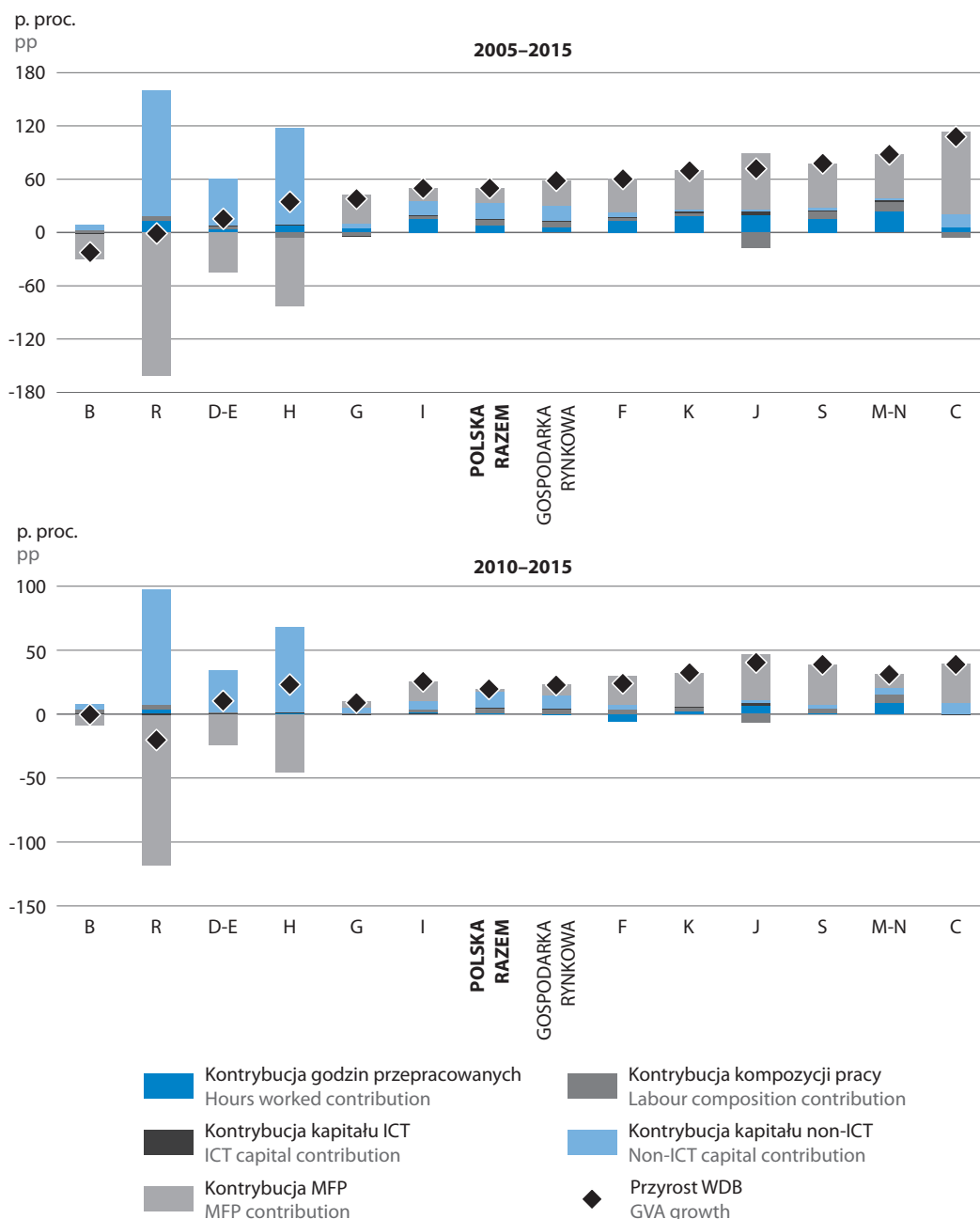
¹⁶¹ W sekcji A występuje zjawisko bardzo dużego samozatrudnienia, które jest szacowane na podstawie pewnych założeń przybliżających. W rezultacie szacunki dynamiki wzrostu czynnika praca w sekcji A są bardzo przybliżone.

¹⁶² Gospodarkę rynkową należy rozumieć jako gospodarkę bez państwa. W rachunku KLEMS standardowo stosuje się podaną tutaj przybliżoną definicję tej gospodarki rynkowej

¹⁶³ Chociaż – jak wskazano we wprowadzeniu – nie wyczerpują tej kategorii pojęciowej w rozumieniu twórców koncepcji inteligentnych specjalizacji regionalnych.

¹⁶⁴ Foray D. (2015), *Smart Specialisation. Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy*, Routledge, London.

Wykres 108. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB dla wybranych sektorów gospodarki Polskiej
 Chart 108. Decomposition of compound GVA growth for selected economic sectors in Poland

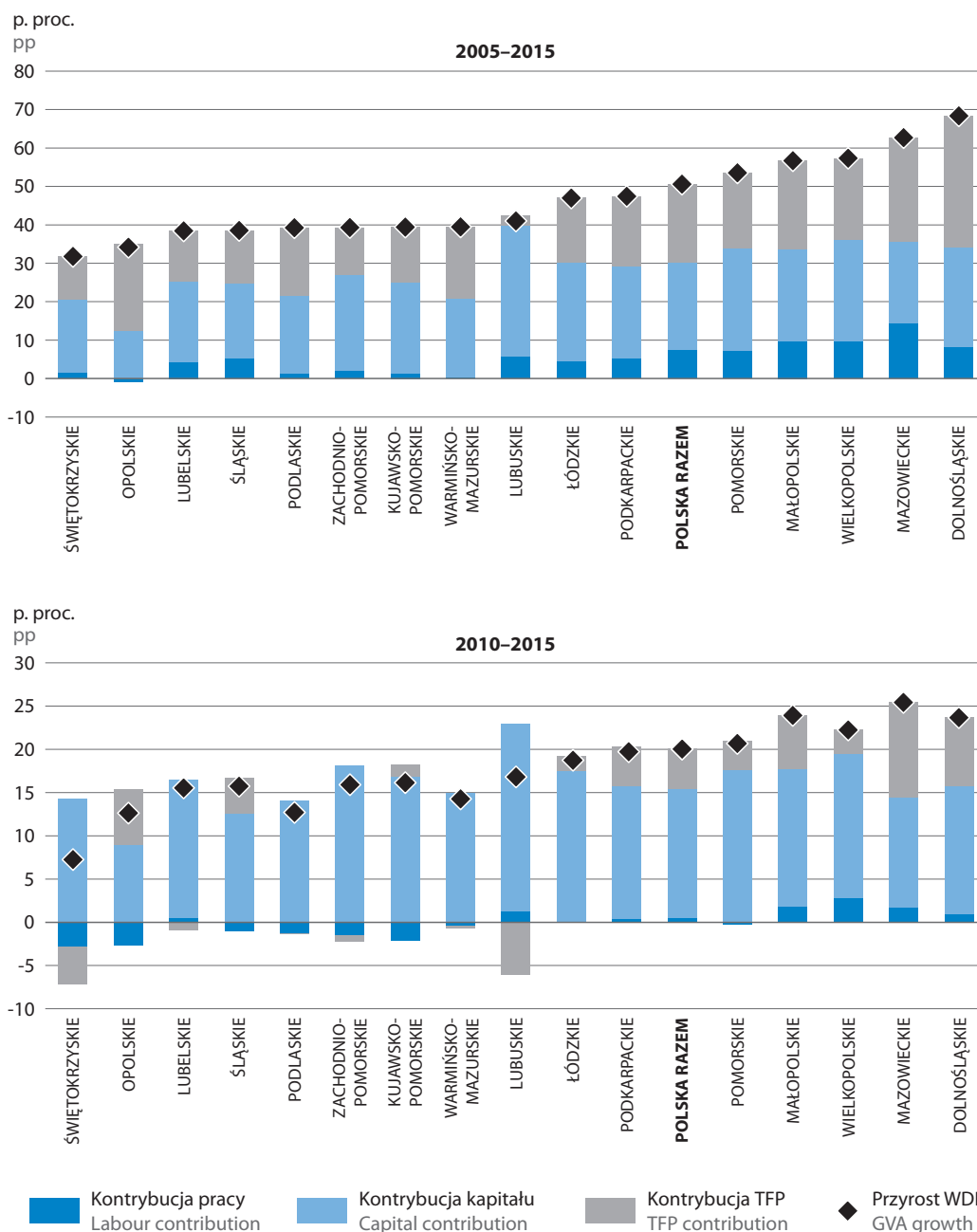
Uwaga: dla okresu 2005–2015 ułożono poszczególne sekcje od lewej do prawej wg rosnącego skumulowanego względnego przyrostu WDB; dla okresu 2010–2015 zachowano kolejność sekcji z okresu 2005–2015; dla porównania dodano wartości dla całej polskiej gospodarki (Polska razem) i dla gospodarki rynkowej według jej definicji stosowanej w rachunku KLEMS.

Źródło: Kotlewski, Błażej 2020b. Wspomniani autorzy sporządzili wykresy na podstawie danych GUS, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>.

Note: For the period of 2005–2015 the order of the NACE sections from the left to the right is according to the increasing compound relative gross value added growth level; for the period of 2010–2015 the order of the period of 2005–2015 has been maintained. For comparisons the values for the entire Polish economy (Total Poland) and for the market economy (according to its definition used in KLEMS accounting) have been added.

Source: Kotlewski, Błażej 2020b. The mentioned authors elaborated the graphs basing on Statistics Poland data, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>.

Wykres 109. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB na wkłady czynników i TFP wg województw
Chart 109. Decomposition of compound GVA growth into factor and TFP contributions by voivodship

Uwaga: na wykresie pierwszym ułożono poszczególne województwa od lewej do prawej wg rosnącego skumulowanego względnego przyrostu WDB; na wykresie drugim (2010–2015) zachowano kolejność województw z wykresu pierwszego (2005–2015).

Źródło: Kotlewski, Błażej (2020b). Wspomniani autorzy sporządzili wykresy na podstawie danych GUS, <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/statystyka-dla-polityki-spojnosci/statystyka-dla-polityki-spojnosci-2016-2018/badania/ekonomia/>, Załącznik B.

Note: For the period of 2005–2015 the order of the voivodships from the left to the right is according to the increasing compound relative gross value added growth level. For the period of 2010–2015 the order of the period of 2005–2015 has been maintained. For comparisons the value for the entire Polish economy (Total Poland) has been added.

Source: Kotlewski, Błażej (2020b). The mentioned authors elaborated the graphs basing on Statistics Poland data, <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/statystyka-dla-polityki-spojnosci/statystyka-dla-polityki-spojnosci-2016-2018/badania/ekonomia/>, Appendix B

Zamierzonym celem jest wykonanie regionalnego rachunku KLEMS według województw, dla którego metodologia została już opracowana¹⁶⁵. Jednak już obecnie wykonano w GUS prostszą dekompozycję czynnikową według województw. Dla okresu 2005–2015 poszczególne województwa zostały uszeregowane w kolejności od najwolniej do najszybciej się rozwijającego. W świetle tej dekompozycji widać, że województwa rozwijające się względnie szybciej od całego kraju to ogólnie te o relatywnie większej kontrybucji TFP¹⁶⁶. Czyli im większe jest TFP, tym szybciej rozwija się dane województwo wśród liderów wzrostu. Jeżeli tę dekompozycję wykonana się oddzielnie dla indywidualnych sekcji PKD, to szybko można ustalić, które województwa mają przewagę w określonych działalnościach, czyli można przybliżyć w sposób ilościowy inteligentne specjalizacje regionów. Obecnie jest to możliwe według sekcji PKD, ale ewentualne zrealizowanie regionalnego rachunku KLEMS powinno umożliwić zejście w tych analizach do 34 niższych agregacji KLEMS na poziomie działów PKD.

Podsumowanie Conclusion

W oryginalnym artykule¹⁶⁷ wskazano, że stosowanie klasycznych teorii handlu do badania przewag sektorskich, zatem także inteligentnych specjalizacji regionalnych, jest związane z problemami metodologicznymi, które w znacznej mierze są nierozwiązywalne. Nie zmniejsza to znaczenia i wartości tych teorii, ale ogranicza ich zastosowanie w przedmiotowym celu. Stosunkowo odporna na kłopoty metodologiczne jest nowa geografia ekonomiczna Paula Krugmana, ale wnioski z niej wynikające dla przedmiotowego zagadnienia pozostają ograniczone.

Teoria Luca Antonio Ricciego¹⁶⁸, która zręcznie łączy powyższe klasyczne teorie handlu z nową geografiami ekonomiczną Krugmana aplikowana modelowo pozwala wskazać na pewne procesy związane z możliwością bifurkacji centrum na peryferia w niektórych przypadkach. Tam, gdzie można zapewnić większą produktywność na peryferiach, tam może się przenosić z centrum produkcja w zakresie niektórych działalności. Jest to istotne szczególnie w dłuższym okresie, w którym może ewentualnie odbywać się przebudowa układu centrum–peryferia. Zatem można przezwyciężyć fatalizm związany z podziałem na centrum i peryferia, ale tylko niektórym regionom i krajom to się udaje.

Fakt, że produktywność jawi się jako podstawowa siła sprawcza zmian ewolucyjnych w kierunku przyspieszenia wyjścia z zapóźnienia gospodarczego, wskazuje, że dobrym sposobem badania gospodarczych predyspozycji regionalnych jest wykorzystanie metod właściwych dla rachunkowości wzrostu gospodarczego, w których bada się wkład produktywności TFP lub MFP w drodze wykonania dekompozycji wzrostu na kontrybucje czynnikowe. Szczególne możliwości stwarza tutaj rachunek produktywności KLEMS, ze względu na dobrze rozwiniętą metodologię i jej ciągle rozwojowy charakter – jest to jednocześnie rachunek o dużej tradycji i bardzo innowacyjny o licznych nowych ścieżkach jego wykorzystania. Jedną z takich nowych ścieżek rozwoju tego rachunku jest mający tu zastosowanie regionalny rachunek produktywności KLEMS. W GUS trwają prace mające na celu jego zrealizowanie.

¹⁶⁵ Kotlewski D. (2020), Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki, Wydawnictwo Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

¹⁶⁶ W tym badaniu wykorzystano ten wariant produktywności.

¹⁶⁷ Kotlewski D. (2022), Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości ... op. cit.

¹⁶⁸ Ricci L. A. (1999), "Economic geography and comparative advantage: Agglomeration versus specialization", *European Economic Review*, 43(2), 357–377.

Aneks II

Annex II

Pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

Measuring the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland

Wstęp

Introduction

Niniejszy Aneks zawiera wyniki analizy łącznej produktywności czynników produkcji (TFP) dla grupy małych, średnich i dużych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2020. Prezentowanie analizy są częścią badań eksperymentalnych prowadzonych w GUS. Do obliczeń wykorzystywano roczne dane jednostkowe przedsiębiorstw niefinansowych pochodzące z badania „Roczna ankieta przedsiębiorstw” (SP). Metodologia pomiaru TFP dla danych jednostkowych polega na wyznaczeniu składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Wykorzystując panelowe dane na temat przedsiębiorstw dokonano estymacji funkcji produkcji Cobba-Douglasa i wyznaczono rozkłady wskaźnika TFP dla całej badanej próby oraz rozkłady warunkowe TFP względem wybranych uwarunkowań produktywności. Wśród uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw wyróżniono następujące kontrolne zmienne jakościowe:

- wielkość przedsiębiorstwa (3 kategorie);
- intensywność eksportu (3 kategorie);
- poziom konkurencyjności w sektorze (3 kategorie);
- forma własności (kategorie).

Do estymacji funkcji produkcji zastosowano semi-parametryczną metodę estymacji zaproponowaną przez Levinsohna-Petrina¹⁶⁹, która była wykorzystywana do badania TFP przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce¹⁷⁰. Dzięki wprowadzeniu mikropodstaw dla formowania się produktywności, model Levinsohna-Petrina pozwala na zgodną estymację elastyczności wartości dodanej brutto (WDB) względem nakładów kapitałowych i pracy. Zbudowano ekonometryczny model funkcji produkcji dla całej badanej grupy przedsiębiorstw oraz indywidualne modele funkcji produkcji dla podgrup przedsiębiorstw należących do poszczególnych kategorii zmiennych kontrolnych.

Agregację TFP dla grupy podmiotów należących do danego sektora gospodarki wyznaczono za pomocą średniej ważonej, z wagami wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkość przedsiębiorstw. Przeprowadzono dekompozycje poziomu i wzrostu WDB. Metodologia dekompozycji wzrostu WDB zastosowana w niniejszym Aneksie została rozszerzona w stosunku do tej wykorzystanej we wcześniejszej edycji publikacji¹⁷¹. W obecnie wersji dekompozycja wzrostu WDB opiera się nie tylko na wyodrębnieniu składowych wzrostu WDB związanych ze zmianą czynników produkcji i łącznej produktywności czynników produkcji, ale uwzględnia dodatkowo efekty wejścia na rynek i wyjścia podmiotów z rynku.

¹⁶⁹ Levinsohn, J., Petrin, A. (2003), Estimating production functions using inputs to control for unobservables, *Review of Economic Studies*, 70, 317–341.

¹⁷⁰ Górajski, M., Błażej, M. (2020), A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland, *Bank i Kredyt*, 51(3), 293–316.

¹⁷¹ GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2018 r., (2019), Warszawa, s. 257.

Dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych potwierdzono zróżnicowanie poziomu i wzrostu łącznej produktywności czynników produkcji wśród grup podmiotów określonych przez kategorie zmiennych kontrolnych.

Dane Data

Dane wykorzystane w analizach pochodziły z rocznych sprawozdań o działalności gospodarczej przedsiębiorstw zatrudniających więcej niż 9 osób za lata 2008–2020 zebranych na formularzach SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”. W celu budowy finalnej panelowej bazy danych nt. przedsiębiorstw niezbędne było zastosowanie procedur wstępnego przetwarzania danych, w tym czyszczenia danych z obserwacji nietypowych i niekompletnych. Ostatecznie zbiór danych wykorzystany w badaniu składał się z ponad 850 tys. obserwacji i stanowił 87% wszystkich obserwacji zarejestrowanych w sprawozdaniach SP za latach 2008–2020. W bazie danych znalazło się średnio ponad 65 tys. przedsiębiorstw rocznie, a w sumie analizom poddano ponad 180 tys. podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorstwa notowały przeciętne zatrudnienie średnio w roku w liczbie 5,1 mln etatów oraz średnioroczne przychody z całokształtu działalności na poziomie 3 085 miliarda zł¹⁷². W roku 2020 finalna panelowa baza danych nt. przedsiębiorstw zawierała dane obejmujące 77% przeciętnego zatrudnienia oraz 71% przychodów z całokształtu działalności wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce¹⁷³. Jest to większość sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, jednakże warto podkreślić, że badana próba przedsiębiorstw nie została wybrana przy zastosowaniu metody reprezentatywnej.

Metodologia pomiaru TFP TFP Measurement methodology

Do wyliczenia TFP wykorzystano estymowaną funkcję produkcji dla wartości dodanej brutto. W tym celu dla każdego przedsiębiorstwa niezbędne było wyznaczenie następujących wielkości: produkcja globalna (Y), zużycie pośrednie (IC), wartość dodana brutto (GVA)¹⁷⁴. Produkcja globalna zdefiniowana została następującą formułą:

$$Y = R_P + C_{own} + R_{C\&M} - V_{C\&M} - T + \Delta UG + \Delta FG, \quad (1)$$

gdzie poszczególne pozycje zostały opisane poniżej w tabeli.

Zużycie pośrednie (IC) zdefiniowano w oparciu o następującą formułę:

$$IC = IC_{ME} + IC_S + IC_{other} - BT \quad (2)$$

Wartość dodana brutto (GVA) to różnica pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim:

$$GVA = Y - IC \quad (3)$$

Kapitał fizyczny K określony został jako średnioroczny realny poziom rzeczowych aktywów trwałych wyrażony w cenach z roku 2015.

¹⁷² W cenach roku 2015, obliczenia wykonano przy wykorzystaniu sektorowych deflatorów WDB.

¹⁷³ GUS, Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r., (2021), Warszawa.

¹⁷⁴ Definicja WDB jest zgodna z tą wykorzystywaną w raportach: MFW, Country Report, 19/38, February 2019, Waszyngton oraz BŚ, Paths of Productivity Growth in Poland: A Firm-Level Perspective, (2021), Waszyngton.

Tablica 67. Spis zmiennych endogenicznych
 Table 67. List of endogenous variables

Zmienna endogeniczna Endogenous variable	Opis Description
R_p	Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) Net revenues from sales of products (goods and services)
R_{pe}	Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) na eksport Export sales of products (goods and services)
C_{own}	Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby Cost of producing products for own use
$R_{c\&M}$	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów Net revenues from sales of commodities and raw materials
$R_{c\&M,e}$	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów na eksport Export sales of commodities and raw materials
$V_{c\&M}$	Wartość sprzedanych towarów i materiałów Value of sold commodities and raw materials
T	Podatek akcyzowy Excise tax
ΔUG	Zmiana wartości półproduktów i produktów w toku w ciągu roku Change in semi-finished goods and work in progress
ΔFG	Zmiana wartości produktów gotowych w ciągu roku Change in finished products
IC_{ME}	Zużycie materiałów i energii Use of raw materials and energy
IC_S	Usługi obce Outside services
IC_{other}	Pozostałe koszty rodzajowe Other costs
BT	Koszty podróży służbowych Business travel cost

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Produktywności TFP jest wielkością nieobserwowalną, stąd pomiaru TFP można dokonać w oparciu o wyznaczenie składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Założono, że wartość dodana brutto przedsiębiorstwa i w okresie rocznym t jest określona przez funkcję produkcji Cobba-Douglasa:

$$GVA_{it} = TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} \quad (4)$$

gdzie L_{it} , K_{it} są wielkościami pracy i kapitału, parametry β_p , β_k określają odpowiednio elastyczność wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału. Pomiar realnych wielkości GVA_{it} , K_{it} wiąże się z zagadnieniem urealnienia mierzonych wielkości w cenach stałych.

Łączną produktywności czynników produkcji zdekomponować można jak poniżej:

$$TFP_{it} = e^{\lambda_r + \lambda_t} e^{v_{it}} e^{u_{it}} \quad (5)$$

gdzie:

$e^{\lambda_r + \lambda_t}$ oznacza średni poziom technologiczny w województwie r i roku t ;

$e^{v_{it}}$ to współczynnik zmienności w indywidualnej produktywności;

$e^{u_{it}}$ to biały szumowy idiosynkratyczny składnik losowy.

Logarytmując (4) otrzymujemy równanie funkcji produkcji w postaci log-liniowej:

$$gva_{it} = \omega_{it} + \beta_k k_{it} + \beta_l l_{it} + u_{it}, \quad (6)$$

gdzie $\omega_{it} = \log TFP_{it}$. Budując odpowiedni model ekonometryczny dokonuje się estymacji parametrów równania (6), dzięki czemu uzyskujemy:

$$\hat{\omega}_{it} = gva_{it} - \hat{\beta}_k k_{it} - \hat{\beta}_l l_{it}, \quad (7)$$

gdzie $\hat{\beta}_k, \hat{\beta}_l$ oznaczają odpowiednio szacunki elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału.

Wówczas pomiaru łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstwa można dokonać za pomocą formuły:

$$\widehat{TFP}_{it} = e^{\hat{\omega}_{it}}. \quad (8)$$

Estymacja parametrów funkcji produkcji (6) wymaga zastosowania odpowiedniej metody ekonometrycznej z uwagi na pojawiające się problemy: endogeniczności zmiennych objaśniających, obciążonej selekcji próby oraz pominiętych cen. Problem endogeniczności zmiennych objaśniających (ang. *endogeneity bias*) polega na endogeniczności decyzji firm o nakładach pracy i kapitału, oznacza to iż decyzje te są silnie skorelowane z obecnym poziomem produktywności, co w przypadku estymacji równania (6) klasyczną metodą najmniejszych kwadratów prowadzi do niezgodnych szacunków elastyczności β_r, β_k . Rozwiązaniem tego problemu polega na zastosowaniu odpornych metod estymacji, takich jak metoda zmiennych instrumentalnych, metoda uogólnionych momentów, czy też wykorzystany w niniejszym badaniu model Levinsohna-Petrina (model LP). Problem obciążonej selekcji obserwacji (ang. *selection bias*) – występujący w przypadku stosowania danych panelowych zbilansowanych, z których usunięto te przedsiębiorstwa, które zakończyły działalność lub weszły na rynek w badanym okresie. Wyjście lub wejście na rynek jest procesem endogenicznym dla firm i jest ono silnie skorelowane ze zmiennymi objaśniającymi w modelu (6). W niniejszych analizach wykorzystano rozszerzony model LP o mechanizm uwzględniający wyjście przedsiębiorstw z rynku. Obciążenie w estymacji funkcji produkcji wynikające z pominiętych cen indywidualnych (ang. *omitted price bias*) nie może być w pełni zaadresowane poprzez wykorzystanie odpowiednich metod estymacji, pewnym przeciwdziałaniem jest stosowanie sektorowych deflatorów cen. W niniejszych analizach wykorzystano deflatory środków trwałych, inwestycji i wartości dodanej brutto dla poszczególnych działów PKD.

Rozszerzony model LP jest odporny na pierwsze dwa problemy dzięki wykorzystaniu zmiennej przybliżającej nieobserwowalnej w czasie szoki produktywności (tzw. zmiennej proxy), a także probitowych oszacowań prawdopodobieństwa przetrwania przedsiębiorstwa na rynku. Jako zmienną proxy wykorzystano nakłady w przedsiębiorstwie na materiały i energię.

Agregacji zmiennej $\hat{\omega}_{it}$ dla podmiotów należących do wybranej grupy S_t w ustalonym roku t dokonano za pomocą średniej ważonej:

$$\omega_{S_t} = \sum_{i \in S_t} w_{S_t, i} \hat{\omega}_{it}, \quad (9)$$

z wagami $w_{S,it}$ wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkości firm:

$$w_{S,it} = \frac{K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}{\sum_{i \in S_t} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}} \quad (10)$$

Wówczas, tempo wzrostu TFP w grupie przedsiębiorstw S_t określamy wzorem

$$\Delta^{\%}(TFP_t) = \omega_{S_t} - \omega_{S_{t-1}}. \quad (11)$$

Dekompozycja wzrostu WDB Decomposition of GVA growth

Zagregowany poziom WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw w okresie t (S_t) jest równy.

$$GVA_t = \sum_{i \in S_t} GVA_{it}, \quad (12)$$

gdzie GVA_{it} wyznaczono ze wzoru (3) dla każdej firmy $i \in S$ w okresie t . Dekompozycja różnic WDB w roku t uwzględnia firmy, które przetrwały na rynku w czasie od $t-1$ do t (Sur_t), te które wyszły z rynku w okresie $t-1$ (X_{t-1}) oraz firmy, które weszły na rynek w okresie t (E_t):

$$\Delta(GVA_t) = \text{Entry}(GVA_t) - \text{Exit}(GVA_{t-1}) + \Delta_{Sur}(GVA_t), \quad (13)$$

gdzie $\Delta(GVA_t) = GVA_t - GVA_{t-1}$ oraz $\text{Entry}(GVA_t) = \sum_{i \in E_t} GVA_{it}$ oraz $\text{Exit}(GVA_{t-1}) = \sum_{i \in X_{t-1}} GVA_{it}$ oznaczają wielkości WDB odpowiednio dla firm które weszły na rynek w okresie t oraz dla przedsiębiorstw które wyszły z rynku w okresie $t-1$, $\Delta_{Sur}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (GVA_{it} - GVA_{it-1})$ jest absolutną zmianą wielkości WDB wśród firm które przetrwały na rynku w czasie od $t-1$ do t . Wielkość $\Delta_{Sur}(GVA_t)$ dekomponujemy dalej według wzoru:

$$\Delta_{Sur}(GVA_t) = \Delta_{TFP_t}(GVA_t) + \Delta_{K_t}(GVA_t) + \Delta_{L_t}(GVA_t) + R_t, \quad (14)$$

gdzie

$$\Delta_{TFP_t}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it-1} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}),$$

$$\Delta_{K_t}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it} K_{it-1}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}),$$

$$\Delta_{L_t}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it-1}^{\beta_l}),$$

oznaczają zmiany w WDB wywołane przez odpowiednio zmiany w TFP , kapitale i pracy oraz R_t jest składnikiem resztowym w dekompozycji bilansującym dekompozycje różnic WDB oraz uwzględniającym m.in. efekty łączne zmian czynników produkcji i TFP . Stąd wzrost WDB możemy zdekomponować za pomocą formuły postaci:

$$\Delta\%(GVA_t) = \Delta\%_{Entry-Exit}(GVA_t) + \Delta\%_{TFP_t}(GVA_t) + \Delta\%_{K_t}(GVA_t) + \Delta\%_{L_t}(GVA_t) + \Delta\%_R(GVA_t) \quad (15)$$

gdzie

$$\begin{aligned} \Delta\%(GVA_t) &= \frac{\Delta(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta\%_{Entry-Exit}(GVA_t) = \frac{Entry(GVA_t) - Exit(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta\%_{TFP_t}(GVA_t) &= \frac{\Delta_{TFP_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta\%_{K_t}(GVA_t) = \frac{\Delta_{K_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta\%_{L_t}(GVA_t) = \frac{\Delta_{L_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta\%_R(GVA_t) &= \frac{R_t}{GVA_{t-1}}. \end{aligned}$$

Wybrane uwarunkowania TFP

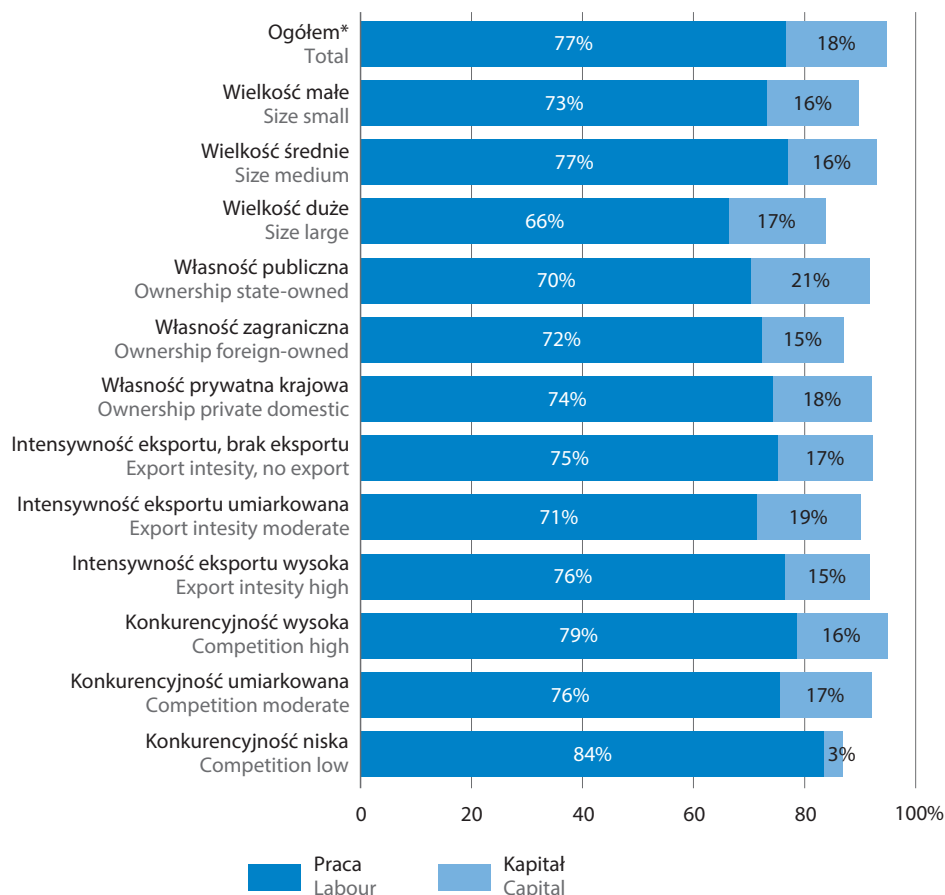
Selected determinants of TFP indicator

W tej części badania wyznaczono rozkłady łącznej produktywności przedsiębiorstw dla całego badanego sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce oraz dla każdej podgrupy przedsiębiorstw wyznaczonych za pomocą kategorii zmiennych kontrolnych. W poniższej tabeli wśród uwarunkowań łącznej produktywności przedsiębiorstw wybrano 4 zmienne jakościowe złożone z 12 kategorii. W dwóch ostatnich kolumnach tabeli dla analizowanych podgrup przedsiębiorstw podano średnie ważone rozkładów empirycznych log *TFP* wyznaczone z dwóch modeli ekonometrycznych.

Rozważono dwie alternatywne ekonometryczne metody pomiaru TFP (Model I oraz Model II), w obu do estymacji funkcji produkcji zastosowano rozszerzony model LP. W Modelu I funkcja produkcji została oszacowana w oparciu o całą panelową próbę przedsiębiorstw, stąd Model I zakłada stałe w czasie i dla wszystkich podmiotów elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału. Model I jest wykorzystywany dalej do dynamicznej dekompozycji wzrostu WDB określonej przez (15). W Modelu II dla każdej podgrupy przedsiębiorstw należących do danej kategorii zmiennej kontrolnej rozważono indywidualną funkcję produkcji. Dzięki temu dla każdej z analizowanych kategorii przedsiębiorstw wyznaczono indywidualne parametry funkcji produkcji (por. Wykres 1) i w konsekwencji alternatywne oszacowania poziomu i tempa wzrostu TFP.

Wykres 110. Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2020

Chart 110. Labour and capital elasticities of GVA by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2008–2020

Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii (Model II), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto (p-wartość < 0,01 dla wszystkich kategorii poza firmami działającymi na rynku o niskiej konkurencyjności, gdzie p-wartość < 0,1)

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby (Model I), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto firm (p-wartość < 0,01)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Estimation of the production function for each category (Model II), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value < 0.01 for all categories except for companies operating in the market with low competitiveness, where p-value < 0.1)

*Estimation of the production function for the whole sample (Model I), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value < 0.01)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Przeprowadzone estymacje potwierdzają istnienie różnic pomiędzy wpływem poszczególnych czynników produkcji na wartość dodaną brutto wśród badanych kategorii przedsiębiorstw. Zaobserwowano znaczne wahania elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy (od 66% do 84%) oraz kapitału (od 3% do 21%). Dla wszystkich analizowanych grup przedsiębiorstw odnotowano malejące efekty skali.

Zaproponowane podejścia do pomiaru zagregowanych poziomów TFP prowadzą do zgodnych wniosków na temat średniego poziomu log *TFP* oraz tempa wzrostu TFP (por. Tabele 2 oraz 3), jednakże szacunki z Model II prowadzą do większego zróżnicowania poziomów TFP względem poszczególnych kategorii przedsiębiorstw. Najwyższy średni poziom log *TFP* odnotowano dla podmiotów należących do kategorii przedsiębiorstw działających na rynku o dużej koncentracji (średnia ważona log *TFP* = 4,31 w Modelu I, średnia ważona log *TFP* = 5,76 w Modelu II) a najniższy dla podmiotów o średniej wielkości (średnia ważona log *TFP* = 3,85 w Modelu I, średnia ważona log *TFP* = 4,04 w Modelu II). Ponadto przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem zagranicznym oraz zatrudniające ponad 250 osób charakteryzują się wysokimi średnimi poziomami log *TFP*. Średnioroczne tempo wzrostu TFP w badanym okresie dla wszystkich podmiotów wyniosło 1,8 p. proc., najwyższe było wśród przedsiębiorstw o wysokiej intensywności eksportu (2,9 p. proc. w Modeli I oraz 3,1 p. proc. w Modelu II), natomiast ujemne średnioroczne tempo wzrostu TFP odnotowały przedsiębiorstwa działające na rynkach niskiej konkurencyjności (-3,2 p. proc. w Modeli I, -3,9 p. proc. w Modelu II).

Tablica 68. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log *TFP* w latach 2008–2020
Table 68. List of control variables with descriptive statistics of log *TFP* distributions in 2008–2020

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Forma własności Ownership	przedsiębiorstwa zagraniczne foreign-owned enterprises (FOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem zagranicznym enterprises with majority foreign ownership	4,30 (0,63)	4,97 (0,67)
	przedsiębiorstwa prywatne krajowe private domestic enterprises (PDE)	przedsiębiorstwa z dominującym prywatnym właścicielem krajowym enterprises with majority private domestic ownership	3,93 (0,72)	4,04 (0,74)
	przedsiębiorstwa publiczne state-owned enterprises (SOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem publicznym enterprises with majority public ownership	4,06 (0,64)	4,11 (0,66)
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka high	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} > 50\%$ export share $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} > 50\%$	4,22 (0,63)	4,55 (0,65)
	umiarkowana moderate	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$ export share $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$	4,13 (0,68)	4,40 (0,71)
	brak eksportu no export	udział eksportu w przychodach % $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} = 0\%$ export share % $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} = 0\%$	3,92 (0,72)	4,09 (0,73)

Tablica 68. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log TFP w latach 2008–2020 (dok.)
 Table 68. List of control variables with descriptive statistics of log TFP distributions in 2008–2020 (cont.)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	duże large	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L > 250$ average number of employees $L > 250$	4,21 (0,65)	5,04 (0,70)
	średnie medium	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [50, 250]$ average number of employees $L \in [50, 250]$	3,85 (0,66)	4,04 (0,66)
	małe small	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [10, 50]$ average number of employees $L \in [10, 50]$	3,94 (0,79)	4,18 (0,79)
Konkurencyjność rynku Market competition	niska low	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) większy od 0,2 the Herfindahl-Hirschman index (for NACE divisions) greater than 0.2	4,31 (0,54)	5,76 (0,54)
	umiarkowana moderate	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) w przedziale $[0,01; 0,2]$ the Herfindahl-Hirschman index (for NACE divisions) in $[0,01; 0,2]$	4,10 (0,73)	4,33 (0,75)
	wysoka high	Indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) mniejszy od 0,01 the Herfindahl-Hirschman index (for NACE divisions) less than 0.01	3,96 (0,66)	4,05 (0,66)
Ogółem Total			4,06 (0,70)	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby (Model I), średnie ważne dla log TFP wyznaczone zgodnie z (9)

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii (Model II), średnie ważne dla log TFP wyznaczone zgodnie z (9)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

*Estimation of the production function for the whole sample (Model I), weighted averages of log TFP determined based on (9)

**Estimation of the production function for each category (Model II), weighted averages of log TFP determined based on (9)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Tablica 69. Wzrost TFP w latach 2008–2020 (w p. proc.)
 Table 69. TFP growth in 2008–2020 (in pp)

Zmienna kontrolna Control variable Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable Opis Description średnio		Średnioroczny wzrost TFP w całym okresie próby Annual average growth over the entire sample period	
		Model I*	Model II*
Forma własności Ownership	Przedsiębiorstwa zagraniczne FOE	1,8	2,2
	Przedsiębiorstwa prywatne krajowe PDE	2,5	2,5
	Przedsiębiorstwa publiczne SOE	-1,5	-1,6
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka High	2,9	3,1
	Umiarkowana Moderate	1,6	1,6
	Brak eksportu No export	1,2	1,3
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	Duże Large	1,4	1,6
	Średnie Medium	2,2	2,3
	Małe Small	1,8	1,9
Konkurencyjność rynku Market competition	Niska Low	-3,2	-3,9
	Umiarkowana Moderate	1,9	2,0
	Wysoka High	2,3	2,5
Ogółem Total		1,8	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

*Estimation of the production function for the whole sample, TFP growth determined based on (11)

**Estimation of the production function for each category, TFP growth determined based on (11)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Dekompozycje wartości dodanej brutto¹⁷⁵

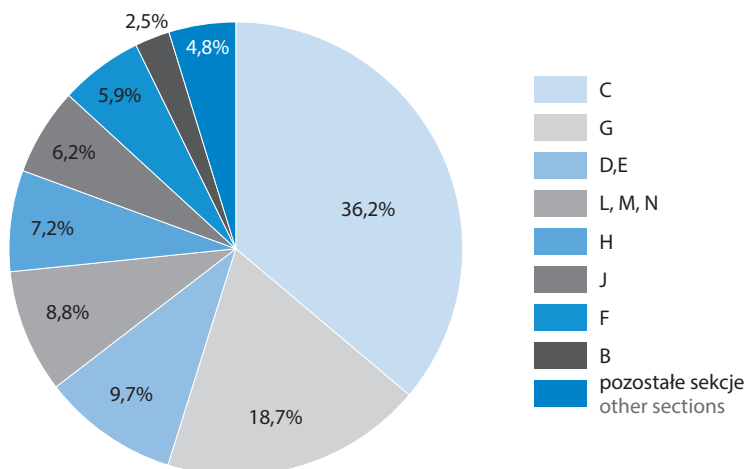
Decompositions of gross value added

W niniejszej sekcji dokonano dekompozycji WDB na podstawie wykorzystywanych tu danych panelowych dotyczących przedsiębiorstw. Prezentowane wartości WDB, które wyliczono na potrzeby analizy dla każdego przedsiębiorstwa zgodnie z formułą (3), różnią się od tych wyznaczonych w ramach rachunków narodowych. Wyznaczono dekompozycje poziomu WDB względem grup przedsiębiorstw określonych przez sekcje klasyfikacji PKD oraz kategorie zmiennych kontrolnych. Zagregowany poziom WDB dla danej grupy przedsiębiorstw wyliczono zgodnie z równaniem (12). Ponadto zdekomponowano tempo wzrostu WDB na czynniki związane z pracą, kapitałem, TFP oraz efekty wejścia i wyjścia firm z rynku zgodnie z formułą (15).

Średnio w latach 2008–2020 największe udziały w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych miały sektory: przetwórstwa przemysłowego (sekcja C, 36,2%) i handlu (sekcja G, 18,7%).

Wykres 111. Udziały sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2020 (w p. proc.)

Chart 111. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2020 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

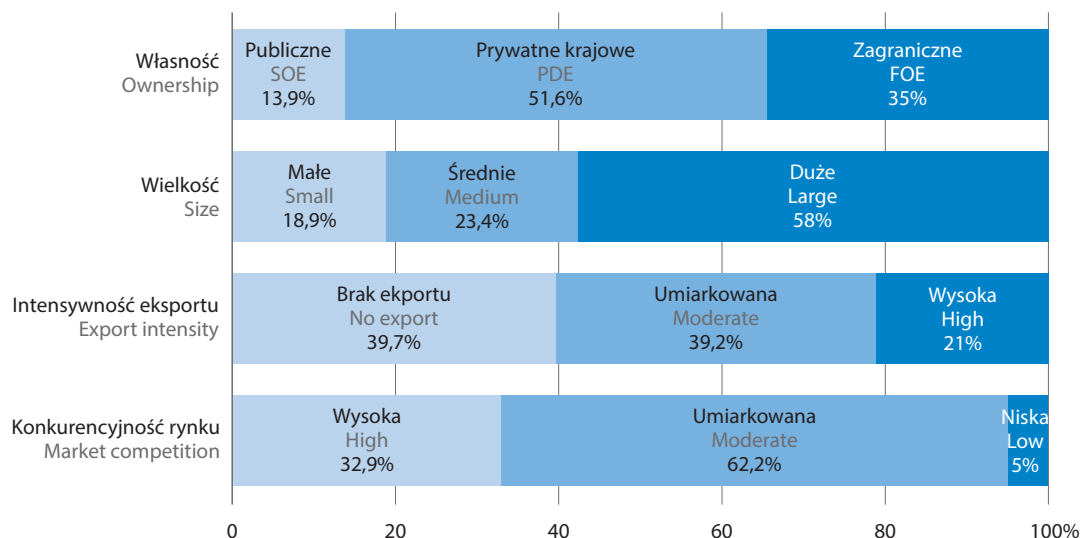
GVA in constant prices of 2015.

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

¹⁷⁵ W dalszych analizach do pomiaru TFP wykorzystano Model I.

Wykres 112. Udziały WDB w grupach badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2020 (w p. proc.)

Chart 112. Shares of GVA by categories of the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2020 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA in constant prices of 2015.

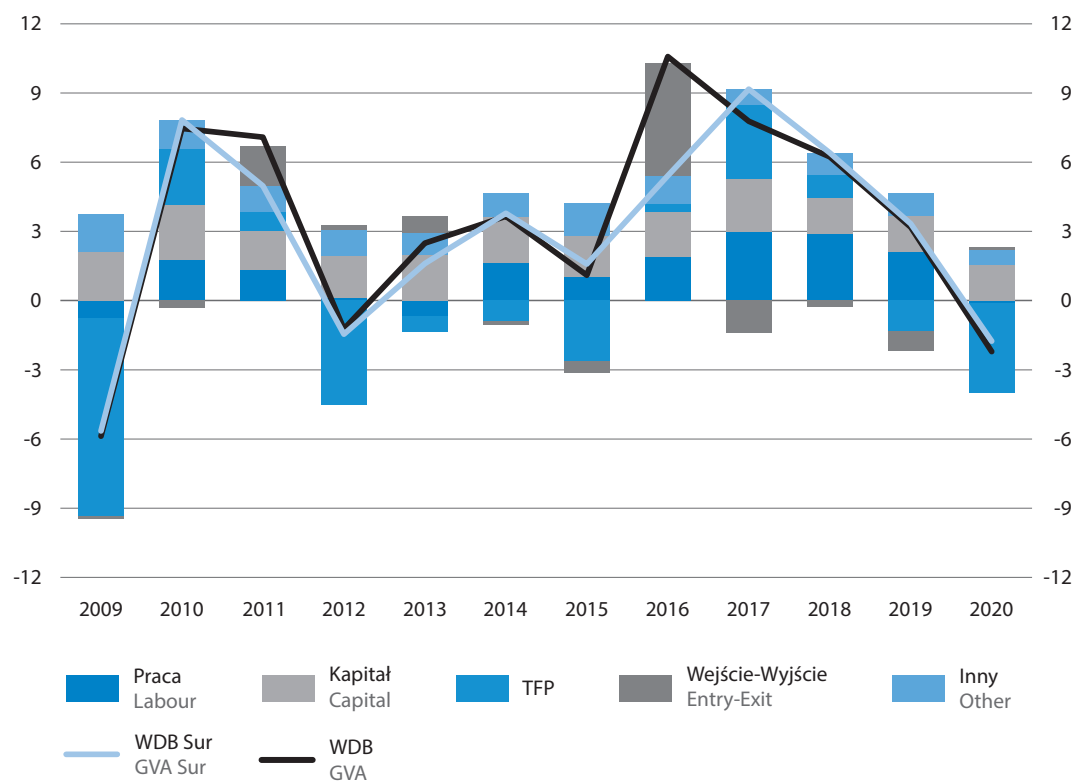
Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Dla badanej grupy przedsiębiorstw w latach 2009, 2012 oraz 2020 zaobserwowano ujemne tempa wzrostu WDB. W tych latach spadki WDB wywołane były głównie przez znaczną utratę łącznej produktywności czynników produkcji, jednocześnie wpływ zmian w nakładach pracy na WDB był niewielki, co można wiązać ze zjawiskiem chomikowania pracy¹⁷⁶. Warto odnotować, że w 2009 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano najsilniejszy w badanym okresie spadek WDB o 5,29%. W 2020 r. spadek WDB wyniósł 2,2% w stosunku do roku poprzedniego i był zdeterminowany głównie utratą łącznej produktywności czynników produkcji –3,9 p. proc.). Po krótkim okresie szybkiego wzrostu WDB w latach 2016–2017 obserwujemy w kolejnych latach malejący trend w tempie wzrostu WDB. Warto odnotować, że efekty wejścia i wyjścia firm z rynku były głównym czynnikiem wzrostu WDB w 2016 r. i kształtowały trend spadkowy w wzroście WDB w latach 2017–2019.

¹⁷⁶ Strzelecki, P., Wyszyński, R., Saczuk, K. (2009), Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji, Bank i Kredyt 40(6), 77–104.

Wykres 113. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2020 (w p. proc.)

Chart 113. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland, in 2008–2020 (in pp)

WDB Sur oznacza tempo wzrostu WDB bez uwzględnienia efektów wejścia i wyjścia firm z rynku.
Dekompozycja wzrostu WDB na podstawie (15), WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA Sur denotes GVA growth without exit-entry effect.

Decomposition of GVA growth based on (15), GVA in constant prices of 2015.

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Bibliografia

Bibliography

- Blanchard, O. (2021), In defence of concerns over the \$1.9 trillion relief plan, Real Time Economic Issues Watch Blog, Peterson Institute for International Economics.
- BoJ (2021), Summary of Opinions at the Monetary Policy Meeting on December 16 and 17, December 2021.
- BŚ (2021), Paths of Productivity Growth in Poland: A Firm-Level Perspective, Washington.
- CPB, World Trade Monitor.
- EBC (2021), An Overview of the ECB's Monetary Policy Strategy.
- EBC (2021), Interview with Christine Lagarde, President of the ECB, conducted by Gerald Braunberger, Dennis Kremer and Christian Siedenbiedel on 23 November and published on 26 November 2021.
- EBC (2021), Recent developments in pipeline pressures for non-energy industrial goods inflation in the euro area, ECB Economic Bulletin nr 5/2021.
- EBC (2021), The ECB's monetary policy strategy statement.
- EBC (2021), The impact of supply bottlenecks on trade, ECB Economic Bulletin nr 6/2021.
- Foray D. (2015), Smart Specialisation. Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy, Routledge, London.
- Górajski, M., Błażej, M. (2020), A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland, *Bank i Kredyt*, 51(3), 293–316.
- GPW (2022), *Rocznik Giełdowy 2021*, Warszawa.
- GUS (2022), Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2021 r., Warszawa.
- GUS, *Biuletyny Statystyczne* nr: 5/2018, 5/2019, 5/2020, 5/2021, 5/2022.
- GUS (2021), Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne), Warszawa.
- GUS (2022), *Nakłady i wyniki przemysłu w 2021 r.*, Warszawa.
- GUS (2022), *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021*, Warszawa.
- GUS (2022), *Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów*, Warszawa.
- GUS (2022), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, Warszawa.
- GUS (2022), *US Bydgoszcz, Popyt na pracę w 2021 r.*, Warszawa, Bydgoszcz.
- GUS (2022), *Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2021 r.*, Warszawa, Bydgoszcz.
- GUS (2022), *Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w Polsce w 2021 r.*, Warszawa.
- Hulten C. R. (2009), Growth Accounting, NBER Working Paper Series 15341.
- Jorgenson D.W., Gollop F.M., Fraumeni B.M. (1987), *Productivity and US Economic Growth*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Jorgenson D.W., Griliches Z. (1967), "The explanation of Productivity Change", *The Review of Economic Studies*, 34(3), 249–283. DOI: <https://doi.org/10.2307/2296675>.
- Jorgenson D.W., Ho M.S., Stiroh K.J. (2005), *Information Technology and the American Growth Resurgence*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- KE (2020), State Aid SA.56876 (2020/N) – Poland COVID-19: Liquidity guarantee fund, Brussels.
- KE (2020), COM(2020) 123: Communication from the Commission To The Council on the activation of the general escape clause of the Stability and Growth Pact, Brussels.
- KE (2020), European Semester, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg
- KE (2021), Plan odbudowy dla Europy, https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl

- KE, Ameco, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en
- KE, European Semester, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg
- KNF (2022), Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w IV kwartale 2021 r.
- KNF (2022), Informacja na temat sytuacji sektora bankowego w 2021.
- KNF (2022), Sprawozdanie z Działalności Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego w 2021 r.
- Kotlewski D. (2020), Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki, Wydawnictwo Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).
- Kotlewski D. (2022), Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości wzrostu gospodarczego w badaniu specjalizacji regionalnych, *Ekonomista*, 2, s. 105–128
- Kotlewski D., Błażej M. (2020a), "KLEMS Growth Accounting Implemented in Poland", *Statistics in Transition*, 21(1), 95–122.
- Kotlewski D., Błażej M. (2020b), "Sustainability of the Convergence between Polish and EU Developed Economies in the Light of KLEMS Growth Accounting", *Bank i Kredyt*, 51(2), 121–142.
- Lagarde, C., de Guindos, L. (2021), Opening remarks, press conference, ECB, Frankfurt am Main, 8 July 2021.
- Levinsohn, J., Petrin, A. (2003), Estimating production functions using inputs to control for unobservables, *Review of Economic Studies*, 70, 317–341
- MF (2014), Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej, Warszawa.
- MFW (2021), Fiscal Monitor, April 2022, Washington.
- MFW (2021), Fiscal Monitor, October 2021.
- MFW (2021), Global Financial Stability Report, April 2021.
- MFW (2021), Global Financial Stability Report, October 2021.
- MFW, (2021), World Economic Outlook, October 2021.
- MFW Country Report, 19/38, February 2019, Washington.
- MFW World Economic Outlook, April 2022.
- MFW World Economic Outlook, January 2022, Executive Summary.
- NBP (2020), Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 17 marca 2020 r.
- NBP (2020), Założenia polityki pieniężnej na rok 2021.
- NBP (2021), Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 6 października 2021 r.
- NBP (2021), Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 3 listopada 2021 r.
- NBP (2021), Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 8 grudnia 2021 r.
- NBP (2022), Raport o stabilności systemu finansowego, czerwiec 2022 r.
- NBP (2022), Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2021.
- Parlament Europejski, (2014) Przegląd Sześciopaku i Dwupaku, <http://www.europarl.europa.eu/eprs/eprs-aag-542182-review-six-pack-two-pack-pl.pdf>, Bruksela.
- PBOC (2022), China Monetary Policy Report Q4 2021, February 11, 2022.
- RE, RUE, Europejski Semestr: Podstawowe zasady i dokumenty, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-semester/european-semester-key-rules-and-documents/>, Bruksela.
- Ricci L. A. (1999), "Economic geography and comparative advantage: Agglomeration versus specialization", *European Economic Review*, 43(2), 357–377.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Dz.U. UE. L. 2021.57.17.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE. L .176 z 27.6.2013, s. 1, z późn. zm.).

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, Tarcza Antykrzysowa, <https://www.gov.pl/web/tarczaantykrzysowa>
SNB (2021), Monetary policy assessment of 16 December 2021.

Solow R.M. (1956), "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65–94. DOI: <https://doi.org/10.2307/1884513>.

Solow R.M. (1957), "Technical Change and the Aggregate Production Function", *Review of Economics and Statistics*, 39(3), 312–320.

Stiglitz J.E. (2021), *The Inflation Red Herring*, Project-Syndicate, Jun 7, 2021.

Strzelecki, P., Wyszyński, R., Saczuk, K. (2009), Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji, *Bank i Kredyt* 40(6), 77–104.

Summers, L. (2021), *The Biden Stimulus Is Admirably Ambitious, but It Brings Some Big Risks Too*, *Washington Post*, February 4.

UKNF (2022), Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 stycznia 2022 r. – prezentacja.

UNCTAD, *World Investment Report*.

UOKiK (2022), Lista instrumentów pomocowych związanych z COVID-19 (stan na 15 lutego 2022 r.), Warszawa.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 842, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (Dz. U. 2015 poz. 2150).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustawach (Dz. U. 2018 poz. 2500).

Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020 poz. 875).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020 poz. 695).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2009 nr 157 poz. 1240).

ZBP (2022), Raport AMRON-SARfin nr 4/2021.

ZBP (2022), Raport NetB@nk za 4 kwartał 2021.

Spis baz danych

List of databases

Athens Exchange Group
BME, Spanish Exchange data
CPB, World Trade Monitor
data.worldbank.org
Deutsche Borse, stock exchange data
Eurostat data
EBA, Risk dashboard
EBC, Statistical Data Warehouse
EBC, Raport roczny, aneks statystyczny
EIA, Statistical data
Euronext, Market data
Eurostat
Fiscal monitor
GPW, Rocznik giełdowy
GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018
IEA, Statistical data
KE, Ameco
KE, Price and Cost Competitiveness, database
KE, Monetary Conditions Index database
KE, Alert Mechanism Report 2018, Statistical Annex
KNF, Dane statystyczne
London Stock Exchange Group data
MFW, World Economic Outlook
MFW, World Economic Outlook, April 2019
MFW, Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times, April 2019
MNB, Financial stability report database
MOP, Statistical data
MRPiPS, dane statystyczne
Nasdaq, Quotes data
New York Stock Exchange data
NBP, Statystyka bilansu płatniczego
NBP, Kurs walut
NPB, Statystyka stóp procentowych
NBP, Raport o stabilności systemu finansowego
NBP, statystyki stopy POLONIA
OECD (2020), Statistical Data, Quarterly GDP
Prague Stock Exchange, Market Data
Riksbank, Financial stability report database
SIX Swiss Exchange data
EU KLEMS Data
UKNF, Dane miesięczne sektora bankowego
UNCTAD, World Investment Report statistic
www.investing.com/rates-bonds/global-rates.com

Spis wykorzystanych publikacji GUS

Statistics Poland publications list

Aktywność ekonomiczna ludności polski IV kwartał 2021, (2022).

Badania koniunktury w przemyśle (baza bieżąca kwartalna).

Badania koniunktury w przemyśle (baza bieżąca miesięczna).

Bezrobocie rejestrowane. I–IV kw. 2021 r., (2022).

Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2021 r., (2022).

Biuletyn Statystyczny nr 5/2018.

Biuletyn Statystyczny nr 5/2019.

Biuletyn Statystyczny nr 5/2020.

Biuletyn Statystyczny nr 5/2021.

Biuletyn Statystyczny nr 5/2022.

Budownictwo mieszkaniowe w okresie styczeń–grudzień 2021 r., (2022).

Dziedzina Baza Wiedzy. Lipiec 2021 r., (2021).

Handel zagraniczny. Ceny w handlu zagranicznym, (2022).

Informacja Głównego Urzędu Statystycznego na temat zmian wprowadzanych od 2021 r. w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (polski odpowiednik europejskiego badania siły roboczej – Labour Force Survey), (2020).

Informacja na temat przeliczonych dla lat 2010–2020 wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), (2022).

Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2020, (2021).

Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne), (2021).

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w latach 1990–2022, (2022).

Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w (stan w dn. 30 VI.2021), (2021).

Mały rocznik statystyczny Polski 2022, (2022).

Metodologia dekompozycji w ramach rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki polskiej.

Nakłady i wyniki przemysłu w 2021 r., (2022).

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, (2022).

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL). Notatka informacyjna na temat zbiorowości uzupełniających populację bezrobotnych wyznaczaną według kryteriów MOP, (2011).

Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów (dane ostateczne) w 2021 r., (2022).

Polska w liczbach 2022, (2022).

Polska w Unii Europejskiej 2022, (2022).

Popyt na pracę w 2021r., (2022).

Pracownicze Plany Kapitałowe 2021, (2022).

Pracujący i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2021 r. – dane wstępne, (2022).

Produkcja wyrobów przemysłowych w 2021 r., (2022).

Produkt krajowy brutto w 2021 r. Szacunek wstępny (2022).

Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto w latach 2017–2021, (2022).

Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych, (2021).

- Roczne wskaźniki makroekonomiczne, (2022).
- Rocznik Demograficzny 2021, (2021).
- Rocznik Statystyczny Przemysłu 2021, (2022).
- Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2021, (2021).
- Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2021, (2021).
- Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990–2022, (2022).
- Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, (2022).
- Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2020 r. na tle procesów w gospodarce światowej, (2021).
- Wdrożenie Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA2010) do polskich rachunków narodowych. Zmiany metodologiczne oraz ich wpływ na główne agregaty makroekonomiczne, (2014).
- Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych, (2021).
- Wybrane aspekty rynku pracy w 2018 r., (2019).
- Wyniki finansowe banków w 2021 r., (2022).
- Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych, I–XII 2021 r., (2022).
- Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń w 2021 r., (2022).
- Wyspecjalizowane segmenty rynku finansowego 2020, (2021).
- Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r., (2022).
- Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej 2021 r., (2022).
- Zezwolenia na pracę cudzoziemców w Polsce w 2021 r., (2022).
- Zharmonizowane wskaźniki cen konsumpcyjnych (HICP), (2021).